

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**ANTALYA-FİNİKE İLÇESİ DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİ
KAPSAMINDA ALTERNATİF TURİZME YÖNELİK ROTALARIN
BELİRLENMESİ**

**Tuğba TUNÇ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

OCAK 2023

ANTALYA

**T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ**

**ANTALYA-FİNİKE İLÇESİ DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİ
KAPSAMINDA ALTERNATİF TURİZME YÖNELİK ROTALARIN
BELİRLENMESİ**

Tuğba TUNÇ

FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI

ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OCAK 2023

ANTALYA

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ANTALYA-FİNİKE İLÇESİ DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİ
KAPSAMINDA ALTERNATİF TURİZME YÖNELİK ROTALARIN
BELİRLENMESİ

Tuğba TUNÇ
PEYZAJ MİMARLIĞI
ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS

Bu tez 20/01/2023 tarihinde jüri tarafından Oybirliği ile kabul edilmiştir.

Dr. Öğretim Üyesi Emrah YILDIRIM (Danışman)

Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME

Doç. Dr. Arzu ALTUNTAŞ

ÖZET

ANTALYA-FİNİKE İLÇESİ DOĞAL VE KÜLTÜREL PEYZAJ DEĞERLERİ KAPSAMINDA ALTERNATİF TURİZME YÖNELİK ROTALARIN BELİRLENMESİ

Tuğba TUNÇ

Yüksek Lisans Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğretim Üyesi Emrah YILDIRIM

Ocak 2023; 120 sayfa

Ekonomik, kültürel ve sosyal gelişim araçlarının başında gelen turizmin sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde uygulanabilmesi son dönemlerin önemli tartışma konularından biridir. Turizme uygun alanlarda kaynakların korunarak kullanılabilmesi için sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde çözümler üretilmesinin gerekliliği ortak kanıdır. Bu süreç yerel kimliğin, doğal ve kültürel miras niteliği taşıyan peyzaj çeşitliliğinin bu çözümlere dahil edilmesi, paydaş katılımcılığın ve iş birliğinin sağlanması ve uygulanan turizm aktivitelerinin yerel ölçekte sosyal ve ekonomik gelişime katkıda bulunması gibi amaçları da kapsamalıdır.

Bu çalışma yüksek turizm potansiyeline sahip Finike ilçesinde yürütülmüştür. Turizm sektörünün henüz yeterince gelişmediği ilçede sürdürülebilir bir turizm modeli oluşturulabilmesi amacıyla hâlihazırdaki turizm ürünlerine ek olarak alternatif turizm potansiyelleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma arazi gözlem çalışmaları, analiz ve değerlendirmeleri içeren yedi aşamalı bir süreçte gerçekleştirilmiş, Finike'nin doğal ve kültürel peyzaj özellikleri ile öne çıkan mevsimsel özelliklerine bağlı mevcut turizm kullanımları belirlenmiştir. Çalışma alanının alternatif turizm faaliyetlerine konu olabilecek potansiyelleri ve çeşitliliklerinin ortaya konulması amacı ile kaynak noktaları belirlenmiş ve bu noktalar için en uygun kullanım çeşitlilikleri araştırılmıştır. Burada mevcut durumun tespiti ve alternatif turizm çeşitliliğine yönelik ürünlerin belirlenmesi amacı ile kaynak noktalarından fotoğraflamalar yapılarak gözlem formları doldurulmuştur.

Analizler sonucunda kaynak noktalarına ait mevsimsel özellikler de dikkate alınarak bisiklet, enduro ve yürüyüş ile yapılabilecek alternatif turizme yönelik 14 adet rota belirlenmiş ve her bir rotanın haritaları ve yükseklik profilleri oluşturulmuştur. Ayrıca belirlenen rotaların etkin bir şekilde kullanılmalrı ve alternatif turizme katkı sağlamasına yönelik öneriler sunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELEER: Alternatif Turizm, Doğal Peyzaj, Kültürel Peyzaj, Sürdürülebilirlik.

JÜRİ : Dr. Öğretim Üyesi Emrah YILDIRIM
Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME
Doç. Dr. Arzu ALTUNTAŞ

ABSTRACT

DETERMINATION OF ROUTES FOR ALTERNATIVE TOURISM WITHIN THE NATURAL AND CULTURAL LANDSCAPE VALUES OF ANTALYA-FINIKE DISTRICT

Tuğba TUNÇ

M Sc Thesis in Landscape Architecture

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Emrah YILDIRIM

January 2023; 120 pages

The implementation of the sustainability principles for tourism, as one of the leading economic, cultural and social development tools, is one of the important debate issues on the agenda. However, solutions should be produced within the framework of the sustainability by protecting the resources while using landscapes that suitable for tourism. This process requires incorporating local identity, natural and cultural heritage and overall landscape diversity, maintaining stakeholder participation and cooperation, and contributing to the social and economic development of both at local and regional scales.

This research is carried out in Finike district with high tourism potential. In order to create a sustainable tourism model in the district, where the tourism sector has not yet developed enough, alternatives for tourism potentials were investigated besides existing tourism products.

The research was conducted in seven stages including field observations. Within methodological framework, the natural and cultural landscape features of the district, its current tourism uses in Finike together with seasonal features have been determined. In order to reveal the potentials and varieties of the natural and cultural environment so to ground alternatives tourism activities, points of source were defined. Site observation forms were initiated and on-site analyses were carried out together with by photographing at each points of source.

As a result of analyses, 14 routes have been determined for alternative tourism that can be made by cycling, enduro and walking considering the seasonal characteristics of the points of source. Maps and elevation profiles of each route were also produced. In addition, further recommendation were implied for the effective use of alternative tourism routes and contribution for alternative tourism.

KEYWORDS: Alternative Tourism, Natural Landscape, Cultural Landscape, Sustainability.

COMMITTEE: Assist. Prof. Dr. Emrah YILDIRIM
Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME
Assoc. Prof. Dr. Arzu ALTUNTAŞ

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın Finike ilçesinin turizm açısından henüz keşfedilmemiş doğal ve kültürel kaynaklarının geleneksel turizmin yıkıcı etkilerinden korunarak kullanılmasının sağlanmasına, bilimsel açıdan alternatif turizm türlerinin gelişmesine yardımcı olmasına, Finike ilçesi ve benzeri yerleşimlere ufuk açmasına, turistlerin kendi tercihlerine göre bir deneyim yaşamalarına, turistik işletmelere, yerel yönetimlere ve bilim camiasına katkı sunmasını dilemekteyim.

Yüksek lisans tez danışmanlığımı üstlenerek çalışmalarımın her aşamasında, bilgi, destek ve katkılarını esirgemeyen çok değerli hocam Dr. Öğretim Üyesi Emrah YILDIRIM'a, tüm içtenliği ile bana yol gösteren, değerli görüş ve yardımlarından ziyadesi ile faydalandığım çok değerli hocam Prof. Dr. Meryem ATİK'e, yüksek lisans yapmam konusunda beni teşvik edip yüreklendiren değerli hocam Doç. Dr. Ahmet BENLİYAY'a ve çalışmalarım sırasında her konuda yardımcı olan Akdeniz Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Öğretim Üyelerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışması sürecinde araştırma alanı verilerini toplamamda yardımcı olan Finike Belediyesi, Finike Orman İşletme Şefliği, Antalya Orman Bölge Müdürlüğü, Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, Finike Kaymakamlığı, Kumluca Ticaret Odası çalışanlarına, ADOS'a (Arykanda Doğa Sporları Kulübü Derneği) ve Finike ilçesi mahalle muhtarlarına teşekkür ederim.

Finike'yi tanımak, tanıtmak ve korumak için canını dişine takan ve arazi çalışmalarım sırasında bana mihmandarlık eden Finike'nin kanaat önderlerinden sevgili öğretmenim ve teyzem Şerife DOĞAN'a, çok değerli hocam Recep ÖZKAYA'ya şükranlarımı sunarım. Tez yazım aşamasında beni destekleyen Ayşe BURUCU' ya, tüm mesai arkadaşlarıma, özellikle Adem ÖZKENT ve Ebru ÖZTÜRK'e çok teşekkür ederim.

İyi bir aile, bir insana verilmiş en güzel lütuftur; kişinin hayatı ve yaptığı işler onların varlığı ile ışıldar.

Her zaman bana iyiyi, doğruyu gösteren ilk ve daimi öğretmenlerim sevgili annem Dudu SAVRAN ve sevgili babam Ahmet SAVRAN'a teşekkür ederim.

Eğitim ve tez yazım sürecinde, tüm imkânlarını ortaya koyan sevgili ablam Bilge SAVRAN'a ve kilometrelerce öteden bu tezin yazılması için emek harcayan canım yeğenim Duygu DOĞAN'a yoğun emeklerinden dolayı minnettarım.

Desteklerini hiç esirgemeyen, hep yanımda olan Ahmet Taha MEŞE ve Saliha MEŞE'ye, manevi desteklerini her zaman üzerimde hissettiğim çok değerli Elif MEŞE ve Turhan MEŞE'ye sonsuz şükranlarımı sunarım.

Her şart ve koşula büyük özveri ile uyum sağlayan, arazi çalışmaları ve yazım sürecine çok kıymetli katkılarını sunan, sevgili eşim Ahmet TUNÇ'a, evlatlarımız Ali Eslem ve Bedirhan'a sabırları, hoşgörülerini ve ekip arkadaşlıkları için çok teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
AKADEMİK BEYAN	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
ÇİZELGELER DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ	1
2. KAYNAK TARAMASI	3
2.1. Peyzaj, Doğal Peyzaj ve Kültürel Peyzajın Tanımlanmasına Yönelik Çalışmalar.....	3
2.2. Turizm ve Rota Kavramlarının Tanımlanmasına Yönelik Çalışmalar.....	3
2.3.Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Turizmin Tanımlanmasına Yönelik Çalışmalar	4
2.4. Alternatif Turizm Tanımlanmasına Yönelik Çalışmalar.....	5
2.5. Alternatif Turizm Konusunda Yapılmış Çalışmalar	9
2.6. Sürdürülebilir Turizm Çözümlerine Yönelik Türkiye’de Yapılmış Çalışmalar ..	10
2.7. Araştırma Alanı ile Bağlantılı Olarak Yapılmış Çalışmalar	12
3. MATERYAL VE METOT	14
3.1. Materyal.....	14
3.2. Metot	15
4. BULGULAR	18
4.1. Finike Bölgesi Doğal Yapı Özellikleri.....	18
4.1.1. Topoğrafya.....	18
4.1.2. Alan kullanımları	23
4.1.3. Toprak özellikleri.....	25
4.1.4. Hidroloji.....	27
4.1.5. İklim.....	30
4.1.6. Bitki Örtüsü.....	34
4.2. Finike Bölgesi Sosyo-Ekonomik Yapı Özellikleri.....	38
4.2.1. Nüfus yapısı	39
4.2.2. İlçenin geçim kaynakları.....	40

4.2.2.1. Tarım ve hayvancılık	40
4.2.2.2. Madencilik	43
4.2.2.3. Turizm.....	44
4.3. Finike Bölgesi Alternatif Turizm Rotaları Kaynak Değerleri.....	44
4.3.1. Doğal kaynak değerleri	44
4.3.2. Kültürel kaynak değerleri.....	47
4.4. Finike Bölgesi Alternatif Turizme Konu Önemli Kaynak Noktaları	51
4.4.1. Tarihi sokaklar ve Phoinikos	53
4.4.2. Marina	55
4.4.3. Sahil ve koylar	56
4.4.4. Suluin	58
4.4.5. Boldağ	59
4.4.6. Yatıkardıç.....	60
4.4.7. Asarönü	61
4.4.8. Narenciye bahçeleri.....	62
4.4.9. Limyra.....	62
4.4.10. Gökbük Kanyonu	63
4.4.11. Gökbük merkez	64
4.4.12. Arif-Arykanda.....	66
4.4.13. Yazır.....	68
4.4.14. Ördübek.....	69
4.4.15. Ernez-Günçalı	70
4.4.16. Yalnız (Sarıkaya-Oluklu).....	72
4.4.17. Kızlar Sivrisi	73
4.4.18. Alacadağ	74
4.4.19. Çıglıkara.....	75
4.5. Finike'deki Geleneksel Rotalar	78
4.6. Finike İlçesi Alternatif Turizm Yönünden GZFT Analizi	79
4.6.1. Güçlü yönler.....	79
4.6.2. Zayıf yönler.....	82
4.6.3. Fırsatlar	82
4.6.4. Tehditler	83

4.7. Önerilen Alternatif Turizm Rotaları.....	84
4.7.1. Bisiklet rotaları.....	86
4.7.1.1. Finike-Gökbük-Asarönü rotası	86
4.7.1.2. Finike-Ördübek rotası.....	88
4.7.2. Enduro Asarönü – Alacadağ rotası	89
4.7.3. Yörük göçü rotaları	91
4.7.3.1. Kapıçayı-Kırkpınar Yaylası rotası	91
4.7.3.2. Yazır-Ördübek Yaylası rotası	92
4.7.4. Yürüyüş rotaları	94
4.7.4.1. Likya Yolu rotası	94
4.7.4.2. Yatıkardıç-Eroğlu Nuri Türbesi rotası.....	95
4.7.4.3. Saklısu-Limyra Antik Kenti rotası.....	96
4.7.4.4. Koruca-Kapıçay rotası	97
4.7.4.5. Oluklu-Arykanda rotası	98
4.7.4.6. Arif-Adala rotası.....	100
4.7.4.7. Gökbük Kanyonu rotası.....	101
4.7.4.8. Ördübek-Ernez rotası.....	102
4.7.4.9. Kilepe Kanyonu - Yeşilköy - Çatallar Rotası	103
4.8. Mevsimsel Değerlendirme	105
5. TARTIŞMA	106
6. SONUÇLAR	110
7. KAYNAKLAR	113
8. EKLER.....	121
ÖZGEÇMİŞ	

AKADEMİK BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Antalya-Finike İlçesi Doğal ve Kültürel Peyzaj Değerleri Kapsamında Alternatif Turizm Gelişim Rotalarının Belirlenmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kurallar ve etik değerlere uygun olarak yazıldığını belirtir, bu tez çalışmasında bana ait olmayan tüm bilgilerin kaynağını gösterdiğimi beyan ederim.

20/01/2023

Tuğba TUNÇ

SİMGELER VE KISALTMALAR

Ondalık ayraç olarak virgül (,) işareti kullanılmaktadır.

Simgeler

da : dekar

ha : hektar

km : kilometre

km² : kilometrekare

m : metre

Kısaltmalar

AÜ : Akdeniz Üniversitesi

GZFT : SWOT Analizi(Güçlü, Zayıf, Fırsat, Tehdit)

IUCN : International Union for Conservation of Nature (Uluslararası Doğa Koruma Birliği)

OPB : Orman Planlama Birimi

ÖDA : Önemli Doğa Alanları

TDF : Türkiye Dağcılık Federasyonu

TDK : Türk Dil Kurumu

TOBB : Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği

TKA : Tabiatı Koruma Alanı

TKP : Türkiye'nin Kültür Portalı

YHGS : Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Araştırma Alanı Genel Konumu	14
Şekil 3.2. Araştırma Yöntemi Akış Şeması	16
Şekil 4.1. Finike İlçesi Topoğrafik Yapı Haritası	19
Şekil 4.2. Finike İlçesi Bakı Haritası	20
Şekil 4.3. Finike İlçesi Eğim Haritası	22
Şekil 4.4. Finike İlçesinin Corine Arazi Örtüsü/Kullanımı Haritası.....	24
Şekil 4.5. Finike İlçesinin Büyük Toprak Grupları Haritası.....	26
Şekil 4.6. Finike İlçesinin Toprak Yetenek Sınıfları Haritası.....	28
Şekil 4.7. Finike İlçesi Hidroloji Haritası	29
Şekil 4.8. Finike İlçesi İklim Grafiği	30
Şekil 4.9. Finike İlçesi İklim Tablosu.....	30
Şekil 4.10. Finike İlçesi Maksimum Sıcaklık Grafiği	31
Şekil 4.11. Finike İlçesi Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği.....	31
Şekil 4.12. Finike İlçesi Bulutlu, Yağışlı, Güneşli Günler Grafiği.....	32
Şekil 4.13. Finike İlçesi Rüzgar Hızı Grafiği	32
Şekil 4.14. Finike İlçesi Rüzgar Gücü.....	33
Şekil 4.15. Finike İlçesi Su Sıcaklığı Tablosu	33
Şekil 4.16. Finike İlçesi Su Sıcaklığı Grafiği	34
Şekil 4.17. Finike İlçesi Önemli Doğa Alanları Haritası	45
Şekil 4.18. Finike Koruma Alanları Haritası	49
Şekil 4.19. Finike Kaynak Noktaları Haritası.....	52
Şekil 4.20. Finike Sivil Mimari Örnekleri ve Sokak Sağlıklaştırma Çalışmaları.....	53
Şekil 4.21. Merkez Sivil Mimari Örnekleri ve Phoinikos Antik Kenti Kalıntıları Konumları.....	54
Şekil 4.22. Sivil Mimari Örneği ve Phoinikos Antik Kenti.....	54

Şekil 4.23. Phoinikos Antik Kenti’nden Finike’nin Görünümü	55
Şekil 4.24 Finike Marina	56
Şekil 4.25. Finike Sahili.....	57
Şekil 4.26. Finike-Demre Arası Koylar	57
Şekil 4.27. Suluin Mağarası	59
Şekil 4.28. Boldağ.....	60
Şekil 4.29. Yatıkardıç	61
Şekil 4.30. Asarönü.....	61
Şekil 4.31. Narenciye Bahçeleri.....	62
Şekil 4.32. Limyra Antik Kenti.....	63
Şekil 4.33. Gökbük Kanyonu.....	64
Şekil 4.34. Gökbük Merkez	64
Şekil 4.35. Pıngıdık Şenliği	66
Şekil 4.36. Arykanda Antik Kenti	67
Şekil 4.37. Aykırıçay	67
Şekil 4.38. Çatallar.....	68
Şekil 4.39. Yazır.....	69
Şekil 4.40. Ördübek Yaylası	70
Şekil 4.41. Ernez	71
Şekil 4.42. Ernez-İnönü.....	71
Şekil 4.43. Yalnız	73
Şekil 4.44. Kızlar Sivrisi.....	74
Şekil 4.45. Alacadağ.....	75
Şekil 4.46. Çığlıkara	75
Şekil 4.47. Dört Mevsim Farklı Kaynak Noktaları	79
Şekil 4.48. Turunçova Dağdibi Kaya Mezarları	80

Şekil 4.49. Finike Sualtı Dalış.....	80
Şekil 4.50. Köy pansiyon sistemini aktif işleten Gökbük Köyü.....	81
Şekil 4.51. Sokak Sağlıklaştırma Çalışması	81
Şekil 4.52. Portakal Hasadı.....	81
Şekil 4.53. Finike İşletmelerinin Alternatif Turizm Çalışmaları	82
Şekil 4.54. Finike Taş Ocağı.....	84
Şekil 4.55. Finike Alternatif Turizm Rotaları	85
Şekil 4.56. Finike-Gökbük-Asarönü Bisiklet Rotası	86
Şekil 4.57. Finike-Gökbük-Asarönü Bisiklet Rotası Profili	87
Şekil 4.58. Finike-Ördübek Bisiklet Rotası	88
Şekil 4.59. Finike-Ördübek Bisiklet Rotası Profili.....	89
Şekil 4.60. Enduro Asarönü-Eroğlu Nuri Rotası	90
Şekil 4.61. Enduro Asarönü-Eroğlu Nuri Rotası Profili	90
Şekil 4.62. Kapıçay - Kırkpınar Yörük Göçü Rotası	91
Şekil 4.63. Kapıçay - Kırkpınar Yörük Göçü Rotası Profili.....	92
Şekil 4.64. Yazır - Ördübek Yörük Göçü Rotası	93
Şekil 4.65. Yazır - Ördübek Yörük Göçü Rotası Profili.....	93
Şekil 4.66. Likya Yolu Rotası.....	94
Şekil 4.67. Likya Yolu Rotası Profili.....	95
Şekil 4.68. Yatıkardıç-Eroğlu Nuri Rotası.....	95
Şekil 4.69. Yatıkardıç-Eroğlu Nuri Rotası Profili	96
Şekil 4.70. Saklısu-Limyra Antik Kenti Rotası	96
Şekil 4.71. Saklısu-Limyra Antik Kenti Rotası Profili	97
Şekil 4.72. Korusu-Kapıçay Rotası.....	97
Şekil 4.73. Korusu-Kapıçay Rotası Profili	98

Şekil 4.74. Oluklu-Arykanda Rotası.....	99
Şekil 4.75. Oluklu-Arykanda Rotası Profili.....	99
Şekil 4.76. Arif - Adala Rotası	100
Şekil 4.77. Arif - Adala Rotası Profili	101
Şekil 4.78. Gökbük Kanyonu Yürüyüş Rotası.....	101
Şekil 4.79. Gökbük Kanyonu Yürüyüş Rotası Profili	102
Şekil 4.80. Ördübek – Ernez Rotası.....	103
Şekil 4.81. Ördübek – Ernez Rotası Profili	103
Şekil 4.82. Kilepe – Yeşilköy - Çatallar Rotası.....	104
Şekil 4.83. Kilepe – Yeşilköy - Çatallar Rotası Profili.....	104

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 4.1. Finike İlçesi Bakı Grupları Alansal Dağılımı	21
Çizelge 4.2. Finike İlçesi Eğim Grupları Alansal Dağılımı	21
Çizelge 4.3. Finike İlçesi Corine Arazi Örtüsü/Kullanımı Alansal Dağılımı	25
Çizelge 4.4. Finike İlçesi Büyük Toprak Grupları Alansal Dağılımı	25
Çizelge 4.5. Finike İlçesi Toprak Yetenek Sınıfları Alansal Dağılımı	27
Çizelge 4.6. Mahallelere Göre Nüfus Dağılımı	39
Çizelge 4.7. Tarımsal Üretim Açısından Arazi Dağılımı	40
Çizelge 4.8. Tarla Bitkileri ve Üretim Değerleri	40
Çizelge 4.9. Meyvecilik Alanları ve Üretim Değerleri.....	41
Çizelge 4.10. Örtüaltı Alanları ve Üretim Değerleri.....	41
Çizelge 4.11. Hayvan Varlığı	41
Çizelge 4.12. Hayvansal Üretim Değerleri	42
Çizelge 4.13. Su Ürünleri Tesisleri.....	42
Çizelge 4.14. Su Ürünleri Üretim Değerleri	42
Çizelge 4.15. Tarımsal Üretim Değerleri.....	42
Çizelge 4.16. Tarımsal Faaliyette Bulunan Firma, Tesis ve İşletmeler	43
Çizelge 4.17. Tarımsal Faaliyette Bulunan Çiftçi Örgütleri	43
Çizelge 4.18. Finike Arkeolojik Sit Alanları ve Kültür Varlıkları Listesi.....	50
Çizelge 4.19. Kaynak Noktaları Nitelikleri	51
Çizelge 4.20. Durak Noktalarında Yapılabilecek Etkinlikler	76

1. GİRİŞ

Bir alanın doğal ve kültürel özelliklerinin bütünü olan peyzaj, doğa ve insan arasındaki karşılıklı etkileşimin en ilginç örneklerini sunar. İnsan ve peyzaj birbiriyle çok yakından ilişkili olup, doğadaki varlıkların/objelerin bütününe veya bir bölümünün, insan eliyle değiştirilip yeniden yorumlanması sonucu kültürel peyzajlar oluşmaktadır. Sauer'e (1945) göre kültürel peyzaj; bir kültür grubu tarafından doğal peyzaja şekil verilmesidir ve kültür bu noktada araç, kültürel peyzaj ise bu ilişkinin sonucudur (Atik ve Ortaçeşme 2010).

Doğal ve kültürel peyzajlardan tatil ve dinlence amacıyla yararlanma çabası turizm faaliyetlerini ve turizm peyzajlarını beraberinde getirmiştir. Büyük oranda doğal çevrenin ve peyzajın çeşitliliğine, değerlerine bağlı turizm, ekonomik kalkınmaya bağlı başına büyük ölçüde olanak sağladığı için yerel ve ulusal ölçekte genel olarak desteklenmektedir. Ancak uygulamaların bütüncül ve sürdürülebilir olmaması doğal ve kültürel peyzaj öğelerinin zarar görme tehlikesini ortaya çıkarmaktadır.

Ülkemizde turizm; sağlık ve termal, kış, yayla, mağara, av, kongre, golf, yat, ipek yolu, inanç, hava sporları, dağcılık, akarsu-rafting, su altı dalış, kuş gözlemciliği adları altında sınıflandırılmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2022). Bu başlıklar ülkemizdeki alternatif turizm çeşitleri olarak sınıflamada kullanılmaktadır. Bunlara, agroturizm, kamp turizmi, olta balıkçılığı turizmi, flora-fauna gözlemciliği turizmi, festival turizmi gibi başlıkları da eklemek mümkündür.

Turizm ve rekreasyon amaçlı taleplerin artması, doğal ve görsel açıdan potansiyeli yüksek alanlar üzerindeki baskıyı arttırmaktadır. Bunun en önemli sonucu, doğal alanların konaklama tesisleri ve altyapı çalışmaları için işgal edilmesidir (Atik vd. 2006).

Doğal ve kültürel peyzaj elemanlarının korunup geliştirilmesi konusu, gerek dünya gerek Avrupa ölçeğinde önemli gündem maddeleri arasında yer almaktadır. Hem koruma hem de geliştirme politikaları için kaynakların en iyi biçimde kullanımı, değişikliklere karşı duyarlılıklarının değerlendirilmesine bağlıdır. Sadece doğal değerlerin değil, insan yapısı kültürel ve etnografik değerlerin de benzer şekilde korunması sürdürülebilir bir gelişme için büyük önem taşımaktadır (Benliay 2009).

Doğal ve kültürel kaynakların bir bütünü olan peyzajın ve bu kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması, daha sonraki nesillere mümkün olduğunca korunarak aktarılmasındaki araçlardan biri turizm olarak görülmektedir. Diğer yandan yeryüzünde bulunan kaynakların sınırlı olması, bu kaynakların kullanımı konusunda sınırlamaya gidilmesinin gerekliliğini beraberinde getirmiştir.

Antalya, ülkemizde turizm hareketlerinin ve yatırımlarının en yoğun yapıldığı illerin başında gelmektedir. Antalya'ya bağlı Finike ilçesinde ise yerel halkın geçim kaynağı olan tarımın ön planda olması sebebiyle turizm hareketliliği Kaş, Kemer, Alanya, Manavgat gibi diğer ilçelere kıyasla daha az yoğunluktadır. Bu durum sürdürülebilir turizm ve alternatif turizm kavramlarının bölgede uygulanabilirliği açısından bir fırsat yaratmaktadır. Ancak tüm dünyada yaşanan Covid-19 salgını neticesinde farklı bir arayış içine giren turistler açısından keşfedilmemiş doğal alanlara

rağbetin artması, yakın zamanda bu bölgenin de plansız bir şekilde kullanılmaya başlanmasına neden olabilir. Bu sebeple ekolojik, kültürel ve yerel kaynak değerlerinin zarar görme olasılığını en aza indirecek çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Tarihi Likya Yolu'nun önemli noktalarından biri olan ve bu güzergâh üzerinde yer alan kültürel, doğal ve sosyal açıdan çok çeşitli ve yüksek değerdeki kaynaklara ev sahipliği yapan bölgede sürdürülebilir turizmin hayata geçirilmesi gereklidir. Bunun için mevcut turizm rotalarının geliştirilerek kayıt altına alınması, bu rotalarda yapılabilecek alternatif turizm aktivitelerinin belirlenmesi, hem Finike'nin kendi öz kaynaklarının korunarak değerlendirilmesi hem de ulusal ölçekte bir örnek teşkil etmesi açısından önemlidir.

Ülkemizde 1970'li yıllarda kitle turizmi ile başlayan ve 2000'li yıllarda turizmin çeşitlendirilmesi adı altında çoklu yönleriyle gelişen bir turizm sektörü vardır. Antalya; turizm gelirleri, tesis sayıları ve özellikle ziyaretçi sayıları bakımından Türkiye'nin önde gelen kenti konumundadır. Turist taleplerindeki değişimler, kıyı turizminin doygunluğa ulaşması, alternatif turizm türlerinin popülaritesinin artması, küresel rekabetin hızlanması gibi gelişmeler Antalya'da turizmin çeşitlendirilmesini zorunlu kılmaktadır (Ortaçesme ve Zeğerek 2017).

Bu bağlamda Güney Antalya bölgesinde yaygın olan kitle turizminin dışında özellikle kıyı ve kültür turizmi potansiyellerinin öne çıktığı Finike'de bu çalışmayı yapmanın gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Henüz turizmin yıpratıcı etkisi ile karşılaşmamış olan bu küçük ve sakin ilçe yeni ve sürdürülebilir turizm potansiyelleri açısından ele alınmıştır.

Bu çalışma ile tarihi, kültürel ve ekolojik açıdan zengin peyzaj değerlerine sahip olan Finike'nin tüm bu değerlerinin ve halihazırda kullanılmakta olan mevcut turizm rotalarının saptanarak değerlendirilmesi ve bu rotaların peyzaj kaynakları ile bütünleştirilip zenginleştirilerek turizm rotalarının belirlenmesi hedeflenmektedir.

2. KAYNAK TARAMASI

Tez çalışmasının bu bölümünde tez konusunu kapsayan kavramsal temeller olan peyzaj, doğal peyzaj, kültürel peyzaj, turizm, rota, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm ve alternatif turizm kavramları ile çalışma konusu ve alanı ile ilgili yapılan çalışmalar yer almaktadır.

2.1. Peyzaj, Doğal ve Kültürel Peyzajın Tanımlanmasına Yönelik Çalışmalar

Peyzajın kelime anlamından yola çıkılarak farklı tanımlar yapılmaktadır. Ülkemizde Fransızca'da manzara anlamına gelen, "paysage" kelimesinden kaynaklı tanım kullanılmaktadır. İngilizce karşılığı olan "landscape" ise; ülke, arazi, doğa anlamına gelen "land" ile manzara anlamı taşıyan "scape" kelimelerinin birleşiminden kavramsallaşmıştır. Uluslararası ölçekte peyzaj kavramının ele alındığı Avrupa Peyzaj Sözleşmesi'ne göre *peyzaj*; insanlar tarafından algılandığı şekliyle, özellikleri insan ve/veya doğal faktörlerin etkileşimi ve faaliyetleri sonucu oluşan alanlardır (Council of Europe 2000; Resmi Gazete 2003).

Doğal peyzaj, insanların henüz değiştirmedığı, doğal yapısı korunmuş alanlardır. Peyzajı oluşturan doğal unsurlar topoğrafya, toprak, iklim, jeoloji, hidroloji, flora ve faunadır. İnsanoğlunun peyzajı kendi istekleri doğrultusunda şekillendirmek istemesi ve bu sebeple peyzaj üzerinde değişiklikler yapması ve kendi isteklerini yansıtacak şekilde işlemesi kültürel peyzajı ortaya çıkartmaktadır (TMMOB 2009).

Kültürel Peyzaj; "Kültürel ve doğal kaynakları ve bu bağlamda yaban hayatı ve evcil hayvanları içeren, tarihi bir olay ve bir etkinlikle birlikte olan ya da çeşitli kültürel ve estetik değerler sergileyen coğrafi alanlar"dır (IUCN 2014). Bir alanın "kültürel peyzaj" niteliği kazanması için doğa/insan birlikteliğinin zaman içinde önemli ürünler vermesi ve bu ürünlerin uyum içerisinde olması gerekmektedir. Kültürel peyzaj, ortaya konulan kullanım özelliklerine göre kırsal (tarımsal) peyzaj, kentsel peyzaj; endüstri peyzajı, yol peyzajı, turistik peyzaj olarak isimlendirilir (Gökalp ve Yazgan 2013).

2.2. Turizm ve Rota Kavramlarının Tanımlanmasına Yönelik Çalışmalar

Turizm kavramı ile ilgili çeşitli tanımlamalar ortaya konulmuştur. Bu konuda genel kabul görmüş olanı, Uluslararası Turizm Uzmanlar Birliğinin (AIEST) 1954 yılında İtalya'nın Palermo kentinde yaptıkları toplantıda kabul edilen tanımdır. Bu tanıma göre turizm, kazanç sağlama amacına yönelik olmamak ve sürekli yerleşmemek koşulu ile insanların bir yere seyahatlerinden ve orada konaklamalarından doğan aktivitelerin bütünüdür (Bayer 1992).

Türk Dil Kurumu tarafından turizm; dinlenme, eğlenme, görme, tanıma vb. amaçlarla yapılan gezi; bir ülkeye veya bir bölgeye turist çekmek için alınan ekonomik, kültürel, teknik önlemlerin, yapılan çalışmaların tümü olarak tanımlanmıştır (TDK 2001).

Turistler için; turistik alanları gezmek, keşfetmek ve orada vakit geçirmek adına bir rehber ve yol haritası niteliği taşıyan turizm rotaları, ekoturizm rotaları gibi günümüzde birçok kavram yaygınlaşmaktadır. Rotalar, turistler için ulaşım aracı olup

doğal ve kültürel turizm değerlerini kontrollü ve bir rehber niteliğinde kullanmalarını sağlamaktadır. Turistler açısından rotanın önemi; eğer organize turlara katılmışlarsa rotadaki güzergahları ve yolları seçme şanslarının olmayışı; tatil programını kendileri hazırlamışlarsa istedikleri rotayı seçme şansına sahip olmalarıdır (Baykal 2015).

Turizm rotalarının temel amacı, her biri tek başına yeterince çekici olmayan turistik değer ve aktiviteleri birbirine bağlamaktır. Böylece sinerjik etki kullanılarak daha güçlü bir turistik çekicilik yaratılabilir, küçük turizm merkezleri kolektif bir şekilde bir turistik destinasyon olarak konumlandırılabilir ve turizmden elde edilen gelirler bölge ekonomisinde yaygın bir etki yaratır. Turizm rotalarının yararları şunlardır (Meyer 2004):

- Turizm rotaları bir rota üzerindeki/bir bölgedeki çok çeşitli aktiviteleri ve turistik çekicilikleri bir araya getirir.
- Tek başına önemli bir çekicilik ifade etmeyen ve yetersiz kaynakları nedeniyle pazarlama çalışmaları yapamayan küçük kasaba ve köylerin pazarlanmasına katkıda bulunur.
- Bölgedeki girişimcilerin yan ürün ve hizmetler geliştirmelerini teşvik eder.
- Bölgede kalış süresini uzatır, turist harcamalarını arttırır. Rotaların gelişmesi ile turistik aktiviteler de artmakta, restoranlarda ve çeşitli ürünler satan perakendeci dükkânlarda mola veren turistler alışveriş yapmaktadırlar.
- Turizm ürününün sürdürülebilirliğini sağlar.
- Turizm bölgesinin bir kimlik kazanmasına ve imaj yaratmasına yardımcı olur.
- Destinasyonların çekiciliğini arttırır.
- Az bilinen çekiciliklerin turistler tarafından fark edilmesini ve turizm ürünü olarak kullanılmasını sağlar.
- Kırsal alanlarda ekonomik, sosyal ve kültürel yönden bölge halkının gelişmesine ve yaşam kalitesinin artmasına katkı sağlar.
- Bölgede doğrudan ve dolaylı istihdam artışı yaratır.

2.3. Sürdürülebilirlik ve Sürdürülebilir Turizmin Tanımlanmasına Yönelik Çalışmalar

Sürdürülebilirlik günümüzün gereksinimlerini, gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılayabilme yeteneklerinden ödün vermeden karşılayan kalkınma şeklidir (WCED 1987; Koçak ve Balci 2010).

Sürdürülebilirlik; bugünün ihtiyaçlarını karşılarken doğal kaynakları korumak ve gelecek nesillere iyi bir çevre bırakmak için yapılan faaliyetlerdir (Collin 2004)

Sürdürülebilir turizm düşüncesi 1970’lerde Akdeniz kıyılarında ve Avrupa Alpleri’nde benimsenmeye başlanmıştır. Fakat ana gündem olarak önem kazanması 1980’lerin sonunda olmuştur. Özellikle 1987’deki Çevre ve Kalkınma Dünya Komisyonu toplantısı sonrası düzenlenen Brundland Raporuyla ön plana çıkmıştır. Bu rapora göre sürdürülebilirlik düşüncesinin dört temel ilkesi vardır (Erdoğan 2003; Bulut 2006):

- Tüm sektörleri içine alan bütüncül planlama.
- Ekolojik süreçleri korumanın önemi.
- İnsan mirasını ve biyolojik çeşitliliği koruma gereksinimi.
- Verimliliğin uzun zamanda ve gelecek kuşaklar için kaynakları tüketmeyecek biçimde ele alınması.

1992 yılında Rio de Janeiro’da gerçekleştirilen BM Dünya Çevre ve Kalkınma Konferansı sırasında ise 21. yüzyılın asıl hedefi olarak belirlenen sürdürülebilir kalkınmaya nasıl ulaşılacağı belgelendirilmiş ve Gündem 21 ortaya çıkmış, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili ilkeler dünyaya duyurulmuştur. Seyahat ve turizm, sürdürülebilir kalkınmaya olumlu katkı sağlama potansiyeline sahip endüstrilerden biri olarak belirlenmiştir.

Turizm açısından sürdürülebilirlik kavramı, turizmin kaynağı olan doğal, tarihi, kültürel, sosyal ve estetik değerlerin korunup geliştirilerek çekiciliklerinin devamının sağlanmasını ifade etmektedir. Sürdürülebilir turizm; yeni faaliyetlerin ve gelişmelerin çevresel etkilerinin etkili kullanımı olarak da ifade edilebilmektedir (Demir ve Çevirgen 2006).

2.4. Alternatif Turizmin Tanımlanmasına Yönelik Çalışmalar

Alternatif turizm; sosyal ve ekolojik uyuma, yerel ve yabancı girişimcilerin iş birliğine ve gelişmede yerli malzeme kullanılmasına öncelik verme amacı güden turizm çeşidi olarak tanımlanmaktadır (TDK 2001). Hacıoğlu ve Avcıkurt (2008) alternatif turizmi geleneksel, klasik kitle turizmi ve şehir turizminin olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla oluşturulmuş, yeni turistik ürünlerin bir araya getirilmesiyle meydana gelmiş bir turizm çeşidi olarak tanımlamaktadır.

Alternatif turizm kavramı 1950’li yıllarda ortaya çıkan kitle turizmine alternatif olarak oluşturulmuş kapsayıcı bir terimdir. Ekoturizm, agroturizm, kültür turizmi gibi bu kavram altında yer alan kendine has özel değerleri bulunan turizm türleri olarak sıralanmaktadır. Kahraman’a (2019) göre alternatif turizm, yerel sosyo politik ve ekonomik gerçekliğe daha yakın olmaya çalışılan “yeni” bir turizm kavramını temsil etmektedir. Bu turizm biçimi turistler ve ev sahibi topluluklar arasında yeni ilişkilerin başlamasına yardımcı olmaktadır.

Akoğlu, Kozak ve Bahçe (2012) alternatif turizm türleri ile ilgili net bir sınıflandırma yapılamayacağını belirtmektedir. Alternatif turizm, turistlerin seyahat güdülerine, ilgi alanlarına göre farklılık göstermekte ve bu nedenle alternatif turizm türleri farklı yazarlar tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Bu turizm faaliyeti kişilerin özel ilgi alanlarına göre özel ilgi turizmi veya alternatif turizm türü

olarak ele alınabilmektedir. İnsanların turizm faaliyetlerine katılımının artmasıyla özel amaçlı gezilere katılma isteği de artmaktadır.

Kahraman (2019) alternatif turizmin, daha az sayıda katılımcı ile bireysel olarak yapılan özel ilgi turizmi konusunda katılım gösteren kişilerin gerçekleştirdikleri turizm faaliyeti olduğunu ifade etmiş. Burada katılımcıların bu faaliyeti bir hobi olarak gördüğünü ve bu faaliyetlerin nerede yapıldığına bakmaksızın katılım gösterdiğini belirtmiştir.

Benzer (2006) alternatif turizmin olumlu özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Alternatif turizm, alanının çevre ve kültürel mirasına karşı hassastır,
- Turizmin temelini oluşturan kaynakların değerlerini korur ve iyileştirir,
- Yerel halkın yaşam kalitesini arttırmak ve ziyaretçileri cezbetmek için alternatifler sunar,
- Yerel halkın yaşam kalitesinin olumsuz olarak etkilendiği, sosyal ve doğal çevrenin taşıma kapasitelerinin aşılması ya da parçalanmanın olduğu durumlarda alternatif turizm sahip olduğu ilkeler nedeniyle olumsuz büyüme ve gelişmede kontrol görevi üstlenmektedir,
- Alternatif turizm alanlarındaki çevresel değerler ve kültürel miras için gerekli olan bakım, koruma, iyileştirme çalışmalarına gelir artışı sağlar,
- Alternatif turizm kapsamında el sanatları, hizmet işleri, vb. yeni iş olanaklarının da yaratılması ekonomik kalkınmada katkı sağlar,
- Gerek yerel halk gerekse turistlerin çevre eğitimi almaları bilinçli nesillerin gelişimine katkı sağlar.

Kültür ve Turizm Bakanlığı turizm türlerini; golf turizmi, hava sporları, sağlık-thermal turizm, yat turizmi, kış sporları turizmi, yayla turizmi, ipek yolu turizmi, mağara turizmi, su altı dalış turizmi, av turizmi, kuş gözlemciliği, dağcılık, akarsu turizmi, kongre turizmi ve inanç turizmi olarak on beş farklı başlık altında toplamıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2022). Çalışma konusu olan alternatif turizme konu olabilecek turizm türlerine ait kavramsal tanımlar aşağıda verilmiştir.

Sağlık ve Termal Turizmi; termomineral su banyosu, içme, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamaları yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türüdür (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2022).

Kış Turizmi; Demiroğlu'na (2014) göre genellikle karlı ortamlarda yapılan ve kış sporları uygulamalarının ağırlıklı olarak geliştirildiği merkez ve alanlar üzerinde yoğunlaşan bir turizm hareketidir (Kahraman 2019).

Yayla Turizmi; Türker (2011) ve Ünal (2014)'a göre, "iklimden ve temiz havadan yararlanmak, dağcılık, tırmanış, dağ ve doğa yürüyüşleri, atla gezinti yapmak, peyzaj özelliklerini, flora ve fauna elemanlarını, zengin orman dokusunu, kırsal öğelerin ağırlık kazandığı geleneksel yaşam biçimini, devam eden yaylacılık geleneğini ve yayla evlerini gözlemlemek, yayla şenliklerine katılmak amacıyla yaylalara yönelik olarak yapılan bir turizm faaliyetidir" (Kahraman 2019).

Mağara Turizmi; dünyanın birçok yerinde doğal alan turizmi ve korunan alan yönetiminin ayrı bir bileşenidir (Davidson and Black 2007). Mağaralar farklı turizm türlerini destekleyen bir yapıdadır. Sağlık turizminin bir çeşidi olarak kullanılmasının yanında ekoturizm, özel ilgi turizmi, inanç turizmi gibi turizm türlerinin de bir parçası olarak ilgi görmektedir (Tuna 2022).

Kongre Turizmi; insanların ikamet ettikleri ve iş yerleri dışında uzman oldukları sahalarda ve mesleklerde bilgi paylaşımı maksadıyla toplanmalarından dolayı oluşan seyahat, konaklama, olay ve ilişkilerin tümüdür. Yani kongre, sempozyum, çalıştay gibi amaçlarla gerçekleştirilen turizm şeklidir (Bodur 2021).

Yat Turizmi; birçok doğal ve beşeri etkenin bir araya gelmesiyle meydana gelen bir turizm aktivitesidir. Özellikle kıyıların kullanıldığı bu faaliyet, deniz turizmini destekleyici sektörlerden biridir. Bu bağlamda kıyı turizminin gelişmesine önemli katkılar sunmakla birlikte alternatiflerin artmasını sağlayarak, turizmin tekdüzelikten çıkması ve çeşitlenmesine de zemin hazırlamaktadır. Ayrıca üst gelir grubuna hitap ettiği için ekonomik açıdan da hatırı sayılır bir potansiyel oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra kıyıların betonlaşmasının azaltılmasında da yat turizminin olumlu etkileri söz konusudur (Sezer 2012).

İnanç Turizmi; kutsal mekânların çeşitli dinlere mensup turistlerce ziyaret edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Yerleşme tarihi boyunca çok çeşitli inançlara mensup topluluklara vatan olmuş olan Türkiye, hemen her inanca sahip olan insanların meydana getirdiği eserlere ev sahipliği yapmıştır. Dolayısıyla inanç turizminin gelişmesi için zengin kültürel turizm potansiyelleri vardır (Çelik 2018).

Hava Sporları; ticari amaç gütmeksizin sürekli yaşanan ve çalışılan yerin dışına hava araçlarından biri ya da birden fazlası ile birlikte yapılan sportif faaliyetlere katılmak, izlemek ya da organizasyonlara katılmak için gerçekleştirilen seyahatlerdir (Diker vd. 2016).

Dağcılık; Türkiye, farklı yüksekliklerde, zengin jeomorfolojik ve tektonik yapıya sahip, flora ve faunası olan ormanlara sahip, zengin av ve yaban hayatı olan dağlarıyla hem kış turizmi hem de dağ yürüyüşü ve tırmanışları için dağcılık sporunu sevenlere olağanüstü çekici ve ilginç olanaklar sunar. Türkiye'yi her yıl dünyanın çeşitli yerlerinden çok sayıda turist dağ tırmanışı ve yürüyüşü için ziyaret etmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2022).

Akarsu Turizmi; Yurdumuzda çok çeşitli özelliklere sahip zengin bir akarsu ağı vardır. Akarsuların çoğu "akarsu turizmi" denen yüzme, rafting, kano, ve nehir kayağı gibi su sporları için çok elverişli ortamlardır. Türkiye'de özellikle Çoruh, Köprü, Manavgat, Dim, Zamantı, Göksu ve Fırat nehirleri olmak üzere birçok akarsu, su sporlarına uygundur. Aynı zamanda akarsularımızın yakın çevreleri önemli rekreasyon alanlarıdır. Akarsu turizmi, önemli doğa turizmi dallarından biridir. Zengin tarihi, kültürel ve doğal turizm potansiyeline sahip olan Türkiye'de akarsu turizmi söz konusu alanlardaki turizm türleriyle uyumlu bir bütünlük oluşturabilir (Çelik 2018).

Su Altı Dalış; su altı dünyasının flora, fauna ve arkeolojik kültür varlıklarını görmek, fotoğraflamak, filme almak ve sportif balık avlama amaçlı olarak

gerçekleştirilen tanıtım, sportif ve eğitim amaçlı dalışlar ile kıyıda verilen konaklama ve ağırlama hizmetlerini içine alan bir turizm çeşididir (Yaşar 2011).

Kuş Gözlemciliği; doğayı kuşların dünyasından tanımayı sağlayan bir gözlem sporudur. Türkiye'deki toplam kuş türlerinin sayısı Avrupa'nın tamamında bulunan kuş türleri kadardır. Ülkemizin kuşlar açısından zengin olmasının en önemli nedenleri, zengin sulak alanlara sahip olması ve kuş göç yolları üzerinde bulunmasıdır. Türkiye'de kuş gözlemciliği son yıllarda dünyadaki gelişmelere paralel olarak hızla yayılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2022).

Alternatif turizm, turizmde kaynak olarak güneşin, denizin ve sahillerin kullanıldığı kitle turizmine alternatif olarak gelişen turizm türlerini ele alan bir kavramdır. Alternatif turizm kavramı genel olarak ekoturizm ve kültürel turizm çeşitlerini aynı çatı altında toplayan bir turizm formudur (Bulut 2006).

Alternatif turizm; ekoturizm, agroturizm, kültür turizmi gibi bu kavram altında yer alan kendine has özel değerleri bulunan turizm türlerine vurgu yapmaktadır (Delisle ve Jolin 2007; Procházková 2012).

Ekoturizm; kökeni Yunanca oikos (ev) ve logos (kelime)'a dayanan, organizmalar ve onların çevresi ile ilişkilerini inceleyen ve bilimsel anlamda ekoloji olarak adlandırılan kelimeden ortaya çıkmıştır. İnsan diğer organizmalar gibi çevresi ile etkileşim halindedir. Ekoloji doğal olarak biyolojik toplulukların korunması kadar, yerel kültürlerle saygıyı da gerektirmektedir. Buradan hareketle ekoturizm, ev sahibi bölgenin farklı özelliklerinin en az hasar görmesini sağlayacak ziyaret etkinliklerini ifade etmektedir (Demir ve Çevirgen 2006).

Ekoturizm, çevreyi koruyan, yerel halkın refah düzeyini gözetken doğaya duyarlı alternatif ve sürdürülebilir bir turizm çeşididir. Doğa seyahatine dayanan ancak sürdürülebilirlik ilkesini de içeren bir turizm sektörüdür. 1990'lı yıllardan bu yana turizm endüstrisi içinde hızla gelişen bir sektör olarak dikkat çekmektedir. Özellikle uluslararası turizm talebinin yapısındaki değişiklikler, artan eğitim seviyeleri, çevre konularına karşı artan ilgi ve bilinç ekoturizm seyahatlerine olan talebi artırmaktadır (Üzümcü ve Koç 2017).

Agroturizm; Sznajder vd. (2009)'ne göre temelde turizm ve tarım kelimelerinden oluşturulmuş bir kavramdır. Agri öneki Latince'de ağırlama sözcüğünden türetilmiştir ve tarla anlamına gelmektedir. Yunanca'da agro kavramı toprak ve tarım bilimi anlamında kullanılmaktadır. Turizm ise kişilerin yaşadığı yer dışına zihinsel, rekreasyonel ve spor ihtiyaçlarını karşılamak için çıkmasını ifade eden aktif bir dinlencedir (Civelek vd. 2014).

Agroturizm genellikle bütün turizm türlerini içerisinde barındırmaktadır. Doğal alanlarda, düşük nüfus yoğunluğu olan yerleşmelerde tarım, ormancılık ve geleneksel uğraşlar ile turizmin ilişkilendirildiği alanlarda yapılmaktadır. Kırsal turizm; "yerel halkın geleneklerini ve yaşam biçimlerini tanımak, kırsal karakterdeki aktivitelere katılmak, kültürel ve tarihi çevreyi tanımak amacıyla kırsal alanlara yapılan seyahat" olarak tanımlanabilir (Blangy and Vautier 2001; Yazgan vd. 2006).

Agroturizm yapılabilen alanlar (Yazgan vd. 2006):

- Geleneksel popüler destinasyonlar, fazla sayıda günlük ziyaretçi kabul edebilen büyük şehirlerin yakınlarındaki alanlar,
- Geleneksel konaklama ve altyapı imkânı verebilen alanlar,
- Küçük tarihi kentler, köy yerleşmeleri ve zengin tarihi, mimari, kültürel veya endüstriyel mirasa sahip alanlar,
- Ziyaretçilerin ilgilerini çekebilecek zengin tarımsal alanlar,
- Kırsal turizm imkanını iç kesimlerde kıyıdan uzak bir şekilde gelişmek şartı ile denize kıyısı olan alanlar,
- Dağlık veya ormanlık alanlar,
- IUCN'in koruma alanları kapsamında V. Kategoride yer alan yerel ekonomi ve çevre koruma için turizmin yapıldığı alanlar,
- Dağlık alanlar, milli parklar veya doğal rezervler gibi uzak ve yaban hayatı ile öne çıkan alanlardır.

Kültür turizmi; ziyaretçilerin başka bir bölge ya da topluma ilişkin kültürel bilgi edinmek ve deneyim kazanmak amacı ile sürekli ikamet ettikleri yerden başka bir yere seyahat etmeleri olarak tanımlanmaktadır. Bu turizm türünde arkeolojik sit alanları, müzeler, dini, tarihi ve mimari yapılar gibi somut çekiciliklerin yanı sıra, somut olmayan gelenek-görenekler, halk inançları, geleneksel oyunlar, yemekler, festivaller gibi unsurlar da yer almaktadır. Burada turistleri, başka kültürleri ziyaret etmeye teşvik eden temel motivasyon kaynağı merak duygusudur (Hargrove 2014). Kültür turizmi kapsamı oldukça geniş olan bir turizm türüdür. Müzeler, dini, tarihi ve mimari yapılar, arkeolojik sit alanları gibi somut olan unsurların yanı sıra somut olmayan inanç, geleneksel oyunlar, yeme-içme kültürleri, festivaller, gelenek-görenekler gibi unsurlar da kültür turizmi çerçevesinde ele alınmaktadır (Öztürk vd. 2020).

2.5. Alternatif Turizm Konusunda Yapılmış Çalışmalar

Cazes (1989), “*Alternative tourism: reflections on an ambiguous concept*” adlı çalışması ile alternatif turistlerin motivasyonları, alternatif turizmi uygulayanların ortak özellikleri, ziyaret edilen destinasyonları, kullanılan konaklama türleri, seyahat gibi konulara bakarak alternatif turizm kavramının çeşitli yönlerini eleştirel bir şekilde ele almıştır.

Oriade ve Evans (2011), “*Sustainable and Alternative Tourism*” isimli çalışmalarında sürdürülebilirlik ve alternatif turizmi analiz edip tartışmışlardır. Çalışma kitle turizmine alternatifler etrafında dönen etkili planlama ve yönetim kararlarının önemini altını çizen ilkeler çerçevesinde, sosyo-kültürel, ekonomik ve fiziksel ortam bağlamında sürdürülebilirlik ilkesi ile turizmin geliştirilmesini odak alan bir çalışmadır.

Theng vd. (2015), “*Mass Tourism vs Alternative tourism? Challenges and New Positionings*” isimli araştırmaları ile kitle turizmi ve alternatif turizm karşılaştırması yaparak turistik yerlerin işleyişi, gelişim programları ve onlara sunulan farklı zorluklar üzerine bir düşüncenin temellerini atmayı amaçlamışlardır.

Chaney (2017), “*Herigate as Alternative Place and Space: Old-Time Music and Routes-Based Tourism in South Appalachia*” isimli çalışmada Güney Appalachia’da eski zamanlara ait başta müzik olmak üzere kök değerlere ait tanıtımların yapıldığı turizm rotasını analiz etmiştir.

Barrena vd. (2016), “*Planning Ecotourism Routes in Nature Parks*” adlı çalışmalarında, tabiat parkları ziyaretçilerinin seyahat ettikleri yol boyunca deneyimledikleri kültürel aktarımı en üst düzeye çıkarabilecek verimlilikte ekoturizm rotalarını belirlemek amacıyla farklı metodolijiler önermektedir. Önerilerin potansiyel uygulanabilirliği, İspanya’daki Doñana Ulusal Parkı bağlamında gösterilmiştir.

Dzhandzhugazova vd. (2018), “*Acotourism Programs in The Context Of The Perception of Natural And Cultural Landscapes (On the Example of The Kizhi Museum Reserve)*” isimli araştırmalarında Kizhi Müzesi örneğinde, doğal ve kültürel peyzaj bağlamında ekoturizm programları üzerine çalışma yapmışlardır.

Kahraman (2019), “*Turist Deneyimi ve Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü: Alternatif Turizm Türlerine Katılan Turistler Üzerine Bir Araştırma*” isimli doktora çalışmasında alternatif turizm türlerine katılan turistlerin deneyimi ve tekrar ziyaret etme niyetleri arasındaki ilişkide kişilik özelliklerinin aracı rolünü incelemiştir.

Tarınç (2019), “*Çeşitliliği Kazandırmak Amacı ile Gönüllü Turizm: Türkiye Uygulaması*” isimli doktora çalışmasında Türkiye’de yaşayan insanların gönüllü turizme yönelik katılım eğilimleri ile motivasyonları arasındaki ilişkileri ortaya koymuştur. Ayrıca Türkiye’de yaşayan insanların gönüllü turizm ile ilgili bilgilerini, eğilimlerini ve bakış açılarını öğrenerek mevcut durum hakkında bilgi sahibi olmak ve Türkiye’de alternatif turizm çeşidi olarak gönüllü turizmin uygulanabilirliğini ölçmeyi amaçlamıştır.

2.6. Sürdürülebilir Turizm Çözümlerine Yönelik Türkiye’de Yapılmış Çalışmalar

Çalayer (2001) tarafından yapılan “*Antalya Saklıkent Kış Turizmi Merkezinin Alternatif Turizm Yönünden Değerlendirilmesi*” isimli yüksek lisans çalışmasında Saklıkent kayak merkezinin doğal ve kültürel özellikleri, mevcut alan kullanımları, mekanik tesisler, konaklama üniteleri, özgün peyzaj karakterleri ile oluşabilecek sorunları belirlemeye çalışmıştır. Çalışmada Saklıkent’in rekreasyonel potansiyeli ve çeşitliliğini belirlemek amacı ile her bir kullanım (yayla turizmi, dağcılık, kamping, günübirlik kullanım) için rekreasyonel uygunluk faktörleri göz önüne alınarak en uygun kullanım alanları belirlenmiştir.

Bulut (2006), “*Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreasyonel Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi*” isimli doktora çalışmasında Erzincan ilinin Kemaliye ilçesi ve yakın çevresinin, doğal, sosyo-kültürel

ve rekreasyonel turizm kaynaklarını ortaya koyarak, görsel kaynak değerlerinin analizini yapmıştır. Çalışma kapsamında yapmış olduğu sosyolojik sörvey çalışması ile yöre halkının ve yöreye gelen ziyaretçilerin araştırma alanı ile ilgili düşüncelerini değerlendirerek, bölgenin alternatif turizm potansiyelini belirlemiştir.

Altanlar (2007), “*Sürdürülebilir Turizm Planlaması İçin Yöre Halkı ve Yerli Turistlerin Davranış ve Beklentilerini Anlamaya Yönelik Bir Araştırma: Akçakoca Örneği*” isimli çalışmada Düzce’nin Akçakoca ilçesinde sürdürülebilir turizmi sağlamak amacıyla mevcut turizm faaliyetlerine ek olarak alternatif turizm türleri ve faaliyetlerini araştırmıştır. Çalışmada mevcut turizmin sorunları ortaya konularak, plancı gözüyle koruma kullanma dengesinin sağlandığı alternatif bir turizm gelişmesinin nasıl olması gerektiği konusunda çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

Atalay (2017), “*Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı Alternatif Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Beyşehir Yöresi Örneği*” isimli yüksek lisans çalışması ile Beyşehir yöresi örneğinde alternatif turizm olanaklarını bölgesel kalkınmaya etkisi üzerinden değerlendirmiş ve bölgenin turizm sorunlarını ortaya koyarak, alternatif turizmin geliştirilmesine yönelik öneriler sunmuştur.

Mansuroğlu ve Baytekin (2011), “*Antalya’nın Akseki İlçesi Peyzaj Planlama İlkeleri Doğrultusunda Turizm ve Rekreasyon İçin Uygun Alanların Belirlenmesi*” isimli çalışmalarında Antalya’nın Akseki ilçesinde peyzaj planlama ilkeleri doğrultusunda çalışma alanının doğal yapısı, mevcut alan kullanımları ve sosyo-ekonomik özelliklerin saptanması, elde edilen verilerin sentezi çalışmalarını yaparak alana ait potansiyel turizm ve rekreasyon alanlarının ortaya konulmasını sağlamışlardır.

Pirselimoğlu Batman (2013), “*Altındere Vadisi (Trabzon-Maça)’nde Ekolojik Temelli Turizm Planlama Yaklaşımı ve Alternatif Turizm Olanaklarının Araştırılması*” isimli doktora çalışmasında Trabzon ili Altındere Vadisi’nde turizm aktiviteleri açısından çok zengin doğal ve kültürel kaynak değerlerine sahip Maça ilçesi yazlık köy yerleşimi ile mezra ve yayla yerleşimlerini kapsayan alanlar üzerinde doğal ve kültürel yapının belirlenerek turizm amaçlı alan kullanımları için var olan potansiyelini ortaya koymuştur.

Civelek vd. (2014), “*Agro Turizm ve Kırsal Kalkına İlişkisi: Muğla Yöresindeki Agro-Turizm Alanlarında Bir Araştırma*” isimli çalışması ile Muğla yöresindeki agro-turizm alanlarında yaptıkları çalışma ile alternatif turizm türlerinden biri olan agro-turizmin kırsal kalkınma ile ilişkisini ortaya koymuşlardır. Yarı yapılandırılmış mülakat tekniği ile yaptıkları çalışma ile agro-turizmin yerel halka iş fırsatları yarattığı, halkın gelir seviyesini arttırdığı, sosyal ve kültürel hayatlarına katkı sağladığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca agro-turizmin kadın iş gücünün ekonomik hayata katılmasına ve kadının toplumdaki rolünün güçlenmesine önemli katkılar sağladığı ve agro-turizm aktivitelerine katılan ziyaretçilerin çevresel duyarlılığa sahip oldukları, yerel halkın hayat tarzına, gelenek ve göreneklerine saygı gösterdikleri gözlemlenmiştir.

Ertürk ve Sarı (2017), “*Batı Toroslarda Yörük Göç Yollarının Turizm Amaçlı Kullanımına Yönelik Planlama Önerileri*” isimli çalışmalarında Antalya’nın batısında yer alan yörüklerin göç yollarını ve bu güzergâhların doğal ve kültürel coğrafya özelliklerini belirlemek; Yörük göç yollarının turizm amaçlı kullanımına yönelik

planlama önerileri sunmak amacıyla verilerin toplanması için Antalya ilinin Kemer, Kumluca, Finike ve Elmalı ilçelerinde dağılışı gösteren 37 köyde yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanmışlardır. Bu çalışma ile Batı Toroslar Akpınar Yaylası Yörük Göç Yolu'nun tespiti yapılmış, yerinde yapılan ölçümlerle sayısal veriler elde edilmiş, kayda geçirilmiş, haritalanmış, sahanın doğal ve kültürel coğrafyası ayrıntılı bir şekilde açıklanmış, tespit ve gerekli envanterlerin bir araya getirilmesi ile turistik ürün çeşitlendirmede kullanılabilirliği tartışılmış ve sınıflandırılması yapılmış, böylelikle Antalya'nın yol sistemleri içerisine Yörük göç yollarının da dahil sağlanmıştır.

Karaşah (2018), “*Alternatif Turizmde Marka Kent Olma Yolunda Artvin Kentinin Alternatif Turizm Rotaları*” isimli çalışmasında alternatif turizmde marka kent olma potansiyeline sahip olan Artvin kentinin sunduğu alternatif turizm çeşitlerinin aktivitelerini ortaya koymuştur. Kentin Türkiye Turizm Stratejisi 2023'te belirlenen turizm gelişim koridorları kapsamında doğal ve kültürel kaynak değerlerini belirlemiş ve turizm gelişim koridorlarına yönelik öneriler getirmiştir.

2.7. Araştırma Alanı ile Bağlantılı Olarak Yapılmış Çalışmalar

Bayburtoğlu (1976), Lykia kitabında arkeolojik araştırmalar süresince edindiği bilgiler ışığında Likya bölgesini tanıtmaktadır.

Demirbaş (1998), “*Finike'nin Turizm Potansiyeli ve Finike'de Geliştirilebilecek Turizm Çeşitleri*” isimli yüksek lisans çalışmasında Antalya'nın Kemer ve Kaş gibi geleneksel turizm açısından gelişmiş olan ilçeleri arasında kalan ve turizm açısından potansiyeli yüksek olan bir şehir olmasına rağmen Finike ilçesinin turizm açısından açılım sergileyememesinin sebeplerini araştırmıştır.

Clow (2000), günümüzde yerli/yabancı yürüyüşçüler tarafından özellikle tercih edilen Likya Yolu'na ait bilinen ilk güncel haritayı oluşturmuştur. Kate Clow'un “*Lycian Way*” kitabı kültür rotaları gezginleri için bir rehber niteliği taşımaktadır.

Benliay (2009), “*Peyzaj Planı Oluşturma Bağlamında Finike- Kumluca Kıyı Bölgesinin Değerlendirilmesi*” isimli doktora çalışması ile peyzaj planlama ve yönetimi kapsamında, Türkiye'deki planlama sürecinin çelişen ve örtüşen mevcut hukuki boyutunun irdelenmesi ve peyzaj planı kavramının bu sürece dahil edilebilmesine yönelik öneriler ortaya koymuştur. Analiz çalışmaları ile doğal ve kültürel değerler açısından zengin olan Finike- Kumluca kıyı bölgesi peyzaj ünitelerinin oluşturulması ile bu verilere dayalı üretilen alan koruma ve kullanım önerileri geliştirilmiştir.

Baştemur (2011), “*A New Destination for Alternative Tourism; the Lycian Way, ICOT, Rhodes-Greece*” isimli bildirisinde alternatif turizm için Likya Yolu'nun da içinde bulunduğu yeni bir destinasyon üzerine çalışmıştır.

Sağır (2011), “*Kültürel Bütünleşme Bağlamında Antalya'nın Finike İlçesi'ne Yerleşen Turistlerin Sosyolojik Çözümlemesi*” isimli çalışması kültürel bütünleşme bağlamında Antalya'nın Finike ilçesine yerleşen turistlerin sosyolojik çözümlemesi üzerine turizmin toplumlar için sosyolojik bir önem kazandığından hareketle Türkiye'deki yerleşik turistlerin sosyal ve kültürel hayattaki konumlarını tartışmaya açmıştır. Dünyada “uluslararası emekli göçleri” ya da “yaşlı göçleri” başlıklarıyla

incelenen bu konuların Türkiye’de yeni bir alan olması ve bu tür çalışmaların sosyolojik açıdan incelenmeye ihtiyaç duyması, çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Hazırlanmış olan bu çalışma “Antalya-Finike Örneği” başlığıyla Türkiye’ye yerleşen turistler üzerine yapılmıştır.

Çevik (2015), “*Lykia Kitabı*” ile Lykia Bölgesi’ni kültür, tarih ve sanatı, sosyal, siyasi ve ekonomik yaşamıyla birlikte ve her dönemini içine alacak kapsamda, 130 kent/yerleşim örneğinde anlatmaktadır.

Yiğitbaşoğlu (2017), “*Finike ve Yakın Çevresinin İklim Özellikleri*” isimli çalışmasında Finike’deki doğal çevre koşulları ile tarım ve turizm faaliyetlerini etkileyen iklim olaylarının analizini yapmıştır.

Ertuğ ve Vardar (2018), “*Finike Ovasının Holosen Jeomorfolojisi ve Limyra’nın Jeoarkeolojisi*” isimli çalışmalarında Finike ve Limyra’nın tarihsel süreçteki jeolojik değişimlerini incelemiş ve araştırma bölgeleri ile ilgili ayrıntılı jeolojik, jeomorfolojik ve arkeolojik verileri sunmuşlardır.

Atik (2019), “*Antalya Akdeniz Örnekleri ile Kırsal Kültürel Peyzaj Karakterleri*” isimli çalışmasında Akdeniz örneğinde kırsal peyzajları farklı karakterleri ve kültürel ara yüzleri ile ele almıştır.

Karaköse ve Terzioğlu (2020), “*Finike (Antalya) Orman Planlama Biriminin Vasküler Bitki Florası*” isimli çalışmaları ile 2012-2013 yılları arasında Finike Orman Planlama Biriminin vasküler bitki florasını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Bu çalışma ile Finike Orman Planlama Birimi içerisinde yayılış yapan 523 vasküler bitki taksonu tespit edilmiştir. Bu taksonlardan 67’si endemik ve 2’si nadir bitkidir. Koruma öncelikli (CR, EN ve VU kategorileri içerisinde olanlar) 18 taksonun konumsal dağılımları tespit edilip Antalya Orman Bölge Müdürlüğüne teslim edilerek bu endemik bitkilerin gelecek nesillere aktarılmasına katkı sağlanmıştır.

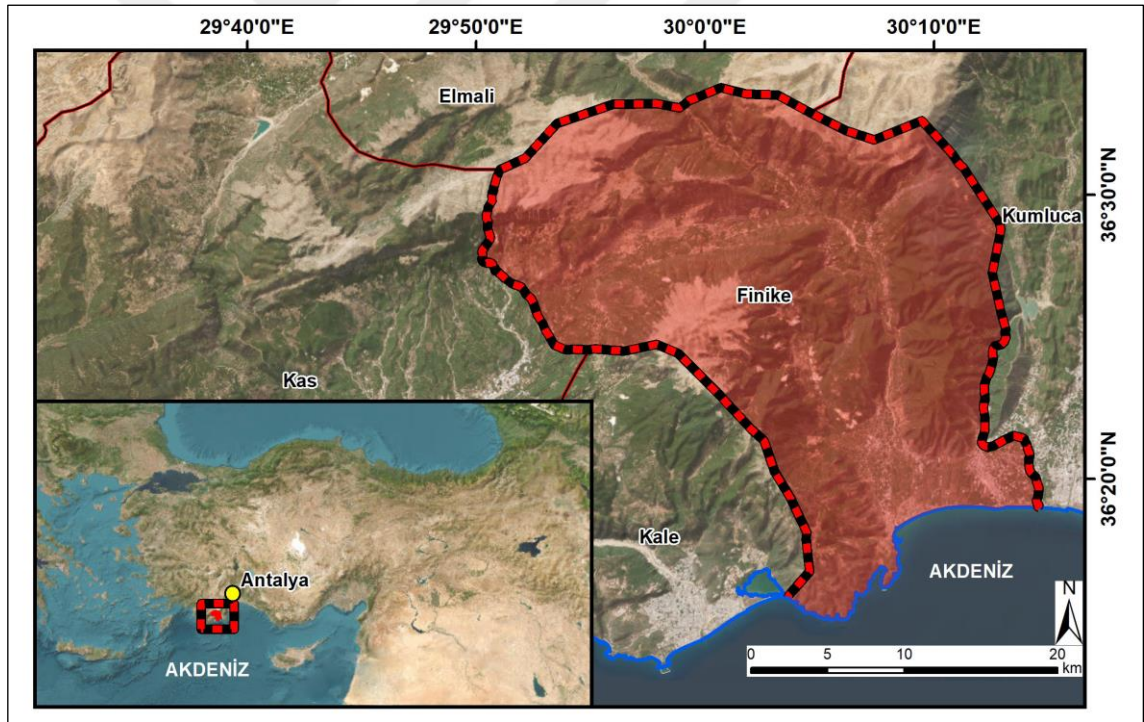
Karaoğlu (2020), “*Finike İlçesinin Ekonomik Coğrafyası*” isimli yüksek lisans tezinde Finike ilçesinin ekonomik, coğrafi özelliklerini araştırmış ve sahanın ekonomik sektörde yaşadığı sorunları tespit ederek çözüm önerileri sunmuştur.

3. MATERYAL VE METOT

3.1. Materyal

Çalışma alanı olarak Antalya'nın Finike ilçesi seçilmiştir. Çalışmanın materyalini Finike ilçesinin kültürel ve doğal peyzaj özellikleri oluşturmaktadır.

Çalışma alanı olan Finike; 1914 yılına kadar Elmalı ilçesine bağlı bir nahiye iken bu tarihte ilçe olmuştur. Türkiye'nin Güneybatı Akdeniz bölgesinde olup 30-31° boylamlar ve 36-37° enlemler arasında bulunmaktadır. İlçe merkezi Antalya iline 117 km uzaklıkta olup, D 400-07 no.lu devlet karayolu ile bağlıdır. Doğusunda sınır Alakır Çayı olmak üzere Kumluca ilçesi, Kuzeyinde Avlan Beli sınır olmak üzere Elmalı ilçesi, batısında Alacadağ ve Gülmez Dağları sınır olmak üzere Demre ilçesi, kuzeybatısında Kaş ilçesi ve güneyinde ise Akdeniz bulunmaktadır. İlçenin doğusundaki Kumluca ilçesine 18 km'lik D 400-08 no.lu devlet karayolu ile kuzeyindeki Elmalı ilçesine ise 72 km'lik D 635-04 no.lu devlet karayolu ile batısındaki Demre ilçesine de 28 km'lik D 400-07 no.lu devlet karayolu ile bağlıdır (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2021). Araştırma alanının genel konumu (Şekil 3.1)'de gösterilmiştir.

Şekil 3.1. Araştırma Alanı Genel Konumu

Çalışma alanına ait tüm doğal ve kültürel peyzaj kaynakları materyal olarak incelenmiştir. Finike ilçesi; denizaltı dağlarının bulunduğu denizi ve marinası, karada sahil kıyı şeridi ve Demre ilçe sınırına uzanan koyları, Suluin Mağarasını ihtiva eden kıyı ve kıyıyla ilişkili tüm öğeleri ile ele alınmıştır. Bununla birlikte Boldağ, Yatıkardıç, Asarönü Tepesi, Lymra, Kırkgöz Köprü, Arykanda, Arif, Yalnız, Gökbük, Yazır gibi tarihi, kültürel ve ekolojik kaynakları, Ördübek ve Oluklu

yaylalarına kadar uzanan Beydağları'nın sardığı bir sınırdaki değerlendirme yapılmıştır. Finike ilçesi tüm bu doğal ve kültürler kaynaklarını kapsayan, geçmişten günümüze ulaşım ağlarının sağlandığı “Akçay Vadisi” ve bu vadinin etrafını kuşatan verimli tarım arazilerini konu alan büyük bir turizm potansiyeline sahiptir.

Finike ilçesine ait peyzaj değerlerinin görsel ve tanımsal verileri TKP (Türkiye'nin Kültür Portalı), Finike Belediyesi, Finike Kaymakamlığı, Antalya Valiliği, Finike Orman İşletme Şefliği, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bakanlığı görsel ve basılı yayınları ve bu kurumlardan alınan verilerle ortaya konulmuştur. Bilgi eksikliği olan doğal ve kültürel peyzaj değerleri için çalışma alanına bizzat gidilerek koordinatlı fotoğrafları çekilmiş, alana ilişkin bilgiler yöre halkının yardımıyla sağlanmıştır.

Çalışmada Finike ilçesine ait sayısal haritaların elde edilmesi için Milli Savunma Bakanlığı Harita Genel Müdürlüğü verileri ve uydu görüntüleri kullanılmıştır. Finike ilçesi kent dokusunun tanımlanabilmesi için alan kullanımları Corine arazi örtüsüne (2. Seviye) göre sınıflandırılmıştır. Finike Belediyesi'nden temin edilen sayısal veriler ile Wikiloc uygulaması kullanıcılarından özellikle Arykanda Doğa Sporları Kulübü üyeleri ile bölgede rota tamamlamış kullanıcıların rotalarının lokasyon verileri ve araziden alınan GPS koordinatları alternatif turizm rotalarının sayısallaştırılıp harita oluşturulması sürecinde kullanılmıştır.

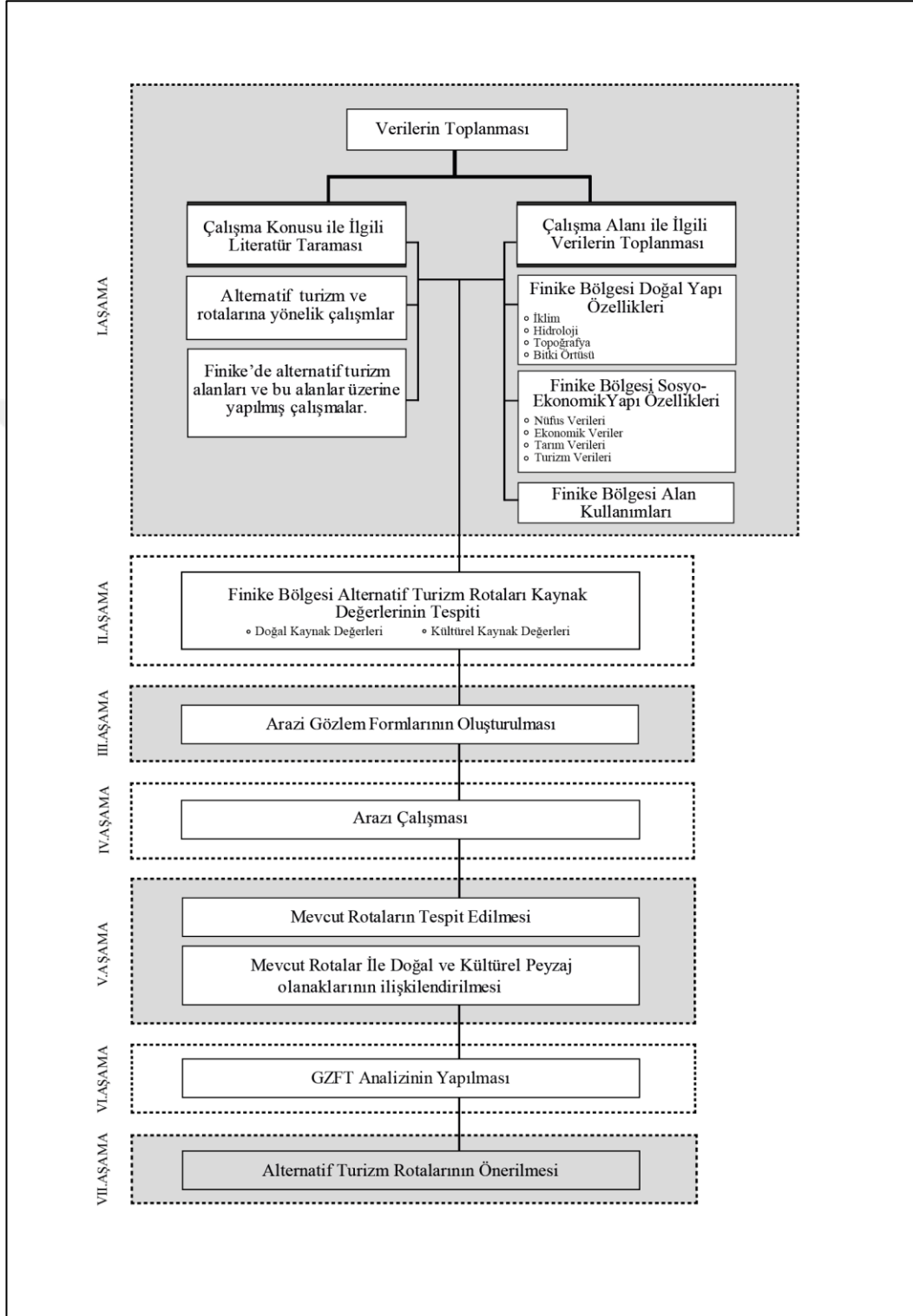
3.2. Metot

Çalışma yöntemi; veri temini, kaynak tarama, arazi çalışmaları, envanter ve sörvey çalışmaları, analiz ve değerlendirme, sentez aşamalarını içermektedir. Çalışmanın aşamalarını gösteren Araştırma Yöntemi Akış Şeması Şekil 3.2.'de gösterilmiştir.

Çalışmanın 1. aşamasında çalışma konusu ve alanı ile ilgili veri toplamak amacı ile yerli ve yabancı kaynaklar olmak üzere, yayınlanmış olan makaleler, bildiriler, belgeler, akademik çalışmalar, kitaplar, planlama rehberleri, güncel internet araştırmaları, konuyla ilgili güncellenmiş web siteleri, raporlar, yayınlar, yapılmış olan benzer çalışmalar ve görsel malzemeler ile kurumlardan bizzat alınan sayısal, sözel ve görsel veriler kullanılmıştır. Kurumlardan alınan sayısal veriler ile topoğrafya, toprak yapısı ve hidroloji haritalarının oluşturulması için ArcGIS 10.5 programı kullanılmıştır.

2. aşamada Finike ilçesine ait kaynak değerleri tespit çalışması yapılmıştır. Bu çalışma sürecinde Finike ilçesine ait peyzaj değerleri ortaya konulmuştur. Bilgi eksikliği olan doğal ve kültürel peyzaj değerleri için çalışma alanında yerinde tespit çalışmaları yapılmıştır. Doğa Derneği, Finike Belediyesi, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Antalya Orman Bölge Müdürlüğü'nden alınan verilerle ilçede alternatif turizme konu olabilecek doğal ve

kültürel kaynak değerleri ortaya konulmuş ve kurumlardan alınan sayısal veriler ile korunan alanlara ait haritalar ArcGIS 10.5 programı ile oluşturulmuştur.

Şekil 3.2. Araştırma Yöntemi Akış Şeması

3. aşamada alternatif turizm rotaları için kaynak değeri oluşturacak noktalarda doğru değerlendirme yapabilmeyi sağlamak amacı ile gözlem formları oluşturulmuştur (Ek 1).

4. aşamada ön analizi yapılmış olan Finike ilçesinin doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin ağırlıklı olarak görüldüğü ve öne çıktığı bölgeleri temsil edecek şekilde kaynak noktaları seçilmiştir. Bu noktlalarla ilişkili peyzaj unsurlarının yerinde incelenmesi için arazi çalışmaları yapılmış ve gözlem formlarına (Ek 1) işlenmiştir.

5. aşamada Finike ilçesinde kullanılmakta olan mevcut rotalar tespit edilmiş ve bu rotaların ilçeye ait doğal ve kültürel peyzaj olanakları ile bağlantıları değerlendirilmiştir.

6. aşamada tespit çalışmaları, arazide ziyaretçiler ve yerel halk ile yapılan görüşmeler sonucu alternatif turizme yönelik talep ve eğilimler belirlenip GZFT analizi ile mevcut durum tespiti yapılmıştır.

7. ve son aşamada ise daha önce Finike’de alternatif turizm faaliyetleri ile ilgili yapılan çalışmalar incelenmiş ve turistik ürün olabilecek noktalar araştırılarak, alternatif turizm rotaları önerilmiştir. Belirlenen rotalardan alınan GPS koordinatları ArcGIS 10.5 programı ile alternatif turizme konu olabilecek önemli noktalar rotalar üzerinde belirtilmiş, rotalara ait yükseklik profilleri çıkarılarak topoğrafik bilgileri verilmiştir.

Bu araştırma sonucunda çalışma alanına giren, alternatif turizm faaliyetleri için potansiyel oluşturan doğal ve kültürel kaynaklar belirlenip değerlendirilmiş ve kaynakların korunarak kullanımı ve tanıtımına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

4. BULGULAR

Finike ilçesinde yapılan araştırmalar ve görüşmeler doğrultusunda elde edilen bulgular bu bölüm altında değerlendirilmiştir.

4.1. Finike Bölgesi Doğal Yapı Özellikleri

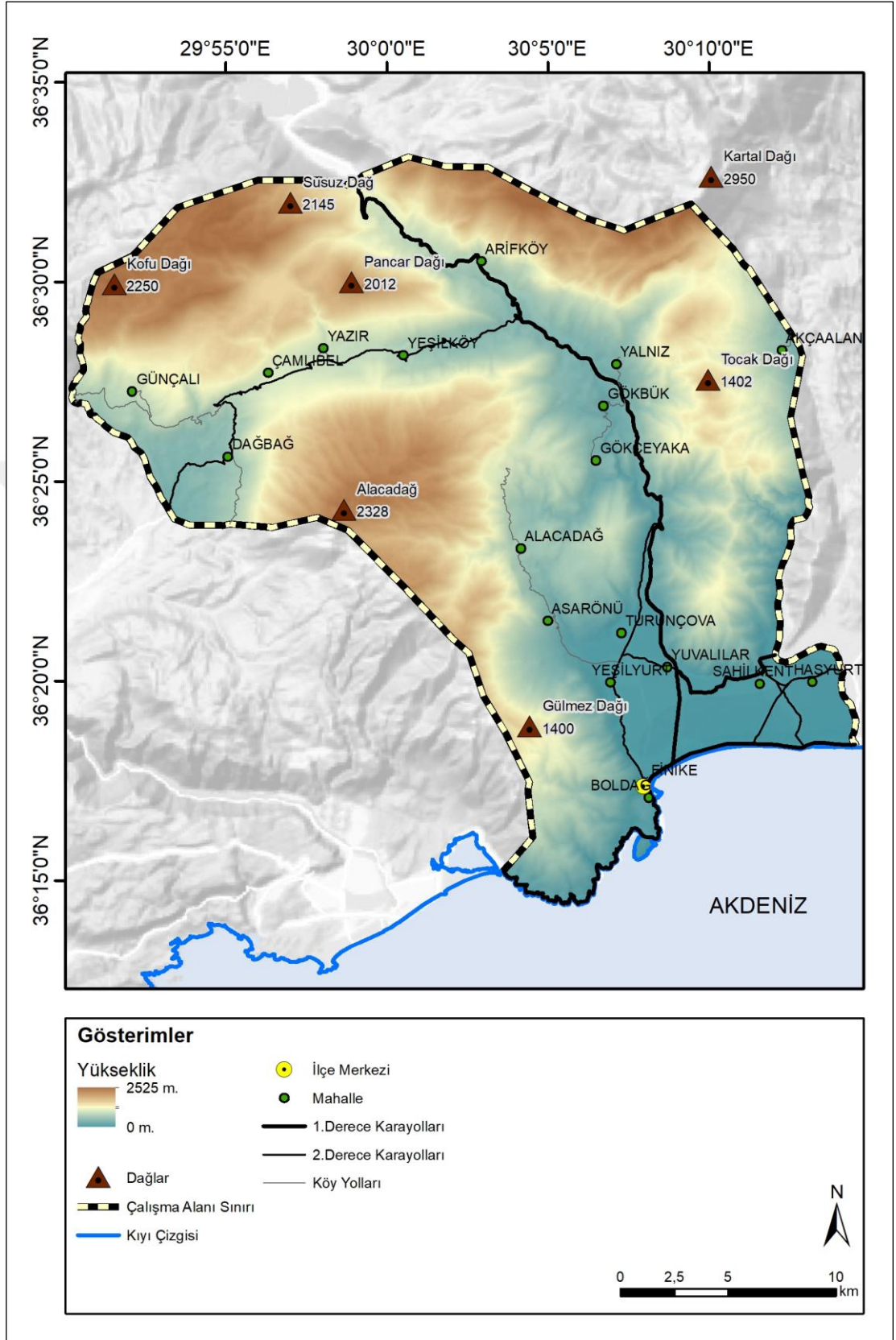
Özel konum itibariyle Finike, doğusunda Alakır Çayı ile kuzey ve batı kesimlerinde de Toros Dağları silsilesinin bir parçası olan Beydağları'nın uzantılarıyla çevrelenmektedir. Güneyinde ise 28 km'lik sahil şeridi boyunca Akdeniz uzanmaktadır. Akçay ve Alakır'ın taşımış olduğu materyallerin ilçenin güneyinde birikmesi sonucunda oluşan Finike Ovası nüfusun ve ekonomik faaliyetlerin kümелendiği alan olarak göze çarpmaktadır (Karaoğlu 2020). İlçenin merkezi rakımı ortalama 7 metre civarındadır. Finike ilçe merkezi Akdeniz kıyısında verimli bir ovaya yerleşmiştir. İlçe mülki alanı 699 km²'dir. İlçenin toplam olarak 28 km sahil kıyı şeridi vardır. Dağlık coğrafi yapısı, iç kesimlerle sahil arasında doğal bir set oluşturmuştur. (Çevre ve Şehircilik Bakanlığı 2019). Finike ilçesinin doğal yapı özellikleri topoğrafyası, alan kullanımları, toprak özellikleri, hidrolojisi, iklimi ve bitki örtüsü açısından incelenmiştir.

4.1.1. Topoğrafya

Finike ilçesi, Batı Akdeniz Bölgesi'nin en yüksek ve engebeli fizyografyası içerisinde bir dağ arası havza özelliği sunmaktadır. Havza tabanı, çevre yüksekliklerden genel sentirepal örnekli akarsu ağının merkezlendiği bir ova düzlüğü oluşturmuştur. Demre Çayı'nın doğusunda birdenbire dikleşen kıyı, Finike ilçesine kadar sürer ve Andrea Dorya (Barbaros Hayrettin) burnunu döndükten sonra Finike ilçe merkezi ile birlikte Finike Ovası başlar. Finike Körfezi kıyılarında yaklaşık 80 km²lik bir alanı kaplayan ve Antalya ilinin başlıca bitkisel üretim alanı olan Finike Ovası, küçük akarsuların yığıldığı alüvyonların Finike Körfezi'ni doldurmasıyla oluşmuştur (Öner 1997; Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2020'den). Finike'de yerleşim alanları; Akarsu boyları, vadi tabanları ve Finike Ovası üzerine kurulmuştur. Bu duruma Finike'nin topoğrafik yapısı neden olmaktadır. İlçenin yaklaşık %76'sını engebeli yapıdaki alanlar, %10'unu ova ve düzlükler, %25'ini ise vadi tabanları oluşturmaktadır (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2020).

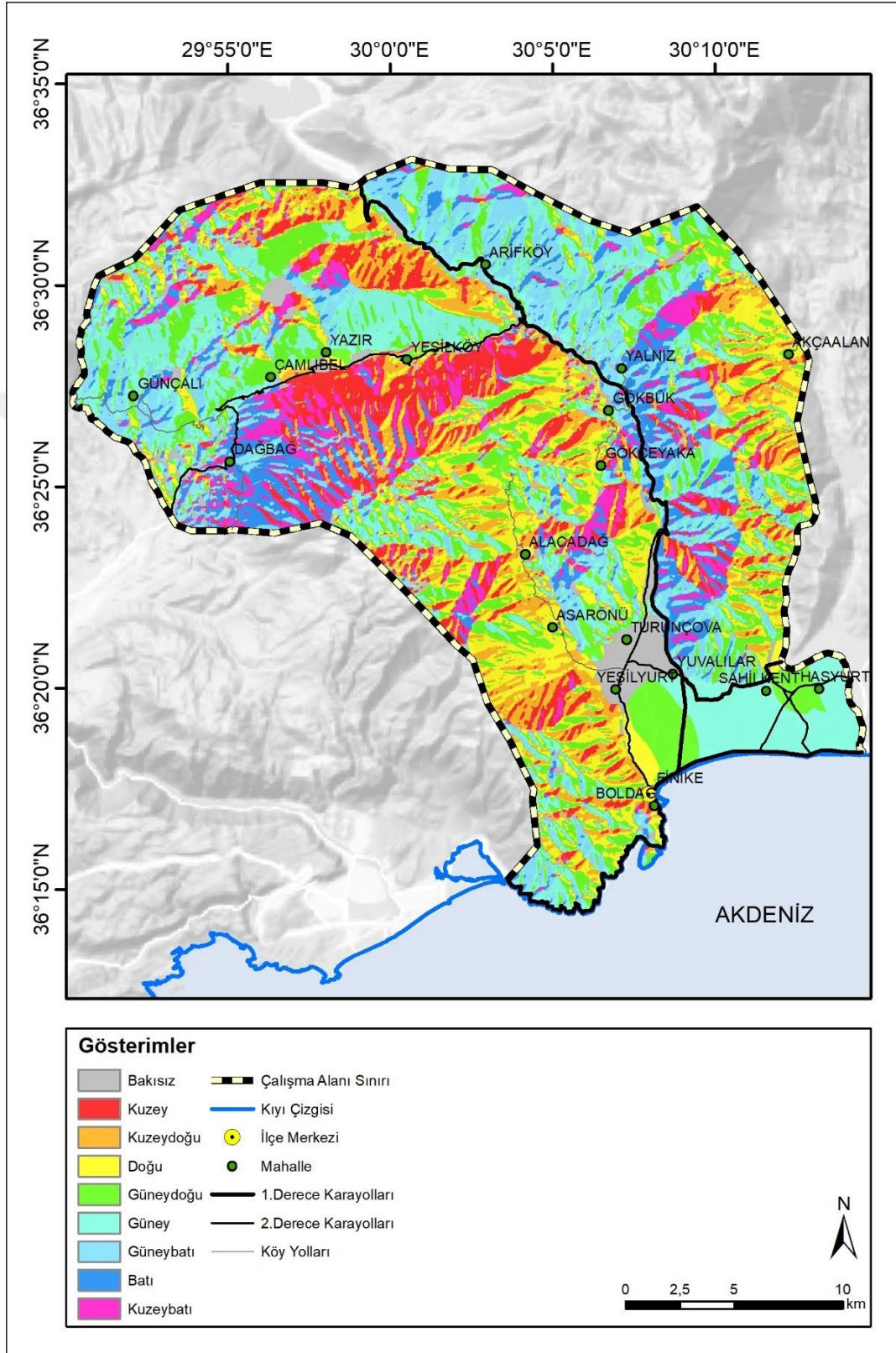
Finike ilçe sınırlarında bulunan dağlar, Toros sıradağlarının batı bölümündeki Beydağları'nın uzantılarıdır. Alp-Himalaya kıvrım sistemi içerisinde yer alan Toroslar genç oluşumlu dağlar oldukları için oldukça yüksek dağlardır. Araştırma sahasının kuzeyinde uzantıları bulunan Beydağları'nda yükselti 3000 m yi aşmaktadır. Beydağları içerisinde irili ufaklı pek çok dağ ve tepe yer alır. Bunların belli başlıları; Finike ilçe merkezinin hemen güneybatısında Gülmez Dağı, araştırma sahasının batısında Alacadağ, kuzeybatısında Pancarlı Dağı ve Cehennem (Kofu) Dağı, araştırma sahasının kuzeyinde Kartal Dağı, Turunçova'nın kuzeyinde Keşlik Dağı, sahanın kuzeydoğusunda Tocak Dağı'dır (Karaoğlu 2020)

Şekil 4.1'de Finike'nin topoğrafik yapısı görülmektedir. Haritaya göre bölgenin rakımının 0-2.525 m arasında değiştiği görülmektedir.

Şekil 4.1. Finike İlçesi Topoğrafik Yapı Haritası

Finike ilçesinde en çok güney ve güneydoğu bakılı alanların olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. Finike İlçesi Bakı Haritası

Çizelge 4.1’deki bakı grupları alan dağılımı incelendiğinde, güney bakılı alanlar çoğunlukta olup tüm alanın %18,6’sı oranındadır. Güneydoğu bakılı alanlar %16,7 ile 2. sırada yer almaktadır. Bakısız alanları ise %6,2 oranındadır.

Çizelge 4.1. Finike İlçesi Bakı Grupları Alansal Dağılımı

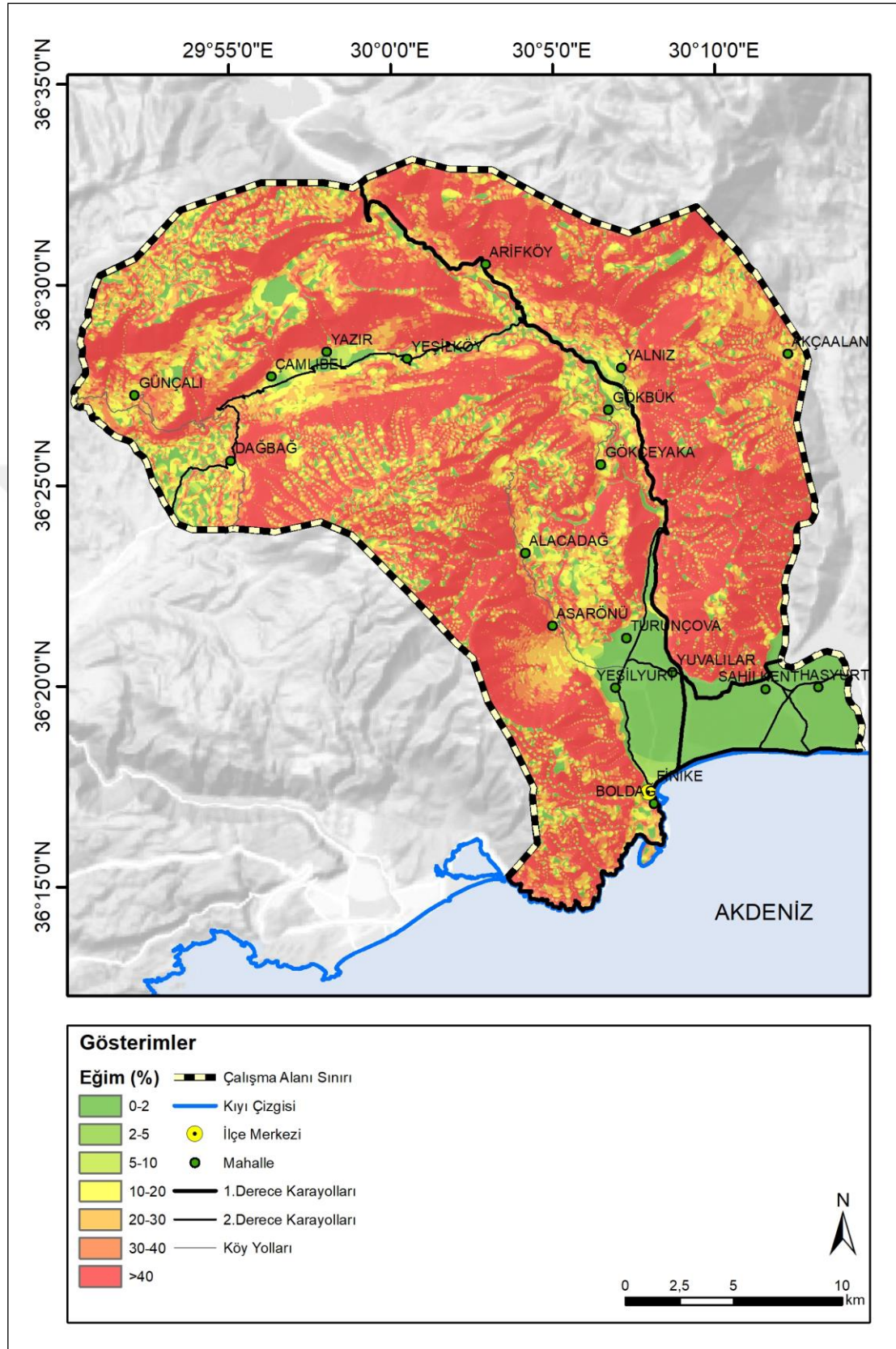
Bakı	Alan (da)	Alan (%)
Bakısız	42.754,3	6,2
Kuzey	62.174,9	9,0
Kuzeydoğu	74.108,2	10,8
Doğu	90.472,5	13,2
Güneydoğu	114.629,4	16,7
Güney	127.745,0	18,6
Güneybatı	78.409,3	11,4
Batı	52.572,8	7,7
Kuzeybatı	44.256,3	6,4

Finike İlçesi eğim durumu incelendiğinde düz ve düze yakın alanlardan oluşan Finike Ovası’nın %0-20 eğim aralığında olduğu görülmektedir. Bu nedenle Finike’nin kentsel yerleşimlerini oluşturan mahalleler Finike Ovası’nda yer almaktadır. İlçe genelinin dağlık alanlardan oluşması ve Toroslar’ın uzantısı olan Beydağları’nın ilçe sınırından geçmesinden dolayı %10 ve üstü eğimli alanlar Finike’nin %66’sını oluşturmaktadır. Bu durum yerleşim desenini doğrudan etkilemektedir. İlçede yer alan kırsal nitelikli alanlar ise eğimi %20-40 aralığında olan vadi tabanlarında yer almaktadır (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2020) (Şekil 4.3).

Çizelge 4.2’deki eğim gruplarının alan dağılımı tablosuna göre Finike % 45,2 oran ile en çok sarp eğimli alanlardan oluşmaktadır. Bunu %14,7 ile aşırı yüksek eğimli alanlar izlemekte olup çok yüksek alanlar ilçenin %13,6’sını, düz ve düze yakın alanlar da yine ilçenin 13,6’sını oluşturmaktadır.

Çizelge 4.2. Finike İlçesi Eğim Grupları Alansal Dağılımı

Eğim (%)	Alan (da)	Alan (%)
0-2 (Düz-Düze Yakın)	93.107,3	13,6
2-5 (Hafif Eğim)	10.111,1	1,5
5-10 (Orta Eğim)	17.150,0	2,5
10-20 (Yüksek Eğim)	61.380,3	8,9
20-30 (Çok Yüksek Eğim)	93.729,3	13,6
30-40 (Aşırı Yüksek Eğim)	100.926,8	14,7
>40 (Sarp)	310.718,0	45,2

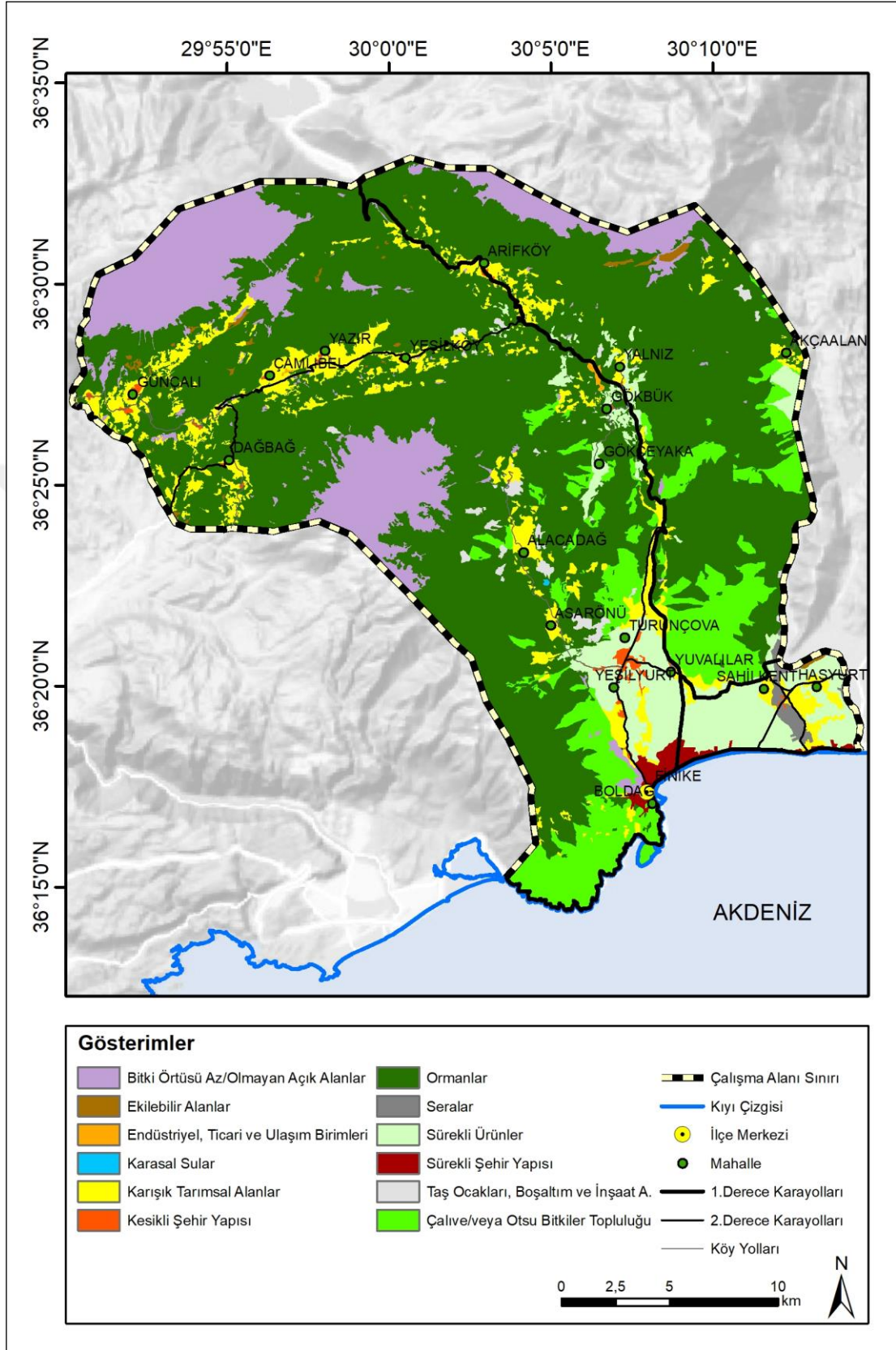
Şekil 4.3. Finike İlçesi Eğim Haritası

4.1.2. Alan kullanımları

1/25.000 ölçekli nazım imar planı açıklama raporuna göre; Finike ilçesinin makro formunun oluşumunda topoğrafik yapı, tarım alanları, orman vb. fiziksel etmenler yönlendirici olmuştur. İlçenin arazi yapısını ovalar, nehirler, dağlık alanlar, su yüzeyleri ve çok çeşitli bitki örtüsü oluşturmaktadır. İlçenin güneyinde dar bir kıyı ovası olan Finike Ovası mevcuttur. Bu kıyı ovasının oluşumunda başta Alakır Çayı olmak üzere, karstik kaynaklarla beslenen akarsular etken olmuştur. Finike Ovası'nın etrafı tamamen dağlarla çevrilidir. Bu dağlar Batı Torosların uzantısı durumundadır ve tamamen kalker kaplıdır. Önemli yükseltiler, Alacadağ ve Beydağları'dır. Finike Körfezi'ne dökülen iki önemli akarsu bulunmaktadır. Biri Akçay diğeri Alakır Çayı'dır. İlçeye ulaşım D-400 ve D-635 karayolları üzerinden sağlanmaktadır. Kent makroformu bu iki ana arter üzerinde yoğunlaşmaktadır. Mevcut yerleşim topoğrafyanın müsait olduğu Finike Ovası'nın kıyı ve kuzeye uzanan bölümlerinde gelişmiştir. Halkın ana geçim kaynağının tarım olması yerleşim desenini etkileyen en önemli unsurlardan biridir. Özellikle beldeyken mahalle olan Sahilkent ve Hasyurt Mahallelerinde örtü altı tarım yoğun olarak yapılmakta ve buna bağlı olarak bağ-bahçe nizamı yerleşim görülmektedir. İlçenin doğusunda kalan bu alanlar kırsal niteliklidir, imar planları olmasına rağmen plana uygun yerleşim dokusu gelişmemiştir. İlçenin kuzeyinde topoğrafyanın yükseldiği düzlük alanlarda ise kırsal nitelikli yerleşimler yer almaktadır. Ormanın yoğun olduğu bu bölgelerde kısıtlı tarım arazilerinde de tarımsal faaliyetler yürütülmektedir. Tarımsal depolama, işleme ve paketleme amaçlı farklı lokasyonlarda çok sayıda küçük tesis vardır. Sahilkent Mahallesi sınırlarında toptancı hali bulunmaktadır. Turizm sektörü çok gelişmemiştir. Finike Merkez, Sahilkent ve Hasyurt Mahallelerinin kıyı kesimlerinde küçük ölçekli, turizm tesisleri yer almaktadır. İlçede sosyal aktiviteleri gerçekleştirmek, eğlenme, dinlenme ve yeşil alan ihtiyacını karşılamak, su yüzeyleriyle kentin entegrasyonunu sağlamak üzere; Finike Marina'nın çevresinde ve Akçay'ın denize döküldüğü yerlerde rekreasyon alanları düzenlenmiştir. İlçede doğal ve arkeolojik olmak üzere çok sayıda koruma alanı bulunmaktadır. Finike ilçe genelinde kentsel meskun alanlar; konut alanları, sosyal donatı alanları, kentsel çalışma alanları ile açık yeşil alanlardan oluşmaktadır (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2020).

Şekil 4.4' te Finike ilçesi için oluşturulmuş Corine arazi örtüsü haritasında ilçenin 12 farklı arazi örtüsüne sahip olduğu ve ormanların en büyük alanı kapladığı görülmektedir.

Çizelge 4.3'e göre Finike ilçesi en çok %60,91 oranla ormanlık alanlardan oluşmaktadır. Sürekli şehir yapısı ilçenin %0,74'ünde, kesikli şehir yapısı ise %0,53 oranında alan kaplamaktadır. İlçenin geçim kaynağının çoğunluğunu oluşturan tarımın yapıldığı alanlarda ise narenciye'nin çoğunlukta olduğu karışık tarımsal alanlar ilçenin toplam alanının % 7,26'sında yer almaktadır.

Şekil 4.4. Finike İlçesinin Corine Arazi Örtüsü/Kullanımı Haritası

Çizelge 4.3. Finike İlçesinin Corine Arazi Örtüsü/Kullanımı Alansal Dağılımı

Alan örtüsü	Alan (da)	Alan (%)
Sürekli Şehir Yapısı	5.091,0	0,74
Kesikli Şehir Yapısı	3.628,5	0,53
Endüstriyel, Ticari ve Ulaşım Birimleri	441,5	0,06
Taş Ocakları, Boşaltım ve İnşaat Alanları	4.571,1	0,67
Ekilebilir Alanlar	2.372,1	0,35
Seralar	3.009,0	0,44
Karışık Tarımsal Alanlar	49.876,3	7,26
Bitki Örtüsü Az veya Olmayan Açık Alanlar	86.047,9	12,52
Ormanlar	418.580,4	60,91
Sürekli Ürünler	46.268,5	6,73
Çalı ve/veya Otsu Bitkiler Topluluğu	67.148,6	9,77
Karasal Sular	150,5	0,02

4.1.3. Toprak Özellikleri

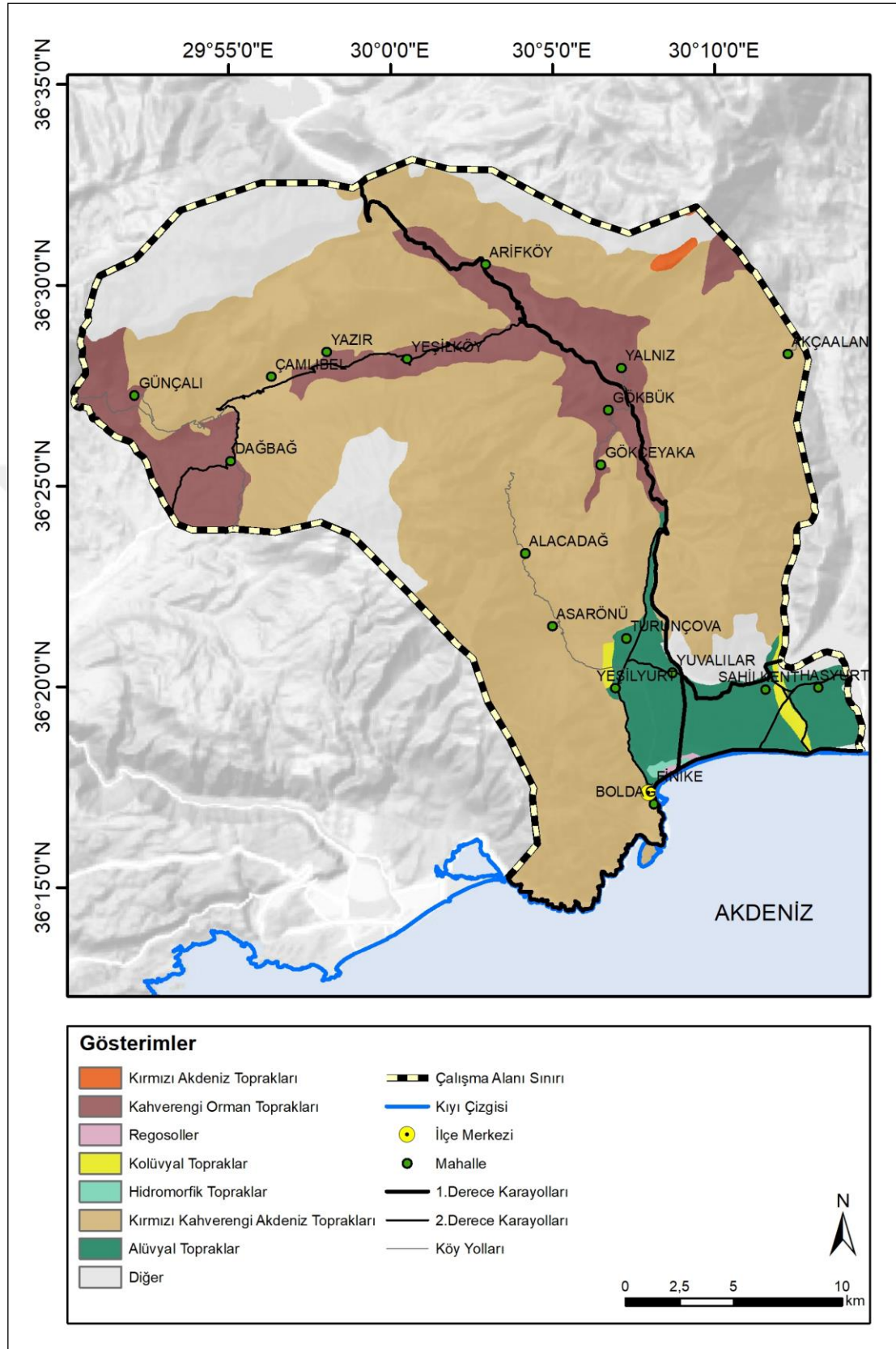
Finike’de yerleşimin sahip olduğu toprak oluşumunda etkili faktörler neticesinde çeşitli toprak yapıları oluşmuştur. Şekil 4.5’teki haritaya göre 8 büyük toprak grubunun oluştuğu görülmekte olup ilçenin en yaygın toprağı kırmızı kahverengi Akdeniz toprağıdır. Bu topraklarda arazi yapısına ve iklime uyum sağlamış narenciye türleri yetiştirilmektedir.

Akçay ve Alakır vadilerinden akarsuların taşıdığı alüvyonların oluşturduğu toprak Finikenin verimli tarım arazilerini oluşturmaktadır. Ayrıca vadilerin taşıdığı akarsu kıyılarında yetişen sazlıkların altlarında hidromorfik topraklara rastlanmaktadır.

Çizelge 4.4’e göre Finike’de en çok kırmızı kahverengi Akdeniz toprakları grubu yaygın olup ilçenin %66,31’ini kaplamaktadır. En az bulunan toprak grubu ise regoseller olup ilçenin %0,11’ini kaplamaktadır.

Çizelge 4.4. Finike İlçesinin Büyük Toprak Grupları Alansal Dağılımı

Büyük Toprak Grupları	Alan (da)	Alan %
Kırmızı Akdeniz Toprakları	1.557,0	0,23
Kahverengi Orman Toprakları	86.765,1	12,63
Regosoller	731,1	0,11
Kolüvyal Topraklar	3.480,3	0,51
Hidromorfik Topraklar	691,4	0,10
Kırmızı Kahverengi Akdeniz Toprakları	455.640,8	66,31
Alüvyal Topraklar	44.752,3	6,51
Diğer	93.567,3	13,62

Şekil 4.5. Finike İlçesinin Büyük Toprak Grupları Haritası

İklim ve jeolojik yapı farklılıkları ile vejetasyondaki çeşitlilik değişik özelliklere sahip toprakların oluşumuna neden olmaktadır. Topraklar yeteneklerine göre 8 sınıfa ayrılarak incelenmektedir. Söz konusu sınıfların ilk dördü tarımsal üretim yapılabilecek alanlardır. Diğer dört sınıf içerisinde yer alan araziler ise tarımsal üretime uygun olmayan alanlardır. Şekil 4.6'daki Finike toprak yetenek sınıfları haritasına göre Finike ilçesi genellikle dağlık yapısından dolayı VII. sınıf toprak yapısına sahiptir. I., II., ve II. Sınıf araziler ilçe merkezinde Finike Ovası'nı oluşturmakta ve merkez dışında ise vadi tabanlarında dağılım göstermektedir (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2020).

Çizelge 4.5'teki Finike ilçesinin toprak yetenek sınıfları alansal dağılımı tablosuna göre Finike ilçesinde en çok % 73,09 oranında VII. Sınıf toprağa sahip alanlar yaygındır. III. sınıf alanlar ise %5,47 oranında yaygındır.

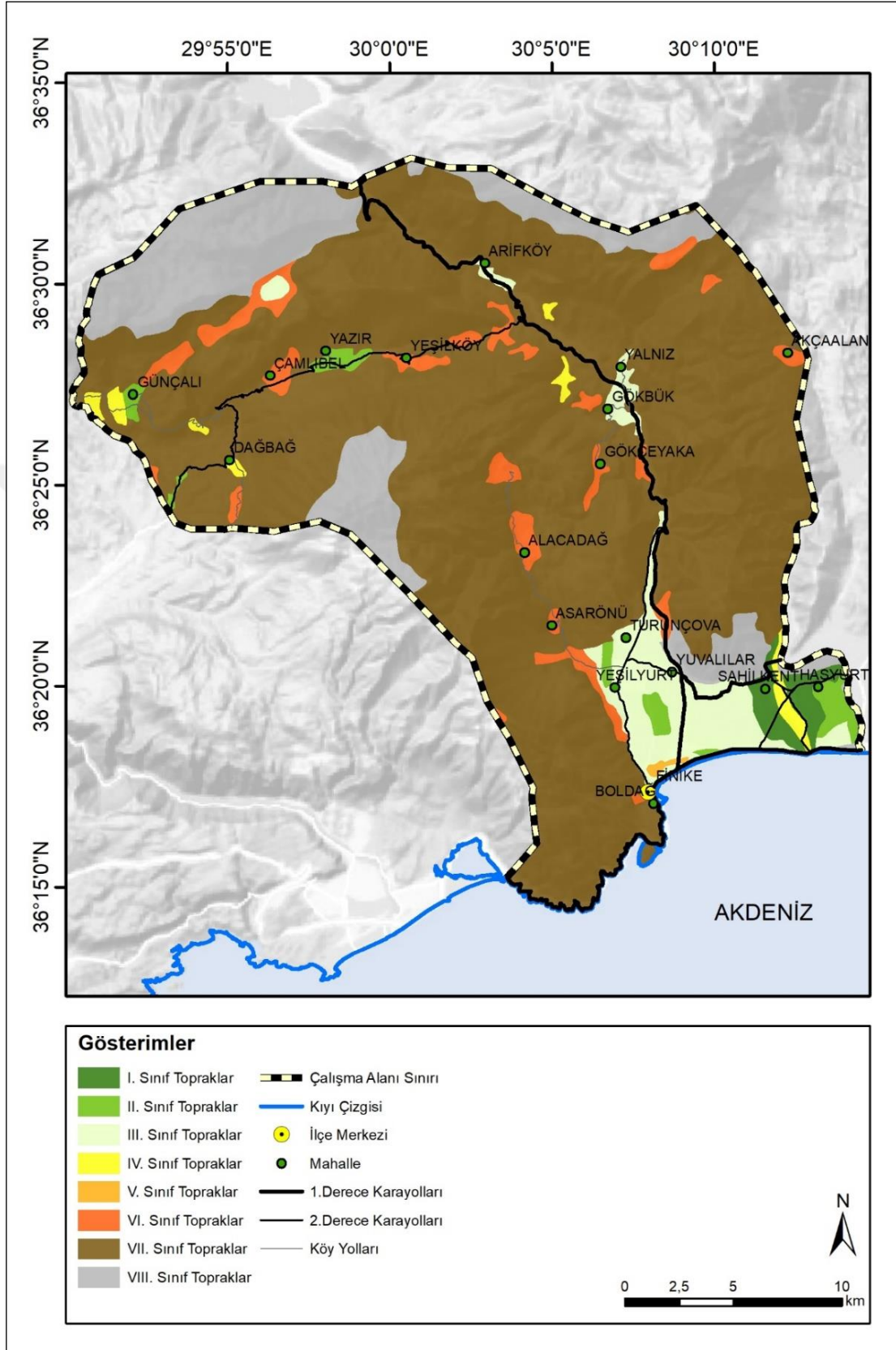
Çizelge 4.5. Finike İlçesinin Toprak Yetenek Sınıfı Alansal Dağılımı

Toprak Yetenek Sınıfları	Alan (da)	Alan (%)
I.	8.576,5	1,25
II	10.473,5	1,52
III	37.609,1	5,47
IV	6.438,6	0,94
V	846,4	0,12
VI	27.377,4	3,98
VII	502.296,5	73,09
VIII	93.567,3	13,62

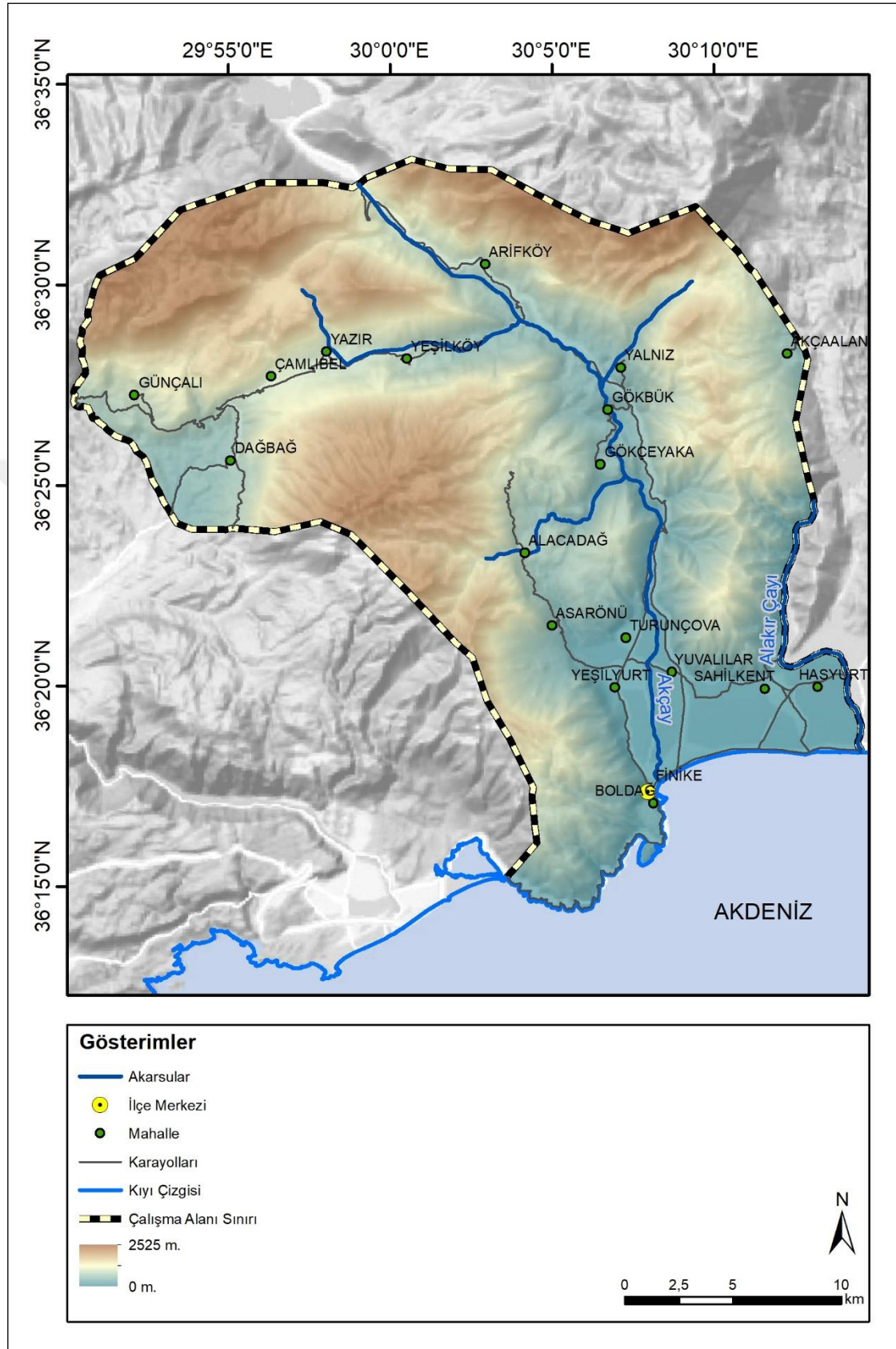
4.1.4. Hidroloji

Akdeniz'in Finike kıyılarına dökülen iki önemli akarsu vardır. Bunlar Akçay ve Alakır akarsularıdır. Alakır Çayı, Finike-Kumluca sınırından inerek Finike Körfezi'ne dökülür. Hasyurt ve Sahilkent Mahallelerinin su ihtiyacı bu akarsu ile karşılanır. Akçay ise Elmalı Akdağ'dan inerek kollara ayrılır. Finike ilçesinin birçok mahallesinin su ihtiyacını karşılayarak Finike Körfezi'ne dökülür (Şekil 4.7).

Araştırma sahasındaki akarsuların debilerinin Akdeniz iklim koşullarına bağlı olarak kış aylarında yağışlarla artarken yaz aylarında kuraklığa bağlı olarak azaldığı görülmektedir. Bu nedenle sahadaki akarsular düzensiz rejimine sahiptir. İlçe sınırları içerisinde doğal göl bulunmamaktadır. Araştırma sahasının alüvyal topraklarla kaplı güney bölümünde taban suyu seviyesi yüksektir. Bu bölümünde yer altı suları çıkarılarak tarımda sulama amaçlı kullanılmaktadır (Karaoğlu 2020).

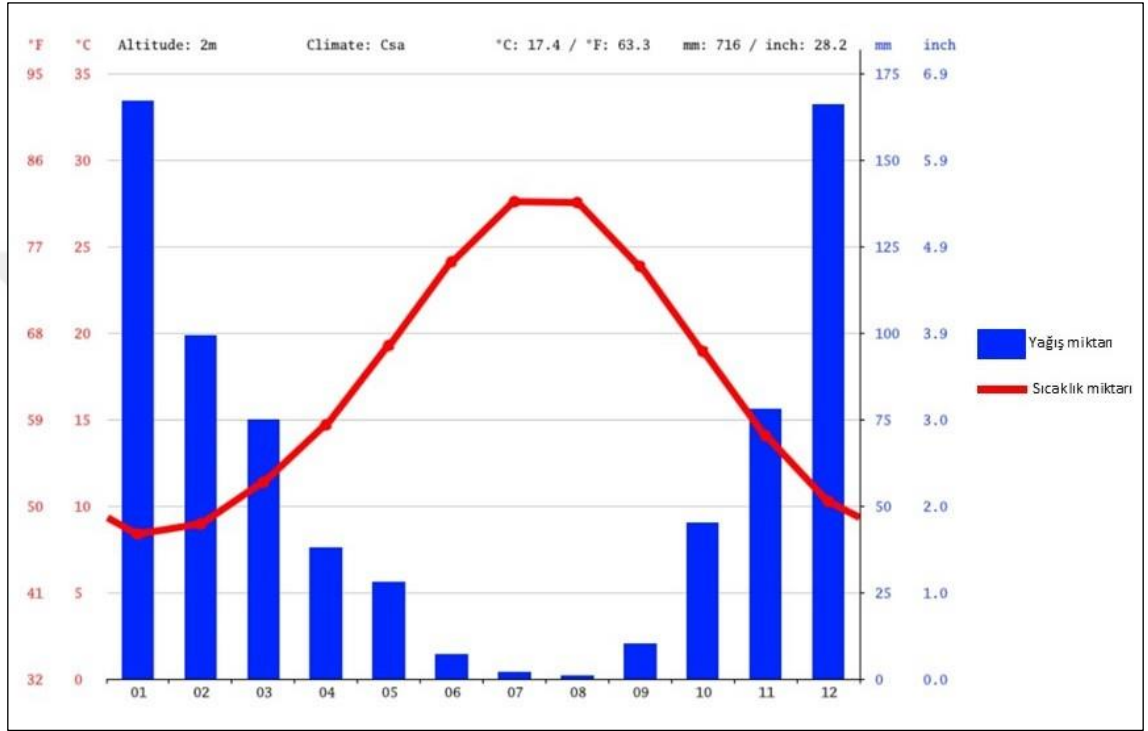
Şekil 4. 6. Finike İlçesinin Toprak Yetenek Sınıfı Haritası

Şekil 4.7. Finike Hidroloji Haritası

4.1.5 İklim

Finike ilçesinde sıcak ve ılıman iklim görülmektedir. Şekil 4.8'deki iklim grafiğinde göre; Finike'ye kış aylarında yaz aylarından çok daha fazla yağış düşmektedir. Finike ilçesi Köppen-Geiger'e göre iklim Csa kategorisinde yer almaktadır. Csa, kışı ılık, yazı çok sıcak ve kurak anlamına gelen Akdeniz iklim kategorisidir. Finike ilçesinin yıllık ortalama sıcaklığı 17,4 °C 'dir. Yıllık ortalama yağış miktarı 716 mm dir (Anonim 1).

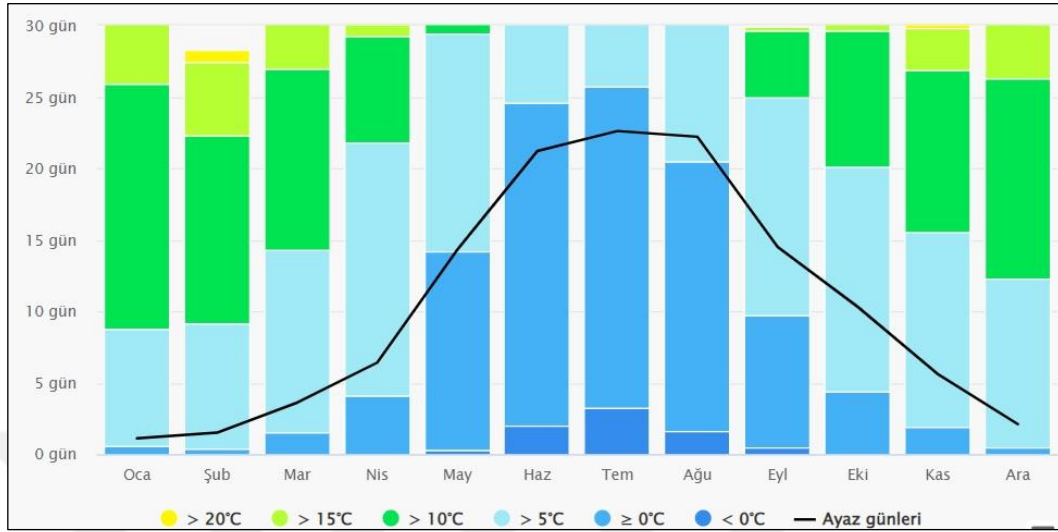
Şekil 4.8. Finike İlçesi İklim Grafiği (Anonim 1)

Şekil 4.9'daki tabloya göre yılın en kurak ve en yağışlı ayı arasındaki yağış miktarı: 166 mm dir ve yıl boyunca ortalama sıcaklık 19,2 °C dolaylarında değişim göstermektedir. Şekil 4.8'teki sıcaklık grafiğine göre temmuz ayı 27,6 °C sıcaklıkla yılın en sıcak ayıdır. Yılın en düşük ortalaması 8,4 °C ile ocak ayındadır (Anonim 1).

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ort. Sıcaklık (° C)	8.4	9	11.4	14.7	19.3	24.1	27.6	27.5	23.8	18.9	14.1	10.3
Min. Sıcaklık (° C)	4.9	5.1	6.9	10.1	14.5	19	22.4	22.6	19.2	14.8	10.4	7
Maks. Sıcaklık (° C)	11.8	12.7	15.4	18.5	22.9	27.9	31.6	31.6	28	23.1	18	13.7
Yağış / Yağış (mm)	167	99	75	38	28	7	2	1	10	45	78	166
Nem(%)	75%	73%	72%	70%	66%	57%	53%	56%	61%	68%	73%	75%
Yağmurlu günler (g.)	10	8	8	5	4	1	0	0	2	4	6	10
Güneşli saatler (s)	6.2	7.2	8.8	10.4	11.8	12.8	12.7	11.8	10.7	9.3	7.7	6.4

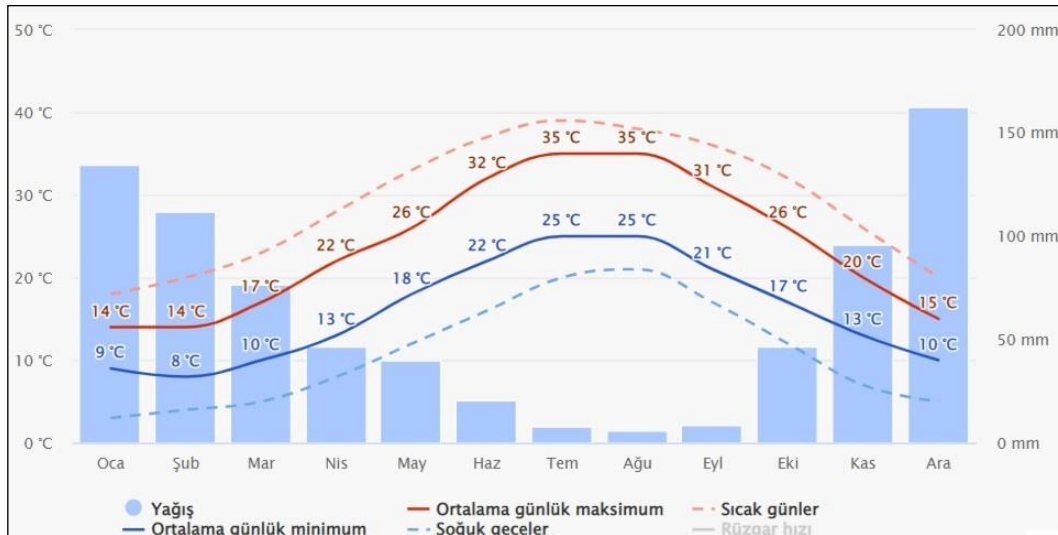
Şekil 4.9. Finike İlçesi İklim Tablosu (Anonim 1)

Şekil 4.10'daki Finike ilçesi için maksimum sıcaklık diyagramı ayda kaç günün hangi sıcaklıklara ulaştığını göstermektedir. Buna göre maksimum süreler incelendiğinde Finike ilçesi ağustos 18,5 gün $>30^{\circ}\text{C}$ ile en sıcak aydır (Anonim 2).

Şekil 4.10. Finike İlçesi Maksimum Sıcaklık Grafiği (Anonim 2)

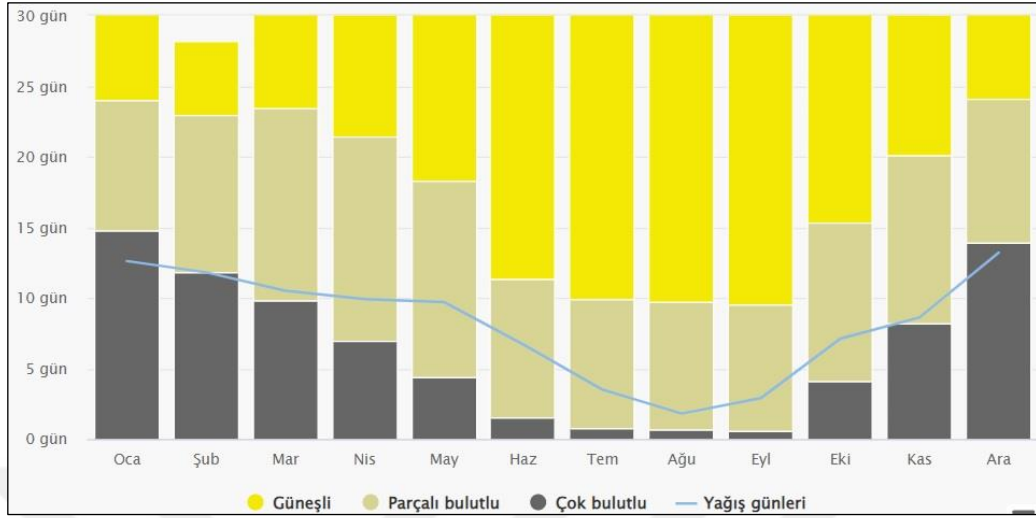
Şekil 4.11'de ilçeye ait ortalama sıcaklık ve yağış grafiğine göre; koyu kırmızı çizgi ortalama günlük maksimum sıcaklığı, koyu mavi çizgi ortalama minimum sıcaklığı gösterir. Kesikli kırmızı ve mavi çizgiler son 30 yılın her ayın en sıcak ve en soğuk gecelerinin ortalamasını göstermektedir. Grafiğe göre Finike ilçesinde yağış en fazla aralık ayında görülmektedir, en az yağış alan ay ise ağustos ayıdır. Finike ilçesinde en sıcak günler ise temmuz ve ağustos aylarında görülmektedir (Anonim 2).

Şekil 4.11. Finike İlçesi Ortalama Sıcaklık ve Yağış Grafiği (Anonim 2)

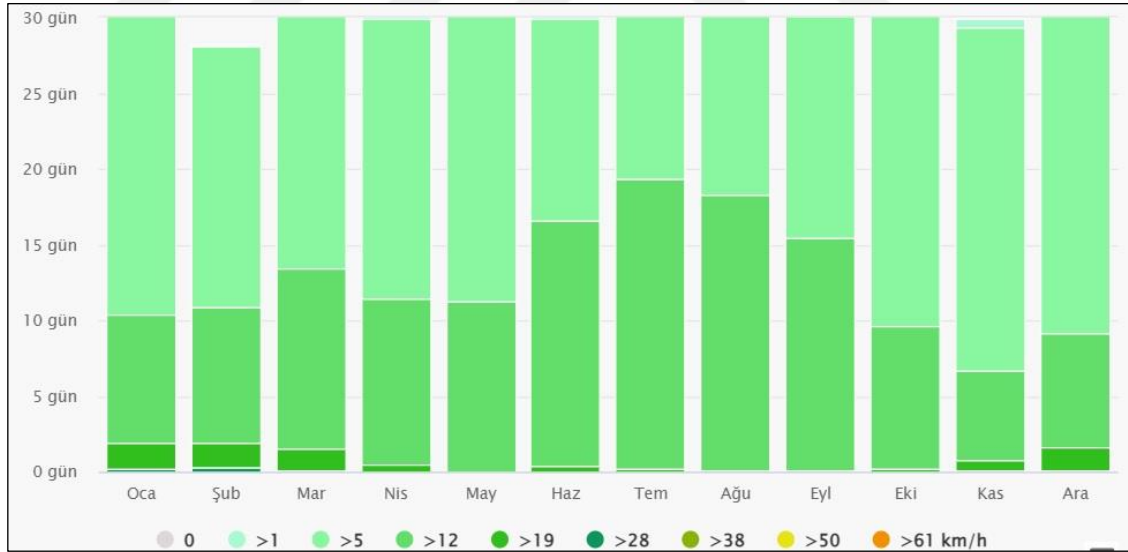
Şekil 4.12'deki grafik, Finike'nin güneşli, parçalı bulutlu, bulutlu ve yağışlı gün sayısının aylara göre dağılımını göstermektedir. Buna göre Finike ilçesinin en fazla

ağustos ayında güneşli, nisan ayında parçalı bulutlu, ocak ayında çok bulutlu, aralık ayında yağışlı olduğu görülmektedir.

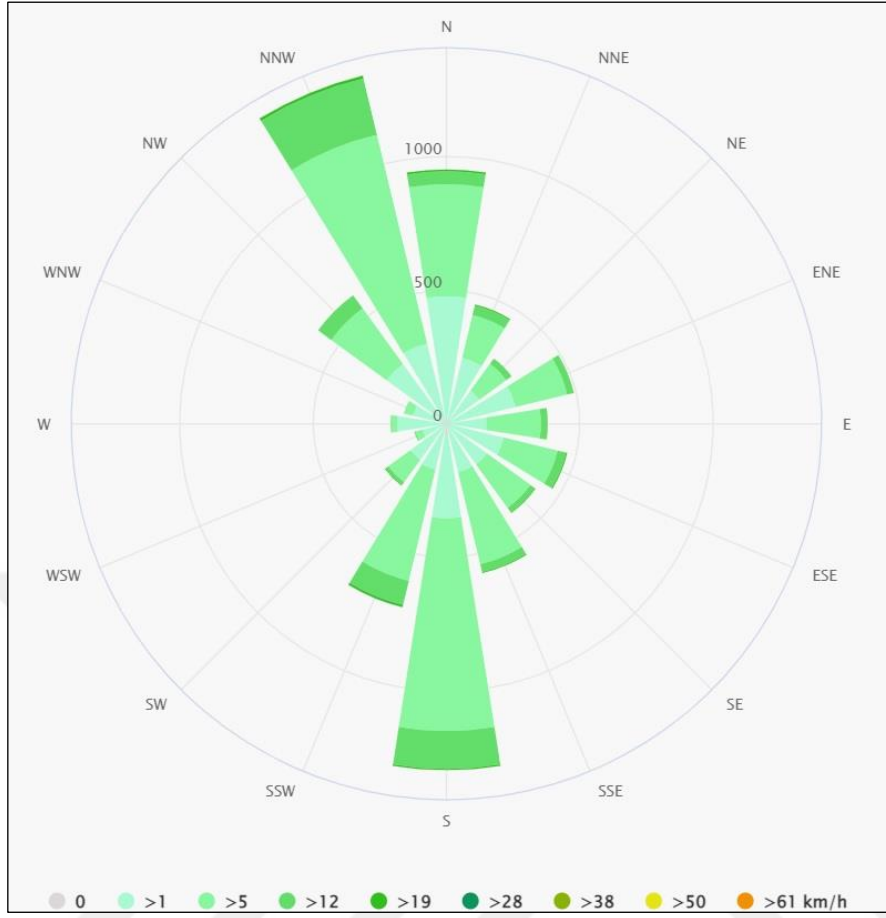
Şekil 4.12. Finike Bulutlu, Yağışlı, Güneşli Günler Grafiği (Anonim 2)

Finike ilçesinin rüzgar hızını gösteren Şekil 4.13'deki diyagram, rüzgarın belirli bir hıza ulaştığı günlerin aylara göre dağılımını göstermektedir. Buna göre maksimum süreler incelendiğinde; temmuz ayı 19,1 gün boyunca >12 km/h, ile en rüzgarlı aydır.

Şekil 4.13. Finike İlçesi Rüzgar Hızı Grafiği (Anonim 2)

Şekil 4.14'deki rüzgar gülü Finike ilçesinde yılda kaç saat, belirtilen yönde rüzgar estiğini göstermektedir. Buna göre Finike ilçesinin rüzgar en çok (GGD) güney güney doğudan (KKB) kuzey kuzey batı yönüne doğru esmektedir (Anonim 2).

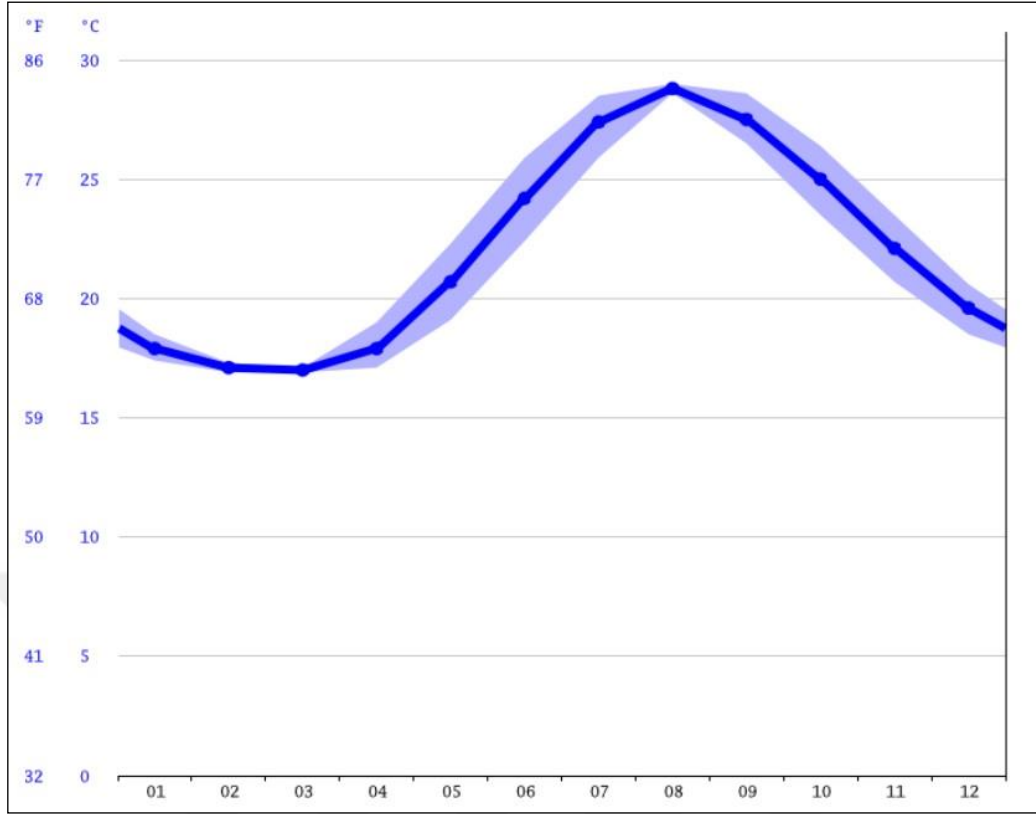

Şekil 4.14. Finike İlçesi Rüzgar Gülü (Anonim 2)

Şekil 4.15'teki tablo ve Şekil 4.16'daki grafiğe göre Akdeniz'e kıyısı olan Finike için yıllık su sıcaklığı ortalaması 22,10°C dir. Ağustos ayı 29,00°C ile en yüksek su sıcaklığına sahip aydır. 16,90°C en düşük su sıcaklığına şubat içinde ulaştığı görülmektedir.

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Minimum Su Sıcaklığı (°C)	17.4	16.9	16.9	17.1	19.1	22.4	25.9	28.6	26.5	23.5	20.7	18.5
Ort. Su Sıcaklığı (°C)	17.9	17.1	17	17.9	20.7	24.2	27.4	28.8	27.5	25	22.1	19.6
Maksimum Su Sıcaklığı (°C)	18.5	17.3	17.1	19	22.3	25.9	28.5	29	28.6	26.4	23.5	20.6

Şekil 4.15. Finike İlçesi Su Sıcaklığı Tablosu (Anonim 2)

Şekil 4.16. Finike İlçesi Su Sıcaklığı Grafiği (Anonim 2)

İlçenin deniz kıyısında bulunması ve yüksek dağlarla çevrili olması nedeniyle nispi nemi yüksektir (% 67,4). Bu da yaz aylarında sıcaklığın daha çok hissedilmesine ve aşırı terlemeye neden olmaktadır (Finike Kaymakamlığı 2022a).

4.1.6. Bitki örtüsü

Finike'nin içinde bulunduğu iklimsel zonlama ile birlikte düşük rakımlarda sıcaklığı seven vejetasyon tipleri, yüksek rakımlarda soğuk iklim şartlarına uyum sağlayan vejetasyon tipleri oluşmuştur (Akman ve Ketenoglu 1986).

Akdeniz ikliminin etkisi altında kalan Finike, Akdeniz bitki topluluğunun yayılma alanındadır. Maki elemanlarının tamamını bölgede görmek mümkündür. Sahilden iç kesimlere doğru genellikle taşlık ve zayıf bir toprak örtüsü bulunması ve geçmiş zamanlarda ormanların tahrip edilmiş olması sebebiyle makiler geniş yer tutar. Yangınlardan ve insan tahribinden korunan alanlarda kızılçam, karaçam ve sedir ormanlarını görmek mümkündür. Alakır ve Akçay Vadilerinden Avlan Beli'ne kadar olan alanda ormanlar daha geniş yer tutar. Yukarıda anlatılan ormanlık alanların arasında servi, akça ağaç, çınar, karaağaç, palamut gibi diğer ağaç türlerini görmek de mümkündür (Karakuş 2014).

Finike OPB (Orman Planlama Birimi) alanında genel olarak *Pinus brutia*, *Cedrus libani*, *Juniperus excelsa* ve *Juniperus foetidissima* taksonlarından oluşan ormanlar bulunmaktadır. Bu taksonlar yükselti ve bakıya bağlı olarak saf veya karışık

meşcereler kurmaktadır. Bu hâkim türlere *Acer hyrcanum subsp. sphaerocaryum* *Acer monspessulanum subsp. monspessulanum*, *Juniperus oxycedrus subsp. oxycedrus*, *Ostrya carpinifolia* ve *Fraxinus ornus subsp. cilicica* eşlik etmektedir. Yükseltiye bağlı olarak kızılçamdan Toros sedirine geçiş zonlarında (1000-1100 m) *Quercus ithaburensis subsp. macrolepis* ve *Quercus infectoria subsp. veneris* orman yapısına eşlik etmektedir. Ayrıca mevsimsel su bulunduran dere kenarlarında *Platanus orientalis*, *Nerium oleander* ve *Vitex agnus-castus* ile birlikte galeri tarzı ormanlar oluşturmaktadır. Çalışma alanı Akdeniz flora bölgesindedir. Bundan dolayı zengin bir orman altı (ara ve alt tabakada) florasına sahiptir. Orman altı ağaççık ve çalı florasını, *Quercus aucheri*, *Quercus coccifera*, *Phillyrea latifolia*, *Arbutus andrachne*, *Styrax officinalis*, *Pistacia lentiscus*, *Pistacia palaestina*, *Rhus coriaria*, *Daphne gnidioides*, *Cistus creticus*, *Cistus salviifolius* gibi çoğunlukla Akdeniz ekosistemlerinin karakteristik vejetasyon tipi olan maki vejetasyonuna ait odunsu taksonlar oluşturmaktadır (Karaköse ve Terzioğlu 2020).

Finike Merkez Orman İşletme Şefliğinin çalışması sonucu saptanan 523 taksonun taksonomik birimlere göre listesi oluşturulmuştur. Bu taksonlar içinde endemik/nadir ve tehlike altındaki bitkiler tespit edilmiştir (Finike Orman İşletme Şefliği 2022):

- Eğreltiler (Pteridophyta) bölümünde 3 adet takson bulunmaktadır.
- Tohumlu bitkiler (Spermatophyta) bölümünde 520 adet takson bulunmaktadır.
- Endemik/nadir bitkiler bölümünde 81 takson bulunmakta olup aşağıda takson adları ve IUCN kategorileri (CR: Kritik, EN: Tehlikede, VU: Duyarlı, NT: Tehtide Açık, LC: Düşük Riskli) verilmiştir:

- *Ballota antalyense* Endemik CR
- *Nepeta conferta* Endemik CR
- *Campanula iconia* Endemik EN
- *Rosularia sempervivum subsp. glaucophylla* Endemik EN
- *Salvia chrysophylla* Endemik EN
- *Salvia chrysophylla* Endemik EN
- *Scilla luciliae* Endemik EN
- *Clypeola ciliata* Endemik EN
- *Hesperis pisidica* Endemik EN
- *Acer hyrcanum subsp. sphaerocaryum* Endemik VU
- *Amelanchier parviflora var. dentata* Endemik VU
- *Linaria kurdica subsp. eriocalyx* Endemik VU
- *Paeonia kesrouanensis* Endemik VU
- *Salvia pisidica* Endemik VU
- *Salvia potentillifolia* Endemik VU
- *Tanacetum argenteum subsp. lanum var. pumilum* Endemik VU
- *Pancratium maritimum* Nadir VU
- *Fritillaria whittallii* Endemik VU
- *Muscari racemosum* Endemik VU
- *Sideritis albiflora* Endemik VU
- *Ajuga bombycina* Endemik NT
- *Anthemis rosea subsp. carnea* Endemik NT

- *Cephalaria lycica* Endemik NT
- *Crocus cancellatus* subsp. *lycius* Endemik NT
- *Helichrysum chasmolycicum* Endemik NT
- *Lonicera nummulariifolia* subsp. *glandulifera* Endemik NT
- *Onopordum boissieri* Endemik NT
- *Paronychia argyroloba* Endemik NT
- *Quercus aucheri* Endemik NT
- *Rhamnus nitida* Endemik NT
- *Veronica elmaliensis* Endemik NT
- *Fritillaria carica* Endemik NT
- *Alkanna attilae* Endemik NT
- *Phlomis bourgaei* Endemik NT
- *Onosma rutila* Endemik NT
- *Sideritis condensata* Endemik NT
- *Bolanthus thymoides* Endemik NT
- *Asperula lycia* Endemik NT
- *Cicer isauricum* Endemik NT
- *Achillea teretifolia* Endemik LC
- *Alkanna tubulosa* Endemik LC
- *Hesperis pendula* subsp. *campicarpa* Endemik LC
- *Amelanchier parviflora* var. *parviflora* Endemik LC
- *Asyneuma michauxioides* Endemik LC
- *Aubrieta canescens* subsp. *canescens* Endemik LC
- *Campanula lyrata* subsp. *lyrata* Endemik LC
- *Centaurea cariensis* subsp. *maculiceps* Endemik LC
- *Cyanus reuterianus* var. *reuterianus* Endemik LC
- *Centaurea urvillei* subsp. *stepposa* Endemik LC
- *Delphinium fissum* subsp. *anatolicum* Endemik LC
- *Digitalis cariensis* Endemik LC
- *Fraxinus ornus* subsp. *cilicica* Endemik LC
- *Linaria genistifolia* subsp. *confertiflora* Endemik LC
- *Papaver spicatum* var. *spicatum* Endemik LC
- *Phlomis armeniaca* Endemik LC
- *Pterocephalus pinardii* Endemik LC
- *Salvia frigida* Endemik LC
- *Scutellaria brevibracteata* subsp. *brevibracteata* Endemik LC
- *Sideritis arguta* Endemik LC
- *Sideritis libanotica* subsp. *linearis* Endemik LC
- *Verbascum davisianum* Endemik
- *Gladiolus anatolicus* Endemik LC
- *Thymus cilicicus* Endemik LC
- *Marrubium astracanicum* subsp. *macrodon* Endemik LC
- *Veronica cuneifolia* subsp. *cuneifolia* Endemik LC
- *Astragalus pinetorum* subsp. *pinetorum* Endemik LC
- *Viola heldreichiana* Endemik LC

- *Muscari aucheri* Endemik LC
 - *Saponaria kotschy* Endemik LC
 - *Silene delicatula* subsp. *delicatula* Endemik LC
 - *Achillea phrygia* Endemik LC
 - *Aristolochia hirta* Endemik LC
 - *Ptilostemon afer* subsp. *eburneus* Endemik LC
 - *Linaria corifolia* Endemik LC
 - *Helichrysum pamphylicum* Endemik LC
 - *Helichrysum pamphylicum* Endemik LC
 - *Paronychia amani* subsp. *amani* Endemik LC
 - *Saponaria chlorifolia* Endemik LC
 - *Asperula brevifolia* Endemik LC
 - *Corydalis wendelboi* subsp. *wendelboi* Endemik LC
- Küresel ölçekte tehlike altındaki bitkiler bölümünde 6 takson bulunmaktadır. Aşağıda takson adları ve IUCN kategorileri verilmiştir:
- *Ballota antalyense* CR
 - *Nepeta conferta* CR
 - *Acer hyrcanum* subsp. *sphaerocaryum* VU
 - *Muscari racemosum* VU
 - *Paeonia kesrouanensis* VU
 - *Helichrysum chasmolycicum* NT
- Avrupa ölçeğinde tehlike altındaki bitkiler bölümünde 24 takson bulunmaktadır. Aşağıda takson adları ve IUCN kategorileri verilmiştir:
- *Clypeola ciliata* EN
 - *Hesperis pisidica* EN
 - *Amelanchier parviflora* var. *dentata* VU
 - *Fritillaria whittallii* VU
 - *Sideritis albiflora* VU
 - *Tanacetum argenteum* subsp. *lanum* var. *pumilum* VU
 - *Alkanna attilae* NT
 - *Asperula lycia* NT
 - *Bolanthus thymoides* NT
 - *Cephalaria lycica* NT
 - *Crocus cancellatus* subsp. *lycius* NT
 - *Fritillaria carica* NT
 - *Lonicera nummulariifolia* subsp. *glandulifera* NT
 - *Paronychia argyroloba* NT
 - *Rhamnus nitida* NT
 - *Sideritis condensata* NT
 - *Centaurea cariensis* subsp. *maculiceps* LC
 - *Cyanus reuterianus* var. *reuterianus* LC
 - *Papaver spicatum* var. *spicatum* LC

- *Verbascum davisianum* LC
 - *Cicer isauricum* NT
 - *Sideritis arguta* LC
 - *Gladiolus anatolicus* LC
 - *Thymus cilicicus* LC
- Ulusal ölçekte tehlike altındaki bitkiler bölümünde 14 takson bulunmaktadır. Aşağıda takson adları ve IUCN kategorileri verilmiştir:

- *Anemone blanda* -
- *Anemone coronaria* -
- *Asperula brevifolia* LC
- *Biscutella didyma* -
- *Convolvulus siculus subsp. siculus* -
- *Cyclamen graecum subsp. anatolicum* -
- *Doronicum orientale* -
- *Eranthis hyemalis* -
- *Erodium cicutarium subsp. bipinnatum* -
- *Galanthus elwesii var. elwesii* -
- *Quercus aucheri* NT
- *Pancratium maritimum* VU
- *Rhamnus pichleri* -
- *Romulea tempskyana* -

Bölgede alternatif turizmin geliştirilmesi ile tespit edilen tüm taksonların tanınması, endemik ve tehlike altındaki türlerin korunması, mevcut yeni taksonların da keşfedilmesi açısından bir imkân oluşturabilecektir.

4.2. Finike Bölgesi Sosyo-Ekonomik Yapı Özellikleri

Finike ve etrafına hakim olan ekonomik yapı, bölgeye özgü bahçe ve seralardan oluşan üretim peyzajlarının çekirdeği olan tarımdır. Geçim kaynağı sebze ve narenciyedir. Özellikle 2008 yılında coğrafi işaret alan Finike portakalı tadı ve aroması ile diğer portakal türlerinden ayrılmaktadır. Ayrıca bölgede az da olsa balıkçılık vardır. Finike’de turizmin mevsimselliği yerel ekonomi için bir gelir alternatifi sunmaktadır (Yıldırım vd. 2022). Çalışma alanının hem denizde hem karada alternatif turizm için çeşitlendirilebilecek faaliyetlere elverişli peyzajlara sahip olması ayrıca henüz turizmin yıpratıcı etkisi ile karşılaşmamış olması en büyük özelliklerindendir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü’nün hazırladığı çalışmaya göre; Finike, İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralamasında 973 ilçenin içinde 258. Sırada, Antalya ilçeleri arasında 11. Sırada ve 3. derece gelişmiş ilçeler kategorisindedir (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı 2022). Alternatif turizmin bölgede geliştirilmesi, yerel halka hem sosyolojik açıdan hem de ekonomik açıdan katkı sağlayacağı için Antalya ilinde ve Türkiye genelinde Finike ilçesinin sosyo-ekonomik gelişmişliğini daha üst sıralara çıkarabileceği düşüncesi ile Finike

bölgesinin Sosyo-Ekonomik yapı özellikleri nüfus yapısı ve geçim kaynakları açısından değerlendirilmiştir.

4.2.1. Nüfus yapısı

Finike ilçesinin 26 mahallesi vardır. Adrese Dayalı Kayıt Sistemi verilerine göre, Finike ilçesi sınırları içerisinde bulunan mahallelerin nüfusları incelendiğinde 2022 yılına göre en fazla nüfusa sahip olan mahallenin %15,44 oranla Turunçova olduğu görülmektedir. Yeni, Kum, Hasyurt, Sahilkent ve Yeşilyurt da nüfus yoğunluğunu oluşturan diğer mahallelerdir.

İlçelere ait nüfus bilgileri Türkiye İstatistik Kurumundan elde edilen verilere göre Çizelge 4.6' de gösterilmiştir.

Çizelge 4.6. Mahallelere Göre Nüfus Dağılımı (TÜİK 2021)

Mahalle Adı	Toplam	Erkek	Kadın	2022 Mahalle Nüfusunun İlçe Nüfusuna Oranı (%)
Akçaalan	105	56	49	0,21
Alacadağ	155	81	74	0,31
Arif	1.009	522	487	2,04
Asarönü	157	84	73	0,32
Boldağ	163	92	71	0,33
Çamlıbel	178	101	77	0,36
Dağbağ	211	108	103	0,43
Ernez	704	375	329	1,42
Eski	1.508	733	775	3,05
Gökbük	406	201	205	0,82
Gökçeyaka	177	92	85	0,36
Hasyurt	5.854	2.987	2.867	11,85
İskele	2.517	1.282	1.235	5,09
Kale	1.636	801	835	3,31
Karşıyaka	1.448	719	729	2,93
Kızılca	904	451	453	1,83
Kum	6.395	3.229	3.166	12,94
Sahilkent	3.380	1.720	1.660	6,84
Saklısu	606	311	295	1,23
Turunçova	7.628	3.835	3.793	15,44
Yalnız	714	368	346	1,45
Yazır	325	168	157	0,66
Yeni	6.929	3.394	3.535	14,02
Yeşilköy	300	160	140	0,61
Yeşilyurt	3.525	1.730	1.795	7,13
Yuvalı	2.473	1.204	1.269	5,01
Toplam	49.407	24.804	24.603	100,00

4.2.2. İlçenin geçim kaynakları

4.2.2.1. Tarım ve hayvancılık

Finike ilçesinin ekonomisi ağırlıklı olarak tarıma dayalıdır. İlçede örtü altı üretimi, narenciye ve nar üretimi önemli yer tutmaktadır. Portakal birinci sırada yer almaktadır. Bu sebeple ilçe merkezi, ülkemiz genelinde portakalıyla (Finike portakalı) ünlüdür. Bu üretilen ürünler yurt içi ve yurt dışı market ve pazarlarda tüketilmektedir.

Finike ilçesinde yapılan tarımsal faaliyetlerle ilgili 2022 verilerine göre, ilçenin toplam yüzölçümü 699.000 da olup; 71.010 da alanda tarım yapılmaktadır. İlçenin tarım açısından arazi dağılımı Çizelge 4.7’de gösterilmiştir

Çizelge 4.7. Tarımsal Üretim Açısından Arazi Dağılımı (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

ARAZİ DAĞILIMI	
Tarımsal Alan (da)	71.010
Çayır Mera Alanı (da)	60.400
Tarım Dışı Alan (da)	567.580

Tarım arazileri içerisinde ekiliş alanı olarak en yüksek payı, meyvecilik almakta olup 2. sırayı hububat ve 3. sırayı da sebzeçilik almaktadır. İlçede tarla bitkileri üretimi açısından en geniş alanı buğday almaktadır. Ekiliş alanlarının durumu Çizelge 4.8.’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.8. Tarla Bitkileri ve Üretim Değerleri (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

Ürün	Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Değeri(TL)
Buğday	5.940	1.188,0	5.346.000
Arpa	2.015	362,7	1.541.475
Fiğ	260	130	780.000
Yulaf	270	37,8	151.200
Toplam	8.485	1.718,5	7.818.675

Meyvecilik alanındaki üretimler incelendiğinde en büyük üretimin ilçede patenti alınmış olan portakal olduğu görülmektedir. Açıkta ve örtü altı meyve üretim alanlarına ait veriler Çizelge 4.9’da verilmiştir.

Çizelge 4.9. Meyvecilik Alanları ve Üretim Değerleri (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

Ürünler	İlçe Üretim Alanı (da)	İlçe Üretim (ton)	Üretim Değeri (TL)
Portakal	33.284	141.968,75	709.843.750
Mandalina	1.190	4.540,00	22.700
Limon	1.225	5.348,70	26.743.500
Greyfurt	120	588,00	2.940.000
Nar	10.833	29.892,00	239.136.000
Zeytin	1.020	805,30	12.079.500
Üzüm	745	499,20	4.992.000
Muz	83	498,00	3.984.000
Diğer	906	1.071,22	5.742.919
TOPLAM	48.436	185.211,17	1.028.161.669

Sebzecilik alanında yapılan üretimler incelendiğinde örtü altı sebze üretim alanlarında en çok domates üretiminin yapıldığı görülmektedir. Örtü altı sebze üretim alanlarını gösteren bilgiler Çizelge 4.10’da verilmiştir.

Çizelge 4.10. Örtü altı Alanları ve Üretim Değerleri (Sebzecilik) (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

Ürünler	Üretim Alanı (da)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Değeri (TL)
Domates	4.035	69.135,00	483.945.000
Hıyar	1208	17129,50	154.165.500
Patlıcan	400	6150,00	73.800.000
Biber	350	4412,50	48.537.500
Kabak	300	3614,00	32.526.000
Marul	311	1.866,00	5.598.000
TOPLAM	6.604,00	102.307,00	798.572.000

İlçe genelinde yapılan hayvancılıkla ilgili veriler Çizelge 4.11 ve çizelge 4.12’de gösterilmiştir.

Çizelge 4.11. Hayvan Varlığı (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022).

Cins	Sayı (adet)
Sığır	568
Koyun	5.292
Keçi	26.612
Arı	18.004
Kanatlı	11.000
Tek tırnaklı	68
Kedi/Köpek	700

Çizelge 4.12. Hayvansal üretim değerleri (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

Türü	Miktar (ton/yıl)	Değer (tl)
Et Üretimi	0	0
Süt Üretimi	1.300	5.200.000
Bal Üretimi	180	15.300.000
Bal Mumu Üretimi	5	250.000
Polen	10	600.000
Toplam	1.495	21.350.000

İlçede küçük çaplı da olsa balıkçılık yapılmaktadır. Su ürünleri ile ilgili veriler Çizelge 4.13 ve Çizelge 4.14’te gösterilmiştir.

Çizelge 4.13. Su Ürünleri Tesisleri (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

Türü	Sayı	Tür	Tesis Kapasitesi(ton/yıl)
Tatlısu	7	Alabalık	214
Deniz	3	Levrek - Çipura	3.490

Çizelge 4.14. Su Ürünleri Üretim Değerleri (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

Türü	Üretim (ton/yıl)	Üretim Değeri (tl)
Kültür Balıkları	2.871,38	199.530.820
Deniz Balıkları	44,17	1.992.640
Diğer Deniz Ürünleri	1,22	278.600
Toplam	2.916,77	201.802.060

İlçenin tarımsal üretim değerlerine ait veriler Çizelge 4.15’da verilmiştir.

Çizelge 4.15. Tarımsal Üretim Değerleri (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

Ürün Grubu	Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Üretim Değeri (TL)
Bitkisel Üretim	71.010	289.237	1.834.552.343
Su Ürünleri		2.917	201.802.060
Hayvansal Üretim		1.495	21.350.000
Toplam	71.010	293.649	2.057.704.403

Finike’de tarımla ilgili faaliyette bulunan firma, tesis ve işletmelere ait veriler Çizelge 4.16’da verilmiştir. Bu verilere göre ilçede en çok meyve ve sebze paketleme tesisi ve gübre satış bayiinin bulunduğu görülmektedir.

Çizelge 4.16. Tarımsal Faaliyette Bulunan Firma, Tesis ve İşletmeler (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

Türü	Sayı
Tohum Satış Bayii	6
Gübre Satış Bayii	52
Bitki Koruma Ürün Satış Bayii	28
Tarımsal Alet ve Ekipman Satış Bayii	3
Soğuk Hava Deposu	25
Meyve ve Sebze Paketleme Tesisi	53
Yem Bayii	7
Su Ürünleri Yetiştiricilik Tesisi	10
Fidanlık	5
İhracatçı Firma	36
Sebze Fidesi Üretimi Yapan Firma	1
Toplam	226

İlçede tarımsal faaliyette bulunan çiftçi örgütlerinin verileri Çizelge 4.17’de verilmiştir.

Çizelge 4.17. Tarımsal Faaliyette Bulunan Çiftçi Örgütleri (Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü 2022)

Türü	Sayı	Üye
Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	5	498
Tarımsal Sulama Kooperatifi	3	918
Su Ürünleri Kooperatifi	1	55
Tarım Kredi Kooperatifi	2	800
Üretici Birliği	1	61
Ziraat Odası	1	6.000
Toplam	13	8.332

4.2.2.2. Madencilik

Finike İlçesi sektörel dağılımında madencilik %1’lik bir payda yer almaktadır. Çıkarılan madenler arasında en önemlisi, adını bölgenin tarihteki isminden alan Limra taşıdır. Limra taşı işlenmesi kolay, beyaz görüntüsü ile güzel ve yumuşak bir taşıdır. Estetiğinin yanı sıra yalıtım özelliğine sahiptir (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2020).

Genel olarak mermerlerin kalite parametrelerinde; doku, sertlik, porozite, renk ve mineralojik yapı gibi etmenler dikkate alınmaktadır. Alacadağ bölgesinden çıkarılan mermerler, mermer ocak işletmecileri tarafından “Limra” olarak isimlendirilmiştir. Bu mermerlerin kireç taşları olduğu görülmektedir. “Limra”nın anavatanı Antalya’dır. Dünyanın başka hiçbir yerinde bulunmamaktadır. Litolojik yapı açık krem renginde homojen bir yapıya sahip kireç taşıdır. Taşınabilir büyüklükte istenilen ebatta blok vermektedir. Hafif yalıtkan özelliğinden ve kolay işlenebilir olmasından dolayı dış

kaplama malzemesi olarak aranan, iç ve dış pazarlarda beğeni kazanan bir yapı taşıdır (Yıldırım 2019). Bölgede açılan maden ocaklarının sayısında son yıllarda artış olduğu gözlemlenmektedir.

4.2.2.3. Turizm

Finike, turizm açısından potansiyeli yüksek bir yerleşim yeri olmasına rağmen ilçe ekonomisinde turizmin etkisi çevre ilçelere göre daha azdır. İlçede hali hazırda; 1'i 5 yıldızlı olmak üzere 16 otel, 4 apart otel, 1 motel ve 9 pansiyon olmak üzere toplam 30 turizm tesisi faaliyet göstermektedir. Söz konusu tesisler toplam 759 oda ve 1554 yatak kapasitesine sahiptir. İlçede her yıl 26 Haziran ile 01 Temmuz arasında gerçekleştirilen Finike Festivali ilçe ekonomisi ile sosyo-kültürel hayata hareketlilik getirmektedir (Finike Kaymakamlığı 2022b).

Ayrıca Finike merkezde yer alan yat limanı özel işletme tarafından belediyeden kiralanmış olarak işletilmektedir. Marınanın denizde 284, karada 100 adet olmak üzere toplam 384 yat kapasitesi vardır. Maksimum derinlik 5 m maksimum tam boy 50 m'dir (Anonim 3).

4.3. Finike Bölgesi Alternatif Turizm Rotaları Kaynak Değerleri

4.3.1. Doğal kaynak değerleri

Finike doğal peyzaj bakımından zengin bir ilçedir. Denize kıyısının olması, yüksek dağlara sahip olması ve içinden geçen iki dere ve bu derelerin getirdiği alüvyon topraklarla oluşmuş verimli araziler, Finike'yi geçmiş yıllardan günümüze kadar yaşam alanı olarak öncelikli tercih edilen bir yer kılmıştır.

Finike'nin dağlık alanlarını 3 bölümde incelemek mümkündür. Başlıca dağları Alacadağ, Arif Köyü kuzeyinde kalan Beydağları ve kuzeybatı sınırını oluşturan Kofu (Cehennem) ve Pancar Dağıdır. İlçenin büyük bölümü 2358 m yüksekliğe ulaşan Alacadağ'dan oluşmaktadır. Alacadağ ana kütleyle bağlı dağlık alanlar ve tepeleri ile geniş yer kaplamaktadır. Finike'nin en yüksek dağ kütlesi ise 3059 m ile Beydağları'dır. İlçe sınırları içerisinde mevcut orman alanları 46.966 ha ile ilçe yüzölçümünün %66'sını oluşturmaktadır.

Orman alanlarının %48'i koruluk alan, %47'si bozuk orman, %5'i bataklık ormanlardan oluşmaktadır. Çayır ve mera alanlarının toplam büyüklüğü 13.137 hektardır. Bu alan Finike ilçe topraklarının %18'ini oluşturur. I. Derece Doğal Sit olarak ilan edilmiş olan Finike Beymelek Kıyı Bandının içinde kalan Finike Kıyı Bandı I. Derece Doğal Sit Alanı, Boldağ Mahallesi içerisinde yer almaktadır. Toplam alan büyüklüğü 2470 ha olan bandın %65'i Finike sınırları içerisindedir. Finike içindeki 1598 ha alanın 546 hektarı karada, 1052 hektarlık kısım denizde yer almaktadır. 435 ha Alacadağ Tabiatı Koruma Alanının tamamı ve 15570 ha Çığlıkara Tabiatı Koruma Alanının %3'ü Finike sınırlarında yer almaktadır. 38.123 ha büyüklüğündeki bir alana sahip Sarıkaya Yaban Hayatı Geliştirme Sahasının %52'si Finike sınırları içerisinde yer almaktadır. Dağ Keçisi, domuz, tavşan ve tilki türlerinin yaşam alanıdır. İyi bilinen av sahalarından biridir. Bir kısmı Finike ilçe sınırları içerisinde bulunan Kumluca Deniz Kaplumbağaları Yuvalama Alanı, küresel ölçekte önemli bir alandır. Finike - Kumluca

sahili Antalya'nın batısındaki en uzun sahil şeridi ve ilçelerin güneybirlik turizm alanıdır. D-400 Karayolu bu sahilden geçmekte olup kumul ekosisteminin her yıl daralmasına neden olmaktadır. Ayrıca kıyıdaki ışık kirliliği, kumsala araçlarla girilmesi ve gece ateş yakılması sonucu deniz kaplumbağası yavruları olumsuz etkilenmektedir (Antalya Büyükşehir Belediyesi 2020).

Doğa Derneği tarafından IUCN kriterlerine göre hazırlanan Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları (ÖDA) çalışmasına göre; Finike ilçesinin Turunçova ve merkez yerleşim bölgelerinin bir bölümü, Sahilkent ve Hasyurt Mahalleleri dışında tamamına yakın bir kısmı, Kıbrısçık, Çıglıkara, Beydağları ve Kumluca önemli doğa alanları sınırlarında yer almaktadır (Şekil 4.17). Bu durum çalışma alanının, hassas ve benzersiz doğal alanların, korumaya ihtiyaç duyan tür ve habitatların varlığı açısından önemli bir bölge olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.17. Finike İlçesi Önemli Doğa Alanları Haritası (Doğa Derneği 2006'dan geliştirilerek)

Doğa Derneğinin IUCN standartlarına göre belirlediği ÖDA'lar (Doğa Derneği 2006) şunlardır:

Kıbrıçık ÖDA; 95.481 ha. alana sahip olan Kıbrıçık ÖDA Finike, Kaş ve Demre ilçeleri sınırındadır. 0-2358 m arası rakımlara sahiptir. Alanın sınırını doğusu Finike ilçesinden Akdenize dökülen Karasu oluşturur. Bu kesim en yüksek noktası 2358 metre olan Alacadağ silsilesini kapsamakta ve Finike bölgesinde Akdeniz ile buluşmaktadır. ÖDA; alçalarda maki ve öncü maki toplulukları, nehir kıyısı bitki toplulukları, tarım alanları ile yükseklerle çıkıldıkça karışık iğne yapraklı ormanlar ve yüksek dağ çayırlarından oluşur. Başta bitkiler olmak üzere birçok canlı grubunu içerir. Alanda endemik birçok bitki türü bulunmaktadır. Bu türlerden Kaş bölgesinde bulunan Likya orkidesinin (*Ophrys Lycia*) dünya dağılımı alanla sınırlıdır. Ayrıca karakulak (*Caracal caracal*) ve vaşak (*Lynx lynx*) alanda yaşayan önemli memeli türlerdir. Finike'nin batısındaki kayalık kıyılar Akdeniz foku (*Monachus monachus*) için önemli yaşam alanıdır. Bunun yanında Akdeniz biyomuna özgü ve nesli küresel ölçekte tehlike altında olan *Lyciasalamandra luschani* isimli çiftyaşamlı türü alanda yaşamaktadır. Dar

yayılışlı bir sürüngen türü olan toprak kertenkelesi (*Ophiomorus punctatissimus*) alanda yaşayan ve yine Akdeniz biyomuna özgü bir türdür. Ülkemizde endemik Koçak esmer perisi (*Hyonehele kocaki*) ile nesli bölgesel ölçekte tehlike altında olan karagözlü mavi kelebek (*Glaucopepsyche alexis*) alanda yaşamaktadır.

Beydağları ÖDA; 191.178 ha alana, 160 m – 3.070 m arası yüksekliklere sahip Korkuteli, Antalya, Elmalı, Kumluca, Finike sınırlarına dahil olan bölge doğal sit alanı statüsündedir. Yaban hayatı açısından oldukça zengindir. Güney ve doğu yamaçlarında zengin maki toplulukları, kızılçam yükseldikçe karaçam ve sedir toplulukları görülmektedir. Karasal iklime sahip olan kuzey yamaçları ve yüksek irtifalı alanlarda dağ çayırıları ve soğuk iklime dayanıklı çalı toplulukları yer alır. Endemik bitkilerin yoğun görüldüğü bir bölgedir. Dünya dağılımı sadece Beydağları'yla sınırlı 6 bitki türünün varlığı bilinmektedir. Yırtıcı kuşlar açısından öncelikli bir bölgedir. Kaya Kartalı (*Aquila chrysaetos*), nesli küresel ölçekte tehlike altında bulunan şah kartal (*Aquila heliaca*) ve sakallı akbaba (*Gypaetos barbatu*) alanda üreyen yırtıcı türlerden birkaçıdır. Memeli türlerden yabankeçisi (*Capra aegagrus*), vaşak (*Lynx lynx*) ve endemik kaya uyuru (*Dryomys laniger*) bölgede yaşamaktadır.

Çıglıkara ÖDA; 49.536 ha alana, 360-2.465 m arası yükseklikleri sahip Elmalı, Finike ve Kaş ilçeleri sınırlarındaki bölge aynı zamanda tabiatı koruma alanıdır ve yaban hayatı geliştirme sahasını ihtiva eder. Elmalı ilçe merkezinin yaklaşık 16 km güneyinde, Beydağları'nın batısında yer alan dağ silsilesini çevreleyen ormanlardır. Kireç taşı kayalıklarından oluşmuş, Dokuzgöl (Susuz) Dağları'nı ve Avlan Gölü'nü içine alarak Akçay Deresi'ni çevreler. Doğu sınırını Karasu Çayı oluşturur. İçerdiği sedir (*Cedrus libani*) ormanları, anıt ağaçları ve zengin yaban hayatı bakımından nadir alanlardan birisidir. Bitki örtüsü; tarım alanları, maki ve öncü bitki toplulukları, nehir kıyısı bitki toplulukları, kermes meşesi (*Quercus coccifera*) toplulukları, kızılçam (*Pinus brutia*) ve sedir ormanları, karışık iğne yapraklı ormanlar, boylu ardıç (*Juniperus exelca*) ve kokulu ardıç (*J. Foetidissima*) topluluklarından, sarp kayalık bitki örtüsü, küçük dağ gölleri ve yüksek dağ çayırılarından oluşur. Dünyanın en iyi korunmuş saf sedir ormanlarını içeren bölgede 2000-2500 yaşlarında dev sedir ağaçları bulunmaktadır. Sedir ile birlikte koruma altında olan yaşlı kokulu ardıçlar da alanın ikinci önemli ağaç türüdür. Bölge içinde zengin orman içi çayırıları, kayalık alanlar, dere yatakları vardır. Baharda eriyen kar suları, Akdeniz'e özgü yüksek dağ çayırılarında birikerek küçük göller oluşturur ve yaz sonuna kadar bu çayırıların yeşil kalmasını sağlar. Bölge endemik türler açısından oldukça zengindir. *Fritillaria kittaniae*, *Nepeta conferta* ve *Scabiosa paucidentata* bitki türleri dünyada sadece bu bölgede bulunmaktadır. Endemik olmasına rağmen daha geniş dağılışa sahip bitkiler arasında *Campanula yaltirikii*, *Centaurea lycia*, *Cephalaria elmaliensis*, *Crocus baytopiorum*, *Lamium lycium*, *Potentilla nermanieae* türleri yer alır.

Alandaki önemli kuş türlerinin başında şah kartal (*Aquila heliaca*), küçük kartal (*Hieraetus pennatus*) ve Anadolu sıvacısı (*Sitta krueperi*) yer alır. Ülkemize endemik kaya uyuru (*Dryomys laniger*), böcekçil Toros kaya sivriburunlufaresi (*Crocidura arispa*), kar faresi (*Chionomys nivalis*) ve küçük kazıcı fare (*Microtus subterraneus*) alanda görülen memeli türleridir. *Vipera anatolica* yılan türü Çıglıkara ormanlarındaki endemik türlerden biridir. Koçak esmer perisi (*Hyponephele kocaki*) ve Sertavul çokgözlüsü (*Polyommatus sertavulensis*) gibi kelebek türleri yaşamaktadır.

Kumluca ÖDA; Antalya'nın batısında Kumluca ve Finike ilçelerini kapsar. Kumluca-Finike sahil yolu ÖDA üzerinden geçer. Kumluca ve Finike Ovaları, Antalya'nın batısındaki en büyük ovalardır ve Alakır Çayı, Akçay ve Gavur derelerinin getirdiği alüvyon malzemenin denizi doldurması sonucu oluşmuştur. Bu akarsuların oluşturduğu sulak alan yapılaşma nedeni ile tahrip olmuştur. Kumluca ÖDA deniz kaplumbağası (*Caretta caretta*) için küresel ölçekte önemli bir yuvalama alanıdır. Bölge Finike ve Kumluca ilçelerinin güneybirlik turizm alanıdır. Bölgenin arkasındaki arazilerde Antalya'nın en önemli tarım alanları bulunmaktadır. Alan üzerindeki en büyük tehdit turizm baskısı ve yasadışı turizm girişimleridir. Alanın kumul ve sulak alan ekosistemleri, kıyıdaki ilçe ve beldelerdeki yapılaşma nedeni ile büyük ölçüde tahrip olmuştur. Kıyıdaki ışık kirliliği, sahile araçla girilmesi ve gece ateş yakılması sonucu deniz kaplumbağası yavruları olumsuz etkilenmektedir. Kıyı ekosistemleri üzerinden geçen Kumluca-Finike karayolu alanı tahrip eden diğer bir unsurdur. Yol, kumul ekosisteminin her yıl daralmasına sebep olmaktadır. Alan 1988 yılında Çevre Bakanlığı tarafından deniz kaplumbağası yuvalama kumsalı olarak ilan edilmiştir. Kumluca ÖDA kırmızı listesinde yer alan türler *Caretta caretta* ve *Testudo graeca*'dir.

4.3.2. Kültürel kaynak değerleri

Eski çağlarda ve Finike'nin ilk kurulduğu zamanda bu bölge, "Likya" olarak adlandırılmaktadır. O tarihlerde Likya; doğuda Pamfilya, batıda Karya, kuzeyde ise Psidya şeklinde adlandırılan bölgelerle çevrilidir. İlk Finike, Fenikeliler tarafından V. Yüzyılda Phanikos adı ile Aykırıçay Suyu'nun denize döküldüğü yerde kurulmuştur. Uzun yıllar Likya'nın başkenti olan Limyra'nın tarım ürünleri ihraç ettiği bir liman görevi yapmıştır. Bu özelliğiyle Fenikelilerin en önemli ticaret merkezlerinden biri olmuştur. Finike adının, Fenikelilerden dolayı verildiği de rivayetler arasındadır. Bir başka kaynağa göre, Finike M. Ö. 5. yüzyılda Arykandos ağzında Phoinikos adıyla kurulmuştur. Antik dönemde önemli bir liman kenti olan Finike'nin ilk kurulduğu yer, İskele Mahallesi'dir. Bu mahallenin içinden geçen, kanal ve debisi yüksek ancak hızı düşük bir dere olan Acıçay'ın liman işlevi gördüğü, yük indirme ve bindirme işleminin yapıldığı yer olması nedeniyle de adı geçen yere İskele Mahallesi denildiği bilinmektedir. Phoinikos Grekçe "kızıl renkli at" veya "kızıl renkli davar sürüsü" anlamına gelmektedir. Yöredeki hayvan varlığı ile uyum içerisinde olan bu isim, yerleşimin bir Grek kuruluşu olduğunu işaret etmektedir. Kalıntıların ve buluntuların da bunu doğruladığı görülmektedir. Finike içindeki kalıntılardan söz edilecek olursa, karşımıza ilk çıkan Helenistik döneme tarihlenecek, alt kısmı Roma çağı, üstü Bizans dönemine ait sur kalıntıları olmaktadır. Atatürk Parkı karşısındaki kule bu iki dönemi yansıtmaktadır. Aynı döneme denk düşen devlet hastanesi karşısındaki falezin kuzey kenarında birkaç kaya mezarı ile eski hapishane yakınındaki kaya mezarı Finike merkezde görülebilen kalıntıların başlıcalarıdır. Genç Bizans döneminde Finike'de fazla geniş olmayan bir yerleşimin varlığı bilinmektedir. Cumhuriyet Parkı'nda sergilenen bazı kalıntılar ve Ziraat Bankası karşısında depo olarak kullanılan büyük yapı Genç Bizans Dönemi kalıntılarını oluşturur "Likya" isminin ne anlama geldiğini, Likyalıların kim oldukları ve kökenleri ile ilgili olarak, tarihçiler arasında tam bir görüş birliği yoktur. Büyük tarihçi Heredotos'a göre Likyalılar, Girit'ten göç etmiş bir topluluktur (Antalya Valiliği 2022). Likya uygarlığından kalan kalıntılar ve yapılan arkeolojik araştırmalar bölgenin Likyalılar dönemi devletlerine ev sahipliği yaptığını göstermektedir.

Likyalılar, dönemin güçlü devletleri ile zaman zaman savaşmışlardır. O devrin en güçlü devletlerinden olan Lidyalılar, tüm çabalarına rağmen, Likya'yı istilâ edememiştir. M. Ö. VI. Yüzyıldaki Pers istilâsına kadar güçlü ve bağımsız olarak yaşayan Likyalılar, bu tarihte Perslerin hâkimiyetine girmişlerdir. Doğu Akdeniz ticaretinin gelişmesi öncesinde Likyalılar, zengin bir devlet idi. Onların bu zenginliği, önce Perslerin, daha sonra Büyük İskender'in dikkatlerini Likya'ya çekmiştir. Büyük İskender, M.Ö. 330 yılında önemli bir direnişle karşılaşmadan Likya'yı istilâ etmiştir. Bu tarihte Likya, yine Pers baskısı altındadır. Likyalılar Büyük İskender istilasına karşı koymamakla, Pers baskısını atlatmayı ve ilk fırsatta hürriyetlerine kavuşmayı düşünmüşlerdir. Fakat düşündükleri olmamış, Büyük İskender'in, Likya'yı almasından sonra Likyalılar, bir daha tam bağımsızlıklarını elde edememişlerdir. Büyük İskender'in ölümünden sonra, bölgede tam bir kargaşa dönemi başlamıştır. Denetim zayıflamış ve Likya toprakları değişik kavimlerin hakimiyetine girmiştir. Suriye, Mısır ve Rodos'ta hüküm süren devletler, kısa sürelerle de olsa Likya'da egemen olmuşlardır (Finike Kaymakamlığı 2022c).

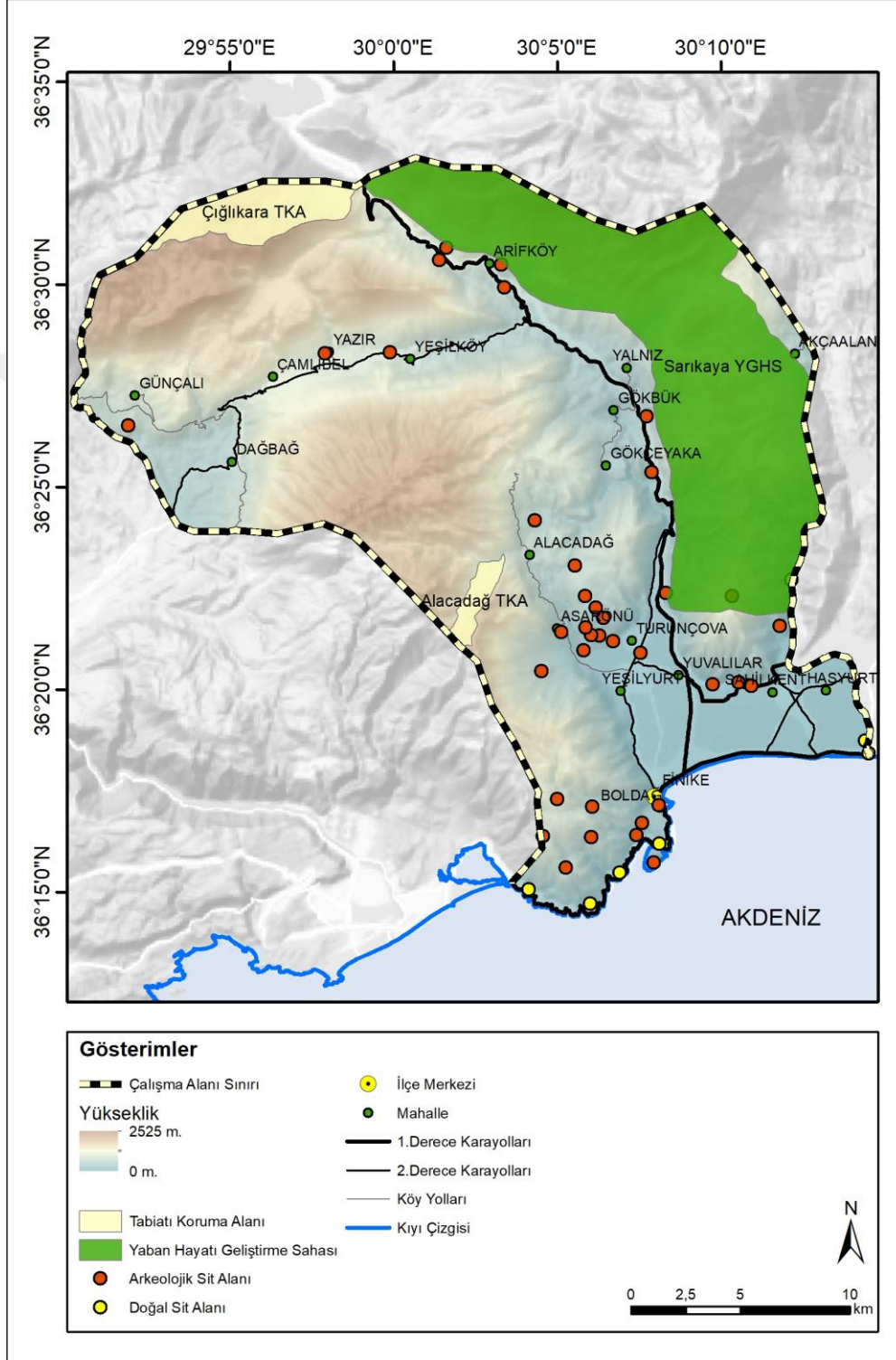
Finike aynı zamanda coğrafi ve sosyolojik açıdan tanımlanmış olan Teke Yöresi içerisinde bulunmaktadır. Teke Yöresi, merkezinde Antalya'nın bulunduğu doğuda Köprüçayı, batıda Eşen Çayı, kuzeyde Toros Dağları, güneyde Akdeniz ile çevrili coğrafi alanı kapsar. Fiziki coğrafya şartlarına göre çerçevesi çizilen yöre, Osmanlı Devleti hakimiyetine 1423 yılında kesin olarak girer ve Teke Sancağı adı ile teşkilatlandırılıp Anadolu Beylerbeyliği'ne bağlanır. Yöre adı, Tekeoğulları beyi Emir Mübârizü'd-din Mehmed Bey'e dayandırılrsa da Antalya'nın fethinden sonra doğudan batıya yapılan göçler ve iskân siyaseti çerçevesinde yöreye Türkmenlerin yerleştirilmesi düşünüldüğü zaman bu adın Teke Türkmenlerinden gelmiş olması daha güçlü bir ihtimaldir (Ak 2018).

Yöre halkının yaşantısında yörük kültüründen kalan alışkanlıklar mevcuttur. Geçmişte konargöçer yörüklerin oluşturduğu halkın büyük bir kısmı yaz aylarında hâlâ yaylalara taşınarak yazı buralarda geçirmektedir. “Yörük” ve “Türkmen” ifadelerinin aynı toplulukları mı yoksa çeşitli nedenlerle birbirinden farklılıklar gösteren grupları mı işaret ettiklerine dair de görüş birliği bulunmaz. Bununla birlikte araştırma birikimi içerisinde “Yörük” ifadesinin 14. yüzyılda ortaya çıktığı; kesinlikle bir “kavim, ulus (il) veya bir kabileyi” işaret etmediği ve konar - göçer yaşam tarzına gönderme yaptığı hususlarında herhangi bir kuşku yoktur. “Yörük” tabiri, Osmanlı bürokratları tarafından Batı Anadolu ve Rumeli bölgelerinde meskûn nüfustan ayrıca vergilendirmiş toplulukları tarif etmek için 14. yüzyılda üretilmiş idari bir terimdir (İnalcık 2014).

Bölgede Yörüklerin hareketli yaşamı 40-50 yıl öncesine kadar azalarak devam etmiş ve bugün tamamen bu yaşam tarzı son bulmuştur. Toprağa yerleşmiş olan yörüklerin sahil, güzle ve yayla arasında gerçekleşen mevsimlik göçleri sırasında kullandıkları yolların bir kısmı günümüzde de aktif olarak kullanılmakta iken bir kısmı ise artık kullanılmamaktadır. Sahanın yakın tarihine ait kültürel zenginliğin önemli bir kısmını oluşturan Yörük yaşamına dair birçok bilgi olsa da bunların yaylakla kışlak arası göç yolları şu ana kadar çok fazla çalışmaya konu edilmemiştir (Ertürk ve Sarı 2017).

Görüldüğü üzere kültürel ve doğal kaynak değerleri açısından oldukça zengin bir envantere sahip olan Finike ilçesindeki Çıglıkara TKA, Alacadağ TKA ve Sarıkaya

YHGS alansal olarak, Alakır Çayı, Demre Beymelek Kıyı Bandı ve Suluin Mağarası doğal sit alanları ile arkeolojik sit alanları ve kültür varlıkları noktasal olarak Şekil 4.18'deki haritada gösterilmiştir. Ayrıca Finike ilçesindeki arkeolojik sit alanları ve kültür varlıklarına ait liste Çizelge 4.18'deki tabloda verilmiştir.

Şekil 4.18. Finike Koruma Alanları Haritası

Çizelge 4.18. Finike Arkeolojik Sit Alanları ve Kültür Varlıkları Listesi (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2021’den geliştirilerek)

Sıra	Korunan Alan-Yapı İsmi- Tarihi / Numarası
1	Alacadağ Boğaz Mahallesi Nekropol Alanı 08.11.2007 / 1967
2	İncirağacı Alakır Çayı Kırkgöz Köprüsü 20.10.2010 / 4537
3	Phanikos Antik Kenti 23.08.2008 / 2641
4	Arykanda Antik Kenti 21.04.2022 / 13849
5	Gökliman Andreadorya Koyu Arasındaki Yarımada 18.09.2008 / 2670
6	Limyra Antik Kenti 18.04.2011 / 176
7	Arif Köyü Ördübek Yaylası Başçayır Mevkii 23.08.2008 / 2663
8	Günçalı Köyü Armei Antik Kenti 22.11.2011 / 176
9	Treşe Mevkii Antik Yerleşim Alanı 01.05.2002 / 5419
10	Yalnız Köyü Mahmutlu Sırtı Belbaşı 04.08.2005 / 526
11	Alacadağ Köyü Keşlik Mevkii 27.09.2007 / 1854
12	Alacadağ Köyü Antik Yerleşim Alanı 12.04.2007 / 1534
13	Turunçova Köselikuyu Mevkii 28.08.2007 / 1840
14	Alacadağ Köyü Antik Yerleşim Alanı 08.11.2007 / 1967
15	Keşlik Dağı Antik Yerleşim Alanı 14.12.2007 / 2067
16	Keşlik Dağı Antik Yerleşim Alanı 20.03.2012 / 481
17	Keşlik Dağı Antik Yerleşim Alanı 17.07.2012 / 56
18	Kulesırtı Antik Yerleşim Eski Mahalle Kaya Mezarı 23.08.2008 / 2640
19	Dinektepe Ağzieğri Karakuyu ve Göz Kulesi 19.09.2008 / 2640
20	Boldağ Köyü Bonda Tepesi 06.07.2010 / 4233
21	Hasyurt Belediyesi 1381 1291 Parseldeki Yapılar 21.01.2011 / 4802
22	Turunçova 173 Ada Parsel Un Fabrikası 21.02.2011 / 4854
23	Yazır Köyü 110 Ada Parsel Antik Kalıntılar 16.05.2011 / 5097
24	Gökbük Köyü Bizans Kilisesi 19.01.2012 / 340
25	Gökçekaya Köyü Bük Mevkii Antik Kule Çiftlik
26	Turunçova Dağdibi Kaya Mezarlığı 04.07.2013 / 1837
27	Belen Yaylası Antik Yerleşim ve Antik Yol 23.09.2013 / 1999
28	Arif Köyü Başkoz Kavaklı Antik Yerleşim 18.11.2013 / 2139
29	Yeşilköy Köyü Gökkaya Tepesi 16.08.2013 / 1946
30	Sahilkent Yalnız Köyü Tocak Dağı 16.12.2013 / 2218
31	Sahilkent İncirağacı Zengeder 20.01.2014 / 2347
32	Gökçeyaka Köyü Koyunönü Mevkii Kaya Kilisesi 17.02.2014 / 2407
33	Boldağ Köyü Narlık Mevkii 30.03.2011 / 5019
34	Turunçova Kentsel Sit 30.03.2015 / 3583
35	Alacadağ Antik Yerleşim 31.10.2014 / 3113
36	Suluin Mağarası 04.02.2016 / 4775
37	Alacadağ Mahallesi Karacain Mevkii 05.04.2016 / 4775
38	Boldağ Mahallesi 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı 20.07.2016 / 5136
39	Yuvahılar Mahallesi Korucatepe Mevkii 07.11.2016 / 5494
40	Asarönü Mahallesi Asarkaya Mevkii 19.08.2016 / 5221
41	Asarönü Mahallesi Şapel Kalıntısı 31.08.2016 / 5267
42	Boldağ Mahallesi Narlık Mevkii 21.11.2021 / 13079
43	Günçalı Mahallesi Kocaalan Mevkii 23.10.2017 / 6802
44	Boldağ Mahallesi Antik Yol ve Sarnıç 04.12.2017 / 6970
45	Yeşilköy Mahallesi Duvar Kalıntısı 30.04.2018 / 7652
46	Boldağ Mahallesi ile Yeni Mahalle Sınırları İçinde Kaya Mezarı 27.07.2022 / 14265
47	Gökbük Mahallesi 139 A 10 P Değirmen KA 27.12.2018 / 8635
48	Gökbük Mahallesi 147 A 4 P Değirmen KA 27.12.2018 / 8635
49	Kale Mah. 64 A 1 P 71 A 14 P Koruma Alanı 15.06.2020 / 10781
50	Yalnız Mahallesi 1. Der Ark 24.03.2021 / 12014
51	Arif Mahallesi Antik Kalıntılar 1. Der Ark 26.04.2021 / 12233
52	Boldağ Mahallesi Nalkaydırın Yolu Mevkii 1. Der. Ark 26.04.2021 / 12234
53	Turunçova Mahallesi 388 Ada 8 Parseldeki Ev 12.05.2022 / 13921
54	Merkezdeki Siv. Mim. Örn. 15.06.2020 / 10782
55	Finike Merkez 118 Ada 60 Parseldeki Camii 09.03.2007 / 1486
56	Hasyurt 95 Parseldeki Camii 18.07.2006 / 1114

4.4. Finike Bölgesi Alternatif Turizme Konu Kaynak Noktaları

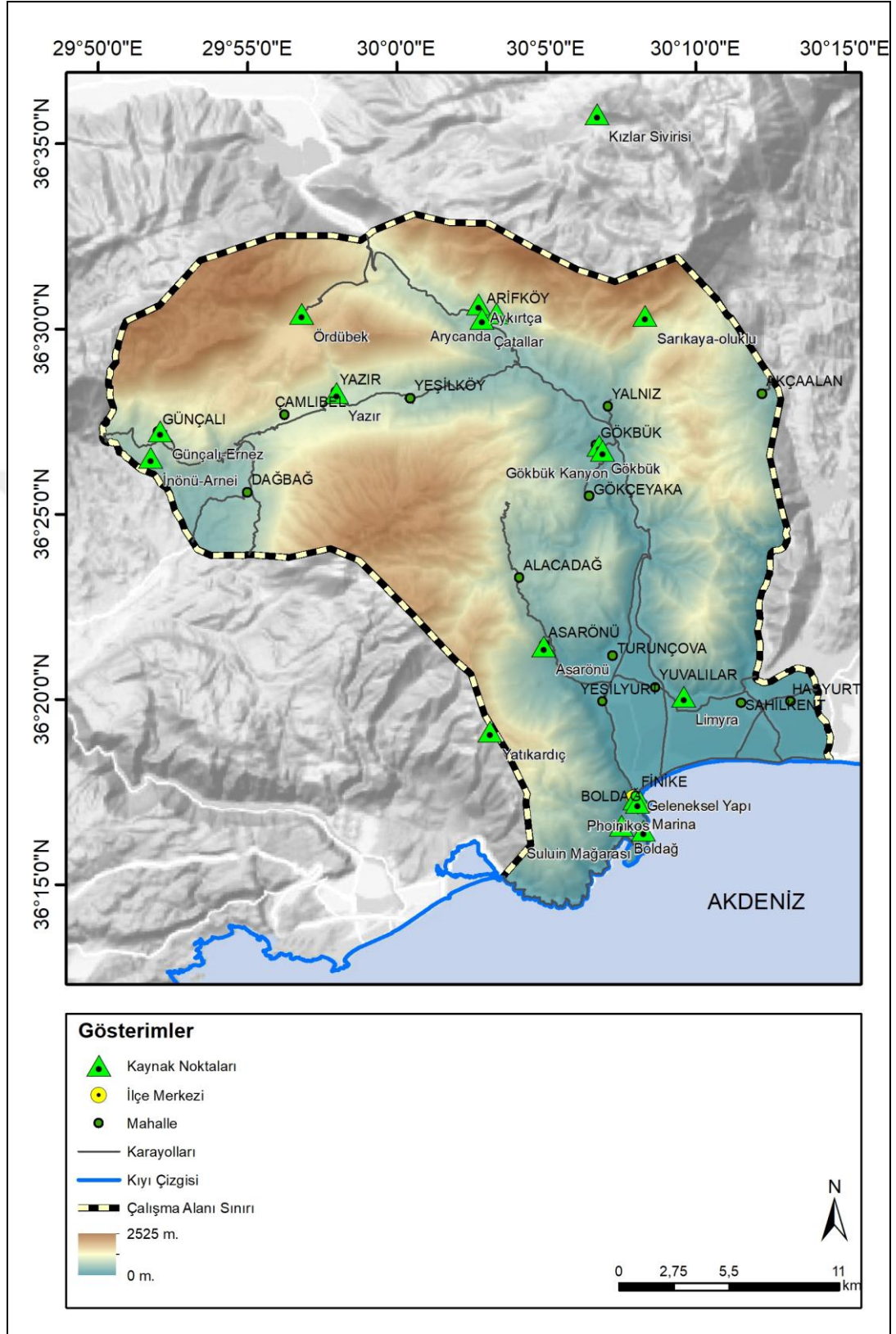
Kahraman'a (2019) göre alternatif turizm; yerel, sosyo politik ve ekonomik gerçekliğe daha yakın olmaya çalışılan “yeni” bir turizm kavramını temsil etmektedir. Bu turizm biçimi, turistler ve ev sahibi topluluklar arasında yeni ilişkilerin başlamasına yardımcı olmaktadır. Alternatif turizm kavramı 1950’li yıllarda ortaya çıkan kitle turizmine alternatif olarak oluşturulmuş şemsiye bir terimdir. Alternatif turizm; ekoturizm, agroturizm, kültür turizmi gibi bu kavram altında yer alan kendine has özel değerleri bulunan turizm türlerine vurgu yapmaktadır (Delisle ve Jolin, 2007: 40-41; Procházková, 2012: 17).

Bu çerçevede ve Kuramsal Bilgiler bölümünde belirtilen alternatif turizm türleri göz önünde bulundurularak yapılan Finike bölgesi alternatif turizm rotalarının analizinde; kıyıdan itibaren sahil, koylar, marina, tarihi kent dokusu, kıyı gerisi tarım alanları, geleneksel kırsal yerleşimler, doğal ormanlar, anıt niteliğindeki ilginç yapılar, tarihi ve arkeolojik alanlar ve yapılar, bölgenin kültür tarihinde önemli yer tutmuş ve bugün hala önemini koruyan ziyaret noktaları, doğal bitki örtüsünün ilginç yapı sergilediği alanlar yerinde incelenmiştir.

İncelemeler sonucunda Finike ilçesinde 19 farklı kaynak noktası belirlenmiş ve bu kaynak noktaları niteliklerine göre kıyı, kent içi, kırsal, tarihi-arkeolojik, doğal olarak belirtilmiştir. Bazı kaynak noktaları birden çok niteliğe sahiptir. Örneğin; Marina, hem kıyı hem de kent yerleşiminin içinde bulunan bir alandır, aynı zamanda tarihi niteliği olan bir marinadır. Sahil ve koylar konum olarak kıyı yapısıdır. Aynı zamanda bazı koylar doğal ve arkeolojik koruma alanları içerisinde kalmaktadır. Ayrıca kıyı koruma bandında yer almaktadırlar. Suluin Mağarası kıyı şeridinde bulunan, çok bilinmeyen, arkeolojik ve doğal değeri olan, keşfedilmeye açık özgün bir yapıya sahiptir. Tüm kaynak noktalarının nitelikleri Çizelge 4.19’da belirtilmiştir.

Çizelge 4.19. Kaynak Noktaları Nitelikleri

Kaynak Noktaları	Kıyı	Kent İçi	Kırsal	Tarihi-Arkeolojik	Doğal
Tarihi Sokaklar-Phonikos		x		x	
Marina	x	x		x	
Sahil ve Koyları	x			x	x
Suluin	x			x	x
Boldağ			x	x	x
Yatıkardıç			x		x
Asarönü			x	x	x
Narenciye Bahçeleri		x	x		
Limyra			x	x	x
Gökbük Kanyon			x		x
Gökbük Merkez			x	x	x
Arif-Arykanda			x	x	x
Yazır			x	x	x
Ördübek			x		x
Ernez-Günçalı			x	x	x
Yalnız (Sarıkaya- Oluklu)			x		x
Kızlar Sivrisi			x		x
Alacadağ			x		x
Çıglıkara			x		x

Şekil 4.19. Finike Kaynak Noktaları Haritası

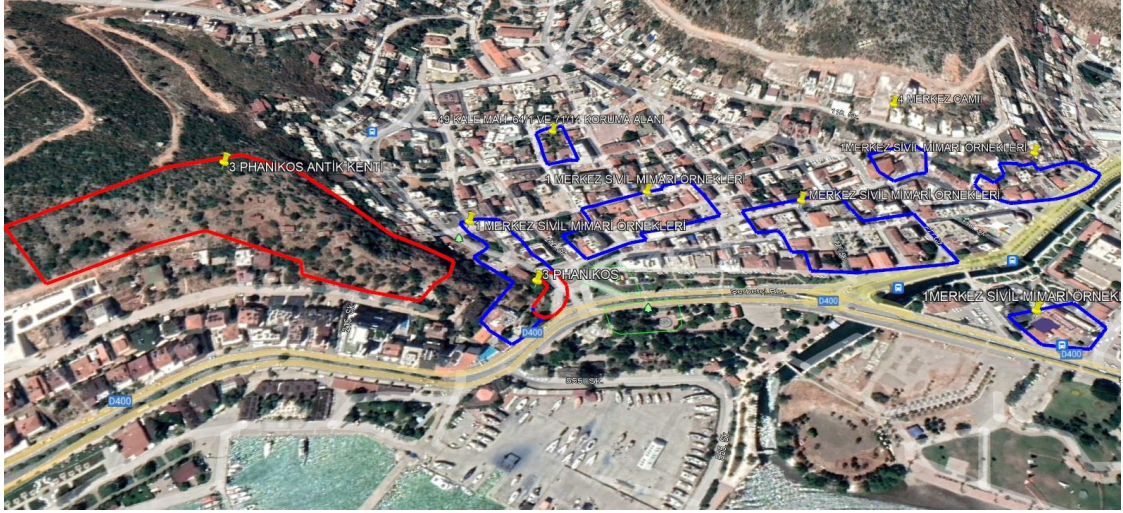
4.4.1. Tarihi sokaklar-Phoinikos

Finike merkezinde yer alan tarihi sokaklar kent içindeki kent tarihini anlatan kültür mirası niteliğindedir. Şehrin geçmiş günlerine ışık tutan, halen yaşam alanı olarak kullanılmakta olan tarihi sokaklarda bulunan “Belediye Binası” da tescilli yapılardandır. Belediye Binası arkasında kalan, Şekerci Han diye isimlendirilen han yapılarından bir tanesi farklı organizasyonlar için kullanılmaktadır. Şehirde sanatsal ve kültürel aktiviteler için ulusal ve uluslararası ölçekte turizm faaliyetlerine konu olabilecek nitelikteki bu lokasyon, alternatif turizmin farklı ürünleri açısından ele alınabilir düşüncesi ile seçilmiştir. Alan kendine has iç bahçelere sahip bir veya iki katlı ilk kent yerleşimini ihtiva eden yapıların oluşturduğu bir dokuya sahiptir. Finike ilçe yerleşim merkezinin tarihi kültürel mirasını korumak amacıyla başlatılan sokak sağlıklaştırma çalışmaları sürecinde restore edilen geleneksel Finike evlerinin bulunduğu caddeler tarihi dokusu ve sokak yapısı ile öne çıkmaktadır. Mesken ve ticari amaçla kullanılan yapıların cephe restorasyon çalışmalarının bir kısmı tamamlanmış olup henüz restore edilmemiş tescilli yapılar da mevcuttur (Şekil 4.20).

Şekil 4.20. Sivil Mimari Örnekleri ve Sokak Sağlıklaştırma Çalışmaları

Finike Kültür Evi, eski adıyla “Tarihi Gümrük Binası” uzun yıllar Gümrük Müdürlüğü hizmetinde kullanılmıştır. Bu bina aynı zamanda Evliya Çelebi’nin Seyahatname’sinde yer verdiği Finike Liman Kalesi’nin (Phoinikos) hemen yanında yer alır. Gümrük Müdürlüğü olarak kullanılan yapının kullanım hakkı sonrasında İl Özel İdaresine; Denetimi ise Finike Kaymakamlığına bırakılmıştır. Uzun yıllar atıl bir vaziyette kalan Tarihi Gümrük Binası, İlçe Belediyesi ve İl Valiliği işbirliği ile restore edilmiştir. Günümüzde belediye tarafından Finike Kültür Evi olarak halkın ve ziyaretçilerin kullanımına açılmıştır. Yerel-kültürel öğelerin sergilendiği bir müze özelliği taşımaktadır (Finike Belediyesi 2022a). Finike’de ilk yerleşim kalıntılarından olan Phoinikos Antik Kenti ile tarihi Finike sokakları konum olarak iç içedir (Şekil 4.21).

Şekil 4.21. Merkez Sivil Mimari Örnekleri ve Phoinikos Antik Kenti Kalıntıları Konumları

Özellikle ilçenin bir dönem Kale diye anılmasına sebep olan Phonikos Antik Kale kalıntıları ile yakın tarihine ışık tutan Kültür Evi ve Müzesi olarak kullanılan tarihi gümrük binası sırt sırta vermiştir. Liman kenti olan Phoinikos Antik Kenti'nin ve daha sonraki dönemlerde liman kapısı görevi gören gümrük binasının aynı noktada olması her iki dönemi de aynı noktada keşfetme fırsatı sağlamaktadır (Şekil 4.22)

Şekil 4.22. Sivil Mimari Örneği ve Phoinikos Antik Kenti

Bu noktalar; tarihi ve antik geziler, bölgenin tarihine yönelik araştırma yapma ve bilgi toplama, restore çalışmalarına katılma, arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, fotoğraf çekme, dönem dönem gerçekleştirilen ve geliştirilebilecek olan müzik, resim, tiyatro gibi kültürel faaliyetlere katılma, Phoinikos antik kentinin tepe noktasından kenti kuşbaşı gözlemleme gibi alternatif turizm faaliyetlerine uygun alanlar olarak belirlenmiştir (Şekil 4.23).

Şekil 4.23. Phoinikos Antik Kenti’nden Finike’nin Görünümü

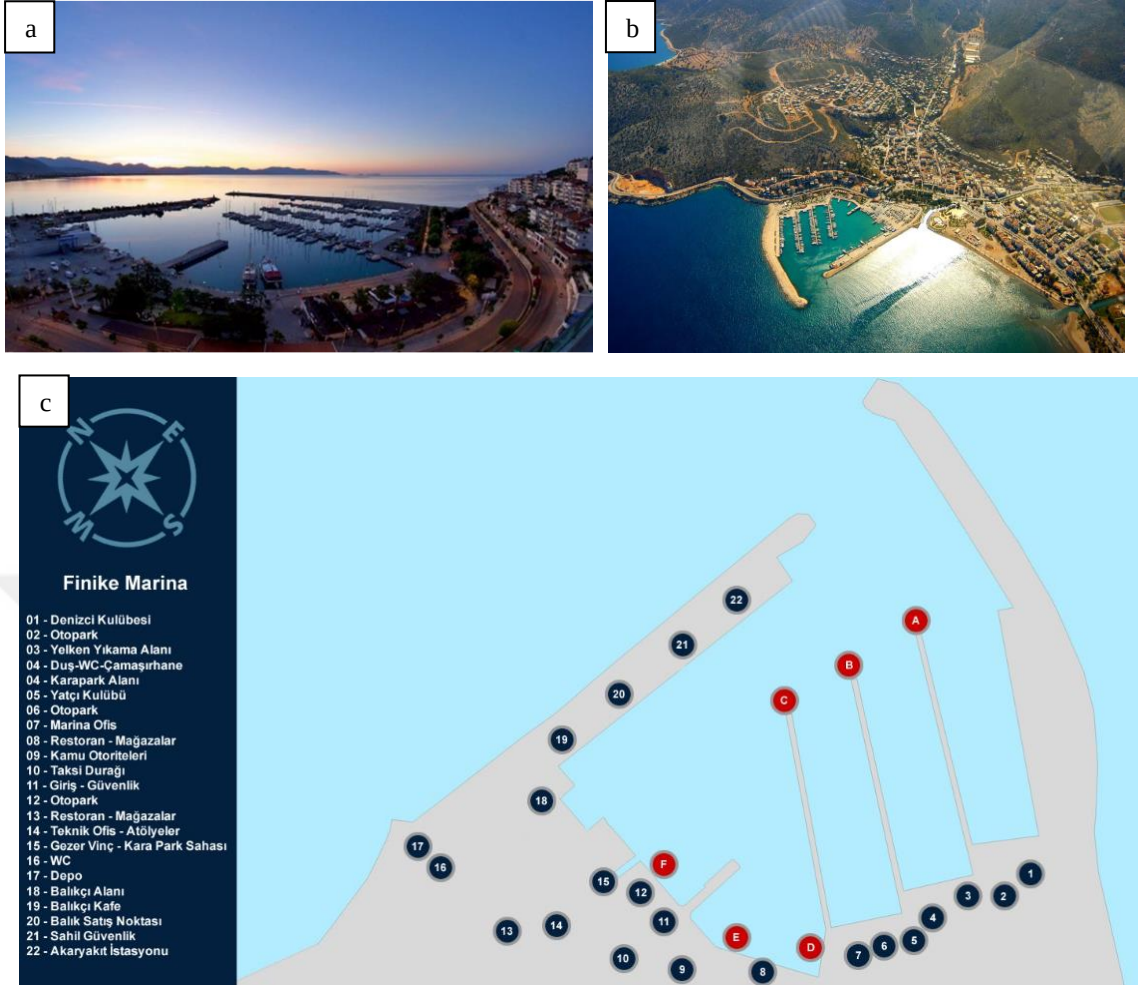
4.4.2. Marina

Finike Marina, Türkiye’nin güneyinde ve aynı zamanda yatçıların yurda giriş-çıkış formalitelerini kolaylıkla tamamlayabildiği hudut kapısı olan Finike’nin merkezinde yer almaktadır (Şekil 4.24). Marina’nın herhangi bir kritik yaklaşım özelliği yoktur. İlçenin merkezi konumunda ve Finike otoparkına 500 metre mesafede oluşu tercih sebebidir. 1997 yılında hizmet vermeye başlamıştır. ISO 9001:2015 Toplam Kalite Yönetim Sistemi, ISO14001:2015 Çevre Yönetim Sistemi Belgelerine sahiptir. Mavi Bayraklı bir marina’dır.

Hatalı yerel politikalar sebebi ile limanın marina kullanımı dışında kalan, yerli halkın daha önce rekreatif amaçlı kullandığı ve halk arasında “kordon boyu gezinti” alanı olarak değerlendirilen mekânlar tek tip kullanıma imkan veren ve özellikle ailelerin tercih etmeyeceği tesislerin kullanımına açılmıştır. Bu sebeple 1990’lı yıllarda ve öncesinde aktif kullanılan Finike Limanı’nın günümüzdeki terk edilmiş havasından kurtulması için mevcut yönetim tarafından saha tekrar halkın kullanabileceği şekilde tasarlanıp park ve rekreasyon alanı olarak düzenlenmiş ve hizmete açılmıştır. Liman İşletmesi sözleşmesinin sona ermesi ile de yeni bir marina tasarımı gerçekleştirilecektir.

Kendi içinde gemi bakım onarım parkı bulunmaktadır. Limanın bir kolu balıkçı barınağı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca eski gemi bağlama iskelesi de hala korunmaktadır. Liman, deniz, dağ, Finike sahil manzarasına sahiptir.

En eski liman kentlerinden biri olan Finike’nin limanı yat turizmi kullanıcıları ile birlikte dalış, yelken, balıkçılık vb. farklı faaliyetlere konu edilebilir düşüncesi ile seçilmiştir.

Şekil 4.24. Finike Marina; **a)** Phonikos tepesinden akşamüstü görüntüsü; **b)** Hava fotoğrafı (Finike Belediyesi 2022b); **c)** Yerleşim Planı (Setur Marina 2022)

4.4.3. Sahil ve koylar

28 km sahil şeridine sahip Finike, kumsalı ve koyları ile öne çıkmaktadır. Önceki senelerde sahil şeridinde “oba” olarak adlandırılan geleneksel yapılar bulunurdu. Ancak günümüzde obalar kaldırılmış yerine günübirlik tesisler yapılmıştır. Tüm kumsala paralel ve yakın bir konumdan Kumluca-Finike karayolu geçmektedir. Yaz döneminde bu kıyı alanlarını yürüyüş yapmak, denize girmek ve tesislerden faydalanmak için Finike halkı yoğun bir şekilde kullanmaktadır. Finike sahili aynı zamanda deniz kaplumbağası yumurtlama alanıdır. Temmuz ayından itibaren, deniz kaplumbağalarının yumurtlama ve yumurtadan çıkış dönemi boyunca, sahil yolu ve tesislerin ışıklandırmaları azaltılır, Doğa Koruma ve Milli Parklar ve gönüllüler tarafından takipleri yapılır (Şekil 4.25).

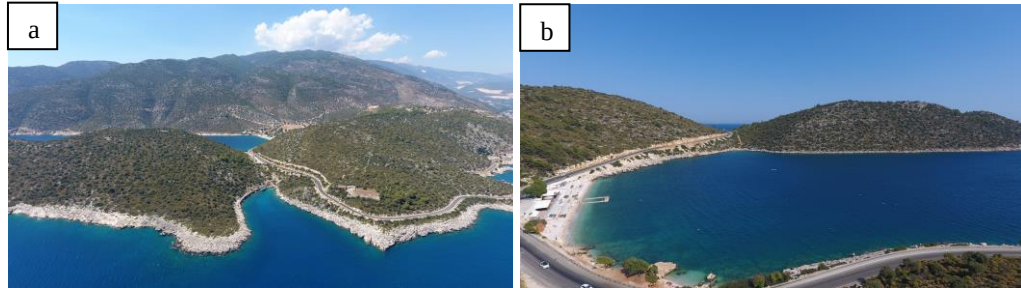

Şekil 4.25. Finike Sahil; **a)** Sahil gündeğümü deniz kaplumbağası yumurtaları kontrol günleri; **b)** Likya Park'tan sahil manzarası, **c)** Sosyal Tesisler çocuk parkından sahil batı manzarası; **d)** Sosyal Tesisler çocuk parkından sahil doğu manzarası

Finike'nin batısında kalan Demre yolu üzerindeki koylar deniz suyunun temizliği ve karayolu üzerinde olması sebebiyle yaz aylarında kullanımı yoğun olan koylardır. Bu noktalardaki koylardan Barbaros Hayrettin ve Çağılı plajları konaklamasız orman parkı statüsündedir. Aynı zamanda Barbaros Hayrettin Plajı arkeolojik sit alanıdır. Koyların bulunduğu bölgeye hakim bir adet konaklamalı orman parkı alanı mevcuttur.

Andrea Dorya (Barbaros Hayrettin) Koyu, Kadınlar Plajı, Mendikli Koyu, Gökliman Plajı, Çağılı Plajı, Mağaralı Koy, Ejderin Gözü-Havuzlu Koy yerli ve yabancı turistlerin ve yerel halkın denize girmek için özellikle tercih ettiği başlıca koylardır (Şekil 4.26).

Son yıllarda yoğun bir şekilde koyların açıklarında balık çiftlikleri işletilmekte olup çiftliklerin denizdeki kirletici etkisi ve deniz ekosistemindeki değişimler gözle görülmeye başlamıştır.

Şekil 4.26. Finike-Demre Arası Koylar (Finike Belediyesi 2022c); **a)** Barbaros Hayrettin (Andrea Dorya) Koyu; **b)** Gökliman Koyu

Sahil ve koylar; deniz, koy, kumsal, orman, dağ manzaraları bakımından görsel kalitesi yüksek bir bölgedir. Mevcut olan tesisler, plajları ile halka hizmet vermektedir. Yöre halkı ve misafirler hem sahili hem de koyları denize girmek için kullanmaktadırlar.

Yürüyüş, kamp, bisiklet, dalış, yüzme, yelken ve su sporları, balıkçılık, deniz kaplumbağası gözlemi gibi alternatif turizme konu olabilecek rekreasyonel faaliyetler için uygun olduğu düşünülen alanlardır.

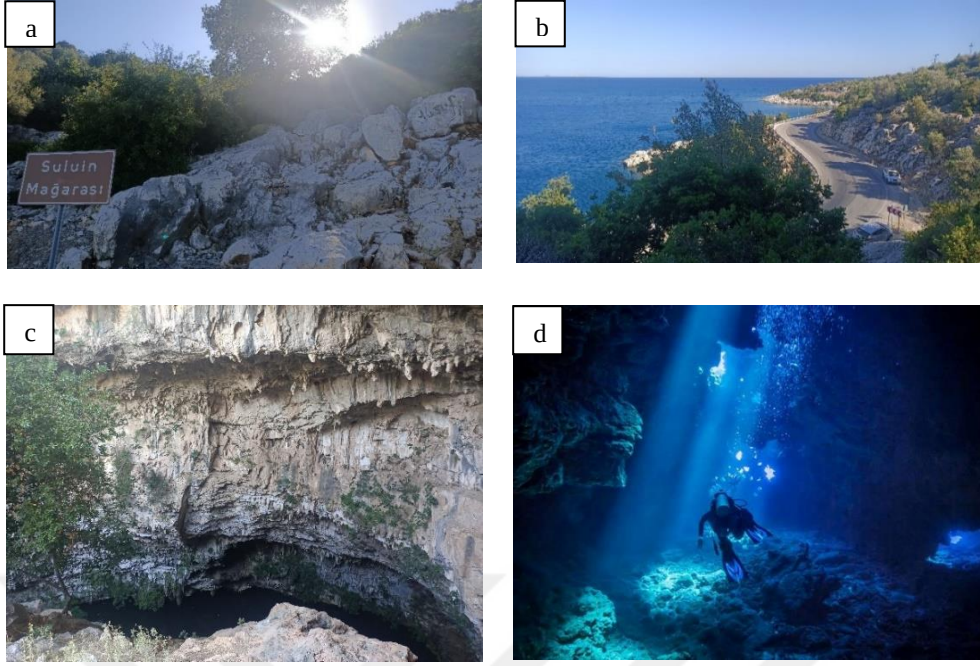
4.4.4. Suluin

Girişindeki incir ağacı sebebi ile “İncirli Gök Mağara” diye de adlandırılmaktadır. Etrafı maki bitki örtüsü ağırlıklı ve kayalık bir bölgedir. Koylara yakın, kolay bir girişe sahiptir. Doğal sit alanıdır. Deniz, koy ve dağ manzarasına hakimdir (Şekil 4.27).

Suluin Mağarası; Finike-Kaş karayolunun 2. km’sinde, deniz seviyesinden 18 m yükseklikte olup toplam uzunluğu 128 m’yi bulmaktadır. Atlas dergisi ekibinin 1995 yılında mağarada yaptığı dalış sonucunda 122 metreye kadar inilmiş ve 250 metre uzunluğunda bir hat döşenmiştir. Mağara kayıtlarına göre şu an inilebildiği derinlikle bile Asya’nın dalınmış ve belgelenmiş en derin mağarasıdır. Mağaranın içindeki su yüzeyde tatlıdır daha aşağılara inince tuzlu su başlamaktadır. Alt bölümdeki tuzlu su, mağaranın denizle bir bağlantısı olduğuna delildir (Demirbaş 1998). Finike- Kaş karayolunun kuzey yamacında bulunmaktadır. Herhangi bir çevre düzenlemesi, giriş kontrolü mevcut değildir. Çıkış noktasında tabelası mevcuttur. Karayolundan dik yürüyüşle yaklaşık 50 metrelik patika ile ulaşılabilir. Mağara içinde ve altında damlatışlar mevcuttur (Şekil 4.27).

Mağara içinde arkeolojik kalıntılar bulunmaktadır. Aynı zamanda arkeolojik sit alanıdır. Dönem dönem kazı ve diğer araştırma çalışmalarına konu olarak dalışlar yapılmıştır (Şekil 4.27). Mağara içinde ve su altında seramik ve kemik parçaları mevcuttur. 27 Aralık 1995 tarihinde iki Amerikalı su altı araştırmacısı dalış sırasında bu noktada hayatını kaybetmiştir.

Dalış, yürüyüş ve tırmanma için uygundur. Yakın yerleşim mevcut değildir. Koylar yüzme amaçlı yoğun kullanılmaktadır. Demre-Finike kara yolu olduğu için yol sirkülasyonu da oldukça yükündür. Önceki dönemlerde küçükbaş hayvan otlatma amaçlı kullanılmış bir alandır.

Şekil 4.27. Suluin Mağarası; **a)** Mağaraya çıkış noktası; **b)** Mağara çıkışı manzara; **c)** Mağara giriş noktası; **d)** Mağara sualtı dalış (Finike Kaymakamlığı 2022c)

4.4.5. Boldağ

Merkeze 850 metre uzaklıkta dağ ve orman yapısına sahiptir. Dağ-orman-deniz manzarasına hakimdir. Finike merkez ve sahilini kuşbakışı görüş imkânına sahiptir (Şekil 4.27a).

Belkos, Bonda, Karakuyu, Şahin Tepesi, Yalakbaşı olmak üzere Arkeolojik 5 alan mevcuttur. Likya yolu bu bölgeden geçmektedir. Antik kalıntılar içindeki sarnıçlar çobanların su temin ettiği alanlardır. 40-45 hane mevcuttur. 15'i sabit yapıdır, gerisi çadır şeklindedir ve hepsi çobanlık yapmaktadır. İçinde su damlayan ve bir dönem çobanların kullandığı, halk arasında hikâyesi ile meşhur “damlalı mağarası” mevcuttur (Şekil 4.28).

Bölgede doğal olarak yetişen keçiboynuzu bitkilerini toplayan köylüler, araç yolu olmayan bölgelerden keçiboynuzlarını eşeklerle taşırlar.

Bu bölge eski Demre yolu olduğu için geçmişte yöre halkının kaldığı evlerin dışında buradan geçen yolcuların kaldığı “avdan” “oda” denen yapılar bulunmaktaydı. Yeniden bu gelenek canlandırılıp Likya yolu yürüyüşçüleri için konaklama ve/veya dinlenme noktaları oluşturulabileceği görülmektedir. “Kaklık” denilen doğal taş oyuklar hayvanları sulamak için kullanılmakta olup aynı zamanda ağaçtan “yalak” denilen ürünlerle de sulama imkânı oluşmaktadır. Gülmez Dağı’nın üzerini bulut kapladığı zaman yağmur yağacağını anlayan halk arasında mutsuz olan kişilere “Kara Gülmez gibi kararmış” denmektedir.

Şekil 4.28. Boldağ; **a)** Boldağ Şahin Tepesi; **b)** Boldağ çıkış güzergahı Finike manzarası; **c)** Sarnıçtan keçilerini sulayan çoban; **d)** Damlalı Mağarası; **e)** Sandal ağacı

4.4.6. Yatıkardıç

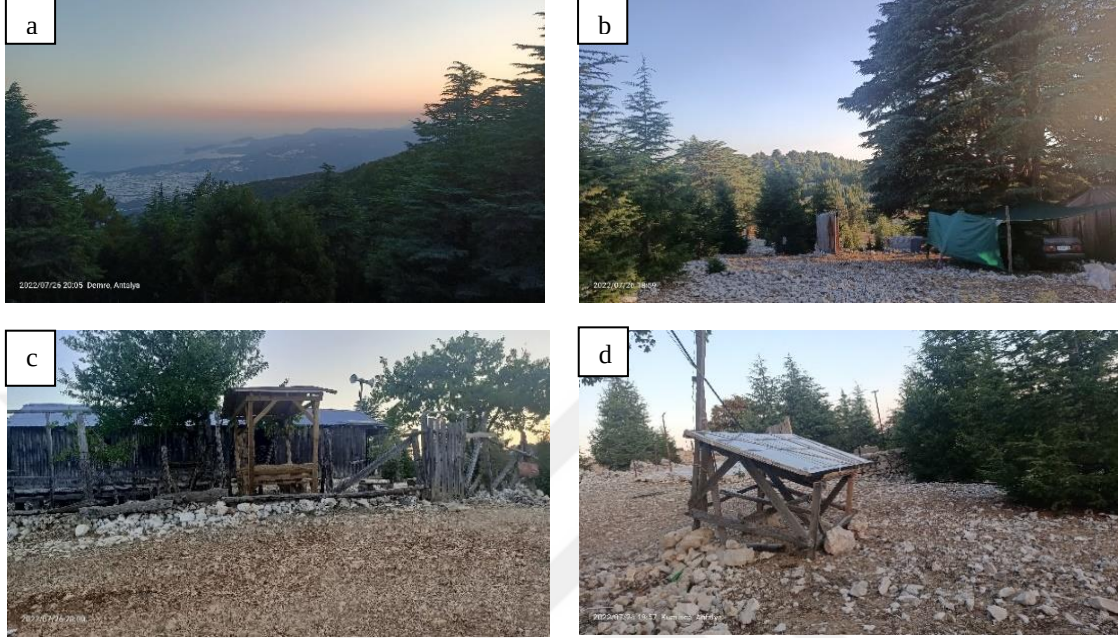
Yatıkardıç, Demre ve Finike ilçe halkının yaz döneminde yaylalamak amaçlı göç ettikleri bölgedir. Rakımı 1500 metre olan, sedir ve ardıç ormanı içinde yer almaktadır. Menengiç, zığırçe, kekik, sedir, karaağaç, şimşir (kaşık yapımında kullanılmaktadır), ayı ekmeği ağacı, sandal ağacı, meşe (pelit), palamut, pırnal meşesi, alıç arazide gözlemlenen bitkisel öğelerdir. Halkın geçmiş dönemlerde çobanlıkla geçimini sağladığı bölgede geleneksel olarak ağaç oyma yöntemi ile boz tesbih ve kaval yapımı yaygındır.

Likya Yolu rotası durak noktalarından biridir. Çadırla yayla turizmi yapılabilir. Stabilize araç yolu mevcuttur. Sedir ormanlarının içindeki yerleşim Demre-Kekova manzarasına hakimdir (Şekil 4.29).

100 haneli bir yaylalama alanıdır. Şu anda yaz aylarında yaylalamak amaçlı 30 aile yaylaya gelmektedir. Su ve elektrik kaynağı olmadığı için kar suyunu toplamak amacı ile yerel halk kendi sarnıçlarını yapmışlardır. Güneş enerjisi ile elektrik sağlanmaktadır. Hâlâ çobanlık yapanlar bulunmaktadır. Tescilli yayladır ve koruma altındadır. Ağaç tahtalar ve plastik örtü ile oluşturulmuş kagir yapılarda konaklamaktadırlar (Şekil 4.28).

Gon-Gok (ağıt) ve boğaz havası kültürel özelliklerindendir. Gon-Gok, Üzüntü halinde yakılan ağıt türüdür. Boğaz Havası ise eğlenme amaçlı (çoban dilinden) türkülerdir.

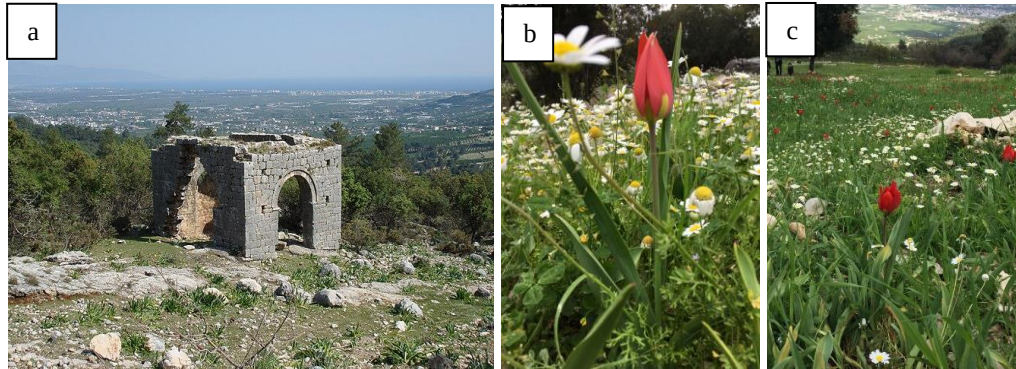
Bölgedeki ormanlık alanda geçmişte 6 ay süren yangınlar olmuştur ve şimdiki orman yapısı yangın sonrası yeniden oluşup gelişmiştir. Ayrıca Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürlüğü'nün çalışmaları ile bölgede kurt popülasyonu artırılmıştır ve bu artış çobanların hayvanlarının telef olmasına sebep olmaktadır.

Şekil 4.29. Yatıkardıç; **a)** Yatıkardıç'tan Demre-Kekova manzarası; **b)** Sedir ağaçları altında yayla evleri; **c)** Yayla camii; **d)** Kar suyu sarnıçları ve güneş enerjisi

4.4.7. Asarönü

Turunçova yolu üzerinde Turunçova Ovası'na hakim, yüksek bir konumdadır. Ormanlık alanları çoğunluktadır. Tarihi arkeolojik kalıntılar bulunmaktadır. Finike Ovası ve sahiline hakim bir manzaraya sahiptir. Lale tarlası mevcuttur. Lalelerin çıktığı mevsimde ziyaretçi yoğunluğu olur (Şekil 4.30). Genellikle yaşlı nüfus bulunmaktadır. İlçe merkezine 10 km uzaklıktadır. Halkı hayvancılık ve tarımla geçimini sağlamaktadır.

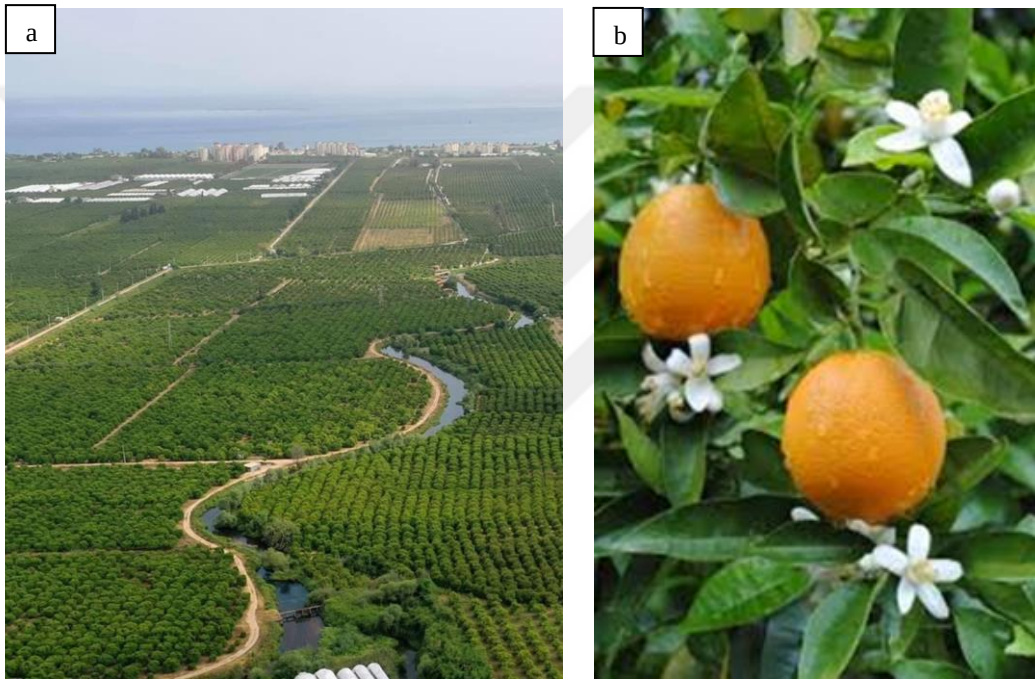
Şekil 4.30. Asarönü; **a)** Şapel kalıntısı ile Finike Ovası ve Finike Körfezi manzarası; **b)** Doğal bitki örtüsü **c)** Lale (Tulipa orphanidea) tarlası ve Turunçova manzarası

4.4.8. Narenciye bahçeleri

Yörenin geçim kaynaklarının başında gelen narenciye bahçeleri Finike'yi marka haline getirmiştir. Patenti alınmış portakal cinsi, özellikle Turunçova bölgesinde, aroması ve sululuk oranı ile diğer türlerden ayrılmaktadır.

Geniş narenciye bahçeleri, ovayı ve dağ yamaçlarını büyük ölçüde kaplamaktadır. Yeşil bir vadi ve ova görseli sunmaktadır. Özellikle mart ayından itibaren açmaya başlayan portakal çiçeklerinin kokusu bahar mevsiminin başlangıcıyla tüm ilçede hissedilmektedir (Şekil 4.31).

Halkın büyük kısmı çiftçilikle geçimini sağlamaktadır. Narenciye ve ona bağlı ürünler üretilmekte buna bağlı endüstriyel işletmeler bulunmaktadır.

Şekil 4.31. Narenciye Bahçeleri; **a)** Sahilkent Narenciye Bahçeleri; **b)** Portakal çiçeği ve meyvesi

Bölgenin ekonomik yapısının belkemiğini oluşturan narenciye üretiminin agroturizm ve/veya ekoturizm açısından değerlendirilmesi, hem alternatif turizmin yörede gelişmesinde hem de ürünün uluslararası tanıtımının sağlanmasında rol oynayacaktır.

4.4.9. Limyra

Dağlık ve düzlük geniş bir alanda konumlanmış olan Limyra antik kenti içerisinde Zengeder Çayı geçmektedir. Dağlık kısımda maki bitki örtüsü, ova kısmında akarsu yatağı boyunca karaağaç, okaliptüs ile çınar, saz, kavak gibi su kıyısı bitkileri yayılış göstermektedir. Arkeolojik alan, dağ ve akarsu manzarası ile Limyra zengin peyzaj çeşitliliğe sahiptir (Şekil 4.32).

Tarihte Likya Federasyonu'nun başkenti olan Limyra bugün 1. Derece arkeolojik sit alanı niteliğindedir. Çok sayıda ziyaretçi alan antik kent içerisinde kent yapılarının dışında Bektaşî türbesi ve sahabe kabri bulunmaktadır. Türbe ve kabir ziyareti ile dua için de bu alanı ziyaret edenler olmaktadır. Finike ilçe yerleşimi ile iç içe bir konumda olan Limyra'nın içinden bağlantı araç yolu geçmektedir. Girişinde kontrol ünitesi bulunan antik kentte kazı çalışmaları devam etmektedir.

Şekil 4.32. Limyra Antik Kenti

4.4.10. Gökbük Kanyonu

Kanyon başlangıcına Gökbük merkezinden yaklaşık 1 km lik uzaklık vardır. Yol boyu köy evleri, orman, nar bahçeleri ve böğürtlenler arasından gidilerek kanyon başlangıcına ulaşılır. Kanyon yaklaşık 5 km uzunluğundadır. 300 m yüksekliğe ulaşan yamaçlarla çevrilidir. Kanyon öncesi ve sonrası yürüyüş mesafesi ile birlikte toplam 8 km lik yol yürünmektedir. En geniş nokta 6-7 m yi bulur. Yer yer debisi yüksek akışlar bulunur. Doğal bitki örtüsü açısından zengin bir biyoçeşitliliğe sahiptir (Şekil 4.33).

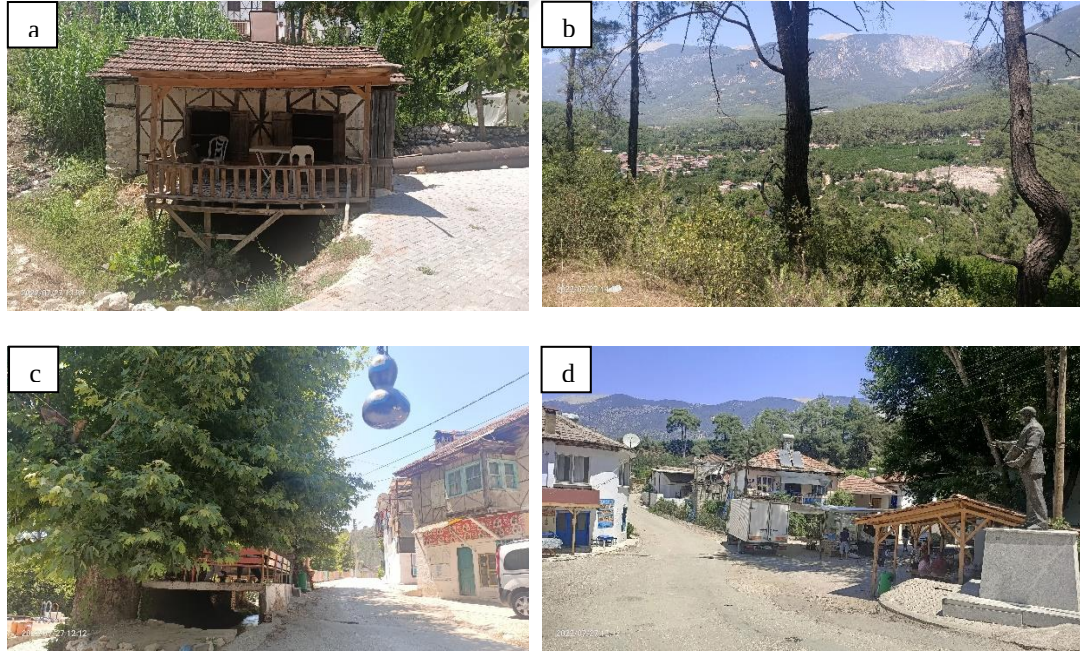
Doğa yürüyüşçüleri, tırmanma ve kamp meraklılarının tercih ettiği bir alandır. Kano, yüzme, tırmanma, trekking, balık tutma, kamp, endemik bitki ve yabani hayvan gözlemi için uygundur. Dik kayalıklar, akarsu, dağ, orman, bahçe, köy manzaraları hakimdir. Rutin kanyon yürüyüşleri yapılmaktadır.

Şekil 4.33. Gökbük Kanyon

4.4.11. Gökbük merkez

Akarsu kıyısında vadide konumlanmıştır. Dağlık kısımda çam ormanları, dere kenarında karaağaç, çınar, zakkum, saz bitkileri, kavak gibi su kıyısı bitkileri mevcut. Başgöz Çayı (Akçay) köy içinden geçmekte olup yaşam alanı çay etrafındaki vadi yamacında konumlanmıştır. (Şekil 4.33b) Köy merkezinde asırlık çınarlar vardır. Merkezde bulunan çınar ağaçları tescillidir (350-400-650 yaşlarında). (Şekil 4.34)

Şekil 4.34. Gökbük merkez; **a)** Tarihi Değirmen; **b)** Gökbük Köy Manzarası; **c)** Asırlık Çınarların Altı Köşk; **d)** Köy Meydanı;

Geleneksel evler, betonarme tek ve çift katlı evleri ile geleneksel ve yoğun bir yerleşim dokusu oluşturmaktadır. Sonradan yapılmış betonarme evler, geleneksel

evlerle uyum sağlayacak şekilde bir dış cephe revizyon uygulaması yapılarak sokak sağlıklılaştırma çalışması yürütülebilir. Köyün gençlerinin bu konuda fikirleri ve projeleri mevcuttur. 1970 tescilli elektrik üretim tesisi mevcuttur. Tarihi 2 adet değirmen mevcuttur. 1633 tarihli Osmanlı tapusuna sahip değirmen çalışır vaziyettedir. Köy kooperatifi çalışmaları kapsamında un üretimi yapılmaktadır. (Şekil 4.34) Kanyonun tepe noktasında gökyüzü gözlem noktası mevcuttur. Finike'nin en karanlık noktalarından biridir. Yılda birer defa Uluslararası Suluboya Resim Festivali ve Ulusal Müzik Festivali yapılmaktadır. Merkezde eski sinema yapısı mevcuttur.

Köy içindeki okul 1950'de imece ile yapılmış. 2005 yılında kapanmış, bu yıl ilkokul ve anaokulu bölümleri (Büyükşehir Belediyesi ve Köy İmecesini ile) tekrar açılmıştır.

3 adet profesyonel kamp alanı, 3 butik otel, 2 restoran mevcuttur. Geleneksel olarak ağaç işleri yapılmaktadır. Gökbük Köyü Tarımsal Kalkınma Kooperatifi ağaç işleri üretimini, değirmende un üretimini ve nar ve nara bağlı ürünlerin üretimini organize etmektedir. Fırın kurulup ekmek üretimi yapılması planlanmaktadır. 2018'de açılmış Atatürk Köy Çocukları Kütüphanesi mevcuttur. 5-15 yaş arası çocukların okumaya teşvik edilmesi için çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Genç nesil genel olarak Manavgat-Alanya bölgesinde turizm ile uğraşmaktadır.

Tarihi yapılar, dağ, su akarsu, gökyüzü gözlem alanı manzara değeri taşımaktadır. Yerleşimin vadi tabanında konumlanmış olması, yüksekte kalan ve merkeze giriş-çıkışı sağlayan yolların üzerindeki bazı noktalardan tüm köyü kanyon, ormanlık ve dağlık bölgelerle birlikte gören panoramik manzaralar sağlamaktadır.

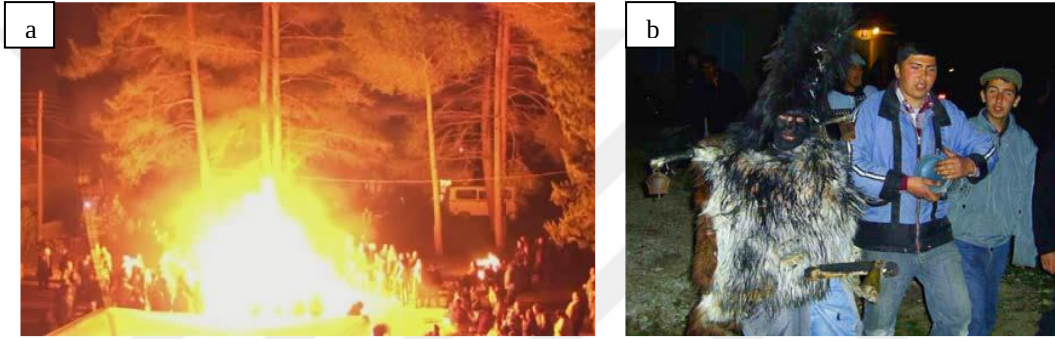
Geleneksel olarak erişte, tarhana, nar ekşisi, bez bebek yapılmaktadır. Erkekler çam ve kavak ağacından tahta kaşık yapmaktadırlar. Alevi geleneğini aktif yaşayan bir köy olup cemevi yapılması planlanmaktadır. Burada saz çalan alevi dedeleri ile perşembe gecesini cumaya bağlayan akşamlarda "Dem" ritüeli yapılması planlanmaktadır.

Bölgede nar yetiştiriciliği ön plandadır, yılda bir kez nar hasadının yapıldığı ekim ayında Nar Festivali yapılmaktadır. 5 yıldır sürdürülen Festival sürecinde köy halkının ev sahipliğinde misafirler ağırlanmaktadır. 2022 yılı içinde 2-5 Haziran tarihleri arasında Bisiklet Festivali düzenlenmiştir.

Köy ve çevresinde kantaron, katran ardıcı, altın otu, ayı pençesi, aslan pençesi, civan perçemi, arı çiçeği, kabalak, karahindiba, ahlat, acı ısırgan, asker gülü, kekik, adaçayı, defne gibi bitkiler yetişmektedir. Köy halkından bu konuda deneyimli ve bilgili kişiler tıbbi ve aromatik bitkiler ile macun, krem ve çay hazırlamaktadır. Köyün yerlileri de doğa bilimlerine, doğal yaşama ve doğal beslenmeye karşı son derece ilgilidir.

Pıngıdık Etkinliği (Şekil 4.35); baharı karşılama ve yağmur duası etkinliği olarak da yapılan 400-500 yıllık bir gelenektir. Önceleri 21 Mart'ta Nevruz kutlamaları çerçevesinde oynanan bir oyunken son yıllarda ana nüfusun büyük kısmının köy dışında olmasından dolayı yarıyıl tatiline denk gelen şubat ayında yapılmaktadır. Şubatın ortasında geleneksel olarak kutlanan bir şenlik haline gelmiştir. Köydeki bekar genç

erkek ve kızlar masumiyeti ve saflığı temsil eder. Genç erkekler her evden un, tuz, çörek otu ve odun toplarlar. Her evin kapısında “Allah! Muhammed! Ali!” diye niyaz ederler. Aralarından bir kişiyi keçi postu ve çanlarla donatırlar. Yüzünü siyaha boyarlar. Bu kişinin kim olduğu saklanır. Toplanan odunla köy meydanında büyük ve göğe yükselen bir ateş yakılır. Ateşin etrafında köylüler toplanır ve köydeki genç kızlar erkeklerin topladıkları odun közünün üstünde ekmek yaparlar. O sırada erkekler orta oyunu oynarlar. Ateşin etrafında keçi postlu gence yaklaşmak isteyen bu genç çanlar ve sopa ile korkutur. Aynı zamanda genç erkekler ateşin ve ekmeklerin koruyucularıdır. Evli bir kişi ailesi için ekmek almak isterse onu çalmak zorundadır. Çalarken yakalanırsa ateşe atılmakla korkutulur (eski zamanlarda ateşe atılmış olanlar da varmış) toplanan ekmekler gece 12 den sonra sabaha karşı yine dua ve niyazlarla evlere dağıtılmaktadır. Yani herkesten gelen yine herkese gitmektedir. Sonrasında ateşin etrafında sazlarla semah yapılarak gece sonlandırılmaktadır. Şaman kültüründen parçalar vardır ve Anadolu’da köy seyirlik oyunu olarak geçmektedir.

Şekil 4.35. Pingırdık Şenliği; **a)** Merkezi ateş; **b)** Pingırdığın sokaklarda dolaşması (Sütçüoğlu 2014)

4.4.12. Arif-Arykanda

Yaban Hayatı Koruma Sahası, Aykırıçay ve Arykanda'yı barındıran Arif köyü, su varlığı, topoğrafyası ve arkeolojik alanı ile öne çıkmaktadır.

Konumu nedeniyle kademeli teraslar halinde düzenlenmiş olan Arykanda, tarihi yapılarının yanı sıra tüm vadiyi gören panoramik manzarası ile de etkileyici bir kenttir. Antik kent çam ve sedir ağaçları arasında, güneşin etkisini fazla hissetmeden gezilebilir.

Likya bölgesinin en eski yerleşimlerinden biri olan Arykanda (Ary-ka-wanda), "yüksek kayalığın yanındaki yer" anlamına gelmektedir Arykanda Antik Kenti, Finike-Elmalı yolu üzerindeki Arif köyü sınırları içinde, sarp bir kayalığın eteklerine kurulmuştur (Şekil 4.36). Arykanda, özellikle Helenistik ve Roma dönemlerinde yoğun bir şekilde iskân edilmiştir. Roma Dönemi'nde güvenli bir konaklama yeri olarak büyüyen, aynı zamanda kereste ticareti ile de zenginleşen bir kenttir. Tarihinin çok daha eskiye gittiği bilinmekle birlikte, yerleşimde keşfedilen en eski kalıntılar M.Ö. 4. yüzyıla tarihlendirilen kaya mezarları ile Helios Tapınağı'dır. Mevcut yapıların büyük bölümü ise Arykanda'nın en parlak dönemini yaşadığı M.S. 2. ve 3. yüzyıllara aittir (Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 2022).

Arykanda Antik Kenti'nde konser ve suluboya festivali gibi etkinlikler düzenlenmektedir. Kazı çalışmaları devam etmekte olan bir sahadır.

Şekil 4.36. Arykanda Antik Kenti

Arif içerisindeki Aykırıçay mevki Elmalı-Finike karayolu üzerinde su kenarı durak noktasıdır. Dağdan gelen kar suların kullanımını sağlayan çeşmeler bulunmaktadır. Köylülerin satış yaptığı çarşı, yolcular için bir dinlenme noktasıdır. Aynı zamanda içme suyu almak amaçlı özellikle bu bölgeye merkezden gelen halk çarşıdan yararlanmaktadır (Şekil 4.36a).

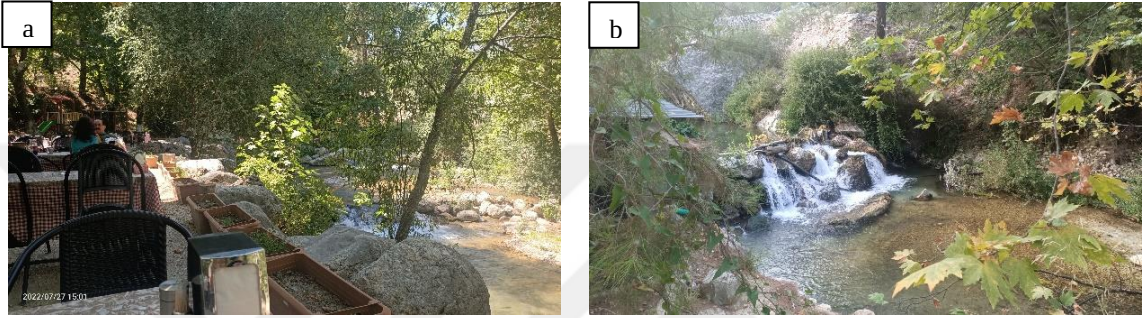
Sarıkaya Yaban Hayatı Geliştirme Sahasının içinde bulunduğu alanda ziyaretçiler dağ keçilerini yakından gözlemleyebilmektedirler (Şekil 4.37).

Şekil 4.37. Aykırıçay; **a)** Aykırıçay Köylü Pazarı; **b)** Aykırıçay üstü YHGS Dağ Keçileri

Arif köyü Çatallar mevkii; su kıyısı yürüyüş, piknik, kamp olanakları sağlayan alanda aynı zamanda alabalık çiftlikleri ve restoranları hizmet vermektedir (Şekil 4.38). Dağ, çam ormanları ve ovaya hakim bir manzaraya sahiptir. Aynı zamanda su kıyısı, yaban hayatı gözlem imkânı, arkeolojik kent manzaraları ile çok alternatifli bir görsel kaliteye sahiptir.

Çatallar bölgesindeki yerleşim hareketliliği, Elmalı kara yolunun taşınmasından sonra azalmıştır. Çatallar içinden geçen dere kenarında halkın piknik yaptığı alanlar vardır (Şekil 4.37.b). Köy eski yerleşim alanı terkedilmiş bir görüntü vermektedir. Ancak yeni yol üzerinde hareketlilik vardır. Aykırıçça çarşısı bu hareketliliğin en başlıca sebebidir.

Şekil 4.38. Çatallar; **a)** Alabalık Restoranı; **b)** Akçay (Başgöz) Deresi

4.4.13. Yazır

Yazır; Eski Finike-Kaş yolu kenarında kayaç yapısı ile dikkati çeken dağ eteğinde konumlanmış bir yerleşimdir (Şekil 4.39). Arazi çalışmalarında ardıç, pırnal meşesi, tesbih ağacı, dut, incir, zeytin, üzüm, ceviz kuşburnu, hayıt, zakkum, çam gözlemlenmiştir. Bölgede içme suyu yoktur. İçme suyu Ördübek Yaylası'ndan gelmektedir. Genellikle yaşlı nüfus yaşamaktadır. Çamlıbel, Yeşilköy (Kilepe) ve Yazır mahallelerini kapsayan alanın tümü geçmiş zamanlardan bu yana Yazır olarak bilinmektedir.

Bölgeye ilk olarak Denizli tarafından gelen kalaycıların getirdiği tilki kuyruğu üzüm türü (*Vitis vinifera dimitri varieties*) susuz, ilaçsız ve gübresiz bir şekilde yetişmektedir. Farklı aroması ile öne çıkmakta olan üzümlerin yetiştiği 100 yıllık asmalar mevcuttur. İlk üretimi, köy halkından bir kişinin denemek amaçlı verimsiz alana dikmesi ile başlamıştır. Sonrasında bütün bölgede yaygın bir üretim halini almıştır. Coğrafi işaret alma aşamasındadır. Bölgedeki çam ormanı, bal ormanı olarak tescillidir. Köyün kuzeydoğusunda kaya mezarlarını içeren Kayabaşı üstü arkeolojik sit alanı mevcuttur. Kayaç yapısı ile ilgi çeken dağları, çam ormanı, ovası, zeytini, üzüm bağları, arkeolojik kalıntılar, taş-ahşap-kerpiç yapıdaki geleneksel köy evleri ile alternatif turizm açısından zengin kaynak değerlerine sahiptir (Şekil 4.39).

Şekil 4.39. Yazır; **a)** Yazır yerleşim-üzüm bağları; **b)** Geleneksel han-ev yapısı; **c)** Yazır Üzümlü – 100 yaşında bağ; **d)** Üzümlü Bağları

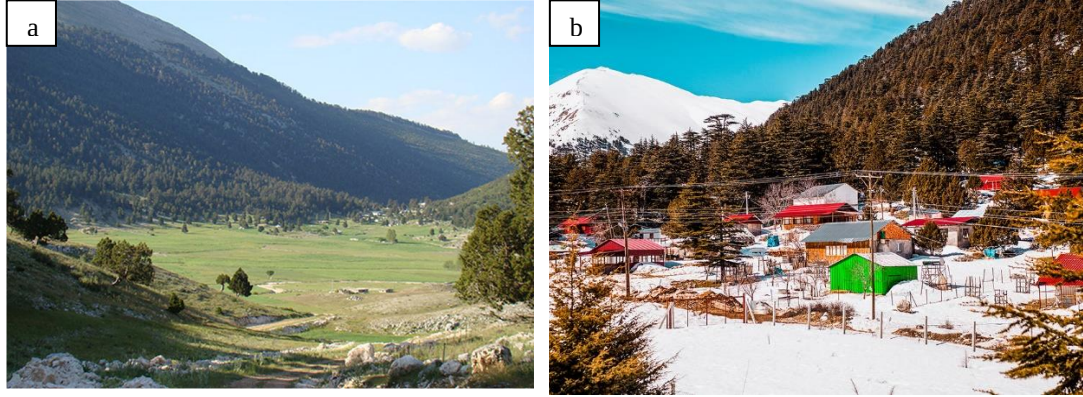
Yazır’a Finike-Elmalı yolu üzerinden ulaşımı sağlayan Çatallar mevki-Yazır köyü arası bağlantı yolu insan gücü ile 1924-28 yıllarında yapılmıştır. Köyde 240-250 hane vardır. Atatürk’ün yaverinin yaşadığı köy olarak da bilinir. Geleneksel taş-ahşap-kerpiç evleri ve han dedikleri yapıları hala korunmaktadır. Hanlar, altında hayvanların beslendiği bölüm ve üstünde saman saklanan yapılardır. Yazır üzümü için ekim ayı sonu bağ bozumu zamanıdır.

Halkı geçmişten bu yana hayvancılıkla uğraşmıştır. Yaz aylarında hayvanları Ernez ve Ördübek Yaylalarına çıkarmaktadırlar. Köyde yetiştirilen üzüm sofralık olarak satışa sunulmakta, ayrıca pekmezi ve kurutması yapılmaktadır. Yazır Köyü agro turizm açısından öncelikli özelliklere sahip bir bölgedir.

4.4.14. Ördübek

1430-1500 m rakımda Elmalı ilçesi ile sınırdır. Ardıç ve sedir ormanları yoğunluktadır. Yaz aylarında merkezdeki halkın yayla olarak tercih ettiği bölgedir (Şekil 4.40). Elmalı-Finike karayolunun 41. km sinden batıya yaklaşık 6 km lik yol ile ulaşılır. Orman, dağ manzarası hakimdir. Daha önceleri çadırlarda kalan halk günümüzde kalıcı yapılarda yaylalamaktadır.

Kış aylarında kar yağdığı dönemde, şehir merkezine kar yağmadığı için kar görmeye gelenler ve karda piknik yapanlar sebebi ile günübirlik yoğunluklar oluşmaktadır (Şekil 4.40).

Şekil 4.40. Ördübek Yaylası; a) Bahar; b) Kış (Anonim 3)

Ördübek Yaylası, Finike'nin kuzeyinde ilçe merkezine 47 kilometre, Yazırköyü'ne 8 kilometre uzaklıktadır.

Yaz aylarında Finike'den minibüslerle ulaşmak mümkündür. Ördübek; Kumluca, Turunçova, Demre ve Yazır'dan çıkan yaylacılar tarafından kullanılır. Yazlık olarak kullanılan yaylada kış aylarında kimse kalmaz. Haziran başında yaylaya çıkılmakta eylül ortalarına kadar burada kalınmaktadır. Ayrıca sadece hafta sonları için veya günübirlik gelip giden, günlük işlerini takip eden nüfusa da sahiptir. Daha çok sayfiye amacıyla kullanılan yaylada nüfus, yaz döneminde yaklaşık bin kişi kadardır. Hayvancılık ise Yazır köylülerince yapılmaktadır. Yazır'daki kışlaklarından çobanlar eşliğinde ayrılan sürüler, Ördübek ve Ernez Yaylalarıyla çevredeki diğer yaylalarda otlatılmaktadır. Çok geniş alana yayılmış olan yayla yüzeyi, dağ çayırları ve kır çiçekleri ile kaplıdır. Etrafı karaçam, asırlık sedir ağaçları ve ardıç ağaçlarıyla çevrelenmiştir.

Ördübek Yaylası'nda 300 hane bulunmaktadır. Gedik ve Ağustos mevkiinde betonarme evler, Kaymakkestiren ve Taşoluk mevkiinde de çadırlar yoğunluktadır. Tahta barakalarda ve çardaklarda bakkalın, kıraathanenin ve bir caminin bulunduğu yaylada, elektrik vardır. Ördübek Yaylası'nın suyu oldukça azdır. Çok az sayıda yayla evinin olması, alt yapının bulunmaması, yaylayı bakir kılmıştır. Sedir ağaçlarının yoğun olduğu ormanlık alanda trekking yapılabileceği gibi yakınında yer alan Arif köyünde bulunan antik Arikanda şehri, Çıgıkkara Tabiatı Koruma Alanı ve Avlan Gölü yayla ziyaretinden sonra görülebilecek yerler arasındadır. Ayrıca Yazır bölgesine ve İndere'ye yürüyüşle ulaşılabilir. Çadır ile yayla turizmine uygun bir alandır.

4.4.15. Ernez-Günçalı

Ernez'de çam ormanı, sedir, ardıç, pırnal meşesi, meşe gözlemlenmiştir. Rakımı 850 m dir. Finike'nin kuzeybatısındaki en son köyüdür. Dağ yamacındaki ormanlık alana konumlanmıştır. Geleneksel mimari hakimdir. Taş Oluk denen noktadan çıkan İdris Çayı köy içinden geçmektedir.

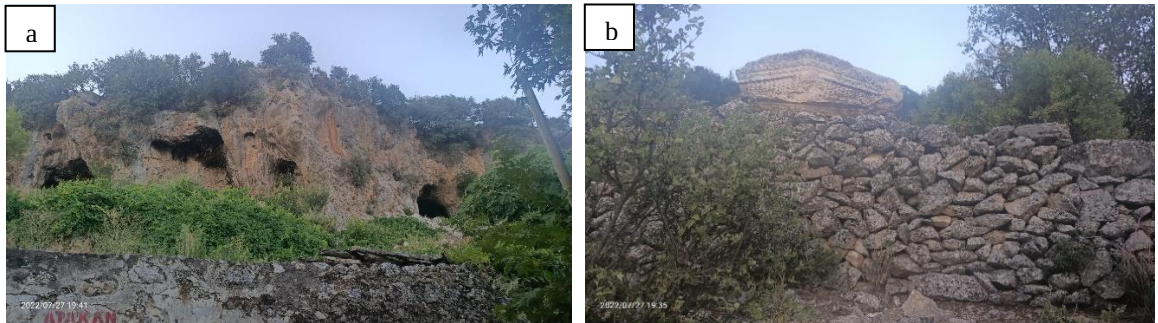
Ernez merkez yerleşiminin öne çıkan özellikleri; orman içinde köy evleri, çınar altı köy meydanı (560 yaşında çınar), geleneksel taş yapılar, Arneai ve İnönü manzarasıdır (Şekil 4.41).

Şekil 4.41. Ernez; **a)** Merkez-İnönü-Arneai genel görünüm; **b)** Meydan; **c)** Geleneksel Yapı

Nar ve zeytin yetiştirilmektedir. Çobanlık yapılmaktadır. Halkının büyük çoğunluğu Kumluca ve Sahilkent'te sezon boyunca seracılıkla uğraşmakta olup yayalalamak amacı ile bahar sonu köye gelip yaz dönemini burada geçirmektedir. Eski taş değirmeni mevcuttur ve su kanalları vardır. Son zamanlarda çam balı ile öne çıkmakta ve eylül ayında bal festivali yapılmaktadır.

İnönü mevkiinde kayaların altından su çıkmaktadır. Geçmişte yoğun bir şekilde nar yetiştirilmiştir. İnönü mevki mağaraları ile öne çıkmaktadır. İnönü'den ulaşılan Arneai de Finike'nin antik yerleşimlerinden biridir. (Şekil 4.42)

Şekil 4.42. Ernez-İnönü; **a)** Mağaralar; **b)** Arneai

Arneai; Myra'nın 26 km kuzeybatısındadır. Finike'den 45 km uzaklıktadır. Limyra- Arykanda yolunun 25. km'sinden Kaş yönüne döndükten sonra 10. km'den vadiye doğru inilerek antik kente ulaşılmaktadır. Ernez'den 5 dakikalık yürüyüş mesafesinde güneyde yer alır. Tarihte adı çok anılan bir kent değildir. Küçük bir yerleşimdir. MS I. yüzyıl içinde Sympoliteialara dahil olduğu bilinir. Yazıtlar Bizans Dönemi'nin sonuna kadar Myra'ya bağlı olduğunu göstermektedir. Myra'ya bağlı bir piskoposluk merkezi olarak 9. sırada anılır. Doğal korunaklı, köyden güney uzanımlı kayalık bir tepe üzerinde yer alır. Üç yanı derin vadidir (Çevik 2015).

Eren Dağı'ndan ve bugünkü Ernez köyünden- ki antik ismini büyük ölçüde korumaktadır- güneye doğru uzayan kayalık tepe, Arneai'i iyi korunan bir kent durumuna doğal yapısıyla sokmuştur. Ernez'den ören yerine giderken artık sayıları giderek azalan ahşap birkaç ambara rastlanır. Güneye doğru uzayan yarımada benzeri kayalığın batı yüzünde, kapı veya pencere türünden ve Lykia dilinde yazıtlar içeren kaya mezarları karşılaşılan ilk kalıntılardır (Bayburtoğlu 2004).

Yerleşime doğru çıkarken, yerleşimin en erken (Klasik Dönem) kanıtlarıyla karşılaşılır. Yerleşim başlangıcındaki kayalıklarda iki kaya mezarı görülür. Lykia tipi ahşap konstrüksiyon mezarlarda bir de Likçe yazıt bulunur. Yerleşimin klasik varlığını kalenin duvarlarındaki trapezodial işçilikteki bloklar ayrıca kanıtlar. Sonrasında ulaşılan kayalık alanda taş ocağı ve ahşap hatıl yuvalarının bulunduğu bazı hibrit yapı kalıntıları bulunur. Köyün sırtını dayadığı kuzey kayalıkta irili ufaklı kaya mezarları bulunmaktadır. Biri Lykia mezarı karakterinde, diğer 7'si ise montaj cepheleri bugün dökülmüş olan boş odacıklar halindedir (Çevik 2015).

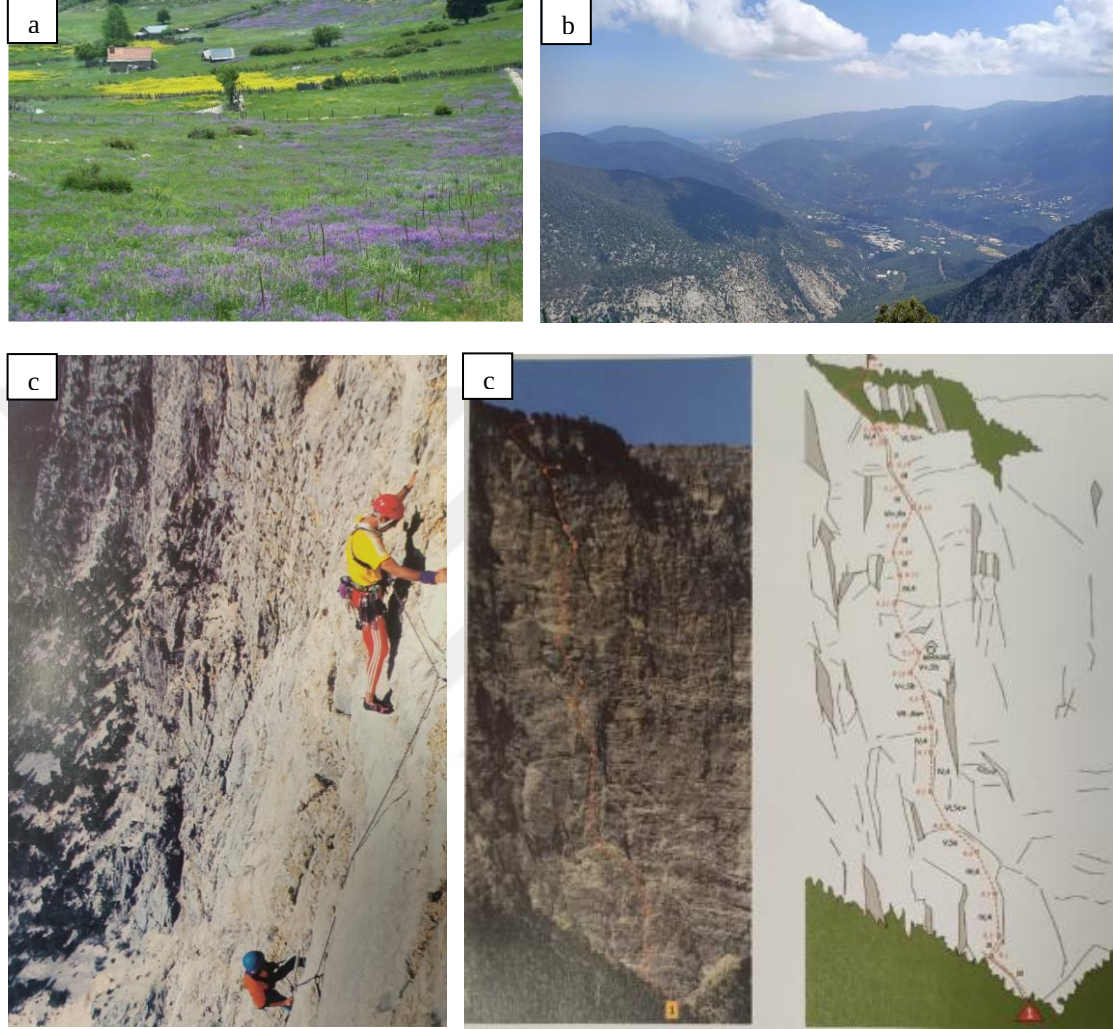
Kentte hiçbir yapı kalıntısı belirgin değildir. 141 depreminden sonra Opramoas'tan yardım görmüş, Kyaneaili Iason tarafından desteklenmiş ve 5 Ağustos 240 depremi sonrası III. Gordianus'un para basma yetkisi verdiği sayılı kentlerden birisidir. Yerleşimin güney yamacında, üç nefli bir erken Bizans kilisesi bulunur. 3,65 m çapında bir apsis ve mozaik döşemeli nartheks görülmektedir. Bir köy evinin duvarında eşit kollu bir Latin haçının kabartması bulunmaktadır (Çevik 2015).

4.4.16. Yalnız (Sarıkaya- Oluklu)

Yalnız köyü Sarıkaya'nın dik dağlarının eteklerinde konumlanmıştır. Sarıkaya, dik ve keskin bir dağ özelliği taşımaktadır. Adını kayaların renginden almaktadır. Orman Bakanlığı tarafından yaban hayatı koruma sahası ilan edilmiştir. Sarıkaya'da dağ keçileri koruma altındadır. Dağ keçisinin yanı sıra vaşak, tilki, kurt, domuz, tavşan, keklik ve kartal da bulunmaktadır. Sarıkaya'nın arka tarafında ise düzlük bölgede Yalnız halkının yaylaladığı Oluklu Yaylası yer almaktadır.

Oluklu Yaylası aynı zamanda arıcıların da arılarını yaz döneminde getirdikleri bir bölgedir. Katran ve sedir ormanlarından ve bölgedeki kekik ve diğer doğal bitki örtüsünde bulunan çiçeklerden bal üretimi yapılmaktadır. Sarıkaya zirvesinden Finike ve Kumluca ilçeleri görülebildiği için zirvede orman gözetleme kulesi yer almaktadır. Finike ve Kumluca'nın tüm ovası, alçak dağlar ve deniz rahatlıkla görülebilmektedir. . (Şekil 4.43). Ayrıca Sarıkaya'nın dik kayalıkları dağ tırmanışı yapan dağcılar tarafından değerlendirilebilecek bir tırmanış bölgesidir. (Şekil 4.43)

Orman müdürlüğü tarafından yetiştirilen yaban hayvanları her yıl bölgeye bırakılmaktadır. Köy halkı, göçebe Türkmen geleneklerini devam ettirmektedir. 15 Haziran 2015 tarihinde yayla şenliği gerçekleştirilmiş ancak sonrasında tekrar yapılmamıştır.

Şekil 4.43. Yalnız; **a)** Oluklu Yaylası **b)** Sarıkaya Orman Gözetleme Kulesinden Finike Manzarası, **c)** Sarıkaya tırmanışı (Sevgül 2012)

4.4.17. Kızlar Sivrisi

3086 m ile Beydağları'nın en yüksek noktası olan Kızlar Sivrisi bölgenin en yüksek noktasıdır (Şekil 4.44). Bölgede yapılan trekking ve kaya tırmanışı gibi macera turizmi aktivitelerinin niş pazara hitap etmesi, dolayısı ile bölgeye talebi etkilemektedir. Şehir merkezine yakın olmasına rağmen turistik faaliyetleri artıracak yapılanmanın ve turizm planlamasının oldukça az olduğu görülmektedir. Bu sebeplerin söz konusu alanın bakir kalmasına yol açtığı düşünülmektedir (Selçuk vd. 2020).

Kolay parkurlardan farklı, zorlu bir tırmanma için dağcıların geçiş ve alıştırma yeri olarak çıkış yaptıkları Kızlar Sivrisi, sert sayılabilecek bir yürüyüş sonrasında

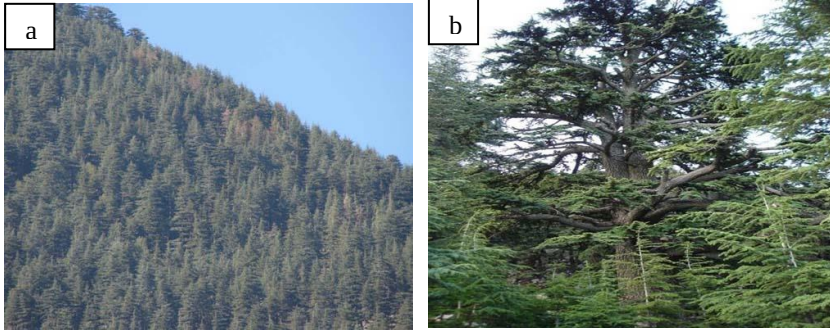
varılan zirvesiyle, yılın belli dönemlerinde spor kulüplerinin tırmandığı önemli noktalardan biridir.

Şekil 4.44. Kızlar Sivrisi (TDF 2022)

4.4.18. Alacadağ

Alacadağ; Teke Yarımadası'nda, Antalya ili topraklarında bulunan kırık yapılı bir dağdır. Demre–Finike sınırında, GB–KD uzanımlı, 2328 m yüksekliğindedir. Bey Dağları'nın denize doğru uzanan parçası gibidir fakat Akçay ile bu dağlardan ayrılır. Kuzey-güney uzunluğu 30 km, doğu-batı genişliği 20 km'dir (Şekil 4. 45). Dağın büyük bölümü Finike sınırlarındadır, Demre sınırı dağın batı yamaçlarından geçer. Alacadağ'ın kuzey bölümleri uzunlamasına normal faylarla parçalanmış ve arazi Demre'ye doğru kademelenmiştir. Dağın zirvelerinde güçlü karstlaşma görülür. Kuzey bölümde geniş tabanlı 500 m uzunluğunda dolinler bulunur. Alacadağ'ın kuzeydoğusunda Bey Dağları kütlesi üzerinde Kartal Dağı, batısında Çamdağı, kuzeybatıda Pancarlı dağı, Kuhu Dağı, doğuda Turunçova düzlüğü ve Tocak Dağı, güneyinde Akdeniz yer alır. Güneybatıda dağlık kütle ile Demre_Ovası arasında Beymelek Lagünü oluşmuştur. Denize dik uzanan Alacadağ, batısındaki Demre Ovası, doğusundaki Finike Ovası'na göre denize doğru ilerler, Aklıman bölgesinde Remiz Burnu ile önemli bir çıkıntı yapar. Kıyıya sarp dikliklerle inen dağ yamacı Demre-Finike kara yolu bağlantısını güçleştirir. Dağ üzerinde topoğrafyadan dolayı fazla yerleşme görülmez. Alacadağ yamaçlarında 500 m'ye kadar garig ve makilikler, 500–2000 m arası çam türleri görülür. 2000 m'den sonra Alpin çayırlar ve devamında kayalık alanlar görülür (Anonim 4). Nadir orman ağacı türlerinin yer aldığı yirmiden fazla ağaç türüne sahip oluşu, bozulmamış doğal dokusu ve anıt ağaçların mevcudiyeti ile nadir bulunan ekosistemlerdendir (Şekil 4. 45). 4230 dekar alan 01.10.1990 tarihinde Tabiatı Koruma Alanı olarak ilan edilmiştir. (Tarım ve Orman Bakanlığı 2022)

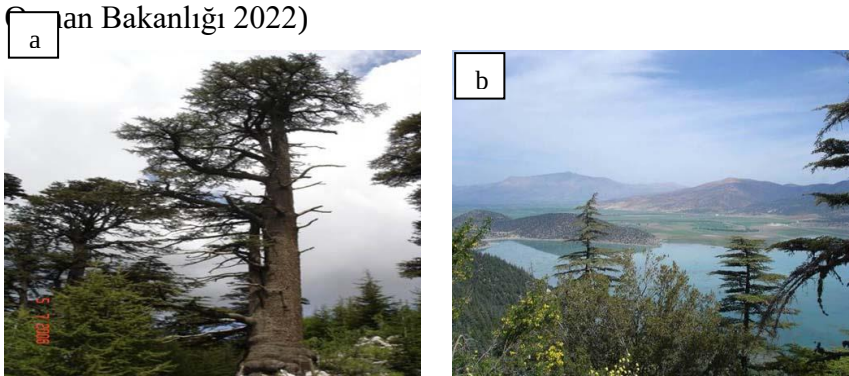

Şekil 4.45. Alacadağ (Tarım ve Orman Bakanlığı 2022); **a)** Alacadağ TKA; **b)** Koruma Altında Sedir Ağacı

Alacadağ'ın zirvesinde Elmalı'daki sufi geleneği ile bağlantılı Eroğlu Nuri Türbesi bulunmaktadır. Halk arasında “Eren” diye anılan türbeye gelen bir kısım yerel halk tarafından oluşturulmuş “uyuma” ritüeli vardır. Uykularında gördükleri rüyaların kendilerine yol göstereceğine inanırlar. Türbe ziyareti ve dua amacı ile halkın gününbirlik ziyaret ettiği bir noktadır. Kamp yapmak amacı ile gelenler de olmaktadır. Orman, dağ ve deniz manzaralarına hakimdir.

4.4.19. Çığlıkara

Önemli bir orman ağacı olan sedirin optimum yayılış alanıdır. Alanda aralarında endemik türlerin de bulunduğu 400'e yakın bitki türü vardır. Çığlıkara Tabiatı Koruma Alanı içerisinde 4 adet anıt ağaç (Koca Katran Tabiat Anıtı, Karamık Köyü Sediri Tabiat Anıtı, Aslan Ardıç Tabiat Anıtı, Koç Sedir Tabiat Anıtı) bulunmakta, diğer 2 adet anıt ağaç (Şah Ardıç Tabiat Anıtı, Koca Sedir Tabiat Anıtı) Sedir Araştırma Ormanı içerisinde kalmaktadır (Şekil 4. 46). Çığlıkara Tabiatı Koruma Alanı endemik bir tür olan Anadolu engereği yılanının (*Viperia Anatolica*) yaşam alanı ve vaşak (*lynx lynx*) türünün dünyada 100 km²'ye düşen vaşak birey sayısı bakımından en yoğun görüldüğü bir alandır. Elmalı-Finike-Kaş ilçelerinde sınırları bulunan alan 156.542 dekadır ve 05.07.1991 tarihinde tabiatı koruma alanı ilan edilmiştir. (Tarım ve Orman Bakanlığı 2022)

Şekil 4.46. Çığlıkara (Tarım ve Orman Bakanlığı 2022); **a)** Anıt Sedir Ağacı; **b)** Çığlıkara TKA

Her bir kaynak noktası tek başına birçok alternatif turizm türünün yapılabilme imkânını sağlamakta olup, ayrıca birkaç tanesi ya da hepsi birlikte planlanarak geniş kapsamlı bir tur organizasyonuna konu olabilecek noktalardır. Finike ilçesinin en eski

tarihinden günümüze kadar her sürecini gözlemleyebilme ve tüm bunlarla birlikte doğal ve kültürel değerleri deneyimleme fırsatı yaratacak alanlardır. Çizelge 4.20’de durak noktaları ve yakın çevresinde yapılabilecek alternatif turizm etkinlikleri önerilmiştir.

Çizelge 4.20. Durak Noktalarında Yapılabilecek Etkinlikler

Kaynak Noktaları	Etkinlikler
Tarihi Sokaklar-Phoenikos	Tarihi ve antik geziler, bölgenin tarihine yönelik araştırma yapma ve bilgi toplama, restore çalışmalarına katılma, arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, fotoğraf çekme, dönem dönem gerçekleştirilen ve geliştirilebilecek olan müzik, resim, tiyatro, söyleşi, dinleti gibi kültürel faaliyetlere katılma, antik kentin üst noktasından kentin kuşbaşı seyri
Marina	Yüzme, mendirekte olta ile balık tutma, tekne ile balık tutma, fotoğraf çekme, yürüyüş, su altı dalışları, yüzme, diğer su sporları, tekne gezisi, konser, açık hava tiyatrosu, resim, müzik gibi kültürel faaliyetlere katılma, fotoğraf çekme
Sahil ve Koyları	Yüzme, su altı dalışları, yelken, parasailing vb. su sporları, balık tutma, deniz kaplumbağası gözlem ve koruma faaliyetlerine katılma, kamp yapma, sahilde yürüyüş, koşu, jimnastik, sahildeki işletmelerde gerçekleştirilebilecek kültürel faaliyetlere katılma, fotoğraf çekme
Suluin	Sualtı dalışları, yüzme, mağara gözlemi, doğal bitki örtüsü gözlemi, fotoğraf çekme, arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, doğa yürüyüşü, manzara seyretme
Boldağ	Tarihi ve antik geziler, arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, çoban hayatını gözlemleme, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, alanın tarihine yönelik araştırma yapma ve bilgi toplama, kamp yapma, yürüyüş, bisiklet, enduro, öğrenme ve keşfetme faaliyetleri, harnup toplama, harnuptan ürün elde etme (pekmez, keçi boynuzu tozu vb), menengiç toplama ve menengiçten ürün elde etme, doğal ve endemik bitki gözlemi ve keşfi, ekoturizm ve agroturizm
Yatıkardıç	Fotoğraf çekme, yayla turizmi, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, alanın tarihine yönelik araştırma yapma ve bilgi toplama, kamp yapma, yürüyüş, öğrenme ve keşfetme faaliyetleri, sedir banyosu, ağaç işleri yapım faaliyeti (kaval-kaşık)
Asarönü	Tarihi ve antik geziler, arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, alanın tarihine yönelik araştırma yapma ve bilgi toplama, kamp yapma, yürüyüş, bisiklet, enduro, öğrenme ve keşfetme faaliyetleri, endemik ve doğal bitki ve yabani hayvan türlerini gözlemleme
Narenciye Bahçeleri	Çiftçilik üzerine eğitim ve uygulama faaliyetleri, hasat çalışmalarına katılım, meyvelerden yan ürün elde etme faaliyetleri-atölyeleri (reçel, marmelat, lokum, kuru meyve, esans, meyve suyu) çiçeklenme dönemi portakal çiçeği kokusu deneyimleme, fotoğraf çekme,

Bir sonraki sayfada:

Çizelge 4.20'nin devamı.

Durak Noktaları	Etkinlikler
Limyra	Tarihi ve antik geziler, arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, alanın tarihine yönelik araştırma yapma ve bilgi toplama, kamp yapma, yürüyüş, manevi ziyaret, öğrenme ve keşfetme faaliyetleri, alpinizm, tepe noktasından Finike İlçesi'ne geniş ve kuşbakışı gözlem,
Gökbük Kanyon	Doğa yürüyüşü, tırmanma, kano, yüzme, tırmanma, yamaç paraşütü, balık tutma, kamp, endemik ve doğal bitki ve yabani hayvan gözlemi
Gökbük Merkez	Yürüyüş, bisiklet, enduro, yerel kültürel yaşamı keşfetme ve deneyimleme, nar hasatı, nardan yan ürün elde etme faaliyetleri atölyeleri (nar suyu, nar ekşisi, reçel, lokum, marmelat, nar kabuğu kurusu), ağaçtan ürün elde etme faaliyetleri-atölyeleri, bez bebek yapım atölyeleri, yerel şenliklere katılma, yüzme, kano, kamp, resim, müzik, tiyatro gibi faaliyetlere katılma, fotoğraf çekme, manzara seyretme, açık hava sineması, gökyüzü gözlem faaliyeti,
Arif-Arykanda	Tarihi ve antik geziler, arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, alanın tarihine yönelik araştırma yapma ve bilgi toplama, kamp yapma, yürüyüş, öğrenme ve keşfetme faaliyetleri, alpinizm, tırmanma, su kenarı köylü pazarı kar suyu alanını deneyimleme,
Yazır	Yürüyüş, bisiklet, yerel kültürel yaşamı keşfetme ve deneyimleme, üzüm ve incir hasatı, üzüm ve incirden yan ürün elde etme faaliyetleri-atölyeleri (üzüm suyu, pekmez, üzüm kurusu, incir kurusu, incir reçeli), yerel şenliklere katılma, restorasyon çalışmalarına katılma, fotoğraf çekme, manzara seyretme, kamp, yörük göçü güzergahını yürüme ve yörük kültürünü keşfedip deneyimleme. Ekoturizm, agroturizm, yayla turizmi.
Ördübek	Doğa yürüyüş, bisiklet, yerel kültürel yaşamı keşfetme ve deneyimleme, fotoğraf çekme, manzara seyretme, kamp, yörük göçü güzergahını yürüme ve yörük kültürünü keşfedip deneyimleme, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, endemik ve doğal bitki ve yabani hayvan türlerini gözlemleme, yayla ve kış turizmi.
Ernez-Günçalı	Tarihi ve antik geziler, arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, alanın tarihine yönelik araştırma yapma ve bilgi toplama, kamp yapma, yürüyüş, öğrenme ve keşfetme faaliyetleri, arıcılık ve bal üretim süreçlerini öğrenme ve deneyimleme, mağaraları inceleme, mağara turizmi, yayla turizmi, ekoturizm, agroturizm.
Yalnız (Sarıkaya-Oluklu)	Doğa yürüyüş, bisiklet, yerel kültürel yaşamı keşfetme ve deneyimleme, fotoğraf çekme, manzara seyretme, kamp, yörük göçü güzergahını yürüme ve yörük kültürünü keşfedip deneyimleme, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, endemik ve doğal bitki ve yabani hayvan türlerini gözlemleme, besleme, koruma faaliyetleri, yayla ve kış turizmi.

Bir sonraki sayfada:

Çizelge 4.20'nin devamı.

Durak Noktaları	Etkinlikler
Kızlar Sivrisi	Doğa yürüyüşü, alpinizm, manzara seyretme, kamp, yörük göçü güzergâhını yürüme ve yörük kültürünü keşfedip deneyimleme, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, endemik ve doğal bitki ve yabani hayvan türlerini gözlemleme, besleme, koruma faaliyetleri, yayla ve kış turizmi.
Alacadağ	Doğa yürüyüşü, bisiklet, manzara seyretme, kamp, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, manevi ziyaret (Eroğlu Nuri Türbesi), tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, endemik ve doğal bitki ve yabani hayvan türlerini gözlemleme,
Çıglıkara	Doğa yürüyüşü, bisiklet, manzara seyretme, kamp, fotoğraf çekme, doğa-manzara deneyimleme, doğa koruma ve farkındalık faaliyetleri, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, anıt, endemik ve doğal bitki ve yabani hayvan türlerini gözlemleme, yayla ve kış turizmi.

4.5. Finike'deki Geleneksel Rotalar

Türkiye'de turizmden yararlanmak amacıyla planlanan ilk rota 1999 yılından beri kullanılan Likya Yolu'dur. Likya Yolu, Fethiye Ovacık'ta başlayıp Antalya Hisarçandır'da biten 509 km uzunluğunda bir yaya yoldur. Likya Dönemi'nden Osmanlı'nın son dönemlerine kadar yöre halkı tarafından kullanılan bu yol, Cumhuriyet Dönemi'nde kara yollarının gelişmesiyle önemini kaybetmiştir. 1999'da Garanti Bankası ve Kültür Bakanlığı sponsorluğunda araştırmacı, yazar Kate Clow ve doğa gönüllüleri tarafından işaretlenerek 2000 yılında yürüyüşçülerin hizmetine sunulmuştur. (Ertürk ve Sarı 2017). Bugün haritalanmış Likya Yolu'nun güzergâhı Finike bölgesinde kalan kısmında mevcut sahil yolundan geçip Boldağ sırtları üzerinden Demre'ye ulaşmaktadır. Haritalarda korunan alanlar belirtilmiş olsa da bu noktalara ulaşım ağı oluşturulmamıştır. Yol, Akçay Vadisi etrafındaki Likya yerleşimlerine ulaşmamaktadır.

Antalya'nın tarihi yolları Antik Dönem rotaları ile sınırlı değildir. Anadolu'nun Türkler tarafından iskânının ardından özellikle güney kıyılarına ve Antalya çevresine yerleşen Yörük boyları, bölgede yeni bir kültürel dönüşüme sebep olmuştur. Göçebe bir yaşam tarzına sahip bu boylar, yaz kış farklı bölgelere göç etmekte ve kendilerine ait rotalar kullanmaktadır. Son derece öneme sahip bu rotalar, insanların yaşayışına ve kültürlerine ait değerli bilgiler sunmaktadır (Ertürk ve Sarı 2017). Araştırma alanındaki önemli rotalardan biri de yöre halkının uzun yıllarca kullandığı yakın geçmişe kadar da kullanmakta olduğu Yörüklerin göç yollarıdır. Tarımsal gelişmenin bu noktalarda olmadığı zamanlarda çobanlık yapan yöre halkının göç ettiği iki rota incelenmiş ve bu rotaların diğer yürüyüş ve doğa sporları yapılan ve yapılabilecek alanlarla yer yer örtüştüğü gözlemlenmiştir.

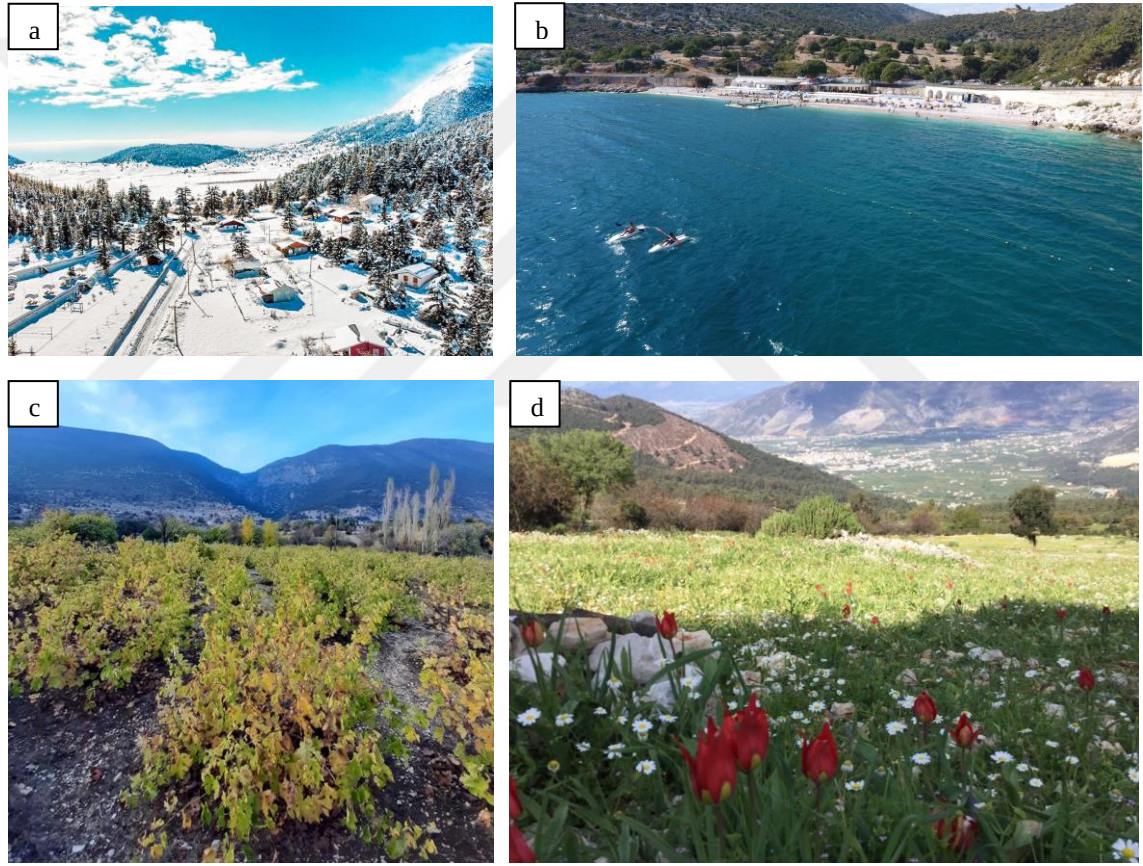
Bunların yanında yörede doğa sporu yapan kişi ve gruplarca tercih edilen rotalar incelendiğinde genellikle Likya Yolu olarak bilinen Boldağ-Yatıkardıç yolunun yürüldüğü, bu yolun da devamında Asarönü-Alacadağ rotasının kullanıldığı ve bu güzergâhlarda bulunan antik kalıntılar ile dağ, deniz, doğa manzaralarının ve yerel

halkın yaşam şartlarının deneyimlendiği gözlemlenmiştir. Ayrıca Yörük göçü rotasının bulunduğu Kızlar Sivrisi parkurunun da hafif tırmanış (alpinizm) rotası olarak tercih edildiği zaman zaman kamp, bisiklet, enduro aktiviteleri için de bu rotanın kullanıldığı görülmüştür.

4.6. Finike İlçesi Alternatif Turizm yönünden GZFT Analizi

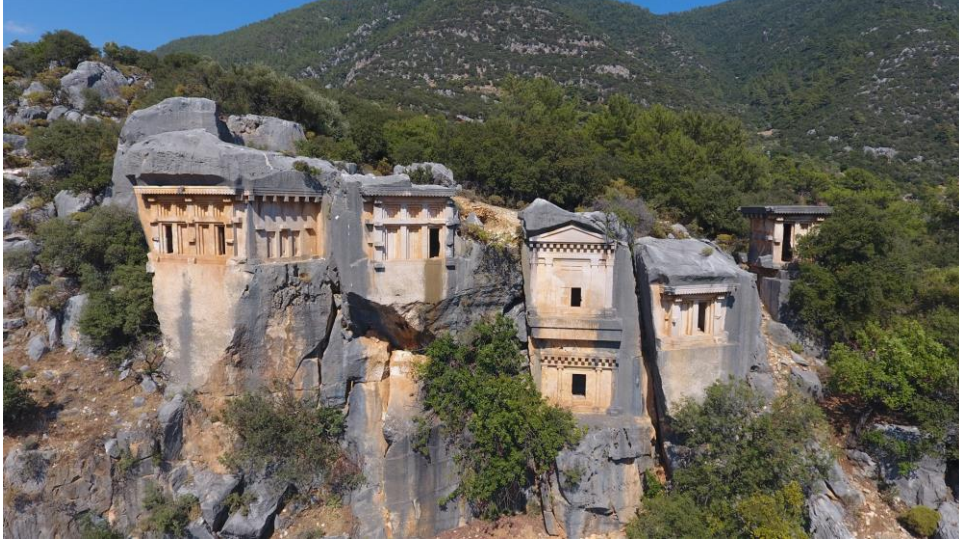
4.6.1. Güçlü Yönler

- İklim koşullarının ve topoğrafya çeşitliliğinin farklı aktivitelerin gelişimine olanak sağlaması
- Bitki örtüsü ve endemik tür zenginliği
- Farklı bölgelerinde ve farklı mevsimlerde görülmeye değer manzaralara sahip olması (Şekil 4.47)

Şekil 4.47. Dört Mevsim Farklı Kaynak Noktaları; **a)** Ördübek Yaylası kış mevsimi (Anonim 5) ; **b)** Gökliman Koyu yaz mevsimi (Anonim 6); **c)** Yazır sonbahar mevsimi-bağ bozumu; **d)** Asaönü ilkbahar mevsimi

- Eski bir yerleşim bölgesi olması sebebiyle alternatif turizme konu olabilecek birçok tarihi-kültürel değere sahip olması (Şekil 4.48),

Şekil 4.48. Turunçova Dağdibi Kaya Mezarları

- Bazı pazarlar için henüz keşfedilmemiş olması sebebiyle gelişmeye açık olması
- Antalya gibi turizmde marka olmuş bir şehrin ilçesi olması, bununla birlikte kitle turizmi açısından henüz aktif bir merkez olmayışı
- Sualtı dalış turizmi için kirlenmemiş ve berrak sulara sahip olması (Şekil 4.49)

Şekil 4.49. Finike’de sualtı dalış (Finike Dalış Merkezi, 2022)

- Geleneksel yaşayış tarzının, gastronomik değerlerin ve tarımsal üretim yöntemlerinin hala terk edilmemiş olması
- Ekosistem çeşitliliği ve zenginliği
- İlçeye ait bazı bölgelerdeki halkın alternatif turizm yapılanmasına açık olması
- Köy pansiyonculuğuna uygun bölgelere sahip olması (Şekil 4.50)

Şekil 4.50. Köy pansiyon sistemini aktif işleten Gökbük Köyü

- Boş evlerin restore edilerek kullanılabilme imkânının olması,
- Tarihi yapıdaki sokakların restore edilmesi için proje ve uygulama çalışmalarının yapılıyor olması (Şekil 4.51)

Şekil 4.51. Sokak Sağlıklaştırma Çalışması; a) Çalışmadan önce b) Çalışmadan sonra

- Bölgenin doğal dokusunun kaybolmaması
- Tarıma dayalı yaşam şeklinden dolayı ekoturizm ve agroturizm ürünleri açısından uygun olması (Şekil 4.52)

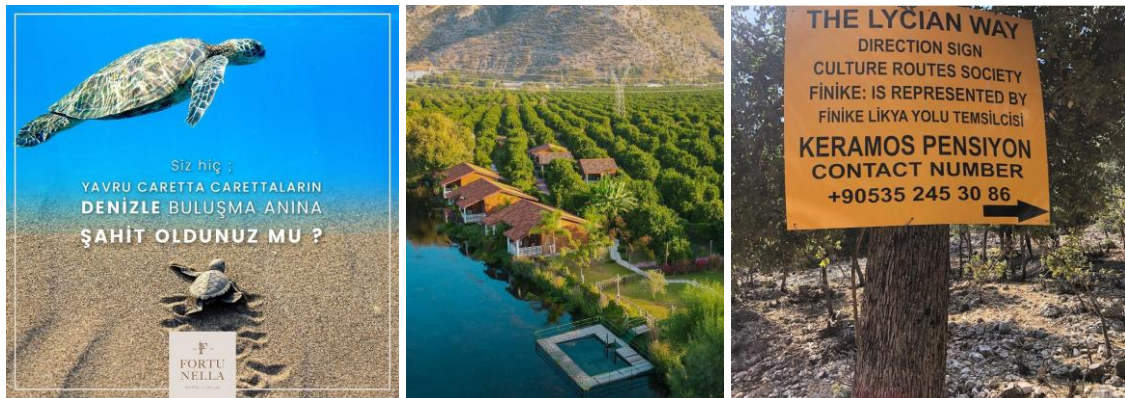
Şekil 4.52. Portakal Hasadı (Anadolu Ajansı, 2022)

4.6.2. Zayıf Yönler

- Yeni bir turizm türü olan ekoturizm için altyapının yetersiz oluşu,
- Alternatif turizm fırsatlarının yeterince tanıtılmaması,
- Yetki karmaşası sebebiyle sorunların çözümünde gerekli mercilere ulaşılamaması,
- Mevcut turizm sektöründe istihdam edilen personelin alternatif turizm konusunda eğitilmemiş olması,
- Bölgesinde yaşayan halkın bir kısmının bu turizm türüne hazır olmaması,
- Rotadaki derelerden geçiş sorununun çözilememesi,
- Likya Yolu'nun bölgedeki bazı konumlarının haritada yer almaması,
- Köylerde yaşayan yerel halkın turistlere şüphe ile yaklaşması,
- Kamu kurumlarından alınabilecek bilgi ve desteğin kısıtlı olması,
- Yörede hala kültür turizminin benimsenmemiş olması,
- Yapısal olarak Likya Yolu'nun bazı bölgelerinin yürümeye elverişsiz oluşu,
- Ana arter ile ören ve flora parkurları oluşturacak tali yolların belirlenememesi,
- Yürünen yolların belli ve kabul edilmiş rotalarının bulunmaması,
- Doğa yürüyüşçüleri açısından rotaların işaretlenmesinin eksik olması,
- Likya Yolu rotasının uluslararası bir standart olan kırmızı ve beyaz çizgilerle işaretlenmemesi,
- Tüm gün yürüyenler için konaklamanın çok büyük sorun olması,
- Konaklama, su ve güvenlik zaaflarının giderilememesi,
- Yürüyüşlere ilişkin taşıma kapasitelerinin ayarlanamaması,
- Yol üzerinde iletişim kurulabilecek teknolojik imkânların çok sınırlı olması,
- Hava alanının uzaklığı,
- Parkurlara giriş çıkış yapanların listesinin olmaması,
- Uluslararası alanda tanıtımın üzerine düşülmemesidir.

4.6.3. Fırsatlar

- Alternatif turizm ürünlerinin gelişimine dönük çalışmalarda bulunan ve yönetim kurgularını bu yönde belirleyen turizm işletmelerinin bulunması (Şekil 4.53),

Şekil 4.53. Finike işletmelerinin alternatif turizm çalışmaları: a) Fortunella Suit-Villas işletmesi; b) Turkuazköy işletmesi, c) Keramos Pansiyon işletmesi

- Eğitim ve bilinç düzeyi yüksek klasik turist tipinin dışında turist sayısının artması,
- Tüm dünyada kitle turizminin doğada meydana getirdiği tahribata bir tepki oluşması,
- Antalya'nın turizm açısından olumlu imajının Finike'deki alternatif turizm alanları için kullanılabilir olması,
- Avrupa ülkeleri dışındaki pazarlarda ülkemize ilginin artması,
- Bölgeyi bilen uluslararası operatörlerle bağlantılı deneyimli şirketlerin bulunması,
- Ülkemizin uluslararası ulaşım bakımından avantajlı bir konumda bulunması,
- Yerel tanıtımlara ilişkin, örneğin; karayolları üzerinde, farkındalık yaratacak materyallerin olması,
- Özgün ve geliştirilebilir ürünlere sahip bir bölge olması,
- Rota üzerindeki köylerin, günümüz şartları dolayısıyla boşalmakta olması,
- Atıl durumdaki geleneksel yapıların canlandırılabilir olması,
- Doğa ve kültür turizminin bir arada olma imkanının bulunması,
- Konaklama amacıyla restore edilebilecek düzeyde boşaltılmış köy evlerinin olması,
- Bazı bölgelerde gönüllü turizm çalışmalarının yapılıyor olması,
- Bölgedeki doğa sporları gönüllülerinin oluşturduğu kulüp ve derneklerin aktif çalışmaları ve bilgi paylaşımlarıdır.

4.6.4. Tehditler

- Ülkemize coğrafi olarak yakın olan bölgelerde meydana gelen uluslararası krizler,
- Artan turizm hacminin bölgedeki fiyatları arttırması ve fiyat rekabet avantajını ortadan kaldırması,
- Ekoturizm alanında diğer ülkelerle yaşanan rekabetin fiyatları düşürmesi,
- Yapılan plansız turların bölgenin taşıma kapasitesini aşması ve geleneksel yaşayışa zarar vermesi,
- Rota üzerindeki köy sakinlerinin bir kısmının alternatif turizme ilişkin bilinçsiz oluşu,
- İnsanların yoğun bir şekilde bölgeyi kullanarak tahribata yol açmaları,
- Çevre ilçelerin turizm açısından daha çok tanınıyor olması,
- Can güvenlikleri ve barınma olasılıklarının teminat altına alınamaması,
- Seyahat acentelerinin ilgi duymaması,
- Bazı rotalardaki bitki örtüsünün yürüyüşe engel oluşturacak şekilde kontrolden çıkması,
- Mermer ocaklarının hem rotaları hem de manzarayı ve doğal dokuyu tahrip etmesi (Şekil 4.54)
- Ağaç kesim çalışmaları sonrası toplama yapılmadığı için bazı yürüyüş ve dağ bisikleti parkurlarında ulaşımın zorlaşması,
- İklim değişikliği sebebi ile gerçekleşen dolu, hortum, sel gibi afetlerdir.

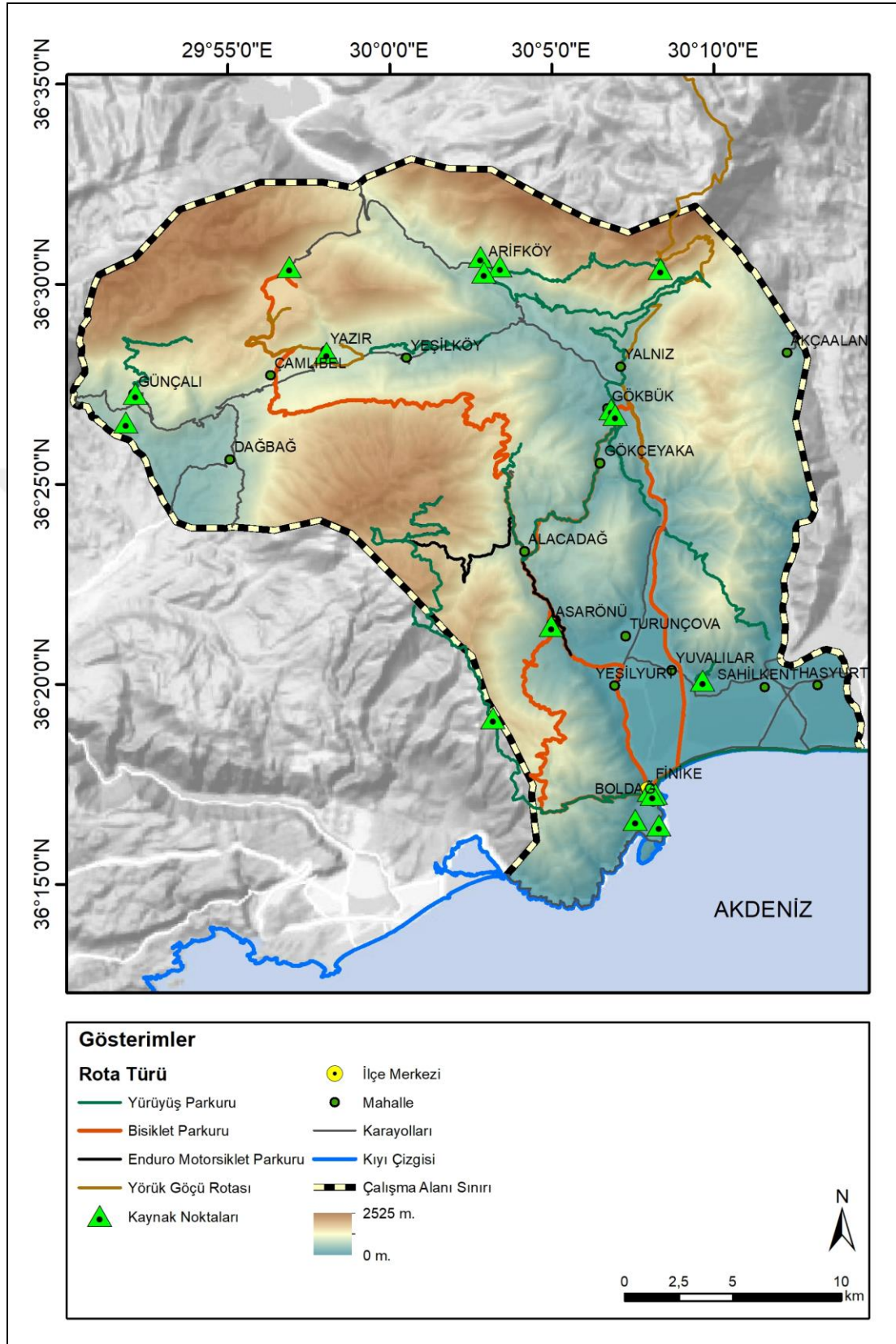
Şekil 4.54. Finike Taş Ocağı (Çevre Atlası, 2021)

4.7. Önerilen Alternatif Turizm Rotaları

Finike ilçesinin doğal ve kültürel peyzaj değerleri dikkate alınarak bisiklet, enduro ve yürüyüş rotaları belirlenmiştir. Bu bağlamda Finike ilçesinin mevcut ulaşım ağı ve topoğrafyası ArcGIS 10.5 programında sayısal hale getirilmiş, üzerine belirlenen rotalar kaynak noktaları ile birlikte koordinatlarına göre sayısallaştırılıp birleştirilerek tüm rotaları gösteren harita oluşturulmuştur (Şekil 4.55). Finike ilçesinin doğal ve kültürel tüm turizm değerlerine ulaşımı sağlayan her bir rota için de ayrı ayrı haritalar oluşturulmuştur. Ayrıca rotalar üzerinde bulunan doğal ve kültürel kaynaklar ile görsel niteliği yüksek manzara noktaları haritalar üzerinde gösterilmiş ve rota üzerinde alternatif turizme uygun olan faaliyetler önerilmiştir.

Rotalarda öngörülen doğal ve kültürel peyzaj özellikleri öne çıkan noktalarda yapılacak olan faaliyetler/eylemler ortaya konulmuştur. Bu faaliyet tipleri belirlenirken alternatif turizm ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur ve bu etkinlikler turizm rotası üzerinde bulunan her bir nokta için noktanın mekânsal özelliği göz önünde bulundurularak önerilmiştir. Buna göre turizm rotaları için yapılacak etkinlikler; fotoğraf çekimi, kamp (çadır ve karavanlı kamp) etkinliği, manzara seyretme, endemik, doğal ya da kültürel bitki gözlemi ve inceleme, bitki budama, bakım ve ilaçlama vb. hasat etkinliği, yöresel ürün üretimi, kazı çalışmalarına katılma, alanın tarihine yönelik araştırma yapma ve bilgi toplama, yaban hayvanları gözleme, koruma, bakım ve besleme, sokak hayvanlarının korunması ve bakımı faaliyetleri, doğa koruma farkındalık faaliyetleri, öğrenme ve keşfetme faaliyetleri, manevi gezi, tarihi ve antik geziler, kuş gözlemciliği, çöp toplama, tıbbi aromatik ve şifalı bitki toplama, fidan dikimi ve ağaçlandırma faaliyetleri, yöre halkına kazanç sağlama, arkeolojik kazı çalışmalarına katılma, restorasyon çalışmalarına katılma, festivallere katılım, yörük kültürü tanıtım etkinliği olarak belirlenmiştir.

Bu rotaları kullanan turistler Finike ilçesini tanıyacak; alternatif turizm için deniz, kamp, doğa-manzara deneyimleme, kültürel gezinti yapma, geleneksel doku ile buluşma, yöresel ürünler ve lezzetlerle buluşma gibi birçok deneyim elde etme imkânı bulabileceklerdir.

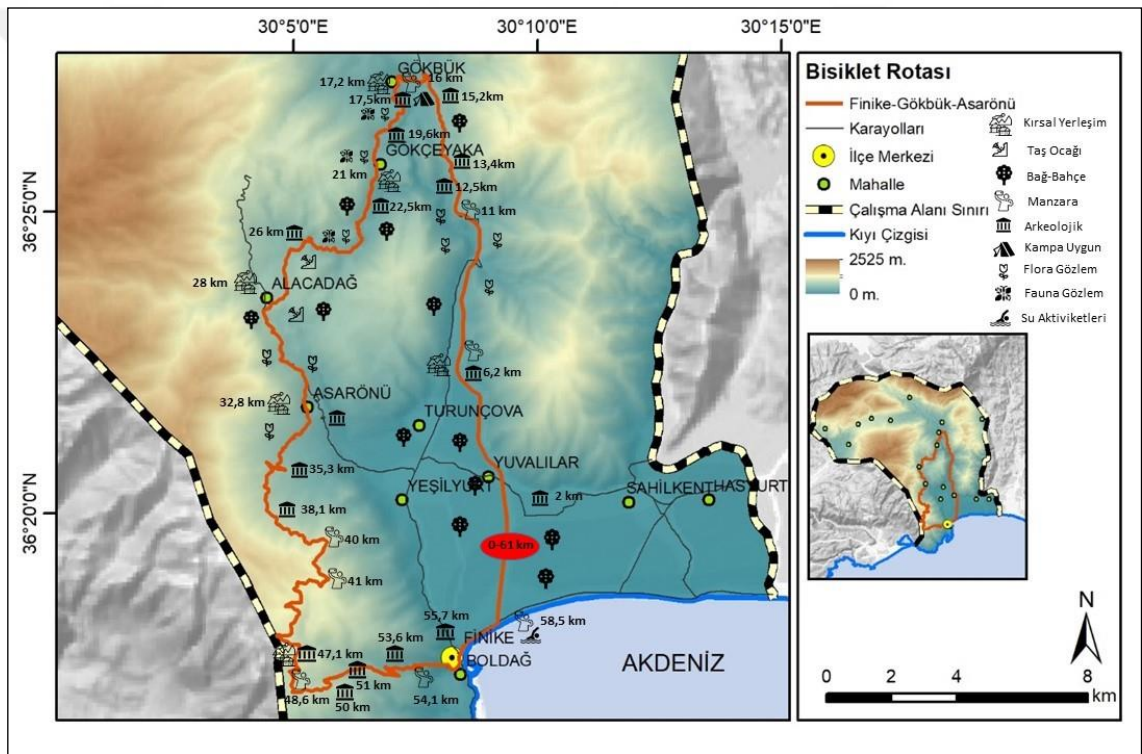
Şekil 4.55. Alternatif Turizm Rotaları

4.7.1. Bisiklet Rotaları

Çalışma alanındaki dağ bisikleti ile doğa keşfi yapan grup ve kişilerin önerdiği rotalar üzerinden düzenlenip, güzergâh üzerindeki ve çevresindeki doğal ve kültürel peyzaj değerleri ile ilişkilendirilecek şekilde bisiklet rotaları oluşturulmuştur.

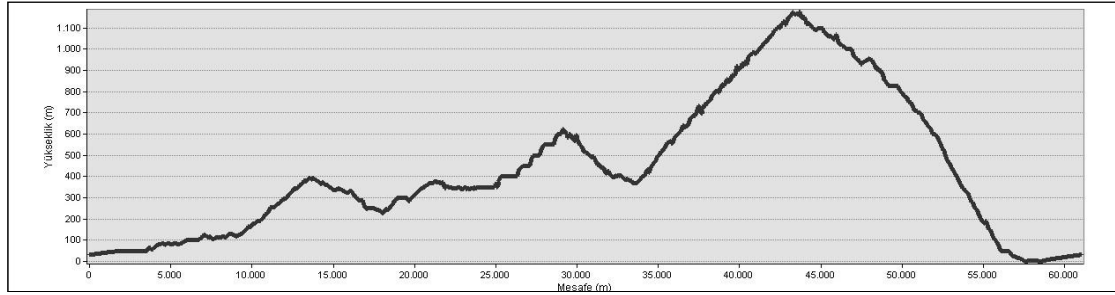
4.7.1.1. Finike-Gökbük-Asarönü rotası

Finike merkezden başlayan, Yuvalı mevkiinden, Finike-Elmalı kara yolu üzerinde Gökbük Mahallesine dönen, Gökbük merkezden sırasıyla Gökçeyaka, Alacadağ, Asarönü, Boldağ duraklarını geçen rota Finike sahilinin bir kısmından geçerek başlangıç noktasına dönüş yapar (Şekil 4.56).

Şekil 4.56. Finike-Gökbük-Asarönü Bisiklet Rotası

Rakımı başlangıçta 0 m deniz seviyesinden maksimum 1200 m yüksekliğe ulaşan, bitişte tekrar deniz seviyesine düşen bir rotanın eğim kesit profili Şekil 4.57’ de gösterilmiştir. İnşili çıkışlı bir topoğrafyada ilerleyen rotanın ortalama eğimi % 3,9, maksimum eğimi %8,5’tir.

Şekil 4.57. Finike-Gökbük-Asarönü Rotası Profili

Finike Ovası'nın çevresini turlayan ve Finike'nin doğal ve kültürel birçok kaynağı ile ilişkili noktalar üzerinden geçen toplam 61 km uzunluğunda bir parkurdur. Finike-Elmalı kara yolunun 3. km sinden başlayıp narenciye bahçelerinin arasından geçen 2. km de doğu sapakta kaynak noktalarından Limyra Antik Kenti'ne 1 km mesafede yer almaktadır. Devamında Finike-Elmalı kara yolu maki bitki örtüsü ile kaplı Akçay Vadisi'nin doğu dağ yamacından ilerler. Yuvalı mevkiini geçer geçmez 6. km'de sağ sırt üstüne 100 metrelik bir girişle Lymra Antik Kenti'ne ait kaya mezarları bulunmaktadır. Bu nokta aynı zamanda kenti ve Akdeniz'i görececek şekilde geniş bir panoramik manzaraya hâkimdir. Rota Kapıçayı mevkiinden geçerek sağ (doğu kanadı) önce makilik yamaç, sonrasında çam ormanları sol tarafı (batı kanadı) öncesi vadi tabanında ve yamaçta yerleşim, bahçeler, seralar, makilik alanı ve sonrasında derin vadideki çam ormanlarını görececek şekilde ilerler. 16. km de batıya Gökbük yoluna dönülür. Çam ormanları arasından Gökbük merkeze ulaşılır.

Gökbük alternatif turizm için birçok kaynağa sahiptir. Halkı, geleneklerine ve köylerine çok bağlıdır; aynı zamanda gönüllü turizm gelişiminin sağlanabileceği merkez niteliğinde bir noktadır. Sosyal ve kültürel etkinliklere açık bir toplumdur. Kendilerine ait geleneksel şenlikleri vardır. Gökbük giriş ve çıkışının yüksek olması görsel açıdan köy, orman, nar bahçelerinin olduğu bir manzara sağlamaktadır. Nar yetiştiriciliği yaygındır, nar ile ilgili agro turizm faaliyetleri açısından uygundur. Nara dayalı ürünler de üretilmektedir. Ayrıca tıbbi aromatik bitkilerden üretilen ürünler de geliştirmişlerdir. Geleneksel ağaç işçilikleri, bez bebek yapımları, köy kültürünün özgünlüğü değerlendirildiğinde ekoturizm açısından uygun bir noktadır. Gökbük merkezde pansiyonlar mevcuttur. Aynı zamanda kamp yapılabilecek alanlar da vardır. Köy evlerinin yapısı uygun olanlarda misafir turist uygulaması hali hazırda köylünün uyguladığı bir yöntemdir ve desteklenebilir.

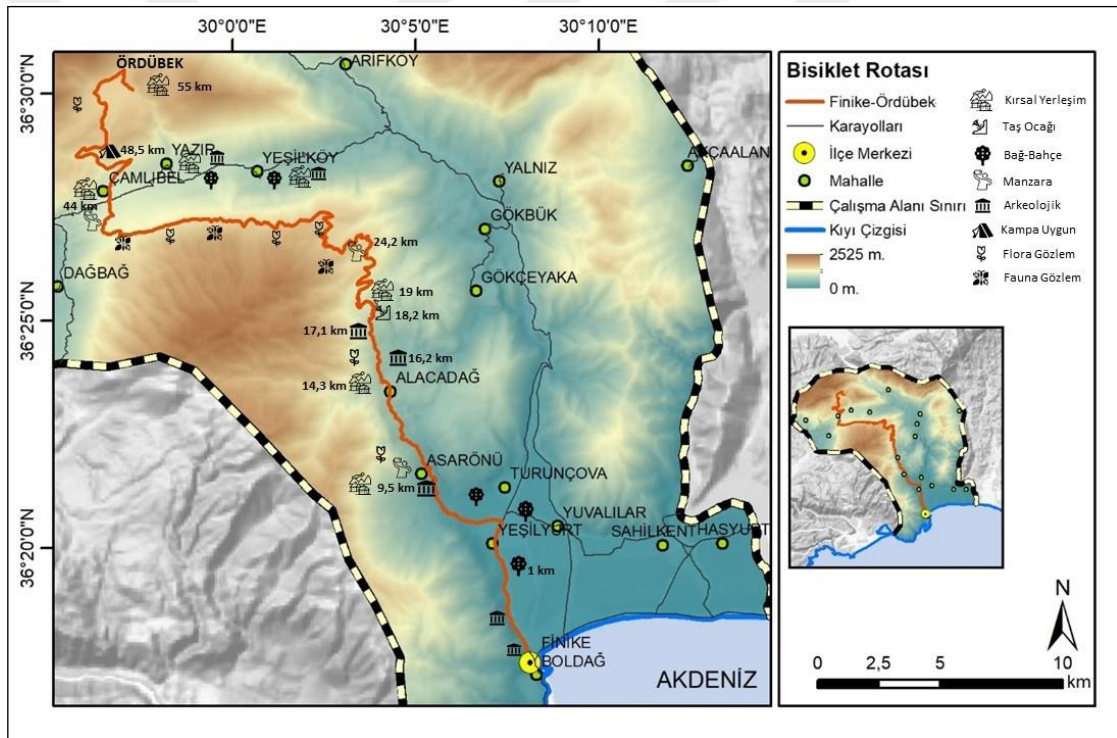
Gökbük çıkışından sonra Gökçeyaka'ya ulaşılır. Bu kısımda çam ormanları (*Pinus brutia*), zeytin (*Olea europaea*), zakkum (*Nerium oleander*), defne (*Laurus nobilis*), böğürtlen (*Rubis ideus*), funda (*Erica mediteranis*), sığır kuyruğu (*Verbascum olympicum*) ve diğer çalılıkların hakim olduğu yol takip edilir. Alacadağ-Asarönü-Boldağ güzergâhı defne (*Laurus nobilis*), sandal ağacı (*Arbutus andrachne L.*), mersin (*Myrtus comminis*), meşe türleri (*Quercus Quercus ilex*, *Quercus cocifera*), gürgen türleri, küçük yapraklı akçaağaç, sedir ve diğer ağaçlar ve çalı gruplarının hâkim olduğu bir bitki çeşitliliğine sahiptir. Sonbahar-kış mevsimine doğru sıkılaşmalar, mantarlar (çıntar), nergisler, ilkbaharda kır çiçekleri, yabani orkideler, sümbüller ve lale türleri çiçeklenir. Yüksek yamaç sırtında devam eden yol Finike sahilinin ve ovasının

manzarasına hâkimdir. Alacadağ-Asarönü ve Boldağ'da arkeolojik kalıntılar mevcuttur. 1220 metrede zirveden sonra dik ve hızlı iniş vardır. Finike'ye ulaşan sürücüler burada şehir merkezindeki marina, sahil, narenciye bahçeleri, geleneksel Finike evleri, Phoinikos Antik Kenti gibi birçok noktaya ulaşabilirler. Parkur Likya Yolu ile 47. km de kesişmekte olup 58. km de Likya Yolu rotasından ayrılıp Elmalı-Finike kara yoluna dönüş yaparak başladığı noktaya ulaşır.

Finike’de bisiklet gruplarınca düzenlenen bisiklet festivali kapsamında da tamamlanan rota, hem festival içeriği hem de durak noktaları açısından alternatif turizmin birçok çeşidini içermektedir.

4.7.1.2. Finike-Ördübek rotası

Finike merkezden Ördübek yaylasına toplam 54 km uzunluğundaki rota; kentsel, kırsal, arkeolojik ve doğal dokuyu tanımayı sağlayacak noktalardan geçmektedir. Şekil 4.58’de rotanın geçtiği noktalar ve uzaklıklar belirtilmiştir.

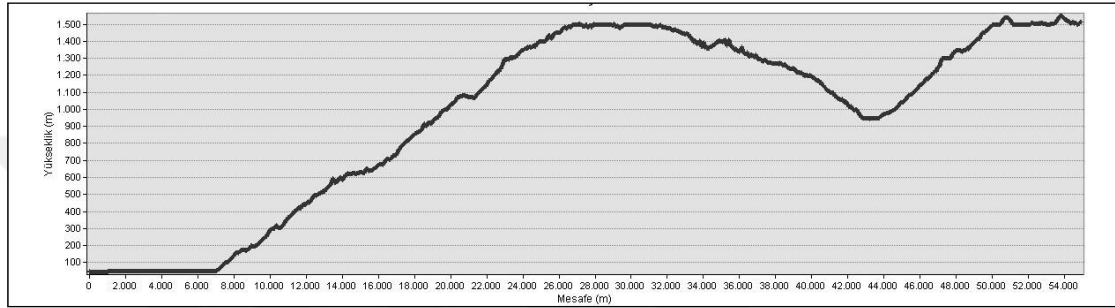

Şekil 4.58. Finike-Ördübek Bisiklet Rotası

Finike merkezden Aynı zamanda Likya Yolu'nun Finike rotasının 18. km'sinden başlayan rota sivil mimari örneklerini ve merkez yerleşim alanlarını gördükten sonra 1 km sonra narenciye bahçelerine ulaşır, 7. km de batı kanadında ormanlık alan doğu kanadında narenciye bahçeleri olacak şekilde ve 8,5 km boyunca bahçeler içinden devam eder. 9,5. km de Asarönü şapel kalıntısı ve diğer antik kalıntıların olduğu noktaya ulaşır. Bu bölge Turunçova ve Finike'yi görecek şekilde panoramik manzaraya hâkimdir. Aynı zamanda bu nokta ve yakın çevresinde birçok bitki türünü inceleme imkânı vardır. 14. km ve sonrasında Alacadağ kırsal yerleşim bölgesine ulaşılır. Bu bölgede arkeolojik alan ve ormanlık alanlar mevcuttur. Flora ve fauna açısından zengin

bir bölgedir. 18. km de taş ocağı alanı mevcuttur. Mevcut manzara değerini düşürmektedir. Sonrasında 44. km ye kadar ormanlık ve çoğunluğu stabilize yol üzerinden Çamlıbel mevkiine ulaşılır. Bu bölge çevresinde üzüm bağları çoğunluktadır. Kırsal yerleşimler vardır. Çamlıbel'den yukarıya doğru çıkılınca 49. km de kamp yapılabilecek doğal suyun çıktığı vadi içi düzlük alan mevcuttur. 52. km sonrası Ördübek yerleşim alanına ulaşılır. 55. km de pansiyon mevcuttur.

İnişli çıkışlı bir topoğrafyada ilerleyen rotaya ait yükseklik bilgilerini içeren profil Şekil 4.59'da verilmiştir. Rakımı başlangıçta 0 m deniz seviyesinden maksimum 1550 m yüksekliğe ulaşmaktadır. Rotanın ortalama eğimi % 2,8, maksimum eğimi %7,5'tir.

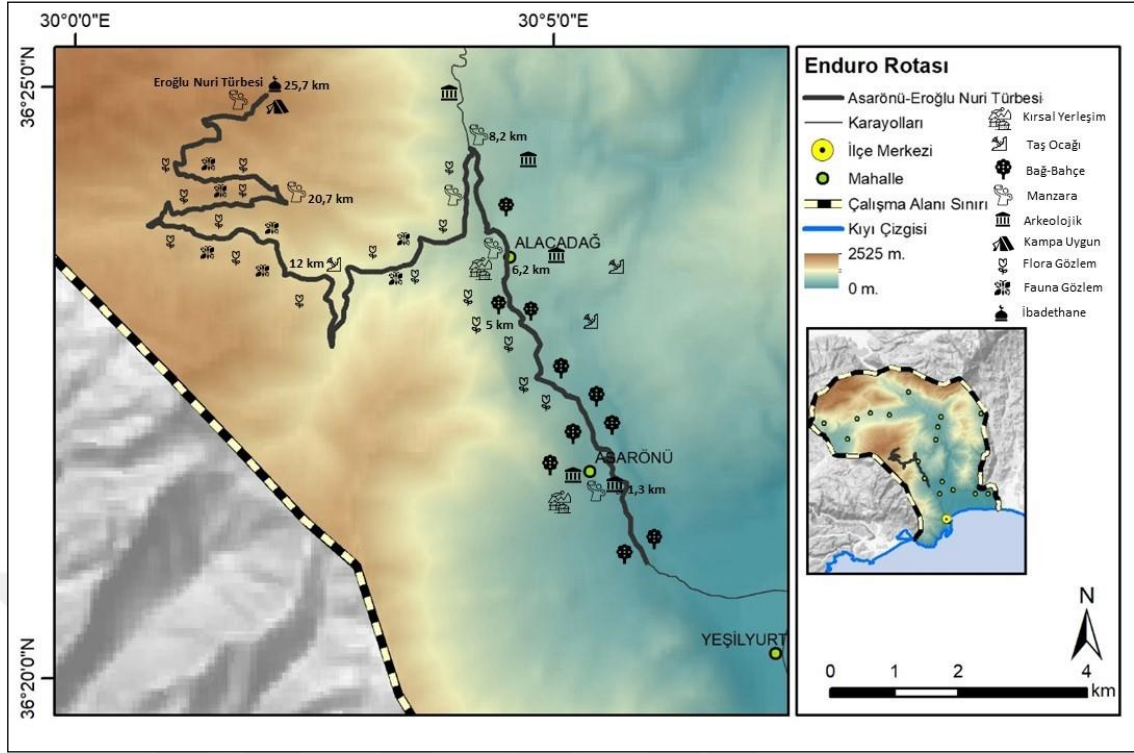

Şekil 4.59. Finike-Ördübek Bisiklet Rotası Profili

4.7.2. Enduro Asarönü – Alacadağ rotası

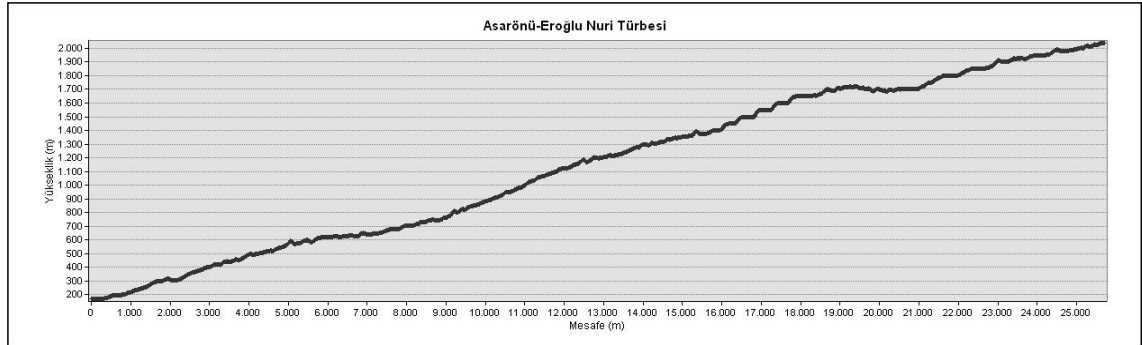
Finike ilçesinde enduro için de oldukça uygun rotalar mevcuttur. Örneklemeye açısından Asarönü-Alacadağ Rotası üzerinde çalışılmıştır. Gidiş olarak 26 km uzunluğundaki rotada yol, taş ocağına kadar asfalt sonrasında stabilize devam etmektedir. Araç, dağ bisikleti ve yürüyüşle de gidilebilecek bir rotadır. Rota ve üzerindeki durak noktaları Şekil 4.60'da gösterilmiştir.

Asarönü ve Alacadağ bölgelerinde diğer rotalarda belirtilen noktalar görülmekte sonrasında dik çıkışla flora ve faunanın zengin olduğu ormanlık yoldan zirveye ulaşılmaktadır.

Şekil 4.60. Enduro Asarönü-Eroğlu Nuri Rotası

Sadece çıkış düzeninde ilerleyen topoğrafya şekli Şekil 4.61'deki profile gösterilmiştir. 2050 m maksimum yüksekliğe ulaşılan parkurun ortalama ve maksimum eğimi; % 7,4'tür.

Şekil 4.61. Asarönü-Eroğlu Nuri Rotası Profili

Rotanın başlangıç noktası olan Asarönü Mahallesi'ne araçlarla çıkış mümkündür. Bitiş noktası olan Eroğlu Nuri Turbesi'nin olduğu tepeye kadar bir kısmı asfalt, bir kısmı stabilize yol olan güzergâhtan gidilir. Başlangıç noktasından 2,5 km asfalt yol ile Yeşilyurt Mahallesi'ne ulaşılır. Buradan 7,5 km asfalt yol üzerinden Finike merkezden geçen Likya Yolu'na ulaşılabilir. Ayrıca başlangıç noktası Likya Yolu'nun durak noktalarından olan Yatıkardıç'a bağlanan 16 km lik stabilize yol mevcuttur.

4.7.3. Yörük göçü rotaları

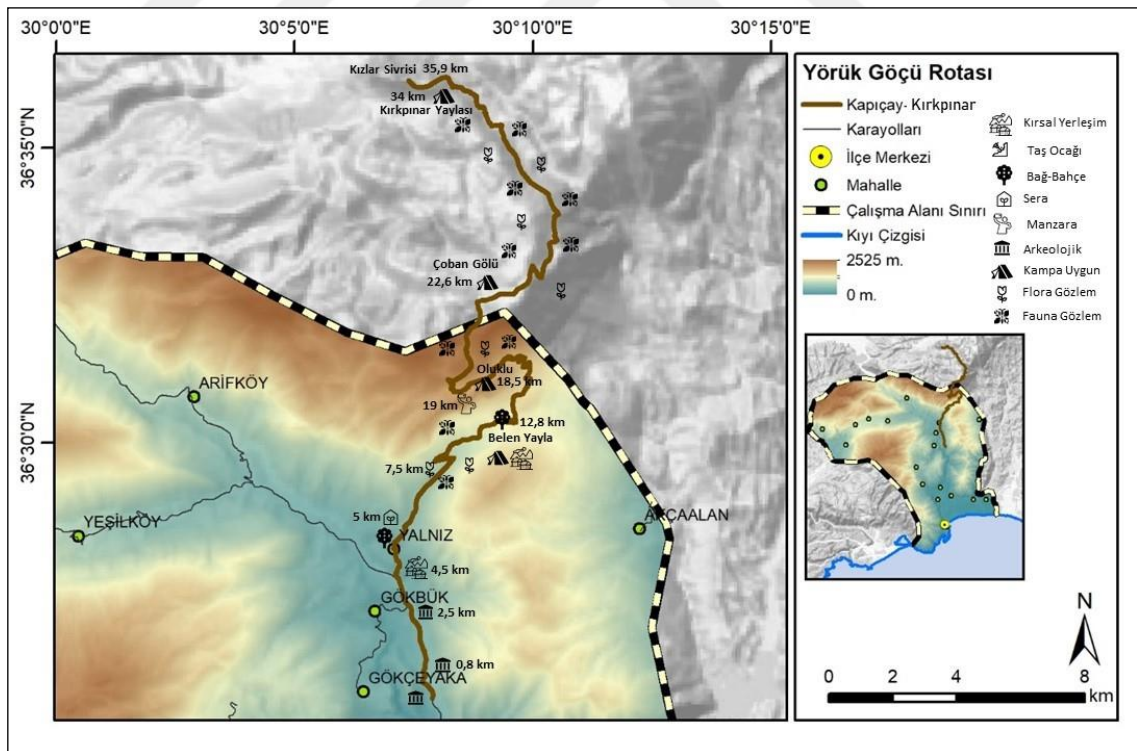
Finike yerel halkının geçmişteki yaşam tarzını temsil eden konargöçerliğin tüm yıla yayılan bir sirkülasyonu vardır. Finike yürüklerinin geçmişte göç ettikleri noktalar ve güzergâhlar tespit edilerek bu güzergahlar ve alanlar alternatif turizm için bir seçenek olarak önerilmiştir. Bu rotalar günübirlik yürüyüşlerle tamamlanabileceği gibi önerilen noktalarda yapılacak kamplarla 3 gün ve üzeri günlerde de yapılabilir. Yörük göçü rotaları olarak iki farklı güzergâh belirlenmiştir.

4.7.3.1. Kapiçay-Kırkpınar Yaylası rotası

Sahilde Kapıçay mevkiinde kışı geçiren, özellikle çobanlık yapan Finikeliler nisan ayında Kudret Gölü'ne çıkarlar, bahar mevsimini burada geçirirler. Hayvanlarını Kırkpınar Yaylası'na ve Kızlar Sivrisi'ne çıkararak otlatırlar. Yaz sonuna doğru Oluklu Yaylası'na gelirler, yazı burada geçirirler. Güz mevsiminde de Belen Yaylası'na inerler. Aralık ayında tekrar sahile inerler.

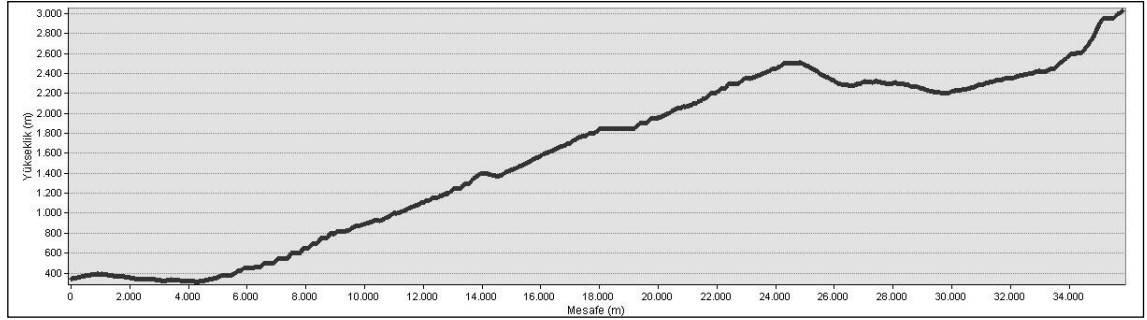
Yol güzergâhında özellikle görülmesi gereken tarihi iki köprü, dere ve vadi manzara noktaları, göl ve pınar kıyıları ile dağcılığa ve lokal yürüyüşlere elverişli noktalar ile kamp yapılabilecek durak noktaları işaretlenmiştir.

Kapıçay-Kırkpınar Rotası ve rota üzerindeki durak noktaları Şekil 4.62’de gösterilmiştir.

Şekil 4.62. Kapıçay - Kırkpınar Yörük Göçü Rotası

Sadece çıkış şeklinde ilerleyen topoğrafya Şekil 4.63'deki profilde gösterilmiştir. 350 m minimum yükseklikten 3000 m maksimum yüksekliğe ulaşılan parkurun ortalama eğimi % 7,4 ve maksimum eğimi; % 10,8'dir.

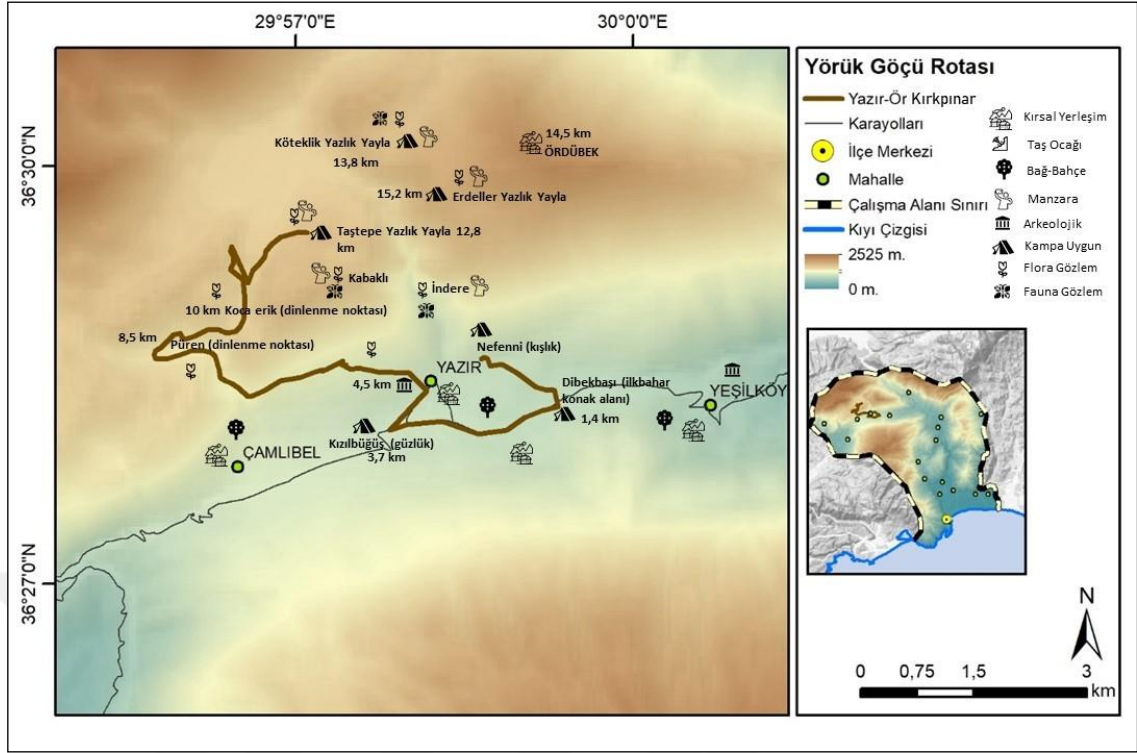
Şekil 4.63. Kapıçay - Kırkpınar Yörük Göçü Rotası Profili

Finike-Elmalı kara yolunun 15. km'sinden başlayan rota aynı yol üzerinden Likya Yolu'nun sahil bandına ulaşabilmektedir.

4.7.3.2. Yazır-Ördübek Yaylası rotası

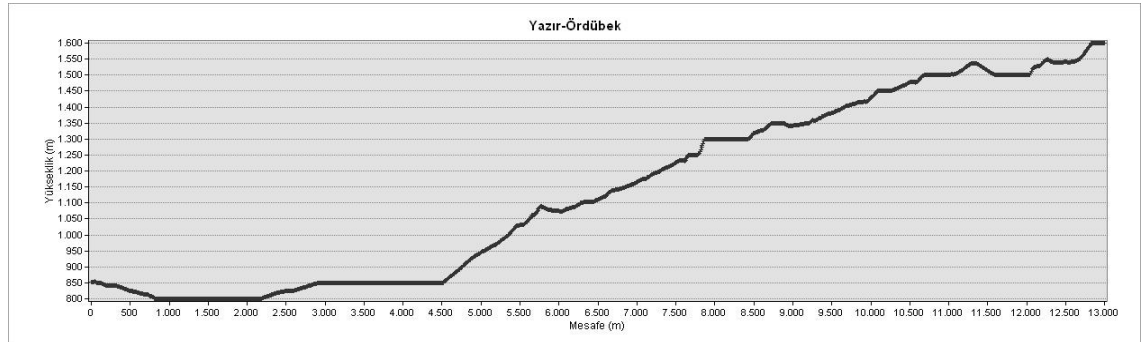
Yazırlı çobanlar, kış dönemini Yukarı Nefenni ismi ile anılan yüksek ama korunaklı noktada geçirirler; baharda ve güzün Dibekbaşı ya da Kızbüğüş mevkiinde dönüşümlü olarak obalarını kurarlar. Hangisinde tarlalara ekim yapıldıysa çobanlar diğer güzlük ya da baharlık mevkide konaklarlar. Mayıs sonu Ördübek Yaylası'na göçülür ve burada 3 ayrı noktada ekin durumuna göre her yıl dönüşümlü konaklarlar. Köteklik, Taştepe ve Erdeller konakladıkları yazlık yayla noktalarıdır. Yol boyunca vadi yamacından gidilir. Mevkilere yakın İndere, püren, yukarı ve aşağı malgaca su kaynakları vardır. Ayrıca yayladaki tepelerde adaçayı, nane çayı, elma çayı(çalbağ) gibi tıbbi-aromatik bitkiler bulunur. Küçükbaş hayvanları otlatmak için Köteklik mevkiinin üst sırtlarındaki kırlara çıkarırlar. Pınarların çiçeklendiği haziran ayında Kabaklı bölgesinde otlatırlar.

Yazır - Ördübek Rotası ve rota üzerindeki durak noktaları Şekil 4.64'de gösterilmiştir.

Şekil 4.64. Yazır-Ördübek Yörük Göçü Rotası

Sadece çıkış şeklinde ilerleyen topoğrafya şekli Şekil 4.65'deki profile gösterilmiştir. Minimum 850 m yükseklikten 1600 m maksimum yüksekliğe ulaşılan parkurun ortalama eğimi % 5,8 ve maksimum eğimi; % 8,8'dir.

Şekil 4.65. Yazır-Ördübek Yörük Göçü Rotası Profili

Rotanın Dibekebaşı durak noktasından 13 km'lik asfalt yol ile Finike-Elmalı kara yolunun 20. km'sine ulaşılabilir. Rotanın bitiş noktası olan Ördübek Yaylası'na da Finike-Elmalı karayolunun 40. km'sinden batıya doğru döndüğünde, 7 km'lik asfalt bir yol izlenerek çıkılabilir. Finike-Elmalı kara yolu, Likya Yolu'nun sahil bandının 1,5. km'sinden başlayıp kuzeye doğru uzanmaktadır.

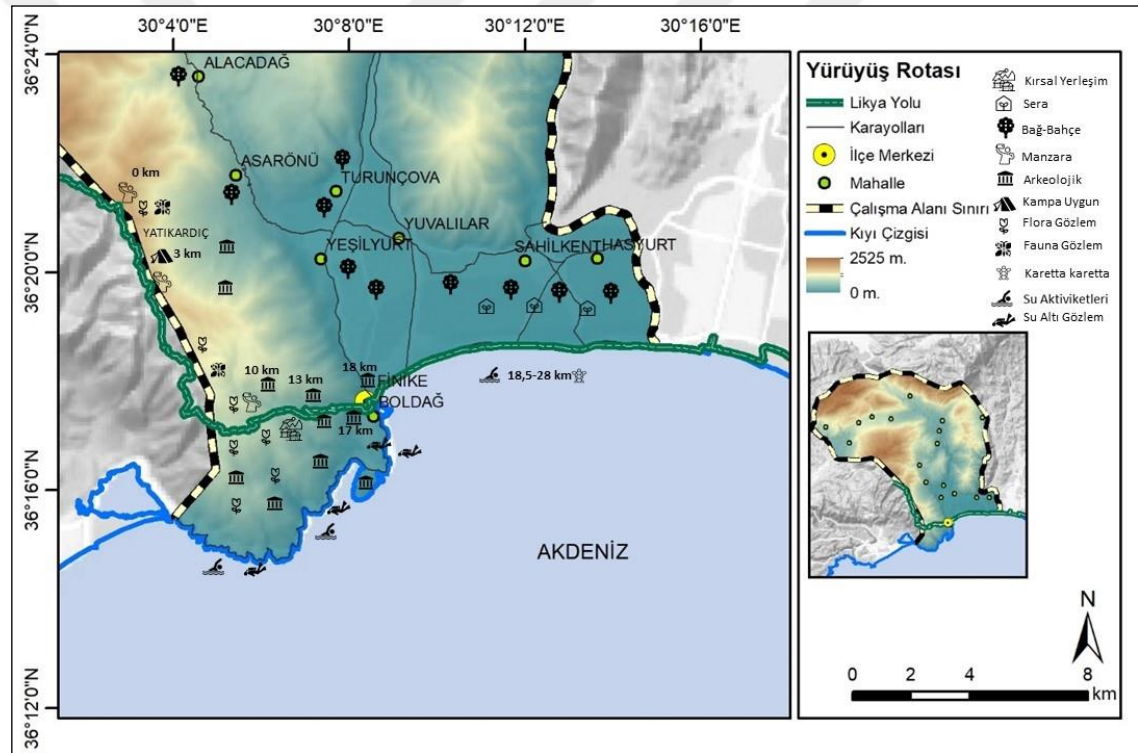
4.7.4. Yürüyüş rotaları

Yöredeki yürüyüş rotaları belirlenip alandaki kültürel ve doğal peyzaj kaynakları ile ilişkilendirilerek haritaya aktarılmıştır.

4.7.4.1. Likya Yolu rotası

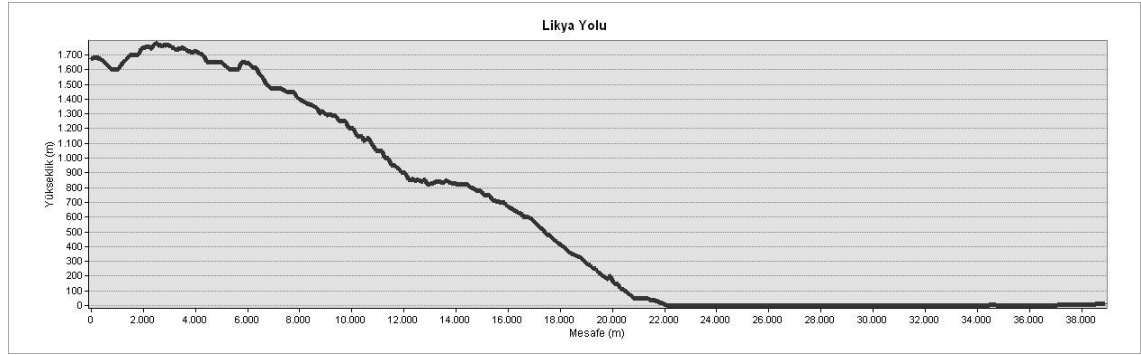
Likya Dönemi kent ve yapı kalıntıları ile uluslararası bilinirliğe sahip Likya Yolu, Finike ilçesi alternatif turizm gelişim rotaları açısından ele alınmıştır.

Tarihi Likya Yolunun 29,2 km lik kısmı Finike ilçe sınırlarından geçmektedir. Demre tarafından başlatıldığında Demre ile Finike sınırında 9 km ye kadar da Demre - Finike sınırında ilerlemektedir. Yol sırasıyla Yatıkardıç, Boldağ, sahil bandı, şehir merkezi, sahil şeridinden geçerek Kumluca ilçe sınırına ulaşır. Şekil 4.66'da Likya Yolu'nun rotası ve rota üzerindeki durak noktaları gösterilmiştir. Likya Yolu kaynak noktalarımız olan Sahil, Boldağ ve Yatıkardıç duraklarından geçmektedir.

Şekil 4.66. Likya Yolu Rotası

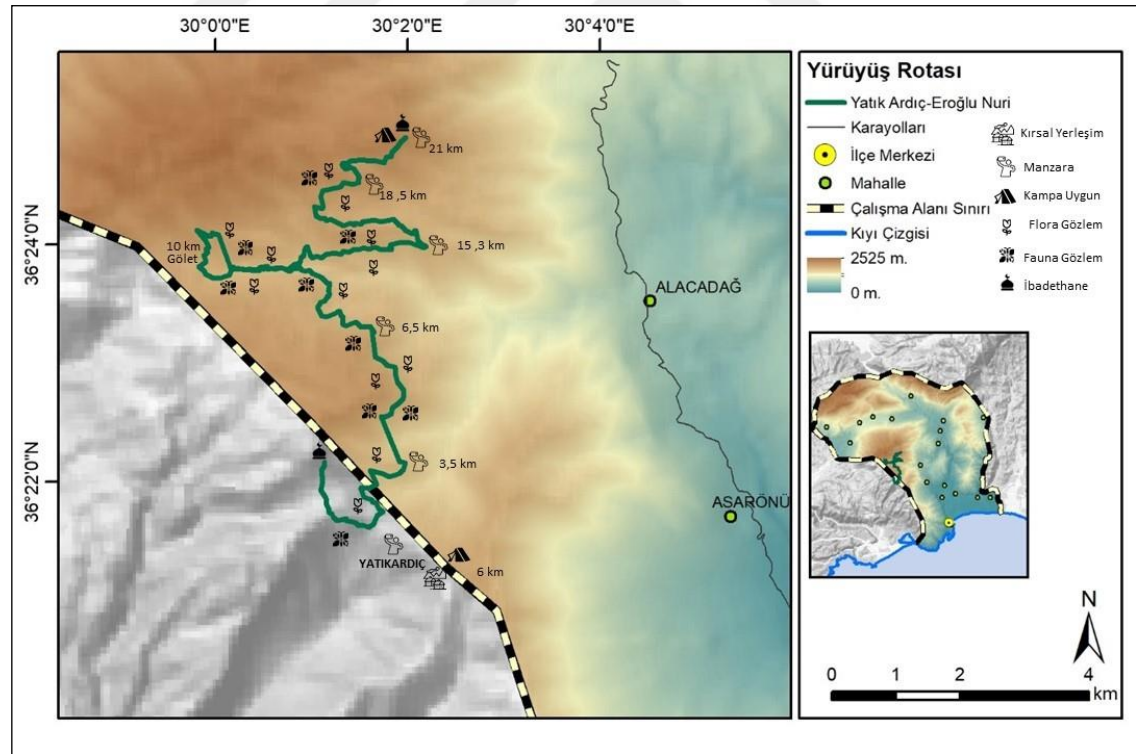
Rotaya ait yükseklik bilgilerini içeren profil Şekil 4.67'de verilmiştir. Profil harita üzerinde Likya Yolu olarak gösterilen yol uzunluğunca verilmiştir. Yani haritaya göre Likya Yolu Finike sınırlarına 1.km den sonra girmekte olup 8 km boyunca Demre ilçe sınırına girip çıkarak 19. km'de Finike ilçe merkezine ulaşır. Devamında sahil yolundan ilerleyerek yaklaşık 30 km sonra Kumluca sınırına ulaşmaktadır. Profile göre eğim yapısı ilk bölüm düzgün iniş yönünde son bölüm düz bir topoğrafyaya sahiptir. Maksimum 1800 m yükseklikten başlayıp 0 m deniz seviyesine iner. Rotanın ortamala eğimi % 6,3 olup maksimum eğimi %11,3'tür.

Şekil 4.67. Likya Yolu Rotası Profili

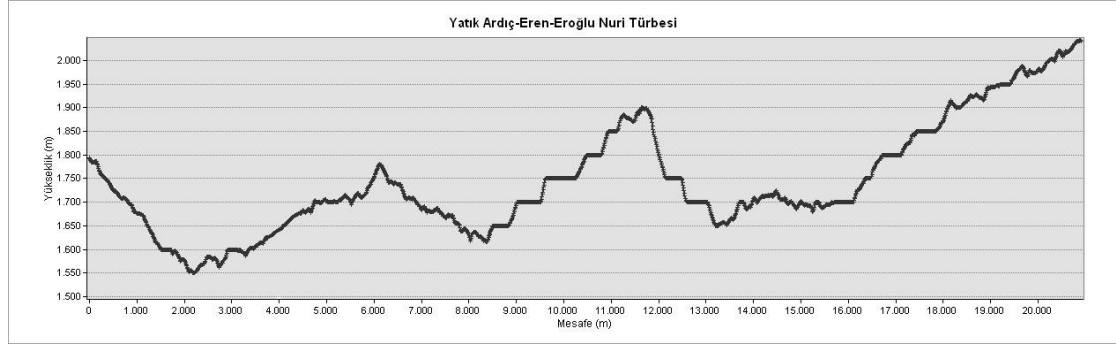
4.7.4.2. Yatıkardıç-Eroğlu Nuri Türbesi rotası

Yatıkardıç mevkiinin 6 km kuzeyinde türbenin olduğu noktada başlayan yürüyüş rotası Alacadağ Tabiatı Koruma Alanı içerisinde devam eder ve zirve noktasındaki Eroğlu-Nuri Türbesi'nde son bulur. Toplam 21 km uzunluğundadır. Rotayı gösteren harita Şekil 4.68'de verilmiştir. Başlangıç ve bitiş noktalarında kamp yapmaya uygun alanlar mevcuttur. Yolun 10. km'sinde kurumuş bir göl yatağı mevcuttur. Rotanın tamamı Alacadağ Tabiatı Koruma Alanı içerisinde olup flora ve fauna açısından zengin bir güzergahtır.

Şekil 4.68. Yatıkardıç-Eroğlu Nuri Rotası

İnişli çıkışlı bir topoğrafyada ilerleyen rotaya ait yükseklik bilgilerini içeren profil Şekil 4.69'de verilmiştir. Minimum 1800 m, maksimum 2050 m yüksekliğe sahiptir. Rotanın ortalama eğimi % 1,2, maksimum eğimi % 7'dir.

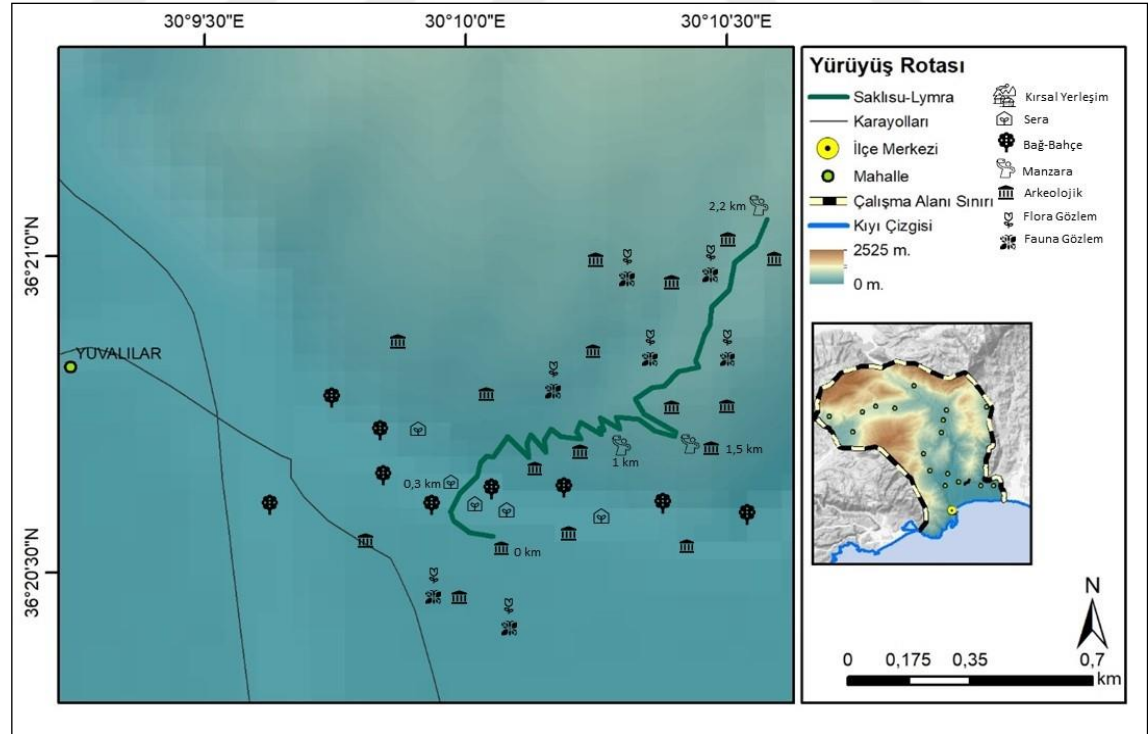

Şekil 4.69. Yatıkardıç-Eroğlu Nuri Rotası Profili

Yatıkardıç başlangıç noktası aynı zamanda Likya Yolu güzergâhındadır. Bu noktaya Finike merkezden Boldağ Mahallesi'ne kadar asfalt, devamında stabilize olan yaklaşık 16 km lik dağ yolundan araçlarla ulaşılabilir. Varış noktası Alacadağ köy merkezidir. Buradan araçla şehir merkezine dönüş sağlanabilir.

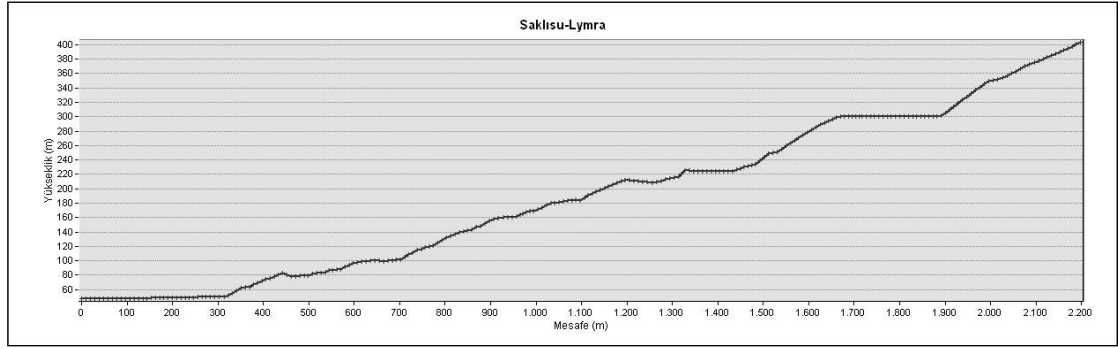
4.7.4.3. Saklısu-Limyra Antik Kenti rotası

Finike merkezde geçmişten günümüze miras kalmış Limyra antik kenti, ova ile birlikte tepeye konumlanmış olup bu tepeye yapılacak yürüyüşle hem Finike'ye hem de Limyra antik kentine hakim bir manzara deneyimlenmiş; aynı zamanda Likya tarihi açısından bir araştırma ve gözlem imkanı doğmuş olacaktır. Toplam 2,2 km uzunluğundaki rotanın haritası Şekil 4,70'de verilmiştir.

Şekil 4.70. Saklısu-Limyra Antik Kenti Rotası

Düzgün bir çıkışa sahip olan rotanın profili Şekil 4.71'de gösterimiştir.

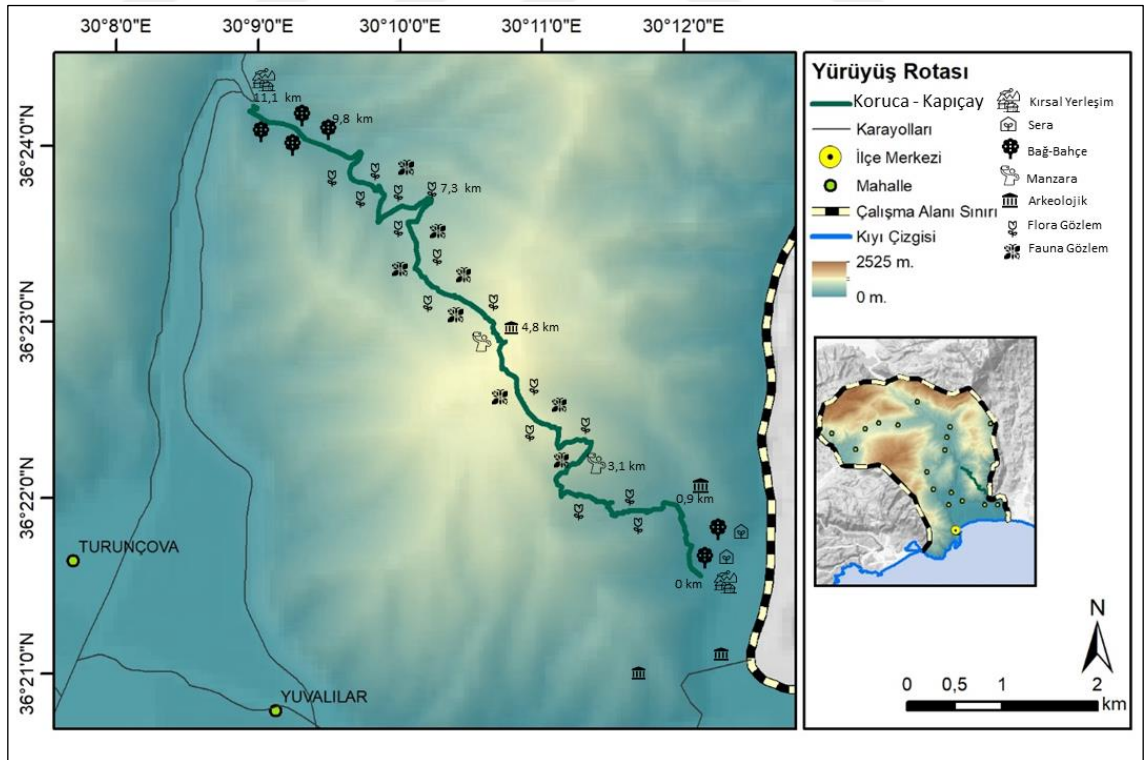

Şekil 71. Saklısu-Limyra Rotası Profili

Limyra Antik kenti Likya şehridir. Likya Yolu güzergâhında yer almamaktadır ancak Likya Yolu haritasında korunan alanlar statülerinde işaretlenmiştir. Saklısu, Finike ilçesinin mahallesidir. Rotanın başlangıç noktasına Likya yolu sahil bandından 5 km lik asfalt araç yolu ile ulaşılmaktadır. Finike merkeze 6,5 km uzaklıktadır. Rota bitişinden yürüyüşle geri dönülerek tekrar bu noktadan merkeze ulaşım sağlanabilir.

4.7.4.4. Koruca– Kapiçay rotası

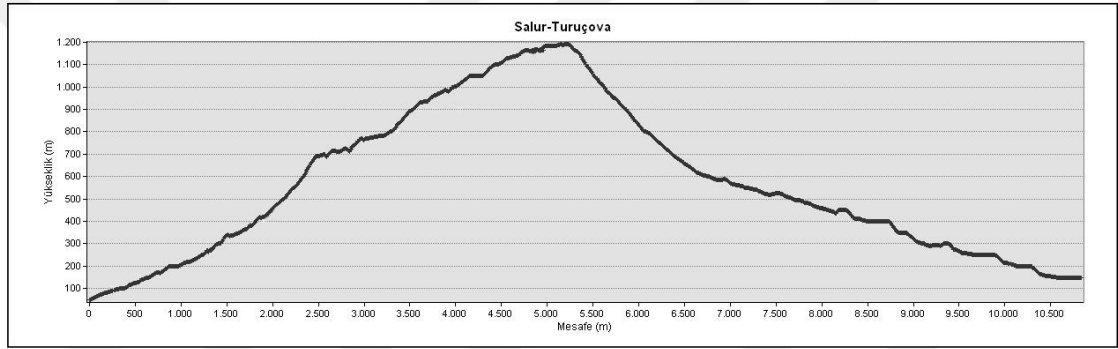
Sahilkent Mahallesi'nin Kumluca Salur Mahallesi sınırındaki Koruca mevkiinden başlayıp Yalnız Mahallesi Kapiçay Mevkii'nde sonlanan rotaya ait harita Şekil 4.72'de verilmiştir.

Şekil 4.72. Koruca - Kapiçay Rotası

Kumluca Alakır Çayı yatağının yakınındaki Koruca mevkiinden, Turunçova-Elmalı yoluna geçişi sağlayan sert bir parkurdur. Başlangıç noktası Limyra Antik Kenti'ne ve tarihi Roma yapısı olan Kırkgöz Köprü'süne yakındır. Yaklaşık 1200 m çıkıştan sonra 700 m iniş yapılır. Çobanların rehberliğinde yürünebilmektedir. Özellikle inişte çok dikenli sarmaşıklar, böğürtlenler yolları, patikaları kapatmış durumdadır. Yol boyunca hiç su kaynağı bulunmamaktadır. Yolun başlangıç ve bitişi kırsal yerleşimdir, narenciye bahçeleri ve seralar vardır. Çıkıştan 1 km içinde sağ kanatta arkeolojik alan mevcuttur. 5. km'de zirveye ulaşılır ve bu nokta ve çevresi arkeolojik sit alanıdır. Manzarası tüm Finike ve Kumluca Ovasına ve Finike Körfezine hakimdir. Yol boyunca maki bitki türlerinin çeşitlerini görmek mümkündür.

İnişli çıkışlı bir topoğrafyada ilerleyen rotaya ait yükseklik bilgilerini içeren profil Şekil 4.73'te verilmiştir. Minimum deniz seviyesi 0 m, maksimum 1200 m yüksekliğe çıkıp tekrar 150 m'ye iniş yapan bir yükseklik değişim kesiti vardır. Rotanın ortalama eğimi % 10,8 maksimum eğimi % 21,8'dir.

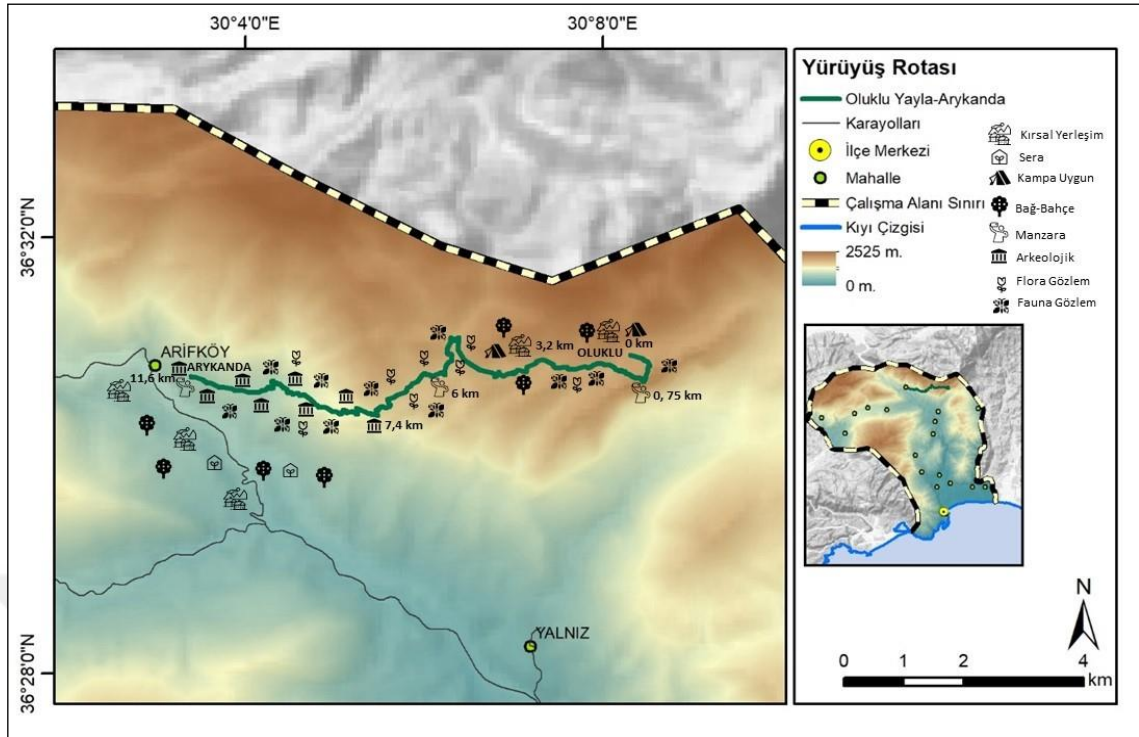
Şekil 4.73. Koruca - Kapıçay Rotası Profili

Rota, Sahilkent Mahallesi'nden başlayıp sonlanmaktadır. Her iki nokta da araçla ulaşımın olduğu noktalardır. Başlangıç noktasının Likya Yolu'nun sahil bandına mesafesi 6 km dir. Bitiş noktasının ise Likya Yolu'nun sahil bandı başlangıç noktasına uzaklığı 11, 5 km olup şehir merkezine 13 km uzaklıktadır.

4.7.4.5. Oluklu-Arykanda rotası

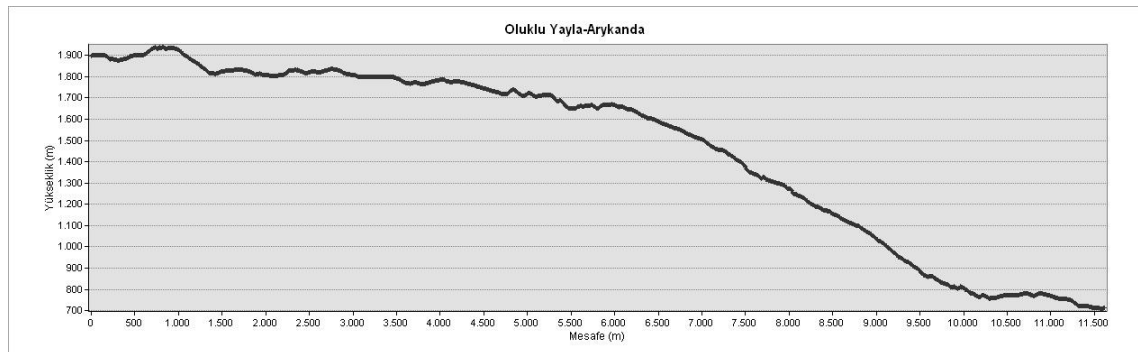
Oluklu Yaylası'nın flora ve fauna zenginliği, kamp imkanı, kırsal yaşam deneyimi, geniş, panoramik manzarası öne çıkan özellikleridir. Yaylanın Arykanda Antik Kenti'ne bağlanan hareketli ve doğal yaşam içinden geçen rotası alternatif turizm için elverişli bir kaynak niteliğindedir. Bu bölge aynı zamanda Sarıkaya YHGS sınırlarında olup bölgedeki yaban keçilerinin görülmesi mümkündür.

Oluklu Yaylası'ndan Arykanda Antik Kenti'ne ulaşan rotaya ait harita Şekil 4.74'te verilmiştir.

Şekil 4.74. Oluklu-Arykanda Rotası

Rotaya ait yükseklik bilgilerini içeren profil Şekil 4.75’te verilmiştir. Profile göre eğim yapısı düzgün iniş yönündedir. Maksimum 1970 m yüksekliğe ulaşır, minimum 700 m seviyesine iner. Rotanın ortamala eğimi % 11 olup maksimum eğimi %19’dur.

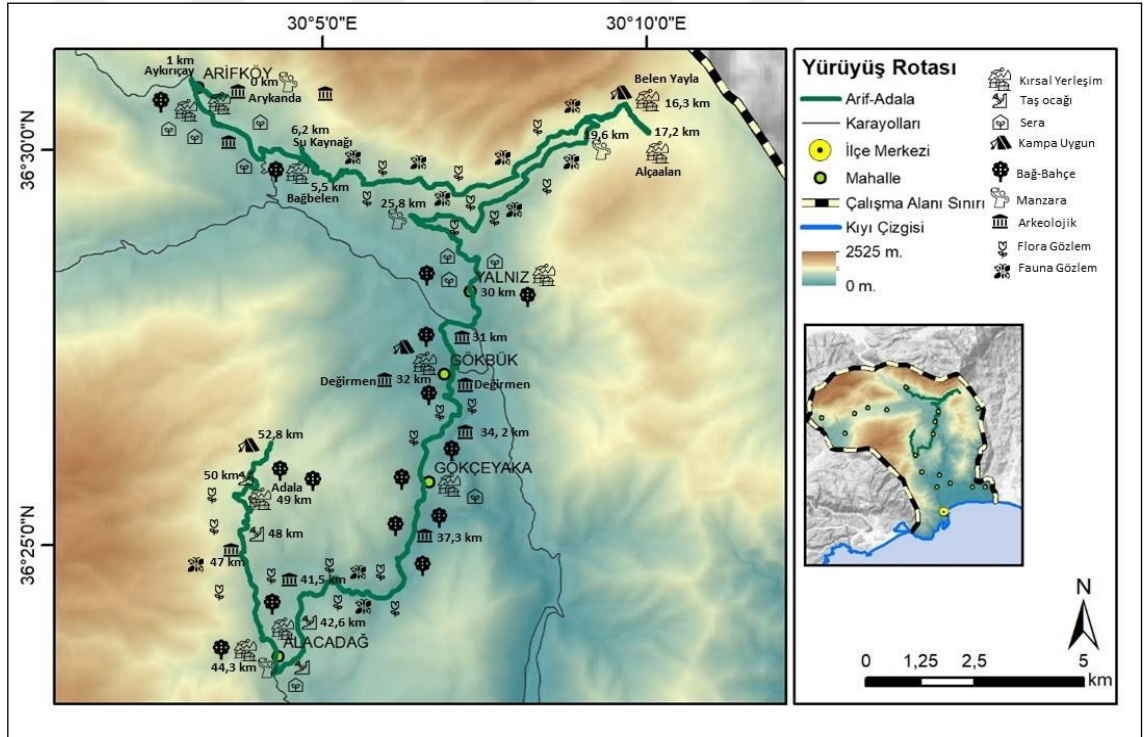

Şekil 4.75. Oluklu-Arykanda Rotası Profili

Rotanın Oluklu Yaylası'ndaki başlangış noktasına Finike-Elmalı kara yolunun 18. km'sindeki Yalnız Mahalle merkezinden 18,5 km lik çoğunluğu stabilize yol ile araçla ulaşılabilir. Ayrıca bitiş noktası olan Arynında Antik Kenti'ne araç ile ulaşım Finike-Elmalı kara yolunun 30. km'sindeki Arif Mahallesi Aykırıçay mevkiinden 1 km'lik dar asfalt yol ile sağlanmaktadır. Finike-Elmalı kara yolu Likya Yolu'nun sahil bandından başlamaktadır.

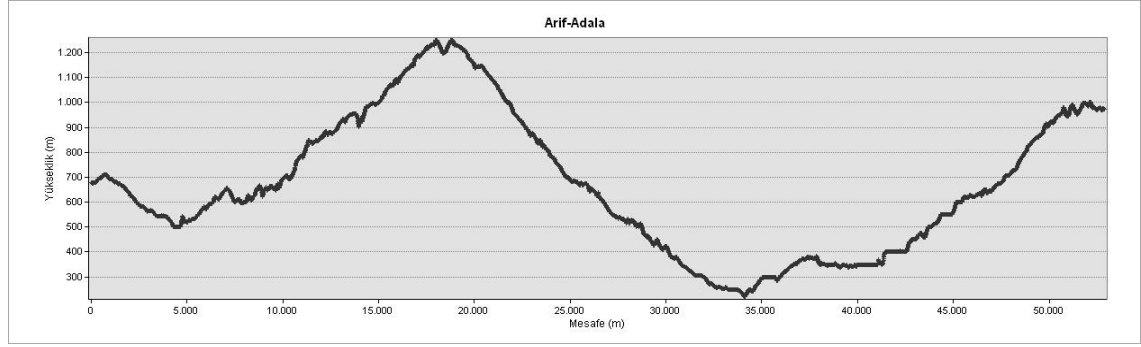
4.7.4.6. Arif-Adala rotası

Finike-Elmalı kara yolunun 30. km'sindeki Arif Mahallesi'nde bulunan Arykanda Antik Kenti'nden başlayıp Alacadağ Adala mevkiinde son bulan 52,8 km lik rotayı gösteren harita Şekil 4.76'da verilmiştir. Arykanda Antik Kenti'nden çıktıktan 1 km sonrasında Aykırıçay bölgesine inilmektedir. Burada kar sularının çıktığı nokta ve köylü pazarı bulunmaktadır. Buradan Bağ Belen Noktasında Arykanda Antik Kenti'nin güneybatısında kaynak suyunun çıkış noktasına ulaşır. Suyun çıkış noktasından geri dönülerek Bağbelen-Akçaalan bölgesi görülüp güney yamaçtan geri dönülerek Yalnız köyünde seraların ve bahçelerin içinden Gökbük köyüne ulaşılır. Gökbük'ten nar bahçeleri içinden Kanyonun batısından Gökçeyaka'ya oradan da Alacadağ Adala mevkiine varılır. Alacadağ'ın bu noktasında tüm ovaya hakim panoramik manzaralar vardır ancak bölgedeki taş ocakları doğal dokuyu bozmaktadır. Belen Yayla, Gökbük ve Adala merkez ve/veya çevrelerinde kamp yapmak için uygun alanlar mevcuttur. Yürüyüş güzergâhı boyunca karşılaşılan nar bahçeleri, seralar, flora, fauna, antik kalıntılar ve yerleşimler, kırsal yaşam deneyimleri, alternatif turizm için nitelikli bir ürün yelpazesi sunmaktadır.

Şekil 4.76. Arif - Adala Rotası

Rotaya ait topoğrafya kesiti Şekil 4.77'deki profil ile gösterilmiştir. Buna göre; 700 m seviyeden başlayıp 980 m yükseklikte sona erer. Eğim yapısı inişli çıkışlıdır. maksimum 1208 m yüksekliğe ulaşır, minimum 100 m seviyesine iner. Rotanın ortalama eğimi % 1 olup maksimum eğimi %5,8'dir.

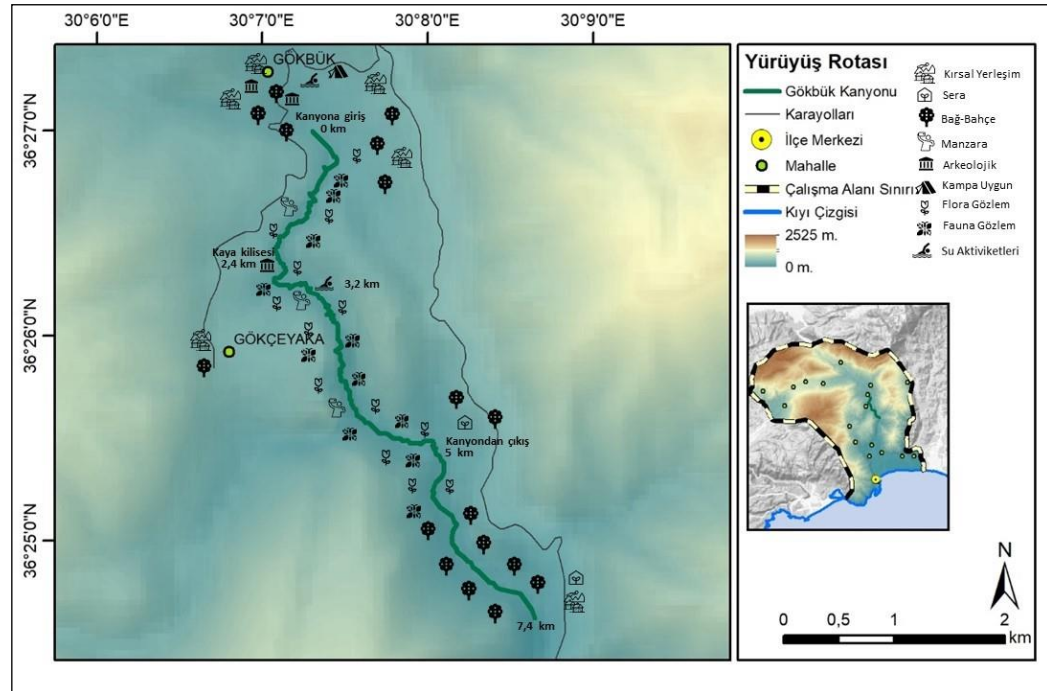

Şekil 4.77. Arif - Adala Rotası Profili

Rotanın başlangıç noktası Likya Yolunun Sahil bandına kara yolu ile bağlanmakta olup bitiş noktası'nın bulunduğu Asarönü Mahallesi'nden de Likya Yolu'nun durak noktalarından olan Yatıkardıç'a 16 km'lik stabilize yol ile ulaşılabilir.

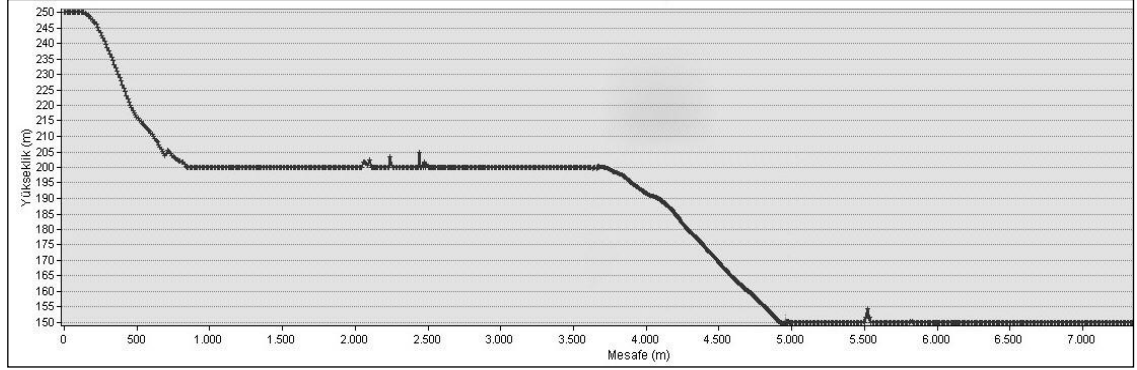
4.7.4.7. Gökbük Kanyonu rotası

Yaklaşık 5 km boyunca suyun içinden yürünmektedir. Su çoğunlukla sakin bir akışa sahiptir ancak bazı bölgelerde debisi artmaktadır. Kanyona girildikten sonra çıkılması mümkün olmadığı için rehber eşliğinde yürünmesi gereken bir rotadır. 3. Km de yüzülebilecek derinliğe ulaşan kanyon boyunca zengin biyoçeşitlilik mevcuttur. Su varlığı, hareketliliği ve kayaç yapısı görsel kalitesi yüksek manzaralar sunmaktadır. 5. km'den sonra 2,5 km ormanlık ve çoğunlukla kuru dere yatağından ve narenciye bahçeleri içinden yürünebilen yol ile parkur tamamlanır. Rotaya ait harita Şekil 4.78'de verilmiştir.

Şekil 4.78. Gökbük Kanyonu Yürüyüş Rotası

Düzgün bir topoğrafyada ilerleyen kanyonun eğim profili Şekil 4.79'da verilmiştir. Buna göre minimum 100 m maksimum 250 m yüksekliklere sahip rotanın ortalama ve maksimum eğimi %1,4'tür. Rota 250 m rakımda başlayıp iniş yönünde ilerleyerek 100 m rakımda bitmektedir.

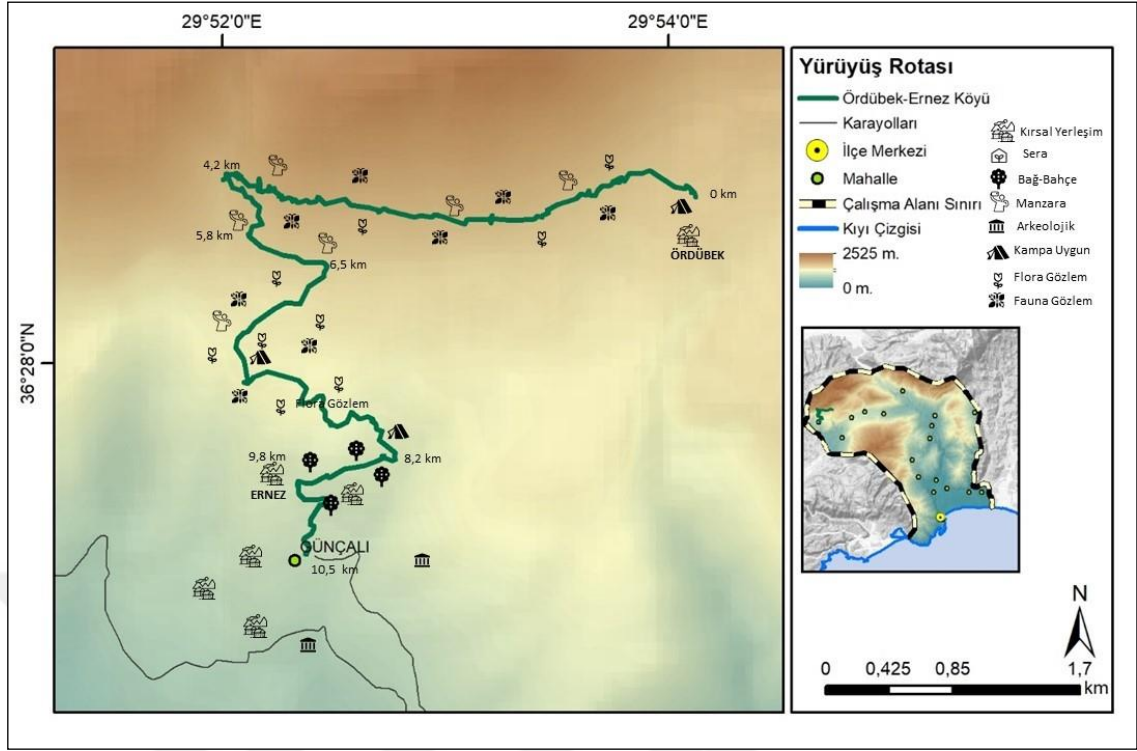
Şekil 4.79. Gökbük Kanyonu Yürüyüş Rotası Profili

Finike-Elmalı kara yolunun 19. km'sinden batıya 1,5 km'lik bağlantı yolu ile kanyona ulaşılmaktadır. Kanyon çıkışından 1,2 km asfalt yol ile başlangıcı Likya Yolu ile kesişen Finike-Elmalı kara yolunun 12. km'sine bağlanmaktadır.

4.7.4.8. Ördübek-Ernez rotası

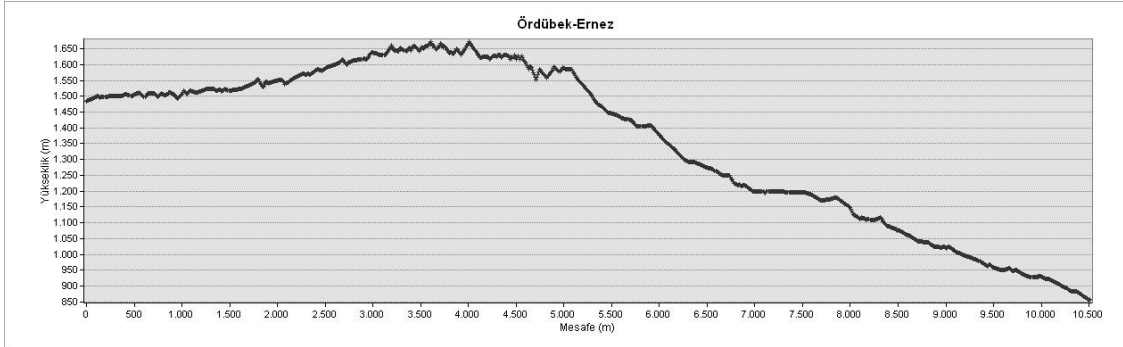
Ördübek ve Ernez kendi içlerinde yayla ve ekoturizm ürünlerinin geliştirilebileceği Finike'nin önemi iki kırsal yerleşimdir. Doğal ve kültürel değerlerin korunarak tanıtılması için ele alınan bu yürüyüş rotası alternatif turizm açısından nitelikli bir güzergâh olacaktır.

Ördübek Yaylası dağ yamacından 4,8 km boyunca hafif çıkış yönünde ilerleyen rota 5. km de inişe yönlenir. Ernez köyüne kuzeyden giriş yapar. Geniş panoramik bir manzaraya hakim olan parkurda flora ve fauna zenginliği mevcuttur. Rotanın 10. Km sinde ulaşılan Ernez (Günçalı) ve Erneze bağlı İnönü mevki ekoturizm açısından oldukça elverişli bir bölgedir. Nar yetiştiriciliği, köy yaşam tarzı ve arıcılık ile öne çıkmaktadır. Ayrıca İnönü mevkiinde yer alan mağaralar da turizm açısından ilginç görsel ve kültürel nitelikli alanlardır. Bölgeye adını veren Arnaie Antik Kenti de kültür envanteri açısından değerli bir noktadır. Şekil 4.80'de rotaya ait harita verilmiştir.

Şekil 4.80. Ördübek – Ernez Rotası

Genel olarak düzgün bir topoğrafyada ilerleyen rotanın eğim profili Şekil 4.81’de verilmiştir. Önce hafif çıkış sonra iniş şeklindedir. Minimum 850 m maksimum 1500 m yüksekliklere sahip rotanın ortalama % 6,2 ve maksimum eğimi %13,6’dır.

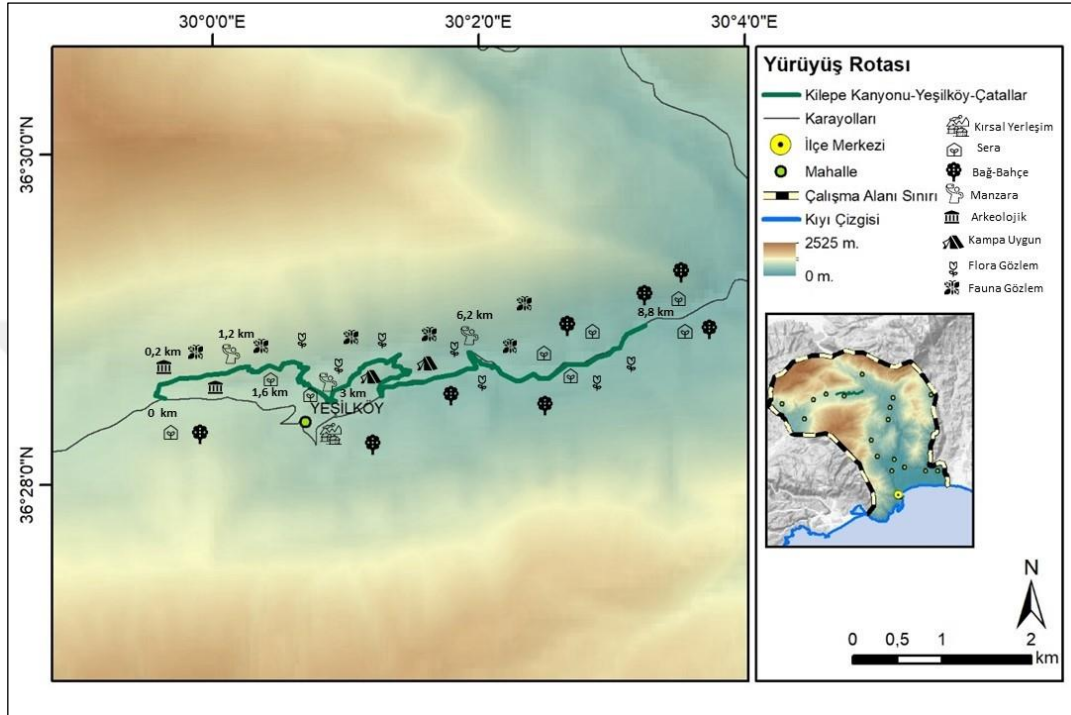
Şekil 4.81. Ördübek – Ernez Rotası Profili

Finike-Elmalı kara yolunun 40. km’sinden 7 km asfalt bağlantı yolu ile başlangıç noktası olan Ördübek Yaylası’na, 20. km’sinden de bitiş noktası olan Günçalı (Ernez) Mahallesi’ne 27 km’lik asfalt yol ile ulaşılabilir. Rota Likya Yolu’na Finike Elmalı kara yolu başlangıcından bağlanmaktadır.

4.7.4.9. Kilepe Kanyonu - Yeşilköy - Çatallar Rotası

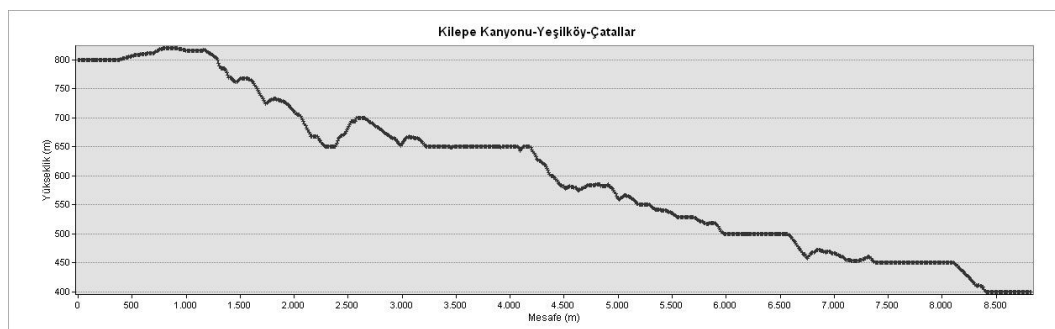
Yeşilköy Mahallesi’nin kuzey yamacındaki rota Kilepe bölgesini deneyimleme imkanı sunmaktadır (Şekil 4.82). Eski Elmalı-Kaş yolu üzerindeki bu rota tarihi

kalıntıları doğal yapısı, kırsal yaşam niteliği ve Yeşilköy’e bakan arkasında dağ silüeti ile köy manzarasına hakimdir. Rota üzerinde flora ve fauna gözlem, kamp, panoramik manzaralar gibi alternatifler mevcuttur. Çatallar mevkiine ulaşılınca alabalık yetiştirme çiftlikleri görülebilir. Eski Elmalı – Finike yolunun yeni güzergâha taşınması ile nispeten ıssız bir hal alan Çatallar merkezi alternatif turizm çalışmaları ile hareketlendirilip canlı dokusuna tekrar kavuşturulabilir.

Şekil 4.82. Kilepe – Yeşilköy - Çatallar Rotası

Genel olarak düzgün bir topoğrafyada ilerleyen kanyonun eğim profili Şekil 4.83'te verilmiştir. 800 m rakımdan başlayıp 400 m rakımda tamamlanır. Minimum 400 m maksimum 820 m yüksekliklere sahip olan rotanın ortalama eğimi % 4,5 ve maksimum eğimi % 6,2'dir.

Şekil 4.83. Kilepe – Yeşilköy - Çatallar Rotası Profili

Finike-Elmalı kara yolunun 20. km'sinden 13 km asfalt bağlantı yolu ile rotanın başlangıç noktasına, 6,5 km aynı asfalt bağlantı yolu ile de bitiş noktasına

ulaşılmaktadır. Likya Yolu'na da Finike-Elmalı kara yolu başlangıcından bağlanmaktadır.

4.8. Mevsimsel Değerlendirme

Kaynak noktalarının mevsimsel öncelikleri değerlendirildiğinde;

Yaz mevsiminde, sahil ve koyların, marinanın, Suluin Mağarası'nın, birçok su sporu ve su altı dalış imkânı bulunmaktadır. Ayrıca Ördübek, Yazır, Ernez-Günçalı, Yatikardıç, Sarıkaya-Oluklu noktalarında yaylacılık ve yöre halkının yoğunlukla bu dönemde bölgelerde olması sebebiyle alternatif turizm faaliyetlerinin yaz döneminde yapılması daha uygun olacaktır. Ayrıca Gökbük Kanyonu yürüyüş rotasının yoğunluk bölümü su içerisinden ilerlediği için hem güvenlik hem de ısınma problemlerinin önüne geçmek için yaz döneminde yapılması daha uygundur. Keçiboynuzu üzerine yapılabilecek etkinlikler de yaz döneminde planlanabileceği için Boldağ da bu dönemde değerlendirilebilecek noktalardandır. Tüm bunlarla birlikte Finike Geleneksel Portakal Festivali Kabotaj Bayramı ile birleştirilmiş olup 1 Temmuz günü son günü olacak şekilde planlanmaktadır. Finike ilçe merkezi ve eğlence kültürlerinin tanınması açısından Finike ziyaretçileri yaz dönemini tercih edebilmektedirler.

Sonbahar mevsimi, tüm rotaların rahatlıkla tamamlanabilmesi açısından tercih edilebilir. Ayrıca sonbahar mevsiminin değişkenliğinin gözlemlenmesi açısından önemli bir zaman dilimidir. Tüm bunlarla birlikte nar, üzüm (bağ bozumu), bal hasadı, bakımından sonbahar mevsiminde Gökbük, Gökçeyaka, Ernez, Yalnız bölgeleri agroturizm ve bu bölgelerde gerçekleştirilen lokal organizasyonlar ve festivallere katılım açısından tercih edilebilecek mevsimdir. Ayrıca defne çekirdeklerinin toplanması ve değerlendirme çalışmaları da sonbahar döneminde yapılacağından Asarönü, Boldağ, Alacadağ, Arif, Gökbük noktalarında planlama yapılabilir. Ayrıca narenciye bahçeleri için de bitkisel bakım, meyvenin gelişim süreçlerini gözlemleme açısından uygun mevsimdir.

Kış mevsimi, narenciye bahçeleri için hasat dönemi olduğundan agroturizm faaliyetleri açısından değerlendirilebilecek dönemdir. Ayrıca yüksek noktalara kar yağdığı için de karla ilgili faaliyetlerin uygulanabileceği, Ernez, Ördübek, Yalnız-Sarıkaya, Alacadağ, Yatikardıç gibi noktalar değerlendirilebilir.

İlkbahar Mevsimi, genellikle her noktanın görülmeye en değer olduğu iklimin uygunluğu ve bitki örtüsünün canlılığı açısından alternatif turizm hareketliliği olabilecek mevsimdir. Finike'de mart-nisan aylarında açan portakal çiçekleri ve tüm kenti saran kokusu başlıbaşına bir alternatif turizm kaynağıdır. Ayrıca Finike ilçe merkezinde bulunan meydan ve köprülerdeki mor salkımların (*Wisteria sinensis*) ve ilçe parklarındaki boru çiçeklerinin (*Datura stramonium*) açtığı bu mevsim Finike'ye baharda ayrı bir kimlik kazandırmaktadır. Flora ve fauna gözlemi açısından hemen her rotanın vejetasyonun hızlı olduğu bu mevsimde tercih edilmesi uygun olacaktır.

5. TARTIŞMA

Doğal ve kültürel kaynakların sürdürülebilirliğinin sağlanması, daha sonraki nesillere mümkün olduğunca korunarak aktarılması mutlaka gereklidir. Bu nedenle son yıllarda doğal ve kültürel kaynak kullanımında istismar boyutlarına ulaşmayan bir kullanım sınırlaması getirilmesi birçok ülkenin çevre politikasına ana hedef olarak yerleşmiştir. Yeryüzünde bulunan kaynakların sınırlı olması, bu kaynakların kullanımı konusunda sınırlamaya gidilmesinin gerekliliğinin başlıca nedenidir. Yenilenebilir kaynakların, yenilenebilirlik koşulları ve süreçlerinin yararlanma süreçlerine nazaran çok daha yavaş oluşu göz önüne alındığında, çevresel araştırmaların her yöre ya da bölge için o alanın kendine özgü koşullar ve sorunlarının dikkate alınarak çözümü ve bunun yanında korunması, geliştirilmesi söz konusu olmaktadır (Mikaeili Tabrizi 1996).

Ülkemizde doğal ve kültürel kaynakların; turizm amaçlı bilinçsiz kullanımlar, yönetim yaklaşımlarındaki eksik ve yanlışlar, turizm yatırımlarındaki hatalı stratejiler vb. sebeplerle zarar gördüğü gözlemlenmektedir. Turizmden kaynaklanan olumsuzlukların önüne geçilmesi ve kaynakların korunarak kullanılabilmesi için sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde çözümler üretilmelidir. Bu çözümlerde yerel kimliğin, doğal ve kültürel miras niteliği taşıyan peyzaj çeşitliğinin göz önüne alınması, paydaş katılımcılığın ve iş birliğinin sağlanması ve uygulanan turizm aktivitelerinin yerel ölçekte ekonomik, sosyal ve çevresel gelişime katkıda bulunması gibi amaçların dikkate alınması gerekmektedir.

Ataman ve Keskin (2020) 'in çalışmalarına göre; Ülkemiz daha çok Batı Avrupalı turistler tarafından ziyaret edilmektedir. Ülkemizi ziyaret eden turistlerin orta gelir seviyesinden olması, deniz-kum-güneş turizmine dayalı paket turlar tarafından biçimlendirilen ve uluslararası çapta seyahat acentelerinin kontrolünde bir turizm talebinin doğmasına sebep olmuştur. Tatil amaçlı klasik kitle turizmi hüviyetindeki bu turizm talebi İstanbul, Muğla ve Antalya gibi otelcilik sektörünün geliştiği 4 yıldızlı ve 5 yıldızlı otellerde yoğunlaşmıştır. Ancak son yıllarda dünyada değişen turizm tercihleri ülkemizi de etkilemiştir. Alternatif turizm türlerine olan ilginin artması, kitle turizminin yıkıcı etkileri ve kırsal kalkınma sorunu ülkemizi bu yönde adım atmaya itmiştir. Altıncı Kalkınma Planı ile birlikte alternatif turizm olanaklarının teşvik edilmesinden ilk defa bahsedilmiş, daha sonraki bütün kalkınma planlarında bu plana atıfta bulunulmuştur. 2014-2018 yıllarını kapsayan Onuncu Kalkınma Planı'nda; dünyadaki genel eğilimlerin, bireylerin eğitim ve refah düzeyindeki yükselmenin devam edeceği ve turizmde deneyimli gezgin grup kitlesinin büyüyeceği, turist tercihlerinin kutuplaşacağı, yenilik ve çeşitlilik talebinin artacağı ifade edilmiştir. Ayrıca turizmin çeşitlendirilmesinin ve hizmet kalitesinin yükseltilmesinin önem taşıdığının da altı çizilmiştir. Yine aynı belgede Türkiye'nin mevcut tarih, doğa ve kültür varlığının sağlık turizmi, kongre turizmi, kış turizmi, kruvaziyer turizmi ve kültür turizmi ile bütünleşerek turizm sektörünü geliştirme potansiyeli bulunduğu belirtilerek alternatif turizm vurgulanmıştır.

Bu bağlamda değerlendirildiğinde Finike, hem bir kıyı kenti olması hem de doğal ve kültürel kaynakları bakımından turizm açısından önemli bir ilçedir. Geçmişten günümüze tutarlı bir turizm politikası geliştirilememesi ve bölgede tarımdan sağlanan gelirin önemli bir seviyede olması nedeni ile turizmde Antalya'nın diğer ilçelerine oranla gelişim sağlanamamıştır. Finike ilçesinin potansiyelleri de göz önünde

bulundurulduğunda, günümüzde değişen turizm anlayışına uyum sağlanması, turizmin dört mevsime yayılabilmesi ve sürdürülebilir turizmin gerçekleştirilebilmesi için alternatif turizm olanaklarının ortaya konulması ve buna bağlı turizm stratejileri belirleyerek planlanması gerekliliği açıkça görülmektedir. Yapılan bu çalışma ile Finike'nin doğal ve kültürel peyzaj kaynakları incelenmiş, Finike için uygun olabilecek alternatif turizm türleri belirlenmiş ve kaynakların hızla tükendiği göz önünde bulundurularak, alternatif turizme yönelik rotalar ortaya konulmuştur.

Türkiye'nin Kültür Rotaları Derneği (2022) web sitesinde yer alan bilgilere göre Likya Yolu, Türkiye'nin güneyinde, Fethiye'den Antalya'ya giden, 540 km'lik, yürümesi ortalama 29 gün süren işaretlenmiş bir yürüyüş rotasıdır. Rota, genel olarak Roma yolları, eski patikalar ve katır yollarından oluşur; sıklıkla kayalık ve taşlıktır ve dağ bisikletine uygun değildir. Sahil ve dağlar arasında yer alan rotada sık sık dik yükseltiler bulunur. Rota, 1999 yılında İngiliz/Türk amatör tarihçi Kate Clow tarafından araştırılmış, tasarlanmış ve işaretlenmiştir. Türkiye'nin ilk uzun mesafeli yürüyüş rotasıdır ve Türkiye'nin bazı eski yollarını tanımlamak ve korumak için yapılmıştır. Rotanın 29,2 km lik kısmı Finike sınırlarından geçmektedir. Alternatif turizme yönelik oluşturulan yürüyüş rotaları bölümünde doğal ve kültürel peyzaj kaynakları ile ilişkilendirilecek şekilde Likya Yolu rotası için harita oluşturulmuştur. Ayrıca bölgenin kültürel kaynaklarında yer alan Likya medeniyetine ait olup ancak Likya Yolu rotasında yer almayan yerleşim ve yapılar da saptanıp kaynak noktaları ve ilişkili oldukları çevre açısından değerlendirilmiş aynı zamanda bu noktalara ulaşımı sağlayacak rotalar önerilmiştir. Aynı zamanda bu rotaların mevcut Likya Yolu ile bağlantı bilgilerine de çalışma içerisinde yer verilmiştir.

Tarınç (2019)'ın çalışmasına göre gönüllü turizmin, ev sahibi topluluklar için, değişim açısından olumlu sonuçları olabilir. Bununla birlikte bu olumlu sonuçlar destinasyondaki turistik yerlere, gönüllü turistlerin geldiği topluluklara, destinasyon servislerine ve etkinliklerine de yansiyabilir. Gönüllü turizmin bütün topluluklar için olumlu çıktıları şöyle sıralanabilir:

- Finanse edilmeyecek veya tedarik edilmeyecek hizmetlerin sağlanması (yeni altyapı, tarihi alanların ve eserlerin korunması gibi),
- Çevresel faydalar (türlerin ve habitatların korunması, çevre yönetimi gibi),
- Sosyal gelişim faydaları (örneğin, gönüllü turist projeleri aracılığıyla eğitim ve sağlık alanındaki faaliyetler),
- Politik faydalar (toplumun güçlendirilmesi, farkındalık ve anlayışın artması gibi),
- Beceri ve uygulama edinimi yoluyla insan sermayesinin geliştirilmesi,
- Yerel kültür ve çevrenin tanınması (Yerel topluluğun bir etkinliğe ev sahipliği yaparak kutlanması gibi)

Bu bağlamda çalışma alanında tespit ettiğimiz kaynak noktaların alternatif turizmin alt başlıklarından biri olarak görülen gönüllü turizm açısından potansiyelleri belirlenmiştir.

Halaç ve Benzer (2019) çalışmalarına göre değişen turizm algısıyla beraber büyük ölçekli kentlere olan ilginin günden güne küçük ölçekli kentlere doğru geçişi söz

konusudur. Bu anlamda kentlerin kendine özgü özelliklerini koruyan ve tanıtılmasını sağlayan bütünleşik bir kurgu olarak kültür rotalarının oluşturulması önemlidir. Rotalar oluşturulurken kültürel mirasın özellikli noktalarının tespiti önemlidir. Kentlerin geleneksel özelliklerini içerisinde barındıran anıtsal eserler, gelenekler; kültürel öğeleri olarak yemek kültürü, alışveriş kültürü, giyim kültürü, müzik kültürü, doğal güzellikleri gibi tüm katmanları kentlerin kimliğini ön plana çıkaran özellikleridir. Bunlar kültür rotaları içerisinde kurgulanmaya açık özelliklerdir. Bu anlamda rotalar tüm bu kurguyu hissettirebilecek şekilde olmalıdır. Rotalar kurgulanırken ziyaretçi yönetimi konusu iyi planlanmalı, ziyaretçilerin kentin özgün değerlerine zarar vermeden turizm faaliyeti içerisinde yer alacağı bir planlama geliştirilmelidir. Küçük yerleşim yerlerinin kültür rotaları ile tanıtımının yapılmasında, yerel işletmecilere yöreye özgü değerleri barındıran faaliyetlerini arttırıcı teşvikler verilmelidir. Ayrıca yerleşim yerlerindeki yöneticilerin, yerel işletmecilerin, ziyaretçilerin ve yerel halkın oluşturabileceği tahribata karşı bilinçlendirmeye yönelik faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve önlemlerin alınması önerilmektedir. Finike de kültürel peyzaj kaynakları açısından birçok değere sahip olan küçük ölçekli kentler grubundadır. Ancak bu çalışma ile Finike'nin sadece kültürel değerleri değil aynı zamanda doğal peyzaj kaynaklarının da korunarak tanıtılması yönünde alternatif turizm rotaları belirlenmiştir.

Topay vd. (2007) çalışmalarına göre taş ocaklarından çıkan maden ile ülke ve bölge ekonomisine katkı sağlanmasına karşı açık taş ocaklarının bulundukları çevreye birtakım olumsuz etkileri mevcuttur. Bu etkiler fiziksel ve görsel etki olmak üzere değerlendirilmiştir:

- Fiziksel Etkiler:
 - Topoğrafyanın, toprak profillerinin ve jeolojik katmanların kazı nedeniyle değişimi,
 - Kitle kaybı,
 - Drenaj deseni ve su ekonominin değişmesi,
 - Verimli üst toprağın kısmen kaybolması,
 - Topraktaki canlıların (bitki ve hayvan) yok olması ve tüm bunlara bağlı olarak ekolojik dengenin yok olması.
- Görsel Etkiler: Yaz sezonunda çok sayıda yerli ve yabancı ziyaretçi alan bu turizm noktasına olan ulaşım güzergâhı boyunca yer alan işletmelerin neden olduğu kazı çukurları, pasa döküm sahaları ve oluşturduğu aynalar, turizm güzergâhı boyunca doğal peyzajın kendine özgü niteliklerinin yok olmasına neden olmaktadır. Ayrıca, taş ocaklarının orman arazisi içinde bulunmaları, malzeme alımı sonucu bölge bitki dokusunu yok etmeleri ve topoğrafyayı değiştirmeleri görsel kaliteyi olumsuz etkilemektedir ve doğada açılan yaralar olarak dikkat çekmektedir.

Finike ilçesinde de son yıllarda ocak sayıları artmıştır. Topay vd. (2007) çalışmalarında belirttikleri olumsuz etkiler değerlendirildiğinde bölgede mevcut olan taş ocaklarının doğal ve kültürel peyzaj kaynaklarına verdiği zararlar ortadadır. Alternatif turizmin bölgede geliştirilmesi, doğal ve kültürel peyzaj kaynaklarının daha büyük hassasiyetle korunması zorunluluğunu beraberinde getireceği için taş ocaklarının yapım izinleri ile ilgili daha büyük yaptırımların getirilebileceği öngörülmektedir.

Tarım İlçe Müdürlüğünden alınan verilere göre Finike ilçesinin toplam yüzölçümünün yaklaşık % 10,16'sını tarım alanları oluşturmaktadır. İlçe nüfusunun % 65,3'ünün tarımla uğraştığı dikkate alındığında tarım arazilerinin ne kadar az ve kıymetli olduğu ortaya çıkmaktadır. Finike ilçesinde kısıtlı bir alanda yapılan özgün tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin bölgede alternatif turizmin alt dalları olarak görülen ekoturizm ve agroturizm türlerinin geliştirilmesi açısından önemli bir potansiyel olduğu görülmektedir. Ayrıca Civelek vd. (2014)'in çalışmalarına göre; agro-turizm yerel halkın kalkınması açısından büyük önem taşımaktadır. Yerel halka sağladığı istihdam ve ekonomik çeşitlilik agro-turizmin kırsal kalkınma aracı olarak görülmesinde etkindir. İstihdam sağlayıcı özelliğine ek olarak yerel halkın sosyo-kültürel açıdan da gelişimine katkı sağlamaktadır. Ülkeler agro-turizmi kırsal alanların ve yerel halkın kalkınmasında bir araç olarak görmektedir. Bu doğrultuda da çeşitli yasal sınırlamalar ve uygulamalar ile agro-turizm teşvik edilmekte ve desteklenmektedir. Bu çalışmada da Finike ilçesinde belirlenmiş olan kaynak noktaları ve alternatif turizm rotalarının agro turizm açısından da değerlendirilmesi öngörülmüş ayrıca agroturizm ile ilişkili olabilecek tarımsal ve kırsal yerleşim alanları rotalara ait haritalarda gösterilmiştir.

Ertürk ve Sarı (2017) yaptıkları çalışma ile Batı Toroslarda (Beydağları) Akpınar Yaylası, Yörük Göç Yolu'nun haritalandırılması ile kullanım özelliklerinin tespit edilip, elde edilen bulguların, yerel ve ulusal turizm paydaşları ile paylaşılmasını hedeflemişlerdir. Çalışmaya göre Antalya'nın tarihi yolları Antik dönem rotaları ile sınırlı değildir. Anadolu'nun Türkler tarafından iskânının ardından özellikle güney kıyılarına ve Antalya çevresine yerleşen Yörük boyları, bölgede yeni bir kültürel dönüşüme sebep olmuştur. Göçebe bir yaşam tarzına sahip olan bu boylar, yaz kış farklı bölgelere göç etmekte ve kendilerine ait rotalar kullanmaktadır. Son derece öneme sahip bu rotalar, insanların yaşayışına ve kültürlerine ait değerli bilgiler sunmaktadır. Bu amaçla çalışmalarının temel konusunu oluşturan “Batı Toroslarda Yörük Göç Yolları” araştırılması gereken önemli kültürel değerlerden birisidir. Bu kültürün yaşatılması, gelecek nesillere aktarılması, dünya kültür mirasına katılması ve kültür turizmi rotalarına bir alternatif oluşturulması amacıyla çalışmalar yapılmalıdır. Temel olarak hayvancılık faaliyetleri gerçekleştirmek amacıyla yapılan bu göçler günümüzde azalmaya ve unutulmaya başlamıştır. Orta Asya göçebe Türk kültürünün Anadolu'daki son örneklerini yaşatan Yörük boylarının ve göç kültürünün araştırılması Türk kültür tarihi ve coğrafyası açısından da önem arz etmektedir.

Yapılmış olan bu çalışma, önemli bir kaynak değeri olan Yörük kültürü açısından Finike halkının yakın tarihte Kırkpınar Yaylası ve Ördübek Yaylası'na yapmış oldukları göçlere ait rotaların, alternatif turizm açısından değerlendirilmesi hususunda çalışmamıza öncülük etmiştir.

6. SONUÇLAR

Türkiye’de turizm, genellikle kitle turizmi çerçevesinde gelişim göstermektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından uluslararası ölçekteki turizm eğilimleri değerlendirilerek Türkiye’de alternatif turizmin de yaygınlaştırılması ile ilgili bazı projeler geliştirilmiştir. Ancak alternatif turizm için yapılan yatırım ve planlama çalışmaları henüz yeterli seviyede değildir. Türkiye alternatif turizm açısından çok değerli doğal ve kültürel kaynaklara sahiptir. Ancak bu kaynaklar gerektiği gibi kullanılamamaktadır.

Antalya benzersiz doğal, tarihi ve kültürel zenginlikleri ile Türkiye'nin en önemli turizm merkezlerinden biri olma özelliğine sahiptir. Bölgede turizm faaliyetleri büyük ölçüde Antalya'nın Kemer-Alanya arasında bulunan ilçelerinin kıyı şeridinde, mayıs ve ekim ayları arasında, deniz-kum-güneş turizmi ve her şey dahil sistemini benimseyen ziyaretçi kitlesine hitap eder bir yapı ile sınırlıdır. Bölgede alternatif turizm olanakları yeterince değerlendirilememektedir. Çalışmanın genel hedefi, tarif edilen turizm faaliyetleri dışında, doğal ve kültürel peyzaj tabanlı alternatif turizm ürünlerinin çeşitlenmesine katkıda bulunmaktır. Bölgenin zengin doğa, tarih ve kültür varlıklarının tanıtımını alternatif turizm faaliyetleri ile bütünleştirerek bölgede, alternatif ve sürdürülebilir nitelikteki turizm faaliyetlerinin geliştirilmesine ve kaynakların tahrip edilmeden korunarak kullanılmasına katkı sağlamaktır. Bu hedef doğrultusunda, ülkemizin ilk uzun yürüyüş rotası olan Likya Yolu’na bağlı ve bu yol ile kesişen rotalar belirlenerek bu rotada kalan Likya şehirlerinin ve çevresinin kültürel, tarihi ve ekolojik değerlerinin tanıtımının yapılması hedeflenmiştir.

Finike ilçesi de önemli kaynaklara sahip bölgelerden biridir. Bu kaynakların çeşitliliği, yörede uygulanması önerilen alternatif turizm aktivitelerini de çeşitlendirmektedir. Yapılan saha araştırmaları ve kaynak taramaları göstermektedir ki hali hazırda bölgede doğa sporları, özellikle doğa yürüyüşü ile ilgilenen kişi, grup ve derneklerin kullandıkları güzergâhların sağlıklı bir kayıt altında olmadığı, yürüyüş güzergâhlarında fiziksel ihtiyaçların karşılanabilmesi için yeterli çalışmanın bulunmadığı, bazı bölgelere dair yapılan çalıştayların da sadece proje aşamasında kaldığı herhangi bir somut veri haline gelemediği gözlemlenmiştir. Yürüyüş grupları, Likya Yolu güzergâhında farklı arterlerle ilgili rotaları, yerel halktan aldıkları bilgiler doğrultusunda belirlemekte ve bu rotalar herhangi bir kayıt altına alınmamakta, yol üzerinde sağlıklı bir işaretleme sistemi de bulunmamaktadır. Yapılan araştırmalar ve çalışma ile doğa sporcuları ve alternatif faaliyetleri tercih eden turistler tarafından kullanılan rotalar belirlenerek, doğal ve sosyal rekreatif aktivitelere alternatifler oluşturabilecek potansiyeller saptanıp koruma-kullanma dengesini gözetten çözümler üretilerek alternatif turizm için rotalar önerilmiştir.

Yapılan araştırmalarda gözlemlendiği üzere doğa yürüyüşçüleri yaptıkları gezilerde yerel halkın kendilerine büyük özveri ile yardımcı olup ev sahipliği yaptıklarını

belirtmektedirler. Dolayısıyla yerel halkın ve yönetimin paydaşı olacağı doğru bir alternatif turizm rotalama çalışması ile yerel kalkınma için de avantaj oluşacaktır.

Likya Yolu'nun bu kesiminde kalan ve Likya Yolu yürüyüşçülerinin keşfetmeyi isteyeceği zenginliklerin ülke ve dünya çapında doğa yürüyüşçüleri tarafından bilinir hale gelmesi sağlanmalıdır. Akçay Vadisi etrafında belirlenen rotaların bu bölgedeki Likya medeniyeti kültür miraslarına ulaşım için bağlantı haritalarının oluşturulması, Likya medeniyetinin tüm varlıkları ile tanınması, ayrıca bu bölgedeki zengin doğal kaynakların gözlemlenmesi açısından önemlidir.

Yapılan bu çalışma sonucunda çalışma alanındaki alternatif turizme konu olabilecek durak noktaları; manzara, kültürel doku, tarihi yapı-alan, ilginç doğal oluşum (mağara-bitki dokusu-anıt, endemik bitki, frigana), geleneksel yerleşim, agro-kültür alanlar gibi özellikleri bakımından sınıflandırılmıştır ve bu sınıflamalar hazırlanan rotalardaki durak noktalarında belirtilmiştir. Yapılan sınıflandırmalar bölgede alternatif turizm gelişim sürecine katkı sağlayacaktır.

Yapılan arazi çalışmaları sürecinde yapılan gözlemler, arazide yürüyen doğa sporları grupları ve yerel halk ile yapılan görüşmeler neticesinde yöredeki alternatif turizm olanaklarının en uygun şekilde değerlendirilebilmesi için atılabilecek adımlar aşağıdaki gibi öngörülmüştür:

- Kırsalda konaklama yerleri oluşturulması; avdan, oda ve/veya oba gibi geleneklerin tekrar gün yüzüne çıkarılarak alternatif turizm için altyapı oluşturulması, bu konuda bölge halkının eğitilmesi ve hibe programlarının değerlendirilmesi,
- Çadır kurulabilecek kamp alanlarının belirlenmesi ve korunması,
- Yürüyüş rotalarında bulunan patika ve diğer yolların korunması ve düzenli olarak bakımının yapılması,
- Yürüyüş rota güzergâhında yürüyüş yapan kişi ve grupların kalacakları mekân eksikliklerinin giderilmesi için kullanılmayan köy okulları ve köy evlerinin bakımlarının yapıp konaklamaya uygun hale getirilmesi ve bu şekilde bölge halkına gelir sağlanması,
- Dağ ve doğa yürüyüş rotalarında yürüyüş dışında yapılan organizasyonlardan sonra yaşanan kirliliğin önlenmesi için gerekli planlama ve çalışmanın yapılması,
- Yörede üretilen kaval, tahta kaşık, tahta bebek, kurutma meyveler, reçeller, pekmez, ekmek, tarhana vb. özel ürünlerle ilgili yapılan tanıtım ve festival çalışmalarının artırılması,
- Yazır üzümünün coğrafi işaret alması ve üzümün tanıtımının yapılması ile yöredeki üreticinin en sağlıklı yollarla tüketiciye ulaşımının sağlanması açısından bölgede yapılacak agro-turizm faaliyetlerinin planlanması,
- Finike portakalının üretim alanlarında yapılacak agro-turizm altyapı çalışmaları, portakalın hasadı, çiçeklenme mevsimi ve diğer narenciyelerin kullanım alanları üzerinden work-shopların olduğu bir dizi uygulama aktivitelerinin gerçekleştirilmesi, yörede üretim açısından farklı bir pazar alanı oluşturabilecek ayrıca sağlıklı ürün elde etme yolunda üretici ve tüketicilerin bilinçlendirilmesi,
- Doğal su kuyularının ve topoğrafik imkânların bulunduğu alanlarda,

Yatıkardıç'ta halkın kendi imkanları ile yaptığı su sarnıçları örneğindeki gibi, su hasadı çalışmaları yapılarak güzergâhlar üzerinde suya ulaşımın sağlanması ve bu noktaların tespit edilerek haritalarda işaretlenmesi,

- Hem kültürel mirasa sahip çıkılması hem de bölgede ekolojik tabanlı bir alternatif turizm ürününün elde edilmesini sağlamak amacıyla yörüklerin göç yollarının tekrar canlandırılarak yol güzergâhında bulunan alanların bakımı, yolların yürünebilir hale getirilmesi gibi çalışmaların yapılması, ayrıca yol üzerinde ilgi çekici alanlarla yollara alternatif bağlantıların eklenmesi,
- Keşfedilmemiş su altı değerlerine ulaşımı sağlamak ve hem yöre halkı açısından hem de misafirler açısından bu alanların değerinin daha çok anlaşılabilmesi için dalış alanlarında uzman ekiplerle organizasyonlar düzenlenmesi,
- Özellikle kültürel ve doğal kaynakların yoğun olduğu bölgelerde taş ocağı çalışmalarının kısıtlanması ve aktif olmayan taş ocaklarının hızla rehabilite edilmesi,
- Phoinikos gibi antik kent ilan edilmiş ancak herhangi bir çalışma yapılmamış alanların arkeolojik kazı çalışmalarının organize edilmesi sonrası giriş ve çevre düzeni uygulamalarının yapılarak tanıtımının sağlanması,
- Limyra, Arykanda, Arnei, Suluin Mağarası gibi arkeolojik sit alanlarının doğal ve kültürel kaynakların korunabilmesi ve ziyaretçilerin daha sağlıklı bir ortamda alanlarla ilgili bilgi edinebilmesi açısından ören yeri çalışmaları kapsamında planlı bir şekilde çevre düzeni uygulamalarının yapılarak kontrollü bir şekilde hizmete açılması gerekmektedir.

Finike ilçe merkezinde ve kırsal yerleşimlerinde bilinen turizm faaliyetleri veya alternatif turizm çeşitlerinin yeterli seviyede olmadığı görülmektedir. Var olan doğal ve kültürel peyzaj alanlarının kullanımına ve korunmasına yönelik yeterli bilgi paylaşımı yapılmadığı için bu alanlar her gün biraz daha tahrip olma riski taşımaktadır. Finike ilçesindeki doğal ve kültürel peyzaj alanları, kendi içinde ve birbirleri ile etkileşimleri sağlanarak, birbirlerini besleyecek alternatif turizm rotaları ile korunarak ve geliştirilerek geleceğe taşınabilecektir.

Bu çalışma ile Finike ilçesinin, doğal ve kültürel peyzaj değerleri bir bütün olarak ele alındığında, tüm yıla yayılabilecek çok önemli bir alternatif turizm potansiyeline sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Yöre halkının ekonomik anlamda kalkınmasına yardımcı olabilecek bu potansiyel, alan yönetim planlaması çerçevesinde, koruyarak kullanma ilkesi temel alınarak değerlendirilmelidir.

7. KAYNAKLAR

- Ak, M. 2018. Teke adı ve yöresi üzerine. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 1019-1040.
- Altanlar, A. 2007. Akçakoca Alternatif Turizm Olanaklarının Araştırılması. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi, 167 s.
- Akman, Y. ve Ketenoğlu, O. 1986. The climate and vegetation of Turkey. *Proceedings of the Royal Society of Edinburgh, Section B: Biological Sciences*, 89: 123–134.
- Akoğlu Kozak, M. ve Bahçe, S. 2012. Özel İlgi Turizmi, Özel İlgi Turizmi, Detay Yayıncılık, Ankara, 320 s.
- Anadolu Ajansı, 2022. Anadolu Ajansı, <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/finikedeportakal-mesaisi/988945> [Son erişim tarihi: 30.12.2022].
- Anonim 1: <https://tr.climate-data.org/asya/tuerkiye/antalya/finike-19626/> [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Anonim 2:
https://www.meteoblue.com/tr/hava/historyclimate/climatemodelled/finike_t%c3%berkiye_314923 [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Anonim 3 : <https://antalya.tc/kesfet/daglar-yaylalar/finike-ordubek-yaylasi> [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Anonim 4: <https://tr.wikipedia.org/wiki/Alacada%C4%9F> [Son erişim tarihi: 15.11.2022].
- Anonim 5: <https://antalya.com.tr/tr/kesfet/doga/yaylalar/ordubek-yaylasi> [Son erişim tarihi: 15.11.2022].
- Anonim 6: <https://www.finike.bel.tr/tr/galeri/gokliman-koyu/1#gallery-3> [Son erişim tarihi: 15.11.2022].
- Antalya Büyükşehir Belediyesi, 2020. Antalya Büyükşehir Belediyesi İmar ve Şehircilik Dairesi Başkanlığı Nazım Plan Şube Müdürlüğü., Antalya-Finike İlçesi 1/25000 Ölçekli Nazım İmar Planı Açıklama Raporu 25000 lik Nazım İmar Planı Açıklama Raporu, 131 s.
- Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2022. Arykanda. Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, <https://antalya.ktb.gov.tr/TR-67539/arykanda.html> [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Akpınar, N. 2008. Ankara Üniversitesi Zir. Fak. Peyzaj Mimarlığı Bölümü Peyzaj Planlama Ders Notları (Basılmamış). Ankara
- Antalya Valiliği, 2010 Düünden Bugüne Antalya, Finike Bölümü. Antalya Valiliği İl

- Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Kutlu Avcı Ofset Ltd. Şti. Muratpaşa Mh. Emrah Cd. Kutlu & Avcı Plaza No: 17-Muratpaşa/Antalya, ISBN 978-605-378-172-1.
- Antalya Valiliği, 2022. Finike. Antalya Valiliği, <http://www.antalya.gov.tr/finike> [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Atalay, R. 2017. Turizm İşletmeciliği Bilim Dalı Alternatif Turizmin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: Beyşehir Yöresi Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 114 s.
- Ataman O. ve Keskin T.2020. Ekoturizm Sektör Raporu, BAKA Yayın N: 109,
- Atik, M. 2019. Antalya Akdeniz Örnekleri ile Kırsal Kültürel Peyzaj Karakterleri. *Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi*, Peyzaj Mimarlığı Eğitim ve Bilim Derneği, 1(1), 18-25.
- Atik, M., Altan, T. ve Artar, M. 2006. Turizm Ve Doğa “Güney Antalya Bölgesi”: Gelişmeler ve Sonuçları. *Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 165-177.
- Atik, M. ve Ortaçşme, V. 2010. Peyzaj Karakter Analizi Yöntemi ile Antalya Side Bölgesi Kültürel Peyzajlarının Karakter Analizi. TUBİTAK Projesi (108Y345), Antalya.
- Bayburtluoğlu, C. 2004. Lykia, Suna – İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul, ISBN 975-7078-21-2, 300 s.
- Bayer, M. Z. 1992. Turizme Giriş. İşletme Fakültesi Yayın No: 253, İşletme İktisadı Enstitüsü Yayın No: 146, İstanbul, 230s,
- Baykal, F. 2015. Uluslararası Turizm Ulaştırmasının Akış Yönü ve Dağılışı Dokusu. *Ege Coğrafya Dergisi*, İzmir, 57-68 s.
- Benliay, A. 2009. Peyzaj Planı Oluşturma Bağlamında Finike- Kumluca Kıyı Bölgesinin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 249 s.
- Benzer, A. N. K. 2006. Bolu-Göynük ve Yakın Çevresi Doğal ve Kültürel Kaynakların Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara, 296 s.
- Blangy, S. and Vautier, S. 2001. Europe. Encyclopedia of Ecotourism, Chapter 10.
- Bulut, Z. 2006. Kemaliye (Erzincan) İlçesi ve Yakın Çevresinin Alternatif Turizm Kapsamında Rekreatif Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, 220 s.
- Cazes, G. H. 1989. Alternative tourism: reflections on an ambiguous concept. Avrupa Üniversitesi Yayınları. 10(11): 117-126.
- Civelek, C., Dalgın, T. ve Çeken, H. 2014. Agro Turizm ve Kırsal Kalkına İlişkisi:

- Muğla Yöresindeki Agro-Turizm Alanlarında Bir Araştırma, *Turizm Akademik Dergisi*, 1 (1): 15-18
- Collin P.H. 2004. Dictionary of environment & ecology. Bloomsbury publishing plc, London. EISBN-13: 978-1-4081-0222-0, 265 s.
- Council of Europe, 2000. The European Landscape Convention (STE n°176). <http://www.coe.int>.
- Çalayer, R. B. 2001. Saklıkent Kayak Merkezinin Alternatif Turizm Yönünden Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 132 s.
- Çelik, S., 2018. Alternatif Turizm, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(56): 193-204.
- Çevik, N. 2015. Lykia Kitabı: Monografi dizisi/Suna-Inan Kırış Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, İstanbul. ISBN: 978-605-4018-22-2, 576 s.
- Çevre Atlası, 2021. Çevre Atlası , <https://cevreatlasi.org/case/?p=525> [Son erişim tarihi: 20.12.2022].
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2019. Antalya İli, Finike İlçesi, Kale Mahallesi Yat Limanı Alanı ve Balıkçı Barınağı Amaçlı Nazım İmar Planı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, https://webdosya.csb.gov.tr/db/antalya/duyurular/plan_aciklama_raporu_5000-20190711144853.pdf
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, 2021. Antalya İli, Finike İlçesi, Fuar, Panayır Ve Festival Alanı Amaçlı Uygulama İmar Planı. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, https://webdosya.csb.gov.tr/db/antalya/duyurular/5000nir_rapor-20200914102956.pdf
- Davidson, P. and Black, R. 2007. Voices From The Profession: Principles Of Successful Guided Cave Interpretation, *Journal of Interpretation Research*, 12(2), 25–43, <https://doi.org/10.1177/109258720701200203>
- Doğa Derneği, 2006. Türkiye'nin Önemli Doğa Alanları, Doğa Derneği, Ankara. ISBN: 978-975-98301-3, 639 s.
- Dzhandzhugazova, E. A., Ilina, E. L., Latkin, A. N., Davydovich, A. R., & Valedinskaya, E. N. 2018. Ecotourism programs in the context of the perception of natural and cultural landscapes (On the Example of The Kizhi Museum Reserve). *Ekoloji*, 27(106), 377-382.
- Delisle, M.A. ve Jolin, L. 2007. Un autre tourisme est-il possible? éthique, acteurs, concepts, contraintes, bonne pratique, ressources, Québec: Presses de l'Université du Québec.
- Demir C., Çevirgen A. 2006. Ekoturizm Yönetimi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara. ISBN: 975-591-844-2, 222 s.

- Demirbaş, Y. 1999. Finike'nin Turizm Potansiyeli ve Finike'de Geliştirilebilecek Turizm Çeşitleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 102 s.
- Diker, O., Çetinkaya, A. ve Cinkara, A. 2016. Hava Sporları Turizmi ve Safranbolu'nun Hava Sporları Potansiyelinin Belirlenmesi, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1): 84-100.
- Dowling, R., K. 1993. An Environmentally Based Approach to Tourism Planning. PHD Thesis, School of Biological and Enviromental Sciences, Murdoch University, Western Australia.
- Erdoğan, N. 2003. Çevre ve (Eko) Turizm, Erk Yayını, Ankara, 317 s.
- Ertuğ, Ö. ve Vardar, S. 2018. Finike Ovasının Holosen Jeomorfolojisi ve Limyra'nın Jeoarkeolojisi. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5(5); 1-23.
- Ertürk, M., Sarı, C. 2017. Batı Toroslarda Yörük Göç Yollarının Turizm Amaçlı Kullanımına Yönelik Planlama Önerileri. *Turkish Studies (Elektronik)*, 12(24); 159-178.
- Finike İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü, 2022. Finike İlçesi Tarım Verileri. 2022 Brifing Raporu, Finike.
- Finike Dalış Merkezi, 2022. Finike Dalış Merkezi, <https://www.facebook.com/photo/?fbid=636873173177436&set=pb.100050408666002.-2207520000> [Son erişim tarihi: 20.12.2022].
- Finike Kaymakamlığı, 2022a. Finike Tarihi. Finike Kaymakamlığı, <http://www.finike.gov.tr/tarihce> [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Finike Kaymakamlığı, 2022b. Finike-Turizm. Finike Kaymakamlığı, <http://www.finike.gov.tr/ilemizde-turizm-sektr> [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Finike Kaymakamlığı, 2022c. Finike-Tarihi. Finike Kaymakamlığı, <http://www.finike.gov.tr/tarihi> [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Hacıoğlu, N. ve Avcıkurt, C. 2008. Turistik Ürün Çeşitlendirmesi, Nobel Yayın Dağıtım. Ankara
- IUCN, 2014. IUCN World Heritage Outlook 2014 - A conservation assessment of all natural World Heritage sites, IUCN International Union for Conservation of Nature Gland, Switzerland, ISBN 978-2-8317-1690-9, 35 p.
- İnalçık, H. 2014. The Yürüks: Their Origins, Expansion and Economic Role. *Cedrus. Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Dergisi*, 2: 467 –495.
- Kahraman, O., C. 2019. Turist Deneyimi ve Tekrar Ziyaret Etme Niyeti Arasındaki İlişkide Kişilik Özelliklerinin Aracı Rolü: Alternatif Turizm Türlerine Katılan Turistler Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 296 s.

- Karaođlan, C. 2020. Finike İlçesinin Ekonomik Coğrafiyası, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 140 s.
- Karaköse, M. ve Terzioğlu, S. 2020. Finike (Antalya) Orman Planlama Biriminin Vasküler Bitki Florası. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 23(5): 1144-1162.
- Karakuş, A. 2014. Finike (Antalya) İlçesinin Coğrafi Etüdü, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta, 135 s.
- Karasha, B. 2018. Alternatif Turizmde Marka Kent Olma Yolunda Artvin Kentinin Alternatif Turizm Rotaları. *Journal of International Social Research*, 11 (61):883-892. <https://doi.org/10.17719/jisr.2018.2980>
- Koçak, F. ve Balci, V. 2010. Doğada Yapılan Sportif Etkinliklerde Çevresel Sürdürülebilirlik, *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2(2) : 213-222.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2021. Finike Arkeolojik Sit Alanları ve Kültür Varlıkları. Antalya Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Antalya.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022. Turizm Çeşitleri. Kültür ve Turizm Bakanlığı <https://www.ktb.gov.tr/TR-96269/turizm-cesitleri.html> [Son erişim tarihi: 21.11.2022].
- Küçükaltan, D., 2002. Tarım turizmi ve Türkiye’de tarım turizmi işletmeciliği. II. Turizm Şurası Bildirileri Turizm Bakanlığı, Ankara, 1: 143-15.
- Mansuroğlu, S. ve Baytekin C., 2011. Antalya’nın Akseki İlçesi Peyzaj Planlama İlkeleri Doğrultusunda Turizm ve Rekreasyon İçin Uygun Alanların Belirlenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24 (2):79-86.
- Meyer, D. 2004., Tourism routes and gateways: key issues for the development of tourism routes and gateways and their potential for pro-poor tourism, *ODI discussion paper*, London.
- Mikaeili Tabrizi, A., R. 1996. Gilan İlinde Rekreasyonel Alan Kullanımlarının Fiziksel Planlaması Üzerinde Bir Araştırma, Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana, 369 s.
- Pirselimoğlu Batman, Z., 2013. Altındere Vadisi (Trabzon-Maça)’nde Ekolojik Temelli Turizm Planlama Yaklaşımı ve Alternatif Turizm Olanaklarının Araştırılması, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon, 307 s.
- Procházková, K., 2012 Alternative Tourism and Sustainable Development in The Small Island Caribbean: Case Study of Dominica, Palacky University, Olumuc, 72 p.
- Resmi Gazete, 2003. Avrupa Peyzaj Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun. Resmi Gazete 10.06.2003 Tarihli ve 4881 Sayılı Kanun <http://www.basbakanlik.gov.tr>.

- Oriade, A. and Evans, M. 2011. Sustainable and alternative tourism. *Research themes for tourism*, 69-86.
- Ortaçşme, V. ve Zeğerek, P. 2017. Yeşil alanların kent turizmine katkısının Antalya örneğinde incelenmesi, *Mediterranean Agricultural Sciences*, 30(3): 205-212.
- Öztürk, S., Işınkaralar, Ö., Yılmaz, D. ve İhtiyar, M. 2020. Koruma Yaklaşımı Olarak Tarihi Bir Güzergâhın Kültür Rotasına Dönüştürülmesi: Kastamonu Örneği. *Turizm ve Araştırma Dergisi*, 9(2), 144- 159.
- Sağır, A. 2011. Kültürel bütünleşme bağlamında Antalya'nın Finike İlçesi'ne yerleşen turistlerin sosyolojik çözümlemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 22(1): 49-64.
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 2022. İlçelerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması 2022, SEGE, T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, 125: 70-84
- Saraçoğlu, H. 1990. Bitki Örtüsü, Akarsular ve Göller. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul
- Sauer, C., O. 1945. The Morphology of Landscape. *University of California Publications in Geography* 11(2): 19-53.
- Selçuk, O., Karakaş, H., ve Çetin, E. İ. 2020. Antalya İlinde Turizme Açık Doğal Alanların Tehlike Düzeylerinin Bütünleşik SWARA-MOORA Yöntemi ile Belirlenmesi. *Coğrafya Dergisi*, 41: 77-91.
- Setur Marina, 2022. Setur Marina, <https://www.seturmarinas.com/Marina/Detail?marinaId=23> [Son erişim tarihi: 11.11.2022].
- Sevgül, Y. 2012. Antalya Geleneksel Kaya Tırmanış Rehberi, Türkiye, ISBN: 978-605-86935-0-0, 196 s.
- Sezer, İ. 2012. Turistik Fonksiyonları ve Yat Turizmine Etkileri Açısından Didim Yat Limanı (D-Marin Didim), *Doğu Coğrafya Dergisi*, 17(28): 103-124.
- Sümer, F. 2013. Yörükler. TDV İslam Ansiklopedisi, İstanbul, 43:570-573
- Sütçüoğlu, O. 2014. Bir Anadolu Seyirlik Oyunu (Pingıdık) ve Ritüelin Çözümlemesi. *MJH. Bölüm*, 261-274.
- Tarım ve Orman Bakanlığı, 2022. Tabiatı Koruma Alanları, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı 6. Bölge Müdürlüğü, <https://bolge6.tarimorman.gov.tr/Menu/32/Tabiati-Koruma-Alanlari>
- Tarınç, A. 2019. Çeşitliliği Kazandırmak Amacı ile Gönüllü Turizm: Türkiye Uygulaması, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 188 s.
- TDK 2001. Turizm Terimleri Sözlüğü, Turizm Bakanlığı, Ankara, ISBN: 9799-754-

712-031, 496 s.

- Theng, S., Qiong, X. and Tatar, C. 2015. Mass tourism vs alternative tourism? Challenges and new positionings. *Études caribéennes*, 31-32 pp.
- TMMOB. 2009. Korumada Yeni Tanımlar Yeni Kavramlar: Kültürel Peyzaj. Atölye, 10-11-12 Ekim 2008, Eskişehir.
- TUIK, 2021. 31 Aralık 2021 Tarihli Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (Adnks) Sonuçları, Finike Mahalle Bazında Nüfus Verileri, Türkiye İstatistik Kurumu.
- TDF, 2022. Kızlar Sivrisi Fotoğrafı, Türkiye Dağcılık Federasyonu, <https://tdf.gov.tr/1515/kizlar-sivrisi-dagi-kis-tirmanisi-katilimci-listesi/> [Son erişim tarihi: 12.12.2022].
- Topay, M., Aydın, Ş. S. ve Koçan, N. (2007). Taş Ocaklarının Peyzaja Etkileri Ve Yeniden Kullanımlarına Yönelik Çözüm Önerileri: Bartın İli Örneği. *Turkish Journal of Forestry*, 8(2): 134-144.
- Tuna, H., 2022. Türkiye'deki Mağaraların Sağlık Turizmi Kapsamında İncelenmesi, *Investigation of Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, ISSN: 1829-1843, 10:3.
- Üzümcü, O., O., ve Koç B, 2017. Ekolojik turizm kavramı: Fethiye örneği. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 10(1): 14-19.
- WCED, 1987. World Commission on Environment and Development: Our Common Future: The Brundtland Report, Oxford: Oxford University Press.
- Yaşar, O. 2011. Saroz Körfezi Kıyılarında Su Altı Dalış Turizmi, Zeitschrift für die Welt der Tüken, *Journal of Word of Turks*, 3(1): 33-55.
- Yazgan, M. E., Erdoğan, E., Dilaver, Z., Kılıç, N. ve Günay, E., 2006. Ekolojik Tarıma Dayalı Ekoturizm ve Ekolojik Yerleşmeler: Gündül Örneği . Tübitak Bilim, Teknoloji ve Yenilik Projeleri Paylaşım Konferansı, Ankara, 34 s.
- Yıldırım E. ve Tunç T., Atik, M. 2022. Three Pillars Of Teke Peninsula: Kumluca, Finike and Demre With Regard To Coastal And Tourism Landscapes. In: Recent Studies In Planning and Design, Iksad, Ankara, (2), 25- 57.
- Yıldırım, R. 2019. Finike (Alacadağ) Dolaylarında Mermer Oluşumlarının Bölgenin Jeolojik-Tektonik Yapısı İle İlişkisi, Potansiyeli Ve Mermer Sektöründe Karşılaşılan İş Sağlığı ve Güvenliği Sorunları, Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya, 59 s.
- Yiğitbaşıoğlu, H., 2017. Finike ve Yakın Çevresinin İklim Özellikleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 40 : 1-2

8. EKLER**Ek 1. Gözlem Formu**

GÖZLEM FORMU			
Durak Adı		Gözlem Tarihi	
Durak No		Fotoğraf No	
1	ÖNE ÇIKAN DOĞAL ÖZELLİKLER		
2	ÖNE ÇIKAN KÜLTÜREL ÖZELLİKLER		
3	PEYZAJ - MANZARA ÖZELLİĞİ		
4	YÖREYE ÖZGÜ GELENEK - GÖRENEKLER		

ÖZGEÇMİŞ

TUĞBA TUNÇ

ÖĞRENİM BİLGİLERİ

Yüksek Lisans	Akdeniz Üniversitesi
2020-Devam Ediyor	Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Antalya
Lisans	Ankara Üniversitesi
2000-2004	Ziraat Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara

MESLEKİ VE İDARİ GÖREVLER

Peyzaj Mimarı	Spot Peyzaj
2003-2004	Ankara
Peyzaj Mimarı	Albayrak İnşaat/Finike
2004-2004	Antalya
Peyzaj Mimarı	Serbest Peyzaj Mimarı
2004-2005	Antalya
Peyzaj Mimarı	Kumluca Belediyesi
2005-2021	Antalya
Peyzaj Mimarı	Finike Belediyesi
2021-Devam ediyor	Antalya

ESERLER

Uluslar Arası Kitap Bölümleri

- 1 - YILDIRIM, E., TUNÇ, T., ATİK, M. 2022. Three Pillars of Teke Peninsula: Kumluca, Finike And Demre With Regard To Coastal and Tourism Landscapes. In Recent Studies in Planning and Design. Iksad Publishing House, Ankara Chapter 2, pages 25-57. ISBN: 978-625-8405-94-1

